

POLTAVA UNIVERSITY OF
ECONOMICS AND TRADE

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ЕКСПЕРТИЗИ ТОВАРІВ

МАТЕРІАЛИ

**VII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

(м. Полтава, 2-3 квітня 2020 року)

**Полтава
2020**

Міністерство освіти і науки України
Центральна спілка споживчих товариств України
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
(ПУЕТ)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ
ЕКСПЕРТИЗИ ТОВАРІВ

МАТЕРІАЛИ

VII міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції

(м. Полтава, 2–3 квітня 2020 року)

Полтава
ПУЕТ
2020

Програмний комітет

О. О. Нестуля, голова комітету, д. і. н., професор, ректор Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (ПУЕТ).

Члени програмного комітету

Е. Б. Аймагамбетов, д. е. н., професор, ректор Карагандинського економічного університету;

С. М. Лебедєва, д. е. н., професор, ректор Білоруського торгово-економічного університету споживчої кооперації;

А. А. Мазаракі, д. е. н., професор, ректор Київського національного торговельно-економічного університету;

Л. А. Шавга, д. е. н., професор, ректор Кооперативно-торгового університету Молдови;

Х. Н. Факєров, д. е. н., професор, ректор Таджикиського державного університету комерції.

Організаційний комітет

О. В. Манжура, голова організаційного комітету, д. е. н., доцент, проректор із науково-педагогічної роботи ПУЕТ;

Г. О. Бірта, заступник голови комітету, к. с.-г. н., професор, завідувач кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи (ТБЕМС) ПУЕТ;

Т. В. Сахно, д. х. н., с. н. с., професор кафедри ТБЕМС ПУЕТ;

Х. З. Махмудов, д. е. н., професор, завідувач кафедри підприємництва і права Полтавської державної аграрної академії (ПДАА);

А. С. Ткаченко, к. т. н., доцент, декан факультету товарознавства, торгівлі та маркетингу, доцент кафедри ТБЕМС ПУЕТ;

С. А. о. Багіров, к. т. н., доцент, доцент кафедри електромеханіки та електрообладнання Азербайджанського технічного університету;

О. А. Галич, к. е. н., професор, директор навчально-наукового інституту економіки, управління, права та інформаційних технологій ПДАА;

С. Е. Мороз, к. пед. н., доцент, доцент кафедри підприємництва і права ПДАА;

О. В. Калашиник, к. т. н., доцент, доцент кафедри підприємництва і права ПДАА;

О. В. Кириченко, к. т. н., доцент кафедри ТБЕМС ПУЕТ;

Л. М. Губа, к. т. н., доцент, доцент кафедри ТБЕМС ПУЕТ;

Ю. Г. Бургу, к. с.-г. н., доцент, доцент кафедри ТБЕМС ПУЕТ;

А. Д. Кобищан, к. т. н., доцент, доцент кафедри ТБЕМС ПУЕТ;

О. О. Горячова, к. т. н., доцент, доцент кафедри ТБЕМС ПУЕТ;

З. П. Рачинська, ст. викладач кафедри ТБЕМС ПУЕТ.

Актуальні проблеми теорії і практики експертизи товарів : матеріали VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (2–3 квітня 2020 року). – Полтава : ПУЕТ, 2020. – 407 с. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Текст укр., рос., англ. мовами.

ISBN 978-966-184-373-7

У матеріалах конференції розглядаються теоретичні й методологічні засади проведення експертизи товарів, ідентифікація та фальсифікація товарів, експертні дослідження харчових продуктів і нехарчової продукції як інструмент впливу на безпечність і засіб захисту прав споживачів, митна політика України в умовах поглиблення інтеграційних процесів, формування професійних компетентностей під час підготовки фахівців із підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

УДК 658.62-047.37

Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.

За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» заборонено

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і
торгівлі», 2020

ISBN 978-966-184-373-7

**ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕКСПЕРТИЗИ ТОВАРІВ**

**РАСЧЕТ СТОИМОСТИ ЭЛЕМЕНТОВ ДЕМОНТИРОВАННЫХ
СТРОИТЕЛЬНЫХ КОНСТРУКЦИЙ ДЛЯ ЦЕЛЕЙ ОЦЕНКИ
СТОИМОСТИ, ТОВАРОВЕДЧЕСКОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ И
СТРАХОВАНИЯ**

П. В. Ануфриев,

главный специалист по экспертизе и сертификации управления
сертификации и экспертной деятельности Белорусской торгово-промышленной
палаты, Республика Беларусь, г. Минск

У. В. Махитка,

магистр экономики, специалист по оценке ООО «Центр оценки»,
специалист по оценке ООО «Судебно-экспертная коллегия Центр технических
экспертиз», Республика Беларусь, г. Минск

В динамически изменяющейся экономической ситуации в мировой торговле, интеграционных процессах, участницей которых является Республика Беларусь, повышение эффективности функционирования каждого промышленного и коммерческого предприятия становится стратегической задачей не только для конкретного субъекта хозяйствования, но и для государства в целом [с. 44, 1].

По этой причине не обойтись без объективной и адекватной оценки рыночной стоимости активов предприятия и использования результатов оценки при совершении сделок в рамках гражданских правовых договоров, бухгалтерском учете и предоставлении налоговой отчетности [с. 9, 2].

Если независимая оценка стоимости объектов, находящихся в эксплуатации уже имеет обширную методическую базу, то методики определения стоимости поврежденных объектов оценки недостаточно детально проработаны.

Необходимость проведения данных расчетов возникает ввиду невозможности либо нецелесообразности дальнейшей эксплуатации строительных конструкций (зданий, сооружений) из-за ухудшения технического состояния объекта вследствие естественного износа, нарушения правил эксплуатации и обстоятельств непреодолимой силы (стихийных бедствий). Все перечисленные факторы влекут за собой принятие решения о демонтаже, разборке либо сносе строительной конструкции (здания, сооружения).

При проведении указанных работ всегда остаются части, представляющие собой неповрежденные конструктивные элементы (узлы, детали) здания (сооружения, конструкции), которые имеют остаточный ресурс

эксплуатации и могут быть использованы повторно в качестве строительного материала (хозяйственных нужд) и (или) как вторичное сырье.

Исходя из вышесказанного, цель данной работы состоит в разработке методической базы для оценки стоимости демонтированных элементов строительных конструкций (зданий, сооружений).

Повторное использование – применение повторно конструкций, изделий и материалов, полученных от разборки зданий и сооружений или отдельных их частей, в том числе лифтов, после их технического обследования и подтверждения необходимой несущей способности и отсутствия дефектов при строительстве данного объекта или других объектов (согласно п. 3.5 с. 2, [3]).

Целесообразность повторного использования изделий и материалов, получаемых при сносе (демонтаже) или при ремонтных работах на конкретном объекте, может устанавливаться, в первую очередь, при обследовании технического состояния здания или сооружения, в том числе лифтов, после чего принимается решение о технологии производства работ по разборке здания или сооружения. Окончательное решение о целесообразности повторного использования изделий и материалов на объектах ремонта и строительства может подтверждаться технико-экономическим обоснованием, разработанным на основе утвержденных норм по объему выхода материалов, пригодных для повторного использования, и их стоимости с учетом затрат на ремонт, восстановление и переработку (согласно п. 4 с. 2, [3]).

Таким образом, прежде чем определять стоимость указанных объектов, необходимо проведение технического обследования демонтированных конструктивных элементов для установления их состояния (степени естественного старения и возможности повторного применения) и наличия дефектов (различные повреждения, технологические отверстия и т.п.), способствующих ухудшению, как их прочностных качеств, так и эксплуатационных характеристик объекта в целом, что ограничивает применимость изделий (влияет на возможность их повторного применения), а также оказывает влияние на их стоимость и являются фактором, определяющим методику проведения расчета стоимости демонтированных (разобраных) объектов.

В оценке стоимости (в том числе для целей страхования) демонтированные неповрежденные конструктивные элементы (узлы, детали) здания (сооружения, конструкции), которые пригодны для повторного применения в качестве элементов строительной конструкции и/или хозяйственных нужд называют годными остатками здания (сооружения, конструкции).

Основными критериями, формирующими алгоритм проведения расчета стоимости годных остатков демонтированной строительной конструкции, являются:

- отсутствие противоречий законодательству, выражающееся в возможности применения объекта без нарушения законодательства и

технических нормативных правовых актов (ТНПА) в области безопасности строительства;

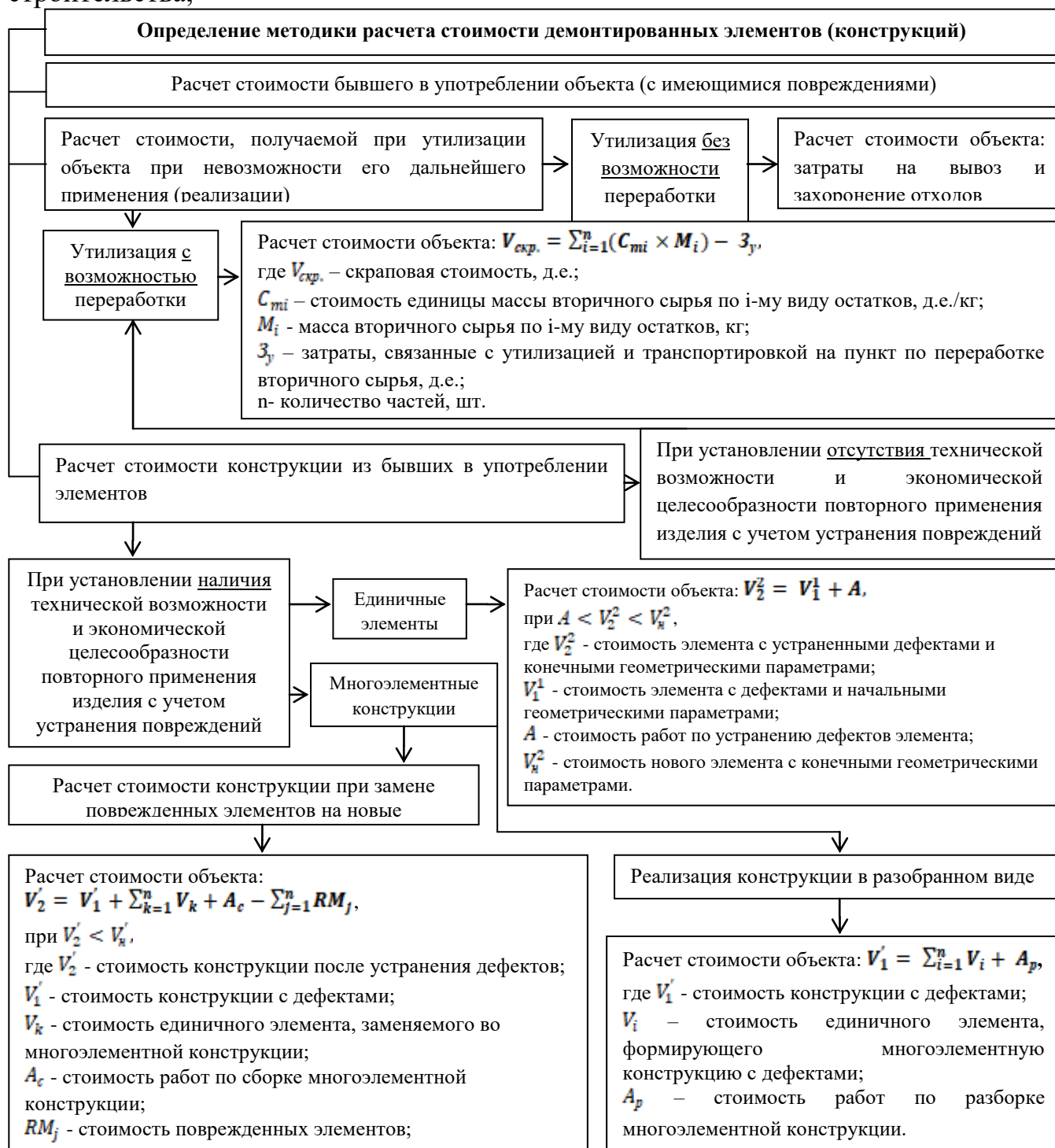

Рисунок 1 – Схема-алгоритм определения методики расчета стоимости демонтированных элементов (конструкций) на основании результатов анализа их повторного использования

- физическая осуществимость, выражающаяся в возможности применения объекта по прямому назначению после проведения разборки и устранения повреждений;

- финансовая целесообразность, выражающаяся в соблюдении соизмеримости стоимости работ по разборке/устранению повреждений относительно стоимости объекта после проведения перечисленных работ.

На основании вышеизложенного была сформирована схема-алгоритм определения методики расчета стоимости демонтированных элементов (конструкций) на основании результатов анализа их повторного использования, представленная на рисунке 1.

Настоящее исследование будет полезно для оценщиков и экспертов в случаях необходимости определения стоимости демонтированных строительных конструкций либо их элементов для целей оценки стоимости, проведения товароведческих экспертиз и целей страхования.

На рисунке 2 представлена общая схема исследования.

Рисунок 2 – Общая схема исследования

Список использованных информационных источников

1. Ануфриев П.В. Оценка имущества: кто не движется вперед, отстает. Информационный бюллетень Белорусской торгово-промышленной палаты «Меркурий». 2013. № 1. С. 44–46.
2. Ануфриев П.В., Махитка У.В. Принципы идентификации и методы расчета стоимости материалов на примере кабельной продукции. Ануфриев П.В., Махитка У.В. Новости науки и технологий. 2018. №1. С.8-20.
3. ТКП 45-1.03-186-2009. Изделия, материалы и оборудование. Правила повторного использования [Введ. 2009-12-30]. Минск : научно-проектно-производственное РУП "Стройтехнорм", 2010. с.36.

ВИКОРИСТАННЯ КОРЕГУЮЧИХ КОЕФІЦІЄНТІВ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ПОРІВНЯЛЬНОГО ПІДХОДУ В СУДОВІЙ ТОВАРОЗНАВЧІЙ ЕКСПЕРТИЗІ

Р. В. Бойко,
старший судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень
Д. Г. Павліченко,
завідувач відділу товарознавчих та гемологічних досліджень
Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Харків

При проведенні судово-товарознавчих експертиз одним з основних питань яке необхідно вирішити – є визначення вартості досліджуваних об'єктів. Та беручі до уваги те, що найчастіше при проведенні судово-товарознавчих експертиз застосовується порівняльний підхід, то одним з визначальних моментів проведення такого дослідження – є вибір коригуючих коефіцієнтів за допомогою яких вартість подібного майна буде приведена до реальної ринкової вартості досліджуваного об'єкта. Та зважаючи на те що дана тема недостатньо досліджена, ми вважаємо що розгляд даного питання буде актуальним. Тому наша робота присвячена висвітленню питання підбору коригуючих коефіцієнтів для визначення вартості за допомогою порівняльного підходу в тих чи інших випадках.

Основною метою даного виступу ми вважаємо необхідність визначення узагальнених коригуючих коефіцієнтів та впорядкованого їх застосування при роботі судових експертів.

Одним з перших коефіцієнтів, які ми хочемо розглянути в цій роботі – є коефіцієнт коригування на торг. Необхідність застосування даного коефіцієнта виникає з п. 16 постанови від 10 вересня 2003 року № 1440 «Про затвердження Національного стандарту № 1 [5]:

«Визначення ринкової вартості об'єкта оцінки за допомогою порівняльного підходу ґрунтується на інформації про ціни продажу (пропонування) подібного майна, достовірність якої не викликає сумнівів у

оцінювача. У разі відсутності або недостатності зазначеної інформації у звіті про оцінку майна зазначається, якою мірою це вплинуло на достовірність висновку про ринкову вартість об'єкта оцінки.

За відсутності достовірної інформації про ціни продажу подібного майна ринкова вартість об'єкта оцінки може визначатися на основі інформації про ціни пропонування подібного майна з урахуванням відповідних поправок, які враховують тенденції зміни ціни продажу подібного майна порівняно з ціною їх пропонування».

Тому ми вважаємо, що для того щоб привести ціни пропонування до цін продажу необхідно застосовувати коефіцієнт коригування на торг.

Другим коефіцієнтом корегування який доцільно розглянути є коефіцієнт коригування на місце знаходження подібного майна. Необхідність застосування цього коефіцієнта виникає при аналізі сучасних умов підбору подібного до об'єкту оцінки майна з використанням глобальної мережі інтернет. Не заперечуючи той факт, що це прискорює та полегшує роботу судового експерта, дає йому доступ до майже всіх пропозицій продажу подібного майна, але й в той же час ми приходимо до висновку, що експерт не завжди використовує у якості аналога майно, яке знаходиться та виставлене на продаж в тому ж самому регіоні в якому було скоєне правопорушення. А це інколи складає десятки та сотні кілометрів і продавець не завжди виявляє бажання за свій власний рахунок здійснити доставку. Проводячи аналіз цін на доставку серед основних операторів цього ринку ми можемо зробити висновок, що навіть той факт, що доставка найчастіше не перевищує 10 % від вартості об'єкту ми не можемо не звертати увагу на наявність додаткових грошових витрат на придбання аналогічного об'єкта і тому пропонуємо залишити за судовим експертом право на використання коефіцієнта коригування на місце розташування.

Крім того важливим коефіцієнтом виступає коефіцієнт коригування на зовнішній вигляд (товарний стан). Ні для кого не буде таємницею той факт, що при пошуку цін на подібне майно ми по-перше орієнтуємось на торгову марку, модель та технічні характеристики об'єктів дослідження, а вже потім звертаємо увагу на зовнішній вигляд підбраного аналога. По-друге для зручності експерти намагаються підібрати аналогічний об'єкт на вторинному ринку, де найчастіше представлені зразки які були у використанні. І тому для приведення вартості запропонованої на ринку на подібне майно до вартості об'єкта дослідження, якщо вони мають різний ступінь зносу, необхідно застосовувати коефіцієнт який би скоригував вартість до необхідного показника. Але складність цього полягає в тому що запропоновані в літературі коефіцієнти використовуються при коригуванні нового майна і ніде не враховується факт порівняння двох об'єктів які були у використанні. Тому ми й вважаємо за необхідність обґрунтування та використання коефіцієнта коригування на зовнішній вигляд.

І останній коефіцієнт коригування який ми розглянемо – це коефіцієнт коригування на комплектність. Данна поправка завжди актуальна при визначенні вартості об'єктів дослідження насамперед пов'язаних з кримінальними правопорушеннями, бо не завжди об'єкт дослідження та об'єкт підібраний в якості подібного майна співпадають в своїй комплектності. Інколи об'єкти попадають на дослідження в повному комплекті, деколи не вистачає якихось комплектуючих, а інколи взагалі без комплектуючих, що і зумовлює використання коефіцієнта який би скоригував вартість об'єкта дослідження на його комплектність.

Підсумовуючи вищевказане ми пропонуємо запровадити типову таблицю для розрахунків в якій би були враховані в тій чи іншій мірі в залежності від необхідності всі вище запропоновані коефіцієнти коригування:

Таблиця 1 – Розрахунок ринкової вартості об'єкта дослідження

	Подібний товар № 1	Подібний товар № 2	Подібний товар № 3
XXX торгової марки «XXX» модель «XXX»			
Назва подібного об'єкту	XXX	XXX	XXX
Ціна пропозиції, грн	000,00	000,00	000,00
Джерело інформації	XXX	XXX	XXX
Коригування на торг (Кт), %	0-5%	0-5%	0-5%
Коригування на місце знаходження (Км), %	0-10%	0-10%	0-10%
Коригування на зовнішній вигляд (Кф), %	0-20%	0-20%	0-20%
Коригування на комплектність (Кк), %	0-10%	0-10%	0-10%
Скоригована вартість, грн	000,00	000,00	000,00
Ринкова вартість, грн	000,00		

Таким чином ми розглянули питання яке найчастіше встає перед судовими експертами в їх повсякденній роботі при визначенні вартості досліджуваних об'єктів, довели, що це питання потребує більш детального розгляду, та необхідності наукового обґрунтування та систематизування зі складанням відповідних таблиць з узагальненими коефіцієнтами. Проаналізувавши все вищевказане та обґрунтувавши наші висновки можемо з впевненістю вважати, що розгляд та вирішення цього питання залишається

важливим чинником забезпечення подальшого перспективного розвитку судової товарознавчої експертизи.

Список використаних інформаційних джерел

1. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12.07.2001 № 2658-III (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
2. Закон України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 № 1023-XII (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
3. Кримінальний кодекс України (ст.ст. 185-187) (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України (ст. 242) (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
5. Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», затверджений постановою Кабінету міністрів України від 10.09.2003 № 1440 (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
6. Оценка собственности. Оценка машин, оборудования и транспортных средств: учебник / А. Н. Асаул, В. Н. Старинский, А. Г. Бездудная, М. К. Старовойтов; под ред. засл. деятеля науки РФ, д-ра экон. наук, профессора А. Н. Асаула. – СПб. : АНО «ИПЭВ», 2011. – 287 с.
7. Оценка стоимости машин и оборудования / С.П. Сударкина, Н.В. Гнесина. – Х. : тип. «Мадрид», 2013. – 140 с.
8. Методика визначення вартості майна Харківського НДІСЕ ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса / А.І. Лозовий, О.С. Донцова, С.М. Бобрицький, О.І. Стебіх. – Х. : СПДФО Данюк Л.І., 2004. – 112 с. - (реєстраційний код 12.1.15 зазначений в реєстрі судових методик Міністерства юстиції України).

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИ КЛАСИФІКАЦІЇ ТА ВИЗНАЧЕННІ ВАРТОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

Т. В. Бондаренко,

завідувач відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності Сумського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Суми

У зв'язку із збільшенням кількості кримінальних правопорушень, пов'язаних із викраденням у фізичних та юридичних осіб України сільськогосподарських живих тварин (худоби, птиці та інших живих тварин), які є об'єктами господарювання, перед структурними підрозділами Експертної служби МВС постає проблема їх класифікації та встановлення єдиного підходу до визначення їх ринкової вартості.

Наказом МВС від 08.02.2017 № 102 «Про затвердження Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію МВС та атестацію судових експертів

Експертної служби МВС» встановлено перелік видів судової експертизи та експертних спеціальностей, за якими присвоюється кваліфікація судового експерта працівникам Експертної служби МВС. Одним із видів судової експертизи є товарознавча експертиза за експертною спеціальністю 12.1 «Визначення вартості машин, обладнання, сировини та споживчих товарів».

Проте, виходячи з назви експертної спеціальності 12.1, не зрозуміло, до якої категорії можна віднести сільськогосподарських тварин – до сировини чи споживчих товарів, або взагалі не відносити до будь-якої категорії та відповідно не проводити судову товарознавчу експертизу.

На теперішній час в існуючому «Реєстрі методик проведення судових експертиз» Міністерства юстиції України відсутня методика судової товарознавчої експертизи по визначенню вартості зазначених об'єктів.

Таким чином, в залежності від обставин кримінального провадження, виникають питання щодо класифікації сільськогосподарських живих тварин – об'єктів господарювання, щодо визначення доцільності використання загальноприйнятих в судовому товарознавстві методичних підходів і методів та встановлення єдиного підходу до визначення їх ринкової вартості, для подальшого використання структурними підрозділами Експертної служби МВС в експертній практиці.

Згідно з ДСТУ 3993-2000 «Товарознавство. Терміни та визначення» [1]: класифікація товару – упорядкований на основі певних ознак розподіл товарів на класи і дрібніші підрозділи, незалежні один від одного, або такі, що перебувають у логічній послідовності і підпорядкованості.

Класифікація – це логічний процес розподілу товарів за найбільш характерними та суттєвими ознаками. Вона має велике теоретичне та практичне значення. Розрізняють наступні категорії класифікації: вищі, середні, нижчі. Вищі категорії класифікації позначають термінами «розділ», «підрозділ» або «клас», «підклас». Середні категорії: «група», «підгрупа», «вид». Нижчі категорії: «підвид» [2].

Для класифікації (віднесення до товарної групи і підгрупи) та ідентифікації (встановлення виду і різновиду), а також встановлення номенклатури споживчих властивостей, які впливають на формування ринкової вартості споживчих товарів, у судовій товарознавчій експертизі можуть бути використані наступні основні джерела: навчальна література; національні (державні) та міжнародні стандарти; товарні словники, товарознавчі довідники, каталоги товарів тощо; гармонізована система опису та кодування товарів (ГС).

В базовому нормативному документі сучасної судової товарознавчої експертизи – Національному стандарті №1 [3] наголошується на обов'язковій наявності, повноті та об'єктивності експертного дослідження. Зокрема, у п. 53 вказується на необхідність «зібрати та проаналізувати всі істотні відомості про об'єкт оцінки»; у п. 56 зазначено, що звіт про оцінку майна «повинен містити опис об'єкта оцінки, який дає змогу його ідентифікувати»; у п. 60 зазначено, що

висновок про вартість майна повинен містити, зокрема, «відомості про назву об'єкта оцінки та його коротку характеристику».

Проведеним аналізом основних нормативно-правових актів України, які регулюють процес визначення вартості майна, встановлено наступне.

Відповідно до статті 3 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні»[4]: майном, яке може оцінюватися, вважаються об'єкти в матеріальній формі, будівлі та споруди (включаючи їх невід'ємні частини), машини, обладнання, транспортні засоби тощо; паї, цінні папери; нематеріальні активи, в тому числі об'єкт права інтелектуальної власності; цілісні майнові комплекси всіх форм власності).

Відповідно до статті 3 Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» [3]:

об'єкти оцінки – майно та майнові права, які підлягають оцінці. Об'єкти оцінки класифікують за різними ознаками, зокрема, об'єкти оцінки в матеріальній та нематеріальній формі, у формі цілісного майнового комплексу;

об'єкти оцінки у матеріальній формі – нерухоме майно (нерухомість) та рухоме майно;

рухоме майно – матеріальні об'єкти, які можуть бути переміщеними без заподіяння їм шкоди. До рухомого майна належить майно у матеріальній формі, яке не є нерухомістю.

До тварин в Україні застосовуються загальні правила про майно (товар).

Зокрема, відповідно до частини 1 статті 190 Цивільного кодексу України [5], майном як особливим об'єктом вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки;

згідно до статті 179, річчю є предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права та обов'язки;

згідно до статті 180: 1) тварини є особливим об'єктом цивільних прав, на них поширюється правовий режим речі; 2) правила поведження з тваринами встановлюються законом;

статтею 189 визначено:

1. Продукцією, плодами та доходами є все те, що виробляється, добувається, одержується з речі або приноситься річчю.

2. Продукція, плоди та доходи належать власникові речі, якщо інше не встановлено договором або законом.

Згідно до статті 1 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» [6]:

тварини – біологічні об'єкти, що відносяться до фауни: сільськогосподарські, домашні, дикі, у тому числі домашня і дика птиця, хутрові, лабораторні, зоопаркові, циркові;

сільськогосподарські тварини – тварини, що утримуються та розводяться людиною для отримання продуктів і сировини тваринного походження.

У свою чергу, сировина – природні, антропогенні або техногенні речовини та матеріали, безпосередньо з яких виробляється продукція.

Сировину поділяють на промислову та сільськогосподарську, яку виготовляють у галузях сільського господарства.

Сільськогосподарська сировина поділяється на сировину тваринну (м'ясо, риба, молоко, вовна, шкіра тощо) і сировину рослинну (зернові культури, бавовна, льон, картопля, цукрові буряки тощо).

Відповідно до статті 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [7]: товар – будь-яка продукція, послуги, роботи, права інтелектуальної власності та інші немайнові права, призначені для продажу (оплатної передачі); товарна група – це група однорідних товарів за гармонізованою системою опису та кодування товарів (ГС).

Український класифікатор товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД) [8] – це систематизований перелік товарів, який включає в себе код товару, його найменування, одиницю виміру та обліку. Товарна номенклатура зовнішньоекономічної діяльності базується на гармонізованій системі опису та кодування товарів (ГС) і затверджена Кабінетом Міністрів України. В УКТЗЕД всі товари систематизовані за розділами, групами, товарними позиціями, товарними підпозиціями та найменуваннями. Кожному найменуванню відповідає один конкретний цифровий код, який уніфіковано з ГС. УКТЗЕД є Додатком до Закону України «Про Митний тариф України» [9].

Згідно із розподілом номенклатури товарів у ГС за УКТЗЕД:

- живі тварини класифікуються в розділі I – «Живі тварини та продукти тваринного походження» (в якому товари згруповані за походженням, відповідно до галузі господарства);
- сировина класифікується окремо в розділі VIII – «Шкіряна сировина, шкіра, натуральне хутро та вироби з них..» (в якому товари згруповані за матеріалом виготовлення, тобто, за сировиною).

Таким чином, для класифікації та ідентифікації сільськогосподарських живих тварин – об'єктів господарювання у судовій товарознавчій експертизі доцільно використовувати Гармонізовану систему опису та кодування товарів (на якій базується УКТЗЕД), а також відповідні національні стандарти.

Однією із дефініцій терміну «товар» є – все, що призначене для задоволення певної потреби і пропоноване на ринку для продажу. Всі товари мають чотири основні для товарознавчої діяльності характеристики: асортиментну, якісну, кількісну, вартісну.

В характеристиках сільськогосподарських живих тварин (об'єктів господарювання в матеріальній формі) також присутні зазначені характеристики:

- асортиментна характеристика (сукупність відмінних видових властивостей та ознак товарів, які зумовлюють їх призначення): відповідність домашніх живих тварин біологічній класифікації; відповідність стандартам порід і видів (селекційних);
- якісна характеристика: показники здоров'я тварини;

- кількісна характеристика (сукупність визначених внутрішньовидових властивостей, яка виражається за допомогою фізичних величин та одиниць їх виміру, які звичайно нормуються): вік та розміри тварини, її маса;
- вартісна характеристика – відображає всі вище перелічені характеристики.

Таким чином, з урахуванням проведеного аналізу нормативно-правових актів України, такі об'єкти як сільськогосподарські живі тварини, які є об'єктами господарювання в матеріальній формі (худоба, свійська птиця, коні, свині, кролі, бджоли тощо), пропонується розглядати як рухоме майно та визначати їх вартість з урахуванням вимог Національного стандарту № 1, а продукцію, яку можливо отримати внаслідок певних дій із сільськогосподарськими тваринами, відносити до категорії сировина, та проводити судові товарознавчі експертизи за експертною спеціальністю 12.1 «Визначення вартості машин, обладнання, сировини та споживчих товарів».

Вимоги до кожного виду сільськогосподарських живих тварин встановлюються відповідними національними (державними) стандартами (ДСТУ) та систематизовані, зокрема, в навчальному посібнику «Стандартизація у тваринництві» [10].

Викладені дані базуються на аналізі відповідних нормативно-правових актів України, враховують практичний експертний досвід та можуть бути корисними судовим експертам, які працюють в системі Експертної служби МВС, для застосування в експертній практиці при визначенні вартості сільськогосподарських тварин.

Список використаних інформаційних джерел

1. ДСТУ 3993-2000. Товарознавство. Терміни та визначення. [Чинний від 2001-01-01]. Київ, Держстандарт України, 2000. 28 с. (Інформація та документація). URL:file:///C:/Users/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD/Downloads/downfile%20(1).pdf.
2. Артюх Т.М., Григоренко І.В. Теоретичні основи товарознавства: навч. посіб. Київ, 2014. 263с. URL:http://library.nuft.edu.ua/ebook/file/73.24.pdf.
3. Про затвердження Національного стандарту №1 Загальні засади оцінки майна і майнових прав: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003р. №1440 (із змінами). URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF.
4. Про оцінку майна, майнових прав та оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12 липня 2001р. № 2658-III (із змінами). URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14.
5. Цивільний кодекс України [Текст]: [принятий Верховною Радою України за № 435-IV16 січня 2003 року (із змінами)] : офіц. текст : станом на 13 лютого 2020р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15.
6. Про захист тварин від жорстокого поводження: Закон України від 21 лютого 2006р. № 3447-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15

7. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991р. № 959-ХІІ(із змінами). URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>

8. Український класифікатор товарів зовнішньоекономічної діяльності: Додаток № 584-VIIa до Закону України Про Митний тариф України від 19 вересня 2013 року № 584-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/584%D0%B0-18>.

9. Про Митний тариф України: Закон України від 19 вересня 2013р. № 584-VII (із змінами). URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/584-18>.

10. Стандартизація у тваринництві: навч. посіб. / Ібатуллін І.І., Пабат В.О., Маньковський А.Я та ін. / Вид. 2-ге. Київ, 2017, 548 с. URL:<http://lira-k.com.ua/preview/12347.pdf>.

ДОСЛІДЖЕННЯ МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ ВИЗНАЧЕННЯ ЗАЛИШКОВОЇ ВАРТОСТІ МАЙНА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ ПРИ ПРОВЕДЕННІ СУДОВОЇ ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

М. В. Гарбуз,

судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень

Л. Ю. Улибіна,

судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень

Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Харків

Одним з основних завдань, які вирішує судово товарознавча експертиза є визначення фактичного стану та вартості (початкової, залишкової, ринкової) товарів. Важливим напрямком таких досліджень є визначення залишкової вартості специфічного за своїм призначенням майна, в тому числі майна, яке використовується військовими формуваннями, що визначає необхідність звернути увагу на методику, яка використовується при оцінці військового майна.

До вказаного майна належать засоби зв'язку, медичне, авіаційне, лабораторне обладнання, різні види майна військового призначення (зброя, боєприпаси, військова техніка) та інше. Дані вироби досить часто давно зняті з виробництва. У своїй сукупності вказані обставини становлять певні методичні труднощі для експертів-товарознавців та інших суб'єктів оціночної діяльності.

Методика [1] використовується не лише Збройними Силами України, а і іншими, утвореними відповідно до законів військових формувань для цілей відчуження, реалізації, утилізації, списання та оренди рухомого військового майна. Вона відображає витратний підхід до оцінки майна за методом прямого відтворення і містить відповідні розрахунки.

Порядок визначення залишкової вартості майна, згідно вказаній Методиці, складається з двох окремих етапів: встановлення первинної вартості

товару на визначений день, та встановлення сукупного коефіцієнту зносу. На вимогу вказаної Методики органами забезпечення Збройних Сил України у 2000 – 2001 роках складались прейскуранти (каталоги) з первинними цінами на майже всі матеріальні цінності, які використовувались військовими формуваннями, в тому числі на майно, виготовлене до 1991 року.

Так, визначення первинної вартості товарів на певну дату здійснюється за допомогою такого показника, як індекс інфляції.

Первинна вартість товарів на певну дату визначається шляхом помноження розрахованого індексу інфляції за період з часу виготовлення товару та вартості відповідного товару за прейскурантом цін.

У разі, коли оцінюється недоукомплектоване майно, з його первісної вартості виключається первісна вартість комплектуючих виробів, агрегатів, систем, яких не вистачає.

Під час розрахунку залишкової вартості майна вказана Методика передбачає використання первинної вартості майна, встановленої шляхом використання ціни придбання з урахуванням індексів інфляції.

Наведемо приклад використання зазначеної Методики для визначення первинної та залишкової вартості лісопильної рами ЛРВ-1 1975 року виготовлення, яка має працездатний стан, капітальний ремонт вказаного майна не проводився.

Згідно Методики, залишкова вартість лісопильної рами ЛРВ-1 складала 16 888,73 грн.

За своїми технічними характеристиками лісопильна рама ЛРВ-1 має масу 8,9 т, вартість лісопильної рами за ціною вторинних ресурсів складатиме близько 50 000,00 грн.

Дослідженням цінових пропозицій на лісопильну раму ЛРВ-1 на внутрішньому ринку України встановлено, що вартість подібної за станом лісопильної рами коливається в межах 260 000,00 грн. [2], тобто більше ніж у 15 разів залишкової вартості, обчисленої за Методикою. Виходячи з отриманих результатів даного прикладу, методика визначає залишкову вартість на рівні, значно нижчому ніж ринкові ціни.

На сьогоднішній день, лісопильна рама ЛРВ-1 є морально та фізично застарілим зразком військового майна та поступово виводиться з забезпечення Збройних Сил України, тому реалізація вказаного майна, у справному стані, за цінами, близькими до ринкових, а не за ціною брухту металів, є економічно обґрунтованою.

Значні темпи переозброєння військових формувань України призводять до вивільнення застарілого майна, яке найближчим часом підлягатиме реалізації для цивільних потреб. Разом з цим, постановою Кабінету Міністрів України від 20 лютого 2019 р. № 224 [3] внесені зміни до Методики оцінки майна, які стосувалися майна державних і комунальних підприємств, об'єктів приватизації, що повертаються у державну або комунальну власність, але питання оцінки військового майна вказаними змінами порушено не було.

Методика визначення залишкової вартості майна, яка на даний момент використовується збройними формуваннями України для визначення вартості матеріальних цінностей, є єдиною зареєстрованою на території України для оцінки військового майна, саме тому, на наш погляд, слід враховувати ряд недоліків, які вона має: ринкова вартість об'єктів оцінки перевищує вартість, отриману за розрахунками, вартість справного майна може відповідати лише вартості вторинних ресурсів у його складі. Враховуючи вказані недоліки, зауважимо, що вказана методика потребує подальшого вдосконалення.

Список використаних інформаційних джерел

1. Методика визначення залишкової вартості майна Збройних Сил України та інших військових формувань: постанова Кабінету Міністрів України від 29 травня 1998 р № 759/ Кабінет Міністрів України. Сайт ВРУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/759-98-п> станом на 26.05.2019;

2. Вартість двигуна ГТД-350. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.made.ru/transport/zapchasti-i-komplektuyushhie/too-aviaservisaktobe-imeet-vozmozhnost-predlozhit-vam-sleduyushhuyu-aviacionnuyu-produkciyu_87509.html станом 26.05.2019.

3. Про внесення змін до Методики оцінки майна: постанова Кабінету Міністрів України від 20 лютого 2019 р № 224/ Кабінет Міністрів України. Сайт ВРУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/224-2019-п> станом на 26.05.2019.

ОБҐРУНТУВАННЯ СПЕЦИФІКАЦІЇ МОДЕЛІ ВАРТОСТІ БОЙОВОЇ КОРОТКОСТВОЛЬНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

А. В. Дивнич,

старший судовий експерт відділу економічних досліджень

Д. І. Статівка,

завідувач відділу будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності

Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Полтава

В умовах ринкової невизначеності результати оцінки, як правило, можуть бути суттєво зміщеними (викривленими). Тому для визначення вартості майна і техніки військового призначення, різних видів озброєння, у тому числі стрілецької вогнепальної зброї, традиційні оціночні процедури вимагають суттєвого доопрацювання.

Пряме призначення зброї – ураження (знищення) живої сили супротивника, техніки чи інших об'єктів, і не передбачає не тільки створення доданої вартості, а й легального генерування грошового потоку від володіння нею взагалі. Тобто зброя – це засіб захисту (мінімізації ризиків та витрат, пов'язаних з володінням) інших об'єктів власності. В силу державної монополії

на застосування сили, а також на право володіння бойовою вогнепальною зброєю виключно уповноваженими державними органами (Збройними Силами, Національною поліцією тощо), відшкодування вартості цієї зброї в макроекономічному аспекті відбувається шляхом перерозподілу податків власників/розпорядників інших об'єктів власності на утримання зазначених органів.

Вказане вище суттєво обмежує застосування доходного підходу. Тому експерт має оперувати, головним чином, обмеженими даними стосовно вартості та характеристик подібного майна на ринку, використовуючи порівняльний чи витратний підходи. Фахівцями з оцінки військового майна наголошується, що подібним майном для співставного порівняння різних зразків зброї можуть бути лише об'єкти, близькі до об'єкта оцінки за призначенням та датою виготовлення. Здійснення попарного порівняння із сучасними аналогами може призвести до зміщення оцінки початкової вартості та до похибки у визначенні ринкової вартості об'єкта оцінки [1, с. 28].

З метою забезпечення співставності об'єктів, що порівнюються, експертом застосовуються процедури щодо визначення основних вартісноутворюючих параметрів, що є спільними для зазначених об'єктів.

Стосовно бойової вогнепальної короткоствольної зброї у даному контексті слід наголосити на необхідності врахування специфіки призначення об'єкта. Так, основна мета (завдання ураження супротивникові) часто поєднується додатковими умовами. Такими умовами можуть бути можливість прихованого носіння, швидкісна стрільба тощо. Максимізація функції корисності об'єкта при цьому інколи призводить до крайнього вираження додаткової умови: стосовно першого прикладу – виконання у замаскованому варіанті («пачка цигарок», «запальничка»), але з можливістю лише одного-двох пострілів; щодо другого прикладу – застосування пістолета-кулемета з максимізацією темпу стрільби, але коли кучність пострілів (бою) не є критичним показником.

Коли ж бажаним є оптимальне поєднання усіх необхідних характеристик корисності, ступінь їх гармонізації є мірилом співставності різних зразків зброї певного типу. З огляду на основне призначення зброї таким універсальним показником може виступати величина практичної скорострільності (кількість пострілів за одиницю часу, з урахуванням часу на перезарядження та прицілювання). Цей показник поєднує як вогневі якості, так і взаємодію системи «людина (стрілець) – механізм (вогнепальна зброя)», адже такі показники, як, наприклад, ємність магазину, габарити також здійснюють вплив відповідно на час перезарядження та прицілювання.

Проте слід зазначити, що застосування скорострільності як інтегрального показника корисності є доцільним лише в короткостроковому періоді, оскільки у такому разі не враховується можливість повноцінної експлуатації упродовж всього життєвого циклу продукту. Загалом, у теорії товарознавчої експертизи стосовно непродовольчих товарів визначено номенклатуру споживчих

властивостей і показників - сукупність таких властивостей і показників, що забезпечують задоволення потреб споживачів. Ця номенклатура показників, зазвичай, визначає якісні характеристики товарів [2, с. 20], і включає функціональні, ергономічні, соціальні, екологічні показники, а також показники надійності та безпечності. Два останніх базових показника також є критичними при нормальному використанні зброї. Так, військовими фахівцями вказується, що у практиці бойового застосування, коли постає сукупність можливих бойових ситуацій, певний зразок озброєння повинен забезпечувати належні рівні ефективності та надійності [3, с. 33].

Таким чином, для досягнення можливості співставлення характеристик різних зразків однотипної зброї, для їх коректного порівняння необхідно враховувати співвідношення їх бойової ефективності та надійності. На період одного вогневого зіткнення більша вогнева щільність забезпечує більшу імовірність ураження цілі, але як довго забезпечуватиметься така перевага? Ціна відмови (осічка, непроходження патрону, інші затримки) – є критичною для стрільця/підрозділу, якщо навіть не брати до уваги ціну невиконання завдання.

Науковці зазначають, що під показниками бойової ефективності розуміються числові характеристики завданих противнику втрат або витрата бойових засобів [4, с. 182]. При стрільбі по окремій цілі показником бойової ефективності є ймовірність її поразки [4, с. 182]. Зазначимо, що така імовірність у мірі зростання кількості циклів використання (зносу) прогнозовано буде зменшуватися (рис. 1).

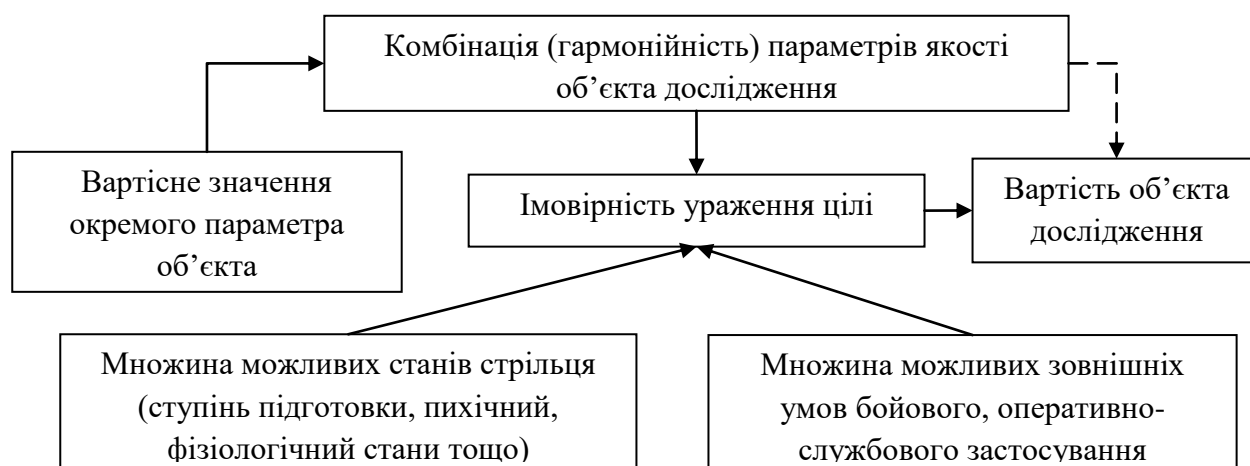

Рисунок 1 – Чинники, що включаються до моделі вартості бойової короткоствольної вогнепальної зброї

Тобто, розглядаючи вартість конкретного об'єкта оцінки, необхідно її сприймати як похідну від стохастичної величини, яка, в свою чергу, визначається кількістю влучних пострілів у різних (часто – екстремальних) режимах використання. Специфіка таких режимів при значній мінливості як зовнішніх умов, так і мети використання вогнепальної зброї, визначає ступінь

пріоритетності значень окремих експлуатаційних параметрів об'єкта.

Розглядаючи традиційний набір експлуатаційних характеристик (x1 – маса; x2 – габарити (довжина); x3 – ємність магазину; x4 – прицільна дальність стрільби; x5 – кучність стрільби; x6 – практична скорострільність; x7 – забійна дальність стрільби; x8 – калібр; x9 – шумність пострілу), їх пріоритетність змінюється залежно від конкретного режиму (табл. 1). У свою чергу, подальше ранжування ознак за пріоритетністю певного режиму визначатися не може, оскільки кожна ситуація, що має навіть гіпотетичну імовірність виникнення, може виявитися критичною.

Таблиця 1 – Ранжування характеристик вогнепальної зброї за ступенем пріоритетності (критичності) у типових режимах використання

Режим застосування (умови, завдання)	Порядковий номер пріоритетності характеристики вогнепальної зброї								
	найменування чинника								
	x1	x2	x3	x4	x5	x6	x7	x8	x9
1. Військові дії									
1.1. Відкрита місцевість									
1.1.1. Снайперські завдання	8	7	9	1	3	6	2	5	4
1.1.2. Відбиття нападу супротивника	8	7	2	4	6	3	5	1	9
1.1.3. Наступальні дії	1	4	2	7	3	6	9	5	8
1.2. Обмежений простір									
1.2.1. Умови міста	4	3	5	7	1	8	9	2	6
1.2.2. У приміщенні	5	1	4	8	6	2	9	7	3
1.2.3. З транспортного засобу	7	8	5	2	6	4	3	1	9
2. Правоохоронна діяльність									
2.1. Для відбиття нападу на поліцейського або членів його сім'ї, у випадку загрози їхньому життю чи здоров'ю	1	2	3	6	4	5	7	8	9
2.2. Для захисту осіб від нападу, що загрожує їхньому життю чи здоров'ю	2	1	4	6	3	5	7	8	9
2.3. Для звільнення заручників або осіб, яких незаконно позбавлено волі	8	7	3	1	2	6	4	9	5
2.4. Для відбиття нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення	7	6	2	3	4	1	5	8	9
2.5. Для затримання особи, яку застали під час вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти	4	3	5	1	2	6	7	8	9
2.6. Для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю і здоров'ю людей	7	6	3	5	4	2	8	1	9
2.7. Для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження	6	7	8	2	3	4	5	1	9
2.8. Для подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил	3	2	4	5	6	7	8	9	1
2.9. Для знешкодження тварини, яка загрожує життю чи здоров'ю	2	3	4	6	7	9	8	5	1

Отже, мінливість зовнішніх умов, що є фактором бойової ефективності оцінюваного зразка, є суттєвою при виборі моделі для конкретного підрозділу з урахуванням типових (прогнозованих) умов застосування бойової короткоствольної вогнепальної зброї.

На основі даних, отриманих з експертної практики, нами визначено розрахункові значення регресорів, що детермінують вартість бойових пістолетів виробництва КНВО «Форт» (табл. 2).

Таблиця 2 – Розрахунковий вплив окремих характеристик на вартість бойових пістолетів виробництва КНВО «Форт»

Характеристика виробу	Вплив на вартість виробу при одиничній зміні параметру, доларів США (модуль числового вираження)	
	абсолютний, доларів США	відносний, %
Маса виробу, кг (параметр x_1)	277,7	79,7
Загальна довжина, мм (параметр x_2)	1,763	0,5
Місткість магазину, шт. патронів (параметр x_3)	16,175	4,6
Разом за визначеними характеристиками ($R^2=0,848$)		84,8
Інші (похибка моделі)	x	15,2
Разом		100,0

Зазначений вплив окремих характеристик виробу на його вартість може бути візуалізований методом Парето-Лоренца (входить до міжнародного стандарту управління якістю ISO 9004-4). За результатами ранжування вартісноутворюючих чинників за ступенем зменшення впливу, будується гістограма індивідуального відносного впливу кожного чинника, а також крива Лоренца, яка демонструє кумулятивний вплив попередньо перелічених чинників (рис. 2).

Загальний вплив параметрів: x_1 – маси пістолета (79,7%), та x_3 – місткості магазину (4,6 %) в сумі становлять 80 % - класичне значення розподілу Парето.

Стосовно бойової короткоствольної вогнепальної зброї виробниками можуть визначатися групи показників:

1. Показники призначення (1.1. поперечник розсіювання куль найбільший/середній, мм (характеризує кучність стрільби); 1.2. переміщення середньої точки попадання при оберті барабанчика прицілу на одну поділку, мм (точність стрільби); 1.3. запас регулювання положень мушки після приведення зброї до нормального бою, мм (точність стрільби); 1.4. ємність магазину, шт. патронів (практична скорострільність)).

2. Показники надійності (2.1. напрацювання до настання граничного стану, тис. пострілів (довговічність); 2.2. зведення і холості спуски, тис. циклів (довговічність); 2.3. допустима кількість відмов, % (безвідмовність)).

3. Показники ресурсоемності (3.1. питома вага виробу, кг/постріл (економічність)).

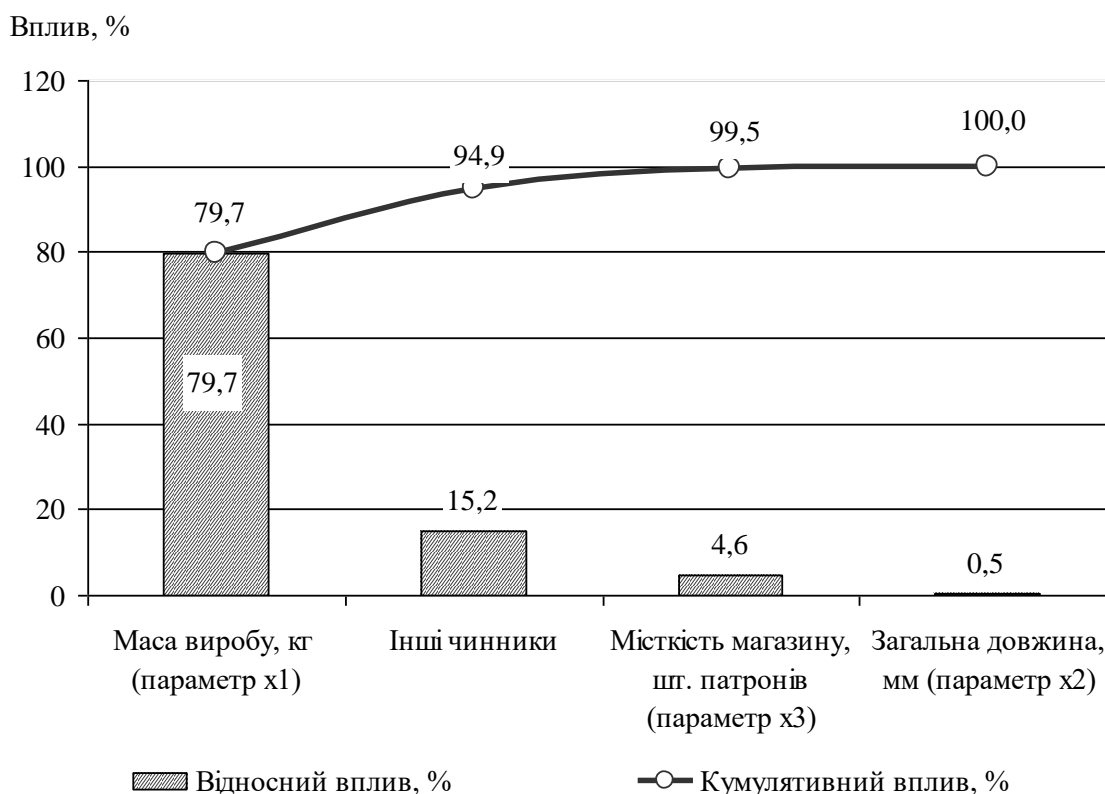

Рисунок 2 – Діаграма Парето-Лоренца впливу (індивідуального та кумулятивного) основних чинників на вартість пістолетів КНВО «Форт»

4. Ергономічні показники (4.1. маса виробу, кг; 4.2. зусилля спуску регульоване, Н (кгс); 4.3. стабільність зусилля спуску, %).

5. Показники технологічності (5.1. коефіцієнт використання металу (економічність витрат металу, відношення маси металу у готовому виробі до маси металу, введеного в технологічний процес); 5.2 трудомісткість виготовлення виробу, норма-год. (сума трудоемності за видами робіт, що входять до технологічного процесу виготовлення даного виробу)).

6. Показники безпеки (середнє значення максимального експлуатаційного тиску газів, МПа (кгс/см²); середнє значення максимального випробувального тиску газів, МПа (кгс/см²); висота безпечного падіння зброї на дерев'яну опору, м).

7. Показники стійкості до зовнішніх впливів (стійкість до впливу температури (підвищеної, пониженої, °С)).

Зазначимо, що певні з вищевказаних випробувань можливо здійснювати лише з використанням руйнуючих методів.

Отже, за базової передумови, що визначальну роль у ціноутворенні стрілецької зброї з коротким стволом (пістолетів) відіграють ринкові стимули, отримані значення можливо інтерпретувати наступним чином: при довгостроковій експлуатації виробу, у ситуаціях ближнього вогневого зіткнення, основними вартісноутворюючими характеристиками пістолетів є

маса (параметр x_1) та місткість магазину (x_3). Саме вказані чинники є головними вартісноутворюючими параметрами у побудованій моделі, яка може застосовуватися при визначенні вартості подібного майна.

Список використаних інформаційних джерел

1. Лесняк В. Г., Филлипов В. П. Оценка военного движимого имущества. *Практика оценки*. № 3. Оценка военного имущества. Киев. Экономика. 2006. С. 27 – 34.
2. Войнаш Л. Г., Дудла І. О., Козьмич Д. І., Павловська Н.В., Приходько М. В.. Товарознавство непродовольчих товарів. Ч. 1. Київ, НМЦ «Укоопосвіта», 2004. 532 с.
3. Зубков А. М., Д'яков А. В., Герасименко Є. С. Удосконалення методичного апарату обґрунтування оперативно-тактичних вимог до зразків озброєння та військової техніки. *Військово-технічний збірник*. № 1(10). 2014. С. 32–40.
4. Макеєв В. І., Вакал А. О., Леганьков І. В. Методи оцінки ефективності бойового застосування зразків озброєння і боєприпасів. *Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил*. 2017. № 5(54). С. 182–186.

ВПЛИВ ФОРС-МАЖОРНИХ УМОВ НА КОЕФІЦІЄНТ КОРИГУВАННЯ НА ТОРГ

Я. І. Заяць,

провідний фахівець сектору власної безпеки відділу власної безпеки та
внутрішнього аудиту

Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, м. Київ

М. С. Беднарчук,

судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень,
канд. техн. наук, проф.

Львівський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, м. Львів

Після обґрунтування гіпотези про доцільність використання коригування на торг у практиці оціночної діяльності, яку здійснюють судові експерти товарознавці при визначенні ринкової вартості [1], ми проводимо аналітичні дослідження з розробки числових значень коефіцієнтів коригування на торг (ЧЗК). Для забезпечення об'єктивності ЧЗК ці дослідження охоплюють не лише окремі групи товарів, які є об'єктами судової товарознавчої експертизи, але і увесь спектр чинників, які впливають на ЧЗК [2].

Дані тези присвячені лише окремому аспекту означених досліджень – вивченню впливу форс-мажорних умов (карантину) на ЧЗК і здійснені в межах

виконання наукових тем відділу товарознавчих та гемологічних досліджень Львівського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ України (Державні реєстраційні номери № 0119U100139 та № 0119U103720). Надані у цих тезах результати отримані за єдиним прийнятим у даному напрямі досліджень алгоритмом [1]: об'єктом формування ЧЗК була та ж підгрупа товарів (взуття для жінок) і дослідження здійснювались у пік потреб за сезоном використання (тобто, у попередньому дослідження, яке було здійснено у пік потреб у зимовому взутті, об'єктом дослідження було зимове взуття, а у даному дослідженні, яке проведено навесні, об'єктом дослідження було демісезонне взуття). Усі використані у попередньому дослідженні [1] нормативно-правові та загально методологічні підходи, у даному дослідженні теж дотримані.

Результати дослідження отримані внаслідок безпосереднього спілкування з продавцем кожної одиниці товару на одній з сторінок OLX-платформи Інтернет-торгівлі, а саме – кожної товарної пропозиції за запитом «Взуття жіноче демісезонне на OLX купити (звичайні оголошення)» в межах пошуку «Вся Україна» станом на 27-31.03.2020 [3]. Фактично це 881 пропозиція взуття демісезонного жіночого ціною від 0 грн (безкоштовна пропозиція) до 6540 грн, у якому частка взуття, яке не було у використанні становила 43,2%. Оскільки отримані результати займають значний об'єм, то у тезах надані дані (табл. 1), об'єднані за найбільш презентативними ціновими групами.

Таблиця 1 – Результати дослідження на торг пропозиції товарів у рубриці «Взуття жіноче демісезонне на OLX купити (звичайні оголошення)»

№	МЦС	П	НОТ	ВЗ	СВ(н)	РФТ		
						кт	псз	саз
1	Безкоштовно	4	-	-	-	-	-	-
2	до 250	283	42	2	64	246	10	11,7 (6,1)
3	>250 <500	329	169	3	168	309	25	29,3 (12,7)
4	>500 <750	129	84	-	73	122	50	78,1 (15,2)
5	>750 <1000	67	37	2	39	63	100	153,1 (18,1)
6	>1000 <1250	26	11	-	11	26	150	213,7 (20,8)
7	>1250 <1500	20	6	-	12	19	200	277,1 (19,6)
8	>1500	23	8	-	14	19	300	358,5 (34,4)
Разом		881	357	7	381	804	-	- (18,2)

У табл. 1 прийняті такі умовні позначення: МЦС – діапазон цін, грн/пару; П – загальна кількість взуття, пар; НОТ – наявність пропозиції про торг, договірну ціну, тощо; ВЗ – відсутній зв'язок з продавцем (за усі дні дослідження); СВ – товарний стан взуття («н» - взуття нове, не було в експлуатації); РФТ – результат фактичного торгу (після розмови з продавцем): кт – кількість взуття у даному ціновому діапазоні, на яке продавець зменшив ціну в результаті торгу, пар; псз – абсолютне значення зменшення ціни, яке найчастіше було результатом торгу, грн; саз – середнє арифметичне значення зменшення ціни, грн (%).

Порівняння отриманих результатів (табл. 1) з аналогічними даними попередніх досліджень [1], зокрема, показують, що у форс-мажорних умовах торг набуває значно більшого впливу, ніж у звичайних умовах, на формування

ринкової вартості товарів, які реалізуються через мережу Інтернет-торгівлі, та має певні особливості: притаманний усім ціновим групам товару (навіть при ціні у кілька сотень грн); у 2-4 рази зростають числові значення фактичного коефіцієнту на торг в межах окремих цінових груп та майже удвічі зростає середнє арифметичне значення цього коефіцієнту.

Основними причинами означених особливостей ми вважаємо: різке зростання пропозиції товарів (у підгрупі жіноче взуття – майже у 16 разів, порівняно з аналогічними даними попередніх досліджень [1]), об'єктивне зростання можливості комунікації (через запровадження карантину усі продавці та покупці постійно перебувають біля комунікаційних засобів: $vz < 0,01\%$), різке зростання потреби у фінансових засобах у значній кількості населення (через вимушене тимчасове безробіття, обумовлене карантинном).

Список використаних інформаційних джерел

1. Заяць Я.І., Беднарчук М.С. Обґрунтування гіпотези про доцільність використання коригування на торг у практиці оціночної діяльності / Актуальні питання експертної та оціночної діяльності : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (м. Старобільськ – м. Полтава, 27-28 листопада 2019 року). – Полтава : ПУЕТ, 2019. С.30-33.

2. Zaiats, Roman. Actuality of the development of modern express-analysis methods for value of its market value in judicial expertise. Quality, control and expertise of goods. Articles from a round table with international participation (Varna, 31.05.2019) – Издателство „Наука и икономика” Икономически университет – Варна, 2019. С.106-116.

3. OLX. Веб-сайт. URL: <https://www.olx.ua/uk/moda-i-stil/odezhda/zhenskaya-obuv/q%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%81%D0%B5%D0%B7%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D1%96> (дата звернення 27-31.03.2020).

ЕКСПЕРТНІ МЕТОДИ ТОВАРНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

М. О. Зубков,

студент

Н. В. Янченко,

доцент кафедри економіки, канд. екон. наук, доц.

Харківський національний університет будівництва та архітектури,

Україна, м. Харків

Експертні методи – методи оцінки, що проводяться командою фахівців в умовах невизначеності, або ризику. Передбачені з метою експертної оцінки методи непридатні або неекономічні. У торговельній практиці досить часто формується ситуація, коли з метою прийняття того чи іншого висновку щодо певних товарів наявних даних немає достатньо або вона частково недостовірна. Органолептичні, вимірювальні та інші методи можуть надати неповноцінні, але

іноді також несподівані дані. Відкладати рішення аж до виникнення конкретних розрахункових способів неможливо. В такому разі не залишається іншого варіанту, як використання експертних методів.

Експертні методи базуються на прийнятті емпіричних висновків, основою метою яких є знання і навички, зібрані фахівцями у певній сфері. Як і іншими методами, що використовуються при товарній експертизі, експертним способом мають конкретні плюси також мінуси.

Перевага даних методів вважається в такому випадку, то що вони дають можливість здійснювати постанови, якщо найбільш конкретні методи неприйнятні. До інших плюсів належить їх відтворюваність. Область використання даних методів - лише аналіз якості товарів, однак також вивчення операцій науково-технічного циклу, прийняття керуючих висновків, моделювання.

Зазначені галузі використання методів володіють прямим підхід і до товарної експертизи. Таким чином, з метою прийняття рішення про властивості продукту або його кількісних і якісних властивостей фахівець слід вивчити поодинокі процедури або сукупність операцій технології виробництва, упаковки, зберігання, підготовки до продажу та реалізації. При складанні висновку з порадами щодо дослідженого товару фахівець неодмінно бере на себе певні адміністративні постанови.

Досить часто фахівцям потрібно давати прогноз подальшого розвитку товарів на ринку, очікувану потреба в їх, в такому випадку експертні методи стають необхідними. Це обумовлюється тим, що в експертних оцінках часто відображають неіснуючу, але очікувану обстановку.

Експертні методи, використовувані грамотними фахівцями, дають можливість надати чітку і відновлювану оцінку товарів. Проведені дослідження говорять, що при вірній методології експертної оцінки неточність підсумків становить 5 - 10% і порівнянна з допустимими похибками вимірювальних методів. Придбані досвідом досліджень підсумки експертних оцінок в різних групах фахівців, виявили їх досить значну відтворюваність.

До мінусів експертних методів належать суб'єктивізм, недостатність використання, великі витрати на їх здійснення.

Суб'єктивізм експертних методів вважається результатом того, що експертний аналіз ведеться будь-яким фахівцем персонально і представляє, згідно думці Е. П. Райхмана і Г. Г. Азгальдова «не що інше, як його психологічний відгук на фізичні і хімічні властивості продукції». Але необхідно враховувати, що експертний аналіз формується з суджень деяких фахівців, кожний з яких вважається не тільки експертом в конкретній галузі знань, але також покупцем. З цієї причини експертна аналіз в достояточній ступеня відображає також погляди покупців, що не можна реалізувати при інших методах.

Крім цього, всілякі способи, в тому числі і звані об'єктивними, мають характеристики суб'єктивізму. Таким чином, при використанні одного з

найбільш об'єктивних методів - вимірювального - настройку приладів, роботу на них, усунення результатів виробляє суб'єкт - працівник лабораторії, дії якого мають відношення до аспектів, який впливає на регулярні, спонтанні і грубі похибки.

За Цією Причини розуміння про суб'єктивність і об'єктивність тих чи інших методів вміє умовний характер. Проблема в ступеня суб'єктивності і об'єктивності різних методів.

Є експериментально зафіксовані збігу експертних оцінок з оцінками властивостей певних різновидів продукції, придбаними при численному опитуванні покупців.

Експертні методи досить складні, що і встановлює високі витрати на їх використання. Формування груп експертів здійснюється шляхом їх відбору згідно з підсумками експертного опитування або професійної компетенції.

Експертні методи поділяються на три підгрупи:

- 1) методи масового опитування фахівців;
- 2) математико-статистичні методи оброблення експертних оцінок;
- 3) методи експертної оцінки якості.

Унаслідок істотної частки суб'єктивізму експертні методи мають конкретні обмеженнями. Їх застосування доцільне в двох випадках: по-перше, якщо поставлені перед фахівцями завдання не мають шансів бути дозволені іншими методами; по-друге, коли інші існуючі методи надають менш вірні і надійні результати або пов'язані з великими витратами.

З метою усунення даного недоліку експертні методи при проведенні товарної експертизи з'єднуються з іншими методами.

Поєднання органолептичного і експертного методів, що характеризуються значним ступенем суб'єктивізму, дає можливість отримувати більш вірні результати, що недосяжно при використанні вимірювальних методів.

Список використаних інформаційних джерел

1. Вілкова С. А. Товарознавство та експертиза господарських товарів: учеб.-практ. посібник / С. А. Вілкова, Л. В. Михайлова, Е. Н. Власова. - Москва: Дашков і К, 2012. - 497 с.

2. Данильчук Ю. В. Товарознавство та експертиза м'ясних товарів. Лабораторний практикум: навч. посібник / Ю. В. Данильчук. - Москва: ИНФРА-М, 2011. - 173 с.

3. Єлісеєва Л. Г. Аналіз основних тенденцій розвитку вітчизняної практики експертної діяльності / Л. Г. Єлісеєва, О. Г. Асташин // Товарознавець продовольчих товарів. - 2011. - № 7. - С. 11-14.

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВО-ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Т. Л. Копйова,
судовий експерт

Донецький науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ, Україна, м. Маріуполь

Призначення та проведення судових експертиз у кримінальному судочинстві досить повно регламентується нормативно-правовими актами України, у яких, серед іншого, наведено перелік основних видів експертиз, що проводяться в державних експертних установах, та орієнтовний перелік вирішуваних ними питань. За результатом проведення судової експертизи складається документ – висновок експерта, який є одним із передбачених законом джерел доказів (ст. 84 КПК України).

Спеціальні знання все частіше використовуються в ході розслідування крадіжок майна, випуску недоброякісної продукції, розкрадання державного майна, коли обставини обумовлюють необхідність дослідження споживчих товарів та сировини. Використання таких знань у кримінальному провадженні можливо через призначення судово-товарознавчої експертизи. Слідча та судова практика останніх років свідчить про зростання ролі цієї експертизи.

Проблемам призначення та проведення судово-товарознавчої експертизи присвячено чимало праць науковців, зокрема В. В. Архіпова, К. А. Букалова, Л. І. Георгієва, Г. В. Дашкова, М. С. Корчана, О. В. Оснач, М. О. Полякової, І. А. Петрової, Р. Д. Рахунова, С. С. Толмачової, М. О. Подольного, Л. А. Сергєва, І. В. Сірохмана, О. В. Шевченка, В. Г. Федорова та інших. Однак, збільшення потреб у здійсненні таких експертиз під час розслідування кримінальних правопорушень визначає доцільність подальшого ґрунтовного дослідження їх можливостей у межах кримінальних проваджень.

На стадії досудового розслідування судово-товарознавча експертиза сприяє об'єктивності, повноті та всебічності пізнання події і обставин кримінального правопорушення. Відповідно до чинного кримінального процесуального законодавства судово-товарознавча експертиза призначається тільки після внесення відомостей про вчинене кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Вивчена нами слідча практика показує, що досить часто у кримінальних провадженнях використовуються довідки спеціалістів у галузі товарознавства. Як відомо у криміналістичній і процесуальній літературі виокремлюють процесуальну і непроцесуальну форми використання спеціальних знань, в основі поділу яких має бути такий критерій, як доказове значення результату використання спеціальних знань у досудовому розслідуванні та судовому розгляді матеріалів кримінальних проваджень [1, с. 211]. Процесуальним законодавством України передбачена консультативна діяльність спеціаліста, і

лише висновок експерта є процесуальним джерелом доказів (ч.2 ст.84 КПК України) та має однакове процесуальне значення з іншими доказами у кримінальному провадженні. Оцінка висновку експерта є необхідною й обов'язковою функцією уповноважених осіб із встановлення належності до кримінального провадження даних, які вміщено у висновку, їх допустимості й достовірності [2, с. 430-431].

Наведене підтверджує, що процесуальна форма проведення судово-товарознавчої експертизи полягає у тому, що вона втілюється у процесуальному документі – висновку судового експерта-товарознавця, а також у тому, що проводить її спеціальний суб'єкт – судовий експерт-товарознавець.

Слід зазначити, що для призначення експертизи дуже важливим є збір певного матеріалу, пізнання його інформативного значення, побудова моделі нової доказової інформації, яку можна отримати в процесі дослідження цього матеріалу. Це дозволяє слідчому поставити перед експертом найбільш раціональні і конкретні питання, а також спланувати терміни проведення інших слідчих (розшукових) дій. Цьому має передувати й ознайомлення слідчого з нормативною базою щодо процесуального порядку призначення і проведення судово-товарознавчої експертизи та безпосереднього врегулювання його іншими законами та підзаконними актами.

Важливою складовою частиною підготовки слідчого до призначення судово-товарознавчої експертизи є формулювання питань, на які необхідно одержати відповідь експерта. Якщо у слідчого виникають труднощі, доцільно звернутися за допомогою до спеціаліста (обізнаної особи), якого він вирішив залучити до проведення судово-товарознавчої експертизи. Тоді поставлені експерту питання будуть чітко відповідати обставинам кримінального провадження, відображати завдання даної експертизи і встановлювати її межі. Питання в постанові необхідно наводити в логічній послідовності і правильно їх формулювати. Це буде сприяти точному висновку експерта-товарознавця.

Іноді в процесі проведення судово-товарознавчої експертизи, експерт-товарознавець чи слідчий виявляють, що не всі проблеми дослідження об'єктів охоплені поставленими питаннями. Тоді слідчий може прийняти рішення про постановку експерту-товарознавцю додаткових питань або формулювання вже поставлених питань у новій редакції.

Також слідчій практиці відомі випадки, коли необхідно призначити судово-товарознавчу експертизу в ході розслідування крадіжок, розбійних нападів тощо, провадження за якими здійснюється через значний термін після вчинення кримінального правопорушення, і зазвичай, товарні об'єкти які мають бути досліджені, – відсутні. У такому випадку експертизу необхідно проводити за матеріалами кримінального провадження. Таким чином, об'єктами стають надані у повному обсязі документи (рахунки фактури, товарно-транспортні накладні, технічні паспорти, копії протоколів огляду, допитів свідків та підозрюваних та ін.), у яких найбільш повно відображені відомості про товарні об'єкти експертизи.

Під час кримінального провадження судово-товарознавча експертиза може призначатися у випадках, коли для встановлення певних обставин, що має значення для провадження, виникає необхідність у застосуванні спеціальних знань, про це приймається одне з таких процесуальних рішень: 1) вмотивована постанова слідчого чи прокурора; 2) ухвала слідчого судді чи суду. В окремих випадках судово-товарознавча експертиза може бути призначена та проведена на основі договору, укладеного між стороною захисту і експертом. При призначенні судово-товарознавчої експертизи необхідно враховувати її технічні та методичні особливості, а тому, як правило, місцем її проведення треба обирати державну експертну установу.

Підводячи підсумок, необхідно зазначити, що залучення експерта та призначення судової експертизи у кримінальному провадженні є обов'язковим елементом загальної системи слідчих (розшукових) дій, які здійснюються під час розслідування кримінальних правопорушень, а висновок експерта постає важливим джерелом доказування причетності конкретної особи до вчинення злочинних діянь.

Список використаних інформаційних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України 08.10.1998. № 53/5 із змінами, унесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції України від 26.12.2012 № 1950/5. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98/conv/page>.
3. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4038-12/conv>.
4. Гора І.В. Проблеми використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 209-214.
5. Одерій О. В. Теорія і практика розслідування злочинів проти довкілля: монографія. Харків: Діса плюс, 2015. 528 с.

ИННОВАЦИИ В АССОРТИМЕНТЕ ЖИДКОГО МЫЛА

К. И. Локтева,

доцент кафедры товароведения, канд. техн. наук, доц.

Е. С. Игнатик,

студентка

УО «Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации», Республика Беларусь, г. Гомель

Для рационального формирования ассортимента, идентификации, ассортиментной экспертизы, оценки конкурентоспособности непродовольственных товаров важное значение имеют знания современного ассортимента товаров конкретной группы, актуальных направлений его совершенствования.

Мыло является одним из товаров первой необходимости. Ассортимент мыла широк и разнообразен. В условиях серьезной конкуренции в этом сегменте рынка каждое предприятие стремится обновлять свой ассортимент, внедрять инновации. Инновационные преобразования коснулись назначения, консистенции, состава мыла, вида и материала упаковки, массы куска и объема в упаковке, формы куска и цвета мыла, аромата мыла.

Как показывает анализ статистических данных Республики Беларусь по производству мыла разного **назначения**, в последние годы растет производство мыла для туалетных целей, а хозяйственного – сокращается [1].

Современный ассортимент мыла **по консистенции** представлен преимущественно мылом твердым и жидким. Твердое туалетное мыло является, по-прежнему, основным. В последние годы набирает силу относительно новая для рынка категория – твердое мыло ручной работы.

Все большую популярность во всем мире приобретает **жидкое мыло**. Оно также бывает хозяйственным и туалетным. Жидкое туалетное мыло появилось на рынке не так давно, но уже успело завоевать симпатии потребителей, постепенно вытесняя мыло твердое. Жидкое мыло удобно в пользовании, имеет дополнительные косметические преимущества, очищает кожу, не пересушивая ее, не нарушая жировой баланс. Оно мягко очищает и увлажняет кожу, обладает выраженными косметическими и дерматологическими достоинствами, восстанавливая и сохраняя здоровье и красоту кожи. Упаковка жидкого мыла позволяет устранить контакт основной массы мыла с руками, что обуславливает индивидуальное применение и большую гигиеничность такого мыла.

В настоящее время на белорусском рынке представлен широчайший ассортимент жидкого мыла отечественных и зарубежных производителей, в том числе известных брендов, для бытового и промышленного применения. Жидкое мыло востребовано в качестве средства для гигиены рук персонала и посетителей организаций общественного питания, торговых и деловых центров,

медицинских, образовательных, научных, финансовых и иных учреждений, спортивно-оздоровительных комплексов и др.

Состав жидкого мыла весьма разнообразен. Благодаря вариативному составу обеспечивается широкий ассортимент мыла с дополнительными свойствами. При этом все большее число потребителей обращают внимание на состав жидкого мыла, так как от него во многом зависят его назначение и потребительские свойства.

Жидкое мыло традиционно чаще используется в качестве моющего средства для рук. Но в последнее время ассортимент его по назначению расширился за счет жидкого мыла для тела и волос, для бани, для посуды, для кухни; выпускается жидкое мыло и универсального применения.

Мыло увлажняющее, смягчающее, антибактериальное, гипоаллергенное, витаминное, питательное, пенящееся, нейтрализующее запах, экологическое (биоразлагаемое), защитное, антицеллюлитное, тонизирующее и другие предлагаются покупателям в настоящее время на рынке.

Ассортимент жидкого мыла представлен мылом органическим (из натуральных компонентов) и на основе синтетических поверхностно-активных веществ.

Анализ компонентов, входящих в состав жидкого мыла наиболее распространенных марок [2] показал, что среди них преобладает мыло на основе синтетического поверхностно-активного вещества – лауретсульфата натрия с добавлением различных ингредиентов. Для того чтобы мыло принесло красоту и радость коже, необходимо читать маркировку и знать его состав.

Состав жидкого мыла не остается неизменным. В современных марках жидкого мыла все чаще встречаются: гиалуроновая кислота (питает и увлажняет кожу), Д-пантенол (ускоряет процесс регенерации кожи), морские минералы (увлажняют и тонизируют кожу), экстракты и масла хорошо известных и менее известных растений: например, экстракт смородины (насыщает кожу витаминами), экстракты одуванчика и подорожника (оказывают противовоспалительное и антимикробное действие), масла розмарина и мяты (усиливают защиту и увлажнение кож, стимулируют клеточное обновление) и др.

На рынке покупателям предлагается жидкое мыло для различных типов кожи. Мыло для сухой кожи – увлажняющее, восстанавливающее водный баланс; для жирной – с подсушивающим эффектом, избавляющее от прыщей и покраснений, контролирующее выделение кожного жира; для чувствительной кожи – с ценными питательными маслами. Выпускается мыло и для любого типа кожи.

В ассортименте зарубежных и отечественных предприятий появились: мыло-крем, мыло-скраб, мыло-пена и др. Пенная структура мыла считается более экономичной.

Среди новинок в этой группе товаров – сухой концентрат крем-мыла с перламутром Soap Base professional, позволяющий из 120 г сухого концентрата получить 5 литров крем-мыла [3].

Современный мировой рынок постоянно стремится усовершенствовать **упаковку**, сделать ее более удобной для потребителя, легкой, выгодной и экологически безопасной. Жидкие мыла упаковывают в полимерные флаконы, бутылки, канистры, полимерные пакеты (их еще часто называют мягкой упаковкой) – все это разнообразной формы с различными видами укупорки, герметичные одноразовые картриджи для конкретного типа диспенсеров и др.

Наиболее удобными считаются прозрачные флаконы, так как позволяют отслеживать расход моющего средства. При укупорке жидкого мыла достаточно часто используется крышка Flip-top (флип-топ) – представляющая собой колпачок с откидной верхней частью и защелкивающимся замком.

В последнее время одним из наиболее популярных видов полимерной упаковки жидкого мыла является полимерный пакет Doу Pack (дой-пак) – представляющий собой пластиковый пакет с доньшком, что позволяет упаковке в наполненном виде стоять вертикально.

Упаковка жидкого мыла может осуществляться с дозатором и без него. Конструкция дозатора может быть разнообразной.

Крышка с выдвигающимся дозатором Push-pull (пуш-пул) для флаконов открывается поднятием колпачка с "носиком", который вращается на 360 градусов, что облегчает перелив жидкостей и компонентов из флаконов большого объема.

Флаконы типа airless (диспенсопак) имеют дозирующий клапан, препятствующий забросу компенсирующего воздуха внутрь флакона, обеспечивают более экономичную и точную дозировку моющих и дезинфицирующих средств, гарантируют защиту мыла от бактериального загрязнения.

Появились средства, которые продаются в комплекте с сенсорным дозатором, обеспечивающим высокое удобство пользования.

Многие производители предлагают жидкое мыло одного и того же наименования в разных исполнениях: флаконах с дозатором и как сменный или запасной блок, в том числе для диспенсеров конкретных марок и моделей, для мини-диспенсеров. Такие варианты, как правило, способствуют увеличению продажи продукции этой марки, так как позволяют потребителю сэкономить средства на покупке второго товара идентичного качества, но по меньшей цене: упаковка без дозатора стоит значительно дешевле.

Современный рынок развивается и быстро меняется в соответствии с экологическими требованиями потребителей. По мнению специалистов [4] в ближайшие годы ожидается, что появятся более прорывные и экологичные инновации. В частности, на рынке существует огромное поле для деятельности для большого количества брендов и продуктов, которые сосредоточены на мерах по экономии воды (например, безводные, легко ополаскиваемые смеси с

низким содержанием пены), ограничении использования пластиковых отходов, рациональном использовании пальмового масла и т.п.

Так, ряд предприятий уже выпускают жидкое мыло по специально разработанной формуле со средним пенообразованием, позволяющим смывать пену меньшим количеством воды.

Как отмечалось выше, основной вид материала для упаковки жидкого мыла – пластмассы. Поиск и разработка инновационных видов упаковки этого продукта, способствующих защите окружающей среды, одно из перспективных направлений совершенствования ассортимента.

На современном рынке можно найти жидкое мыло разной **расфасовки** – в основном, от 0,25 л до 5 л. Большую расфасовку предпочитают организации и предприятия, обычные потребители в большинстве своем выбирают расфасовку поменьше. Небольшая расфасовка мыла также востребована предприятиями гостиничной отрасли, транспорта.

По цвету туалетные мыла могут быть неокрашенными (белыми), окрашенными чаще в светлые чистые тона (розовое, голубое, желтое и т.д.). Наблюдается тенденция к увеличению выпуска неокрашенных туалетных мыл как твердых, так и жидких, так как красители могут оказывать негативное воздействие на кожу. Часто встречаются необычные расцветки мыла, а также с перламутром, с блестками и т.п. Популярны прозрачные мыла.

По характеру отдушки (аромату) различают мыла без запаха и с ароматом фруктовым, ягодным, травяным, цветочным, фантазийным и др. Аромат мыла может быть легким, а может быть более ярко выраженным. Так, гипоаллергенное мыло не имеет в своем составе ароматизаторов и является практически неощутимым. Среди новинок – жидкое мыло с ароматом парфюма.

Таким образом, как видно из приведенных данных, ассортимент жидкого мыла не остается неизменным. Инновационные преобразования касаются различных аспектов современного ассортимента жидкого мыла, но наиболее ярко проявляются в обновлении состава и упаковки.

Список использованных информационных источников

1. Балансы товарных ресурсов Республики Беларусь: статистический сборник. – Минск, Национальный статистический комитет, 2019. – 60 с.

2. Локтева, К.И. Состав жидкого мыла как важнейший фактор формирования его потребительских свойств / К.И.Локтева, Е.С.Игнатик: Мат. VI Международной научно-практической конференции «Актуальные проблемы теории и практики экспертизы товаров». – Полтава, ПУЭТ, 2019. – С. 97-101.

3. Новинка! Сухой концентрат крем-мыла [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://sm-gr.by/n43825-novinka-suhoj-kontsentrat.html>. – Дата доступа: 2.03.2020.

4. Стимулирование инноваций в разработках жидкого мыла [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://stephensonrus.ru/blog/2020/01/22/ra-7c8b-dfcf/>. – Дата доступа: 2.03.2020.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ ТОВАРІВ

А. С. Мохненко,

завідувач кафедри фінансів, обліку та підприємництва, д-р екон. наук, проф.
Херсонський державний університет, Україна, м. Херсон

Будь-яка експертиза товарів починається з вивчення та аналізу документів, які містять загальну та конкретну інформацію про товари. При проведенні документальної експертизи цей вид засобів інформації одночасно виступає як об'єкт інформацій.

Вимоги до порядку одержання, використання, поширення та зберігання інформації, а також системи створення інформації, її джерела, статус учасників інформаційних відносин, доступ до інформації та її охорону регламентуються Законом України "Про інформацію".

Інформація – це документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються в суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі.

Використання інформації – це задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави.

Основні вимоги до інформації:

- відкритість, доступність інформації та свобода її обміну;
- об'єктивність, вірогідність інформації;
- повнота і точність інформації;
- законність одержання, використання, поширення та зберігання інформації.

Усі засоби інформації, що використовують експерти для проведення товарознавчої експертизи, за носієм інформації поділяють на:

- 1) документи – нормативні, технічні, технологічні;
- 2) маркування – виробниче, торгове;
- 3) спеціальну літературу:

– навчальна література – видання, основний зміст якого становить навчальна інформація з елементами наукової та довідкової інформації. До навчальної літератури належать підручники та навчальні посібники;

– наукова література – видання, основний зміст якого представлений науковою або науково-практичною інформацією. До наукової літератури належать наукова інформація, науково-практичні посібники, наукові публікації та звіти;

– довідкова література – видання, що має прикладний практичний характер і систематичну структуру, або побудоване за алфавітом заготовлених статей. До довідкової літератури належать довідники, словники, енциклопедії, каталоги, покажчики.

Інформацію про товар експерт отримує із заявки замовника експертизи, вивчення товаросупровідних документів, а також у результаті проведення

експертизи, аналізу результатів лабораторних досліджень. Підсумком пошуку, збору, обробки та аналізу отриманої інформації є прийняття експертом рішення та оформлення його у висновку акта експертизи.

Досліджуючи тему інформаційного забезпечення експертизи товарів, як одного з факторів впливу на конкурентоспроможність підприємства, було встановлено, що в різних професійних сферах поняття "інформація" наповнюється власним змістом. Вона має свої властивості та унікальні характеристики, що підвищують її значущість та необхідність. Форми існування інформації в економіці різноманітні – вона матеріалізується в різних предметах, в тому числі й у засобах праці, існує в не у предметній формі, в тому числі й у вигляді інформаційних продуктів та послуг, знання людей. Інформація представляє собою різновидність економічних благ, вони задовольняють потреби індивідів, а також використовуються у якості економічних ресурсів, так як при всьому достатку інформації існують фактори, які обмежують як можливості її отримання і створення нових знань, так і можливості її використання.

Інформацію як економічний ресурс використовують в різноманітних напрямках, одними з яких є комерціалізація інформації в товарах, послугах, технологіях та вплив на суб'єктивне сприйняття й очікування економічних суб'єктів. В якості прикладу можна привести створення інформаційного образу продукту, компанії, формування потреб та вплив на них.

Вивчаючи інформацію як фактор впливу на конкурентоспроможність товару, слід зупинитися на її особливості. Товарна інформація буває основоположною, комерційною та споживчою, в свою чергу кожний її вид підрозділяється на словесну, штрихову, символну, цифрову та образну. Достовірність товарної інформації перш за все полягає у правдивості та об'єктивності відомостей про товар, відсутності дезінформації та суб'єктивізму при наданні інформації, які можуть привести до формування хибних висновків користувачів щодо властивостей товару. Недостовірною інформацією у більшості випадків кваліфікується як інформаційна фальсифікація.

Тому, слід наголосити на необхідності надання достовірної інформації. Так як саме вона буде викликати довіру споживачів та заробляти їх прихильність. Тоді жорсткі конкурентні умови будуть пом'якшуватися, а міць підприємства буде зростати.

Список використаних інформаційних джерел

1. Експертиза товарів / А.А. Дубініна, І.О. Дудла, М.Р. Мардар та ін. – Х.: ХДУХТ, 2017. – С. 49-50.
2. Коломієць Т.М. Експертиза товарів / Т.М. Коломієць, Н.В. Притульська, О.Л. Романенко. – К.: КНТЕУ, 2001. – С. 132-133.
3. Мохненко А.С. Особливості реалізації організаційно-економічних змін на вітчизняних підприємствах / А.С. Мохненко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія "Економічні науки". – Чернігів, 2014. – № 3(75). – С. 9-14.

ЗАВДАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ТОВАРОЗНАВСТВА

М. Ф. Муконіна,

судовий експерт, магістр з фінансів

Донецький науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

Міністерства внутрішніх справ, Україна, м. Маріуполь

Після проголошення Україною незалежності та вибору курсу на створення правової демократичної держави почався принципово новий етап економічного життя суспільства. В умовах розвитку ринкових відносин характер злочинів має інші відмінні ознаки, асортимент товару швидко оновлюється, з'являються нові сировинні матеріали і засоби їхнього опрацювання зокрема, переобладнуються підприємства для здійснення технологічних процесів. З розвитком ринкової економіки законодавча й нормативно-технічна база України та країн СНД також перебуває в стадії постійного вдосконалення й оновлення, де в багатьох випадках зустрічаються суттєві розбіжності, протиріччя що ускладнює роботу науковців і судових експертів, які впливають на якість отримання обґрунтованих висновків сучасних судових товарознавчих експертиз.

При судовому розгляді та розслідуванні кримінальних і цивільних справ часто виникає необхідність у застосуванні спеціальних знань у галузі товарознавства, в тому числі й у формі товарознавчих експертиз [3].

Товарознавство – це комплексна наукова дисципліна, яка включає системи наукових знань, методів та практичних заходів, спрямованих на формування та розвиток асортименту та якості товарів з метою максимального задоволення потреб [1].

Предмет товарознавства – споживча вартість (цінність) товарів, закономірності її прояву і збереження.

Метод товарознавства – системний підхід до пізнання споживчої вартості (цінності) товарів і вивчення закономірностей її прояву і збереження.

Товар – будь-яка річ, що на момент надходження в обіг, повинна бути виокремлена з-поміж інших за визначальними ознаками для конкретного договору купівлі-продажу [2].

Судово-товарознавча експертиза є одним із нових видів товарознавчої експертизи, які тільки формуються. Її розвиток як будь-якої науково-практичної діяльності, що має прикладний характер, визначався потребами судово-слідчої практики. Упродовж останніх років судово-слідчі органи відчують гостру потребу в застосуванні спеціальних знань в області товарознавства. Необхідність проведення судово-товарознавчої експертизи виникає при розслідуванні і судовому розгляді багатьох категорій кримінальних справ, зокрема про розкрадання державного і крадіжки особистого майна, хабарництво, вбивства, випуск недоброякісної, нестандартної, некомплектної продукції та ін. Відповідно до курсу побудови

правової держави, з проголошенням пріоритету інтересів людини над інтересами держави ефективність цивільного судочинства як одного з дієвих засобів захисту прав людини набуває особливої актуальності. Тому не менш значущою є роль даного виду експертизи і в здійсненні правосуддя по цивільних справах при розгляді позовів про відшкодування збитку при пошкодженні, псуванні майна або, розподілі майна. Значна кількість експертних товарознавчих досліджень проводиться також за позовами про захист прав споживачів, чому сприяло ухвалення Закону України 5 «Про захист прав споживачів» і підвищення правової культури українських споживачів товарів і послуг [3].

Сучасне товарознавство підрозділяється на ряд учбових дисциплін залежно від профілю спеціальностей: сировини, машин, обладнання, військового майна, товарознавство промислових споживчих товарів, харчових продуктів тощо.

Для визначення показників якості товарів в товарознавстві застосовуються інструментальні, органолептичні, розрахункові та ін. методи.

При вивченні природи товарів, їх будови, властивостей, процесів, що відбуваються в них, товарознавство використовує досягнення багатьох наук: фізики, хімії, біології і т.д.

При вивченні процесів формування асортименту товарів товарознавство враховує закономірності розвитку суспільного виробництва і розподілу [3].

Головними завданнями товарознавчої експертизи є ідентифікаційні, діагностичні, класифікаційні, а саме:

- визначення належності товарів (товарної продукції) до класифікаційних категорій, які прийняті у виробничо-торговельній сфері (вид, сорт, артикул, марка, модель, розмір, комплектність тощо);
- визначення якісних змін товарної продукції;
- визначення причин якісних змін товарної продукції (мають виробничий характер, виникли при транспортуванні, зберіганні, у процесі експлуатації);
- установлення способу виробництва товарної продукції: промисловий чи саморобний, підприємства-виробника, країни-виробника;
- визначення вартості товарної продукції, зокрема з урахуванням часткової втрати її товарних якостей у зв'язку з експлуатаційним зношенням і пошкодженнями від впливу зовнішніх чинників;
- визначення розміру шкоди, заподіяної власнику майна внаслідок його пошкодження (при пожежі, залитті тощо);
- визначення відповідності упакування й транспортування, умов і строків зберігання товарної продукції вимогам чинних правил [4].

Результатами дослідження є висновки експерта за результатами товарознавчої експертизи у виконавчих провадженнях, які використовують органи досудового та судового слідства як джерела доказів у кримінальних провадженнях, цивільних, господарських справах і справах про адміністративні

порушення. Крім того, товарознавчі дослідження все частіше проводяться за зверненнями юридичних осіб і пересічних громадян.

Товарознавство перебуває у стадії постійного розвитку, тому найбільш актуальними проблемами залишаються:

- відсутність методичних матеріалів з дослідження новітніх товарів та послуг;

- необхідність якісної підготовки кадрів за фахом «товарознавство».

Шляхами вирішення даних проблемних питань є розробка методичних рекомендацій «Визначення вартості послуг при проведенні судово-товарознавчих експертиз».

Список використаних інформаційних джерел

1. Вікіпедія – свободна енциклопедія [Електронний ресурс]. – <http://wikipedia.org>. – (дата звернення: 25.03.2019). вікіпедія.

2. ДСТУ 3993-2000. Товарознавство. Терміни та визначення. [Чинний від 2000-10-31]. Київ, 2000. 24с. (Держстандарт України) <https://www.slideshare.net/ViktoriiaKiyko/3993-2000> (дата звернення 25.03.2020).

3. М. П. Головка, В. В. Полупан, А. І. Олійник. Судово-товарознавча експертиза: опорний конспект лекцій для студентів денної та заочної форм навчання ступеня освіти магістр спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» [Електронний ресурс]– Електрон. дані. – Х. : ХДУХТ, 2018. lib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/3447/1/2018.2п_поз.73.pdf (дата звернення 25.03.2020).

4. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ М-ва юстиції України від 8 жовт. 1998 р. № 53/5 (із змінами та доповненнями). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/> (дата звернення 25.03.2020).

ЕКПЕРТНІ ПОМИЛКИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ СУДОВОЇ ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

О. А. Недашківська,

старший судовий експерт

Житомирський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Житомир

На сучасному етапі формування України як правової держави в умовах бурхливого розвитку світового наукового-технічного прогресу, новітніх технологій через призму суспільства споживання кількість та різноманіття товарів демонструє експоненціальне зростання.

В свою чергу кількість злочинів, спрямованих на заволодіння чужим майном, пропорційно збільшується, що у свою чергу підвищує значимість судової товарознавчої експертизи для забезпечення ефективного судочинства.

Постійно зростаючий видовий асортимент товарів ускладнює завдання, виконання яких покладено на судового експерта-товарознавця.

Судові експерти в своїй практичній роботі здійснюють активний пошук нових ефективних форм та методів, застосування яких забезпечить підвищення якості виконання експертних висновків, що дасть змогу в подальшому створити ефективну доказову базу.

Незважаючи на це, наявність помилок при проведенні дослідження, як об'єктивного та і суб'єктивного характеру, не виключена. Хоча висновки експертиз піддаються оцінці слідчого та суду, виявлення таких помилок відбувається в переважній більшості випадково, що не виключає в подальшому виникнення слідчих та судових помилок.

Експертні помилки – це судження експерта або його дії, які не відповідають об'єктивній дійсності та не дозволяють досягти мети експертного дослідження. На думку Е.Р. Россинської, експертні помилки є результатом добросовісної омані [1].

Специфіка та особливості пізнавального процесу судовим експертом (об'єктивного та суб'єктивного характеру) впливають на ймовірність виникнення помилки.

До помилок об'єктивного характеру призводить відсутність апробованих методик, недосконалість використовуваної методики та методів, які перебувають на стадії експериментальної розробки, застосування несправного обладнання, використання приладів з недостатньою чутливістю та точністю, використання для виміру фізичних величин неповіренних та несертифікованих приладів, використання неатестованих методик вимірювання фізичних величин, використання неправильних математичних моделей і комп'ютерних програм та інші.

До помилок суб'єктивного характеру призводить професійна некомпетентність судового експерта, неправильна оцінка ідентифікаційної значимості ознак, отриманих іншими членами комісії при проведенні комісійної експертизи результатів, неповнота чи однобічність дослідження, нехтування правилами та умовами застосування методик експертного дослідження та технічних засобів, професійні упущення експерта, його неакуратність, халатність, проведення поверхневого дослідження [1].

М.Я. Сегай вважає, що формування достовірного висновку експертом можливе через мінімізацію ризиків виникнення помилок шляхом правильно обраної стратегії пізнання відображеної інформації, шляхом аналізування додаткової інформації з використанням усіх трьох методів вирішення експертних задач – діагностичного, ідентифікаційного та ситуалогічного [2, с. 46].

Умовно помилки, які виникають в процесі проведення судової експертизи, можна поділити на помилки процесуального характеру, гносеологічні та операційні [1].

Помилки процесуального характеру виникають у разі: порушення експертом процесуального режиму та процедури проведення судової експертизи; виходу за межі своєї компетенції; використання права експертної ініціативи у формі, не передбаченій законодавством; мотивування висновків не результатами дослідження, а матеріалами справи; контакту із зацікавленими особами, який не ініційований судом чи слідчим; прийняття матеріалів для судової експертизи від неуповноважених осіб; відсутності необхідних реквізитів у висновку експерта.

Гносеологічні помилки можуть з'явитись в процесі оцінки результатів пізнання, оцінки висновку експерта та їх інтерпретації. Причиною таких помилок є складність експертного дослідження в процесі пізнання сутності, властивостей та ознак об'єктів судової експертизи та відносин між ними. Такі помилки умовно поділяють на логічні та фактичні, або предметні.

Логічні помилки – це порушення певного закону, правила, схеми логіки. Такі помилки пов'язані з порушеннями в акті мислення законів та правил логіки, некоректним застосуванням логічних прийомів та операцій.

Фактичні помилки зумовлені незнанням предмету та фактичних обставин справи. Фактичні помилки з'являються в результаті викривленого уявлення про відносини між об'єктами реальної дійсності. Поширеною фактичною помилкою є омонімія – змішування або підміна понять.

Операційні помилки пов'язані з діяльністю (процедурами), яку здійснює судовий експерт. Наприклад, судовий експерт застосував непридатні технічні або інші засоби дослідження.

Окремо доцільно виділити помилки, які пов'язані з фізичним та психічним здоров'ям судового експерта, а також з певними рисами його характеру. Такі помилки виникають через дефекти або недостатню гостроту органів чуття судового експерта, неординарний психологічний стан експерта, його змінену свідомість після або внаслідок хвороби, стресу або інших чинників; характерологічні властивості особистості, наприклад, невпевненість у своїх знаннях, підвищену сугестивність, зайву самовпевненість, психоемоційні якості темпераменту; психологічна стійкість, вольові якості, мотиваційні настанови, прагнення виявити експертну ініціативу без обґрунтованих підстав; дефекти організації та планування експертного дослідження [3].

Помилки можуть бути наслідком некритичного осмислення матеріалів справи, попереднього висновку судового експерта, поведінки керівників, слідчого, інших учасників справи.

Як правило, помилки насамперед виявляє сам експерт на стадії формулювання висновків або комісія експертів при виконанні комісійної чи комплексної експертизи, а також помилки можуть бути виявлені в процесі оцінки висновку експерта слідчим або судом, у тому числі при узагальненні експертної практики, що здійснюється у наукових цілях.

Якщо виявлені помилки призвели до недостовірного висновку, то керівник експертної установи повідомляє про це ініціатора проведення судової експертизи.

Важливим нюансом є необхідність відрізнити експертні помилки від завідомо неправдивого висновку. Так, складання завідомо неправдивого висновку – це умисна дія, спрямована на свідоме та цілеспрямоване ігнорування або замовчування при дослідженні значущих фактів та властивостей об'єкта дослідження, що полягає у свідомих невірних діях з проведення судової експертизи, умисному неправильному застосуванню або виборі методики експертного дослідження, а також завідомо невірною їх оцінкою.

Сумлінна омана – усвідомлення експертом хибності своїх висновків або неправильності дій, такий психологічний стан, за якого суб'єкт не усвідомлює неправильність своїх суджень або дій, а щиро вважає, що мислить та діє правильно [4].

Помилка може бути прихована у вихідних даних, що можуть бути сфальсифіковані. У такому випадку говорити про експертну помилку некоректно, оскільки причиною є помилка ініціатора судової експертизи або його умисні неправомірні дії.

Можливості попередження експертних помилок залежать від виду судової експертизи. На сучасному етапі при проведенні судової товарознавчої експертизи запобігання виникненню експертних помилок можливо забезпечити шляхом надання повної та достатньої вихідної інформації, удосконалення методів та засобів дослідження, запровадження сучасних високотехнологічних та комп'ютеризованих методів дослідження об'єктів судової експертизи, активного розвитку інформаційного забезпечення експертної діяльності, професійної підготовки кваліфікованих експертних кадрів, підтвердження та підвищення кваліфікації судових експертів в рамках спеціальних професійних перепідготовок, контролю якості судових експертиз, у тому числі взаємним рецензуванням висновків експертів із залученням незалежних спеціалістів.

Список використаних інформаційних джерел

1. Россинская Е.Р. Ошибки судебной экспертизы: классификация, выявление, предупреждение. Союз криминалистов и криминологов. 2014. № 2. – С. 132–143. – URL: https://nbpublish.com/library_get_pdf.php?id=32197. (дата звернення: 25.02.2020).

2. Сегай М.Я., Стринжа В.К. Судебная экспертиза материальных следов-отображений (проблемы методологии): монография. Киев: Ін Юре, 1997. 174 с.

3. Грановский Г.Л. Природа, причины экспертных ошибок и пути их устранения. Новые разработки и дискуссионные проблемы теории и практики судебной экспертизы. Москва, 1983. Вып. 2. С. 1–9.

4. Белкин Р.С. Криминалистика: проблемы сегодняшнего дня. Злободневные вопросы российской криминалистики: уч. пособ. Москва: НОРМА, 2001. 237 с.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ НАНОПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ

Л. Г. Ніколайчук,

викладач кафедри управління повсякденною діяльністю військ та
тилового забезпечення

Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного
доцент кафедри товарознавства та експертизи в митній справі,

канд. техн. наук, доц.

Львівський торговельно-економічний університет, Україна, м. Львів

І. С. Галик,

канд. техн. наук, проф.,

Б. Д. Семак,

д-р техн. наук, проф.

Львівський торговельно-економічний університет, Україна, м. Львів

Успішний розвиток нанонауки і нанотехнологій в Україні, як відомо нерозривно пов'язаний із формуванням і розвитком ринку нанопродукції. Тому представляється доцільним розглянути ці питання комплексно [1-9]. В даній роботі ми обмежимося тільки розглядом і постановкою деяких проблемних питань і короткою характеристикою наступних ключових питань, пов'язаних із функціонуванням і розвитком вітчизняного ринку нанопродукції, а саме:

- обґрунтування інформаційного забезпечення функціонуванням і розвитком даного ринку;
- розгляду концептуальних підходів до формування і розвитку вітчизняного ринку нанопродукції;
- визначення кількісних характеристик функціонування названих ринків;
- оцінки особливостей функціонування вітчизняного ринку нанопродукції;
- вивчення і узагальнення товарознавчих аспектів формування асортименту, властивостей, рівня якості та безпечності нанотекстилю і організації окремого сегменту цього вітчизняного ринку.

При цьому слід підкреслити, що питанням розвитку нанонауки і нанотехнологій в літературних джерелах приділяється значно більше уваги ніж питанням формування та розвитку ринку нанопродукції. Це стосується не тільки України, але і багатьох економічно розвинутих зарубіжних країн.

А таку різницю більш детального наведення окремих блоків теоретико-методологічних питань, які безпосередньо пов'язані з формуванням і розвитком вітчизняного ринку нанопродукції.

1. Розглядаючи перелік питань, що стосуються інформаційного забезпечення сучасного вітчизняного ринку нанопродукції, ми вважаємо доцільним зупинитись на розкритті їх ролі у розвитку кола наступних питань [3-5]:

- використання більш досконалої системи науково-обґрунтованої класифікації групового, видового, внутрішньовидового асортименту різних за способом виробництва і призначенням видів нанопродукції, націлених на оптимізацію структури асортименту та їх необхідну комп'ютеризацію;

- вивчення та обґрунтування залежності ціни конкретного виду нанопродукції від її властивостей, рівня якості та безпечності, а , також сфери застосування;

- обґрунтування доцільності організації в Україні системи статистичної звітності обсягів виробництва та реалізації різноманітних за способом виробництва і призначенням видів нанопродукції вітчизняного та імпортного виробництва, що дозволяє виявити основні напрямки розвитку нанотехнологій та ринку нанопродукції в Україні за відповідні періоди;

- обґрунтувати доцільність розвитку вітчизняної системи стандартизації термінів, основних понять і положень, що стосуються розвитку нанонауки, нанотехнологій і ринку нанопродукції. При цьому основна увага приділена обґрунтуванню критеріїв і методів оцінки основних властивостей, рівня якості та безпечності нанопродукції різних способів виробництва і цільового призначення.

2. На наш погляд, необхідність розгляду концептуальних підходів до формування і розвитку вітчизняного ринку нанопродукції в Україні обумовлена низкою причин, а саме [4, 7, 8]:

- недостатністю вивчення і узагальнення в літературних джерелах даної проблеми;

- потребою виявлення і обґрунтування ключових питань для успішного вирішення піднятої проблеми;

- вагомістю і популярністю даного питання у формуванні теоретико-методологічних засад формування названого ринку;

- підняті в цьому параграфі питання формування і розвитку ринку нанопродукції в Україні є своєрідним алгоритмом суттєвого вдосконалення методів управління ринком нанопродукції в Україні.

3. При кількісній оцінці результативності функціонування вітчизняного ринку нанопродукції основна увага була приділена [5, 6]:

- обґрунтуванню необхідності більш глибоких перспективних досліджень даної проблеми;

- серед кількісних характеристик ринку пріоритетними, на наш погляд, слід вважати, рівень якості та безпечності конкретних видів нанопродукції, унікальність їх властивостей та рівень задоволення ними потреб споживачів цього ринку. Суттєве значення має також критерій оцінки новизни нанопродукції та місткості ринку.

4. Розглядаючи особливості кон'юнктури ринку вітчизняної нанопродукції, першочергову увагу слід приділити [4, 7, 8]:

- вивченню і аналізу факторів, які обумовлюють кон'юнктуру ринку нанопродукції в Україні (наявність сировинних і можливості окремих галузей

промисловості і стану розвитку окремих підприємств, попит споживачів на конкретні види нанопродукції та інші);

- оцінка стану попиту на окремі види нанопродукції і його змін під дією різних чинників.

5. Розглядаючи основні напрямки розвитку вітчизняного ринку нанотекстилю, слід відзначити [3, 4, 6, 8]:

- розвиток вітчизняного ринку нанотекстилю і одягу знаходиться ще на початковій стадії і Україна ще суттєво відстає за рівнем розвитку і обсягом текстильної продукції від провідних зарубіжних країн, які вже досягли значних успіхів у розвитку нанонауки, нанотехнологій і обсягів виробництва нанотекстилю різного цільового призначення (одягового, медичного та спеціального);

- обґрунтована потреба невідкладної державної підтримки поетапного розвитку нанотехнологій в галузях вітчизняної легкої промисловості (особливо текстильної, швейної і трикотажної), тож поглиблення досліджень нанотекстилю не тільки в академічних, але й навчальних університетах сфери легкої промисловості та торгівлі України.

Узагальнення наведеної в даній роботі інформації та аналіз літературних джерел [1-12], дозволяє зробити такі загальні висновки:

1. Розвиток нанонауки, нанотехнологій і ринку нанопродукції в Україні в останні роки стали основним стратегічним напрямком розвитку вітчизняної науки, техніки та медицини.

2. Експерти визначили такі основні показники розвитку нанотехнологій у світі:

- кількість зайнятих працівників у галузі виробництва нанопродукції;
- кількість публікацій по даній проблемі;
- кількість отриманих патентів з даної проблеми;
- обсяги випуску нанопродукції різного цільового призначення;
- обсяг фінансування робіт по новітній технології.

Список використаних інформаційних джерел

1. Патон Б. Нанонаука і нанотехнології: технічний, медичний та соціальний аспекти / Б. Патон, З. Можеленко, І. Чекман, Б. Мовчан // Вісник НАН України, 2009, № 6. – С. 18-25.

2. Салікова О. В. Державна політика у сфері нанонауки та нанотехнологій в Україні з врахуванням орієнтирів / О. В. Салікова // Економіка і прогнозування, 2014. – № 3. – С. 121-136.

3. Галик І. С. Проблеми формування та оцінювання екологічної безпечності текстилю: монографія / І. С. Галик, Б. Д. Семак. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2014. – 488с.

4. Ніколайчук Л. Г. Основні напрямки використання нанотехнологій в Україні / Л. Г. Ніколайчук, І. С. Галик, Б. Д. Семак, П. В. Ткачук // «iScience», «Актуальные научные исследования в современном мире» // Журнал - Переяслав, 2020. – Вип. 1 (57), ч.1 С. 137-142. – 156 с

5. Семак Б. Б. Теоретико-методологічні основи формування вітчизняного сировинного ринку екологічно безпечних товарів текстильного виробництва: монографія / Б. Б. Семак // Херсон: видавець Грінь Д.С., 2011. – 232 с.

6. Семак Б. Б. Проблеми формування ринку медичного нанотекстилю в Україні / Б. Б. Семак // Економіка та держава, 2015. – № 3 – С. 15-18.

7. Фесенко О. М. Проблеми та перспективи розвитку нанотехнологій в Україні та світі / О. М. Фесенко, С. В. Ковальчук, Р. А. Нищик // Маркетинг і менеджмент інновацій, 2017. – № 1.– С. 170-179.

8. Галик І. С. Товарознавчі аспекти формування й оцінювання асортименту, якості та безпечності нанотекстилю / І. С. Галик, Б. Д. Семак // Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Технічні науки, 2016, випуск 11. – С. 5-10.

9. Глухова Д. А. Розвиток нанотехнологічного бізнесу в Україні / Д. А. Глухова // Економіка та держава, 2010. – № 12 – С. 58-59.

10. Ніколайчук Л. Г. Сучасні напрямки наоосвіти фахівців товарознавчо-комерційного профілю в процесі їх навчання в університетах / Л.Г. Ніколайчук, І. С. Галик, Б. Д., Семак Б. Д. // Матеріали VII-ї Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Інновації в управлінні асортиментом, якістю та безпекою товарів і послуг: м. Львів, Львівський торговельно-економічний університет, 5 грудня 2019 року . – С. 40-41. – 214 с.

11. Ткачова О. А. Науково-технічний потенціал вітчизняної сфери нанотехнологій / О. А. Ткачова // Економіка і прогнозування, 2015. – № 2. – С. 58-59.

12. Бутко Б. О. Тенденції розвитку світового ринку нанотехнологій нанопродукції / Б. О. Бутко // Світове господарство і міжнародні економічні відносини. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія Економіка і управління, 2019. – том 30 (50). – № 4. – С. 7-12.

ВИКОРИСТАННЯ ТОВАРНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ВЛАСТИВОСТЕЙ НАНОТЕКСТИЛЮ ДЛЯ ОБГРУНТУВАННЯ СФЕР ЙОГО ЕФЕКТИВНОГО ЗАСТОСУВАННЯ

Г. О. Пушкар,

канд. техн. наук , в.о. доцента кафедри товарознавства та експертизи в
митній справі

І. С. Галик,

канд. техн. наук , проф.

Б. Д. Семак,

д-р техн. наук, проф.

Львівський торговельно-економічний університет, Україна, м. Львів

Доцільність проведення товарної експертизи нанотекстилю різного цільового призначення у сферах текстильного виробництва та торгівлі України обумовлено низкою причин. Назвемо основні з них [1-5]:

- потреба виявлення унікальних властивостей нанотекстилю різного цільового призначення та обґрунтування сфер його використання у різних галузях;

- виявлення та обґрунтування конкретних переваг нанотекстилю над традиційними аналогами, включаючи імпорт;

- обґрунтування залежності рівня якості та безпечності основних видів нанотекстилю від його ціни;

- потребою тестування найбільш поширених видів нанотекстилю як нових товарів на сучасному ринку України.

Як відомо [2,3], експертизу текстильних матеріалів і виробів з них можна групувати за такими основними ознаками:

- за об'єктами і метою – на економічні, екологічні, біологічні, технологічні, сільськогосподарські, товарні, патентознавчі, фіто-санітарні;

- за призначенням – на первинні, повторні, контрольні;

- за термінами проведення – на постійні, тимчасові, основні, додаткові.

У даній роботі ми обмежимося тільки характеристикою основних положень товарної експертизи текстильних матеріалів і виробів, включаючи елементи екологічної та митної експертизи нанотекстилю [2].

Варто зазначити, що результати товарної експертизи різних за призначенням текстильних матеріалів і виробів повинні бути представлені за основу при розробленні відповідних галузевих стандартів на ці товари.

Великою популярністю на товарному ринку текстилю України користується незалежна товарна експертиза, застосування якої сприяє підвищенню якості та безпечності текстильних матеріалів і виробів, включаючи нанотекстиль. Що стосується технологічної експертизи текстильних матеріалів, то вона безпосередньо пов'язана із оцінкою і контролем різноманітних видів текстильної сировини (волокон, ниток, пряжі, барвників, апретів та інших), а

також оптимальності будови та властивостей текстильних полотен тканого, нетканого та трикотажного способів виробництва. Саме з допомогою товарної технологічної експертизи текстильних матеріалів серед способів виробництва представляється можливим визначити з поміж них найбільш високоякісні та популярні для виробництва елітних видів швейних і трикотажних виробів. При цьому необхідно врахувати прогресивний зарубіжний досвід [2,3]. Варто також зазначити, що при товарній технологічній експертизі різних за способами виробництва текстильних матеріалів потрібно використовувати свої специфічні засоби інформації. При цьому вибір конкретних засобів інформації при товарній експертизі визначається метою даної експертизи.

Товарна експертиза текстильних матеріалів і одягу може проводитися двома методами – евристичним і об'єктивним. Це стосується і експертизи нанотекстилю і наноодягу. З визначенням, наведеним у Великому тлумачному словнику сучасної української мови (за 2009 рік), евристика – це сукупність методів дослідження, спрямованих на відкриття, пізнання нового, раніше невідомого.

Таким чином, використання евристичного методу дослідження нанотекстилю і наноодягу дозволяє виявити властиві та нові унікальні властивості та обґрунтувати сфери їх більш ефективного застосування.

Об'єктивні методи дослідження текстильних матеріалів і виробів, включаючи нанотекстиль і одяг, базуються на використанні для вимірювання різноманітних їх показників відповідних приладів і апаратури [3,4].

Об'єктивні методи дослідження нанотекстилю і наноодягу включають фізичні, хімічні та біологічні методи. Фізичні методи об'єднують [3]: хроматографічний, потенціометричний, рефрактометричний, реологічний та мікроскопічний.

Хімічні методи досліджень нанотекстилю найчастіше використовуються для оцінки зміни хімічного складу цих волокон під дією різних чинників (тепла, світла, вологи, хімічних реагентів та інших). Біологічні дослідження базуються на оцінці стійкості цих матеріалів і виробів з них до дії волоконоруйнуючих мікроорганізмів (особливо целюлозоруйнуючих).

Підсумовуючи наведену в даній роботі інформацію, необхідно відзначити, що у сфері текстильного виробництва та торгівлі нанотекстилем і одягом в Україні найчастіше об'єктами товарної експертизи є:

- текстильна наносировина (волокна, нитки, пряжа, барвники, апрети, текстильно-допоміжні речовини);
- текстильні напівфабрикати (ткані, неткані, трикотажні, текстильно-галантерейні полотна різного цільового призначення);
- якість і безпечність готової нанопродукції тканого, трикотажного та нетканого способів виробництва.

Список використаних інформаційних джерел

1. Кричевский Г. Е. Нано-, био-, химические технологии и производство нового поколения волокон, текстиля и одежды / Г. Е. Кричевский . – М.: Изд-во «Известия», 2011. – 528 с.
2. Галик І. С. Проблеми формування та оцінювання екологічної безпечності текстилю : монографія / І. С. Галик, Б. Д. Семак. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2014. – 488 с.
3. Слізков А. М. Основи технологічної експертизи текстильних матеріалів: навч. посіб. / А. М. Слізков; Київ. нац. ун-т технологій та дизайну. – Київ : КНУТД, 2019. – 231 с.
4. Корягіна С. В. Маркетинговий аудит: навч. посіб. / / С. В. Корягіна, М. В. Корягін. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 320 с.
5. Слізков А. М. Механічна технологія текстильних матеріалів Ч. 2 : Ткацьке, трикотажне та неткане виробництво: підручник / А. М. Слізков, В. Ю. Щербань, О. П. Кизимчук. – Київ : КНУТД, 2018. – 276 с.

ПОКАЗНИКИ ВТРАТИ ЯКОСТІ ВИРОБІВ ЗА ОДИН РІК ЕКСПЛУАТАЦІЇ

О. О. Сирота,

завідувач відділу товарознавчих та гемологічних досліджень
Миколаївський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Миколаїв

Методичні рекомендації КНДІСЕ 2011 року "Розрахунок втрати якості непродовольчих товарів у зв'язку з їх зносом та наявністю дефектів" використовуються всіма товарознавцями, так як саме тут зібрана інформація про знос товарних груп за часовим фактором та за наявними дефектами. Вказані таблиці мають в багатьох спеціалізованих книгах, при цьому не звертається увага, що джерелом походження вказаних таблиць є додаток № 10 до "Правил добровільного страхування домашнього майна" (затверджених Міністерством фінансів України 14.03.1997), Листа Міністерства торгівлі УРСР від 22.11.1986 № 04-23/513 "Про середні терміни експлуатації виробів". Додаток № 10 до "Правил добровільного страхування домашнього майна" (затверджених Міністерством фінансів України 14.03.1997 р.) дублює додаток № 3 до "Правил добровільного страхування домашнього майна" (затверджених Міністерством фінансів СРСР від 30.08.1989 №97)

При цьому слід зауважити, що наприклад мобільні телефони почали свій масовий обіг в Україні після 2000 року, а після 2007 року з'явилися сенсорні смартфони. Чи можливо застосовувати для смартфонів показники щорічного зносу, встановлені ще до їх появи? Смартфони на теперішній час є найбільш привабливими для злочинців і тому правильність встановлення вартості саме для цього товару є актуальним питанням. Багато товарів взагалі відсутні,

наприклад мисливська зброя, мультимедійні прилади, DVD програвач, електронні книжки і багато іншого.

На сьогоднішній день середній термін експлуатації не використовується. У пп. 138.3.3 п. 138.3 ст. 138 Податкового кодексу визначені групи основних засобів (інших необоротних активів) та мінімально допустимі строки експлуатації. У бухгалтерському обліку згідно з Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 16 "Основні засоби" (МСБО16") (для платників податків, які ведуть бухгалтерський облік відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності) строк корисної експлуатації визначається за окремими активами виходячи з очікуваної корисності активу для суб'єкта господарювання. Фактично власник встановлює термін експлуатації для кожного виробу. Вказаний термін не може бути менше мінімального, визначеного у Податковому кодексі.

Вимогами Наказу Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92 "Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 18.05.2000 № 288/4509, встановлено термін "строк корисного використання".

Строк корисного використання (експлуатації) - очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватися підприємством або з їх використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством обсяг продукції (робіт, послуг).

Тобто, це є той строк, протягом якого буде нараховуватись знос на майно.

При проведенні судової товарознавчої експертизи необхідно враховувати щорічний знос майна. Проведеним аналізом чинного законодавства встановлено, що 23 січня 2015 року наказом Міністерства фінансів України № 11 затверджені "Методичні рекомендації щодо облікової політики суб'єкта державного сектору" із додатками:

- "Типові строки корисного використання основних засобів суб'єктів державного сектору";

- "Типові строки корисного використання нематеріальних активів суб'єктів державного сектору".

Типові строки корисного використання основних засобів більш доцільно використовувати ніж ті, що були закладені ще при СРСР. За майже 30 років відбулися суттєві зміни в радіоелектронній апаратурі, фото та кіноапаратурі, товарах для спорту та туризму, електроосвітлювальних приладах, електроприладах, телефонних апаратах, а також з'явилась комп'ютерна техніка.

Згідно вимог вищезазначених Методичних рекомендацій, встановлений строк корисного використання:

1. 10 років (або $100\%/10 \text{ років} = 10\%$ щорічний знос) для:

- силових машин та обладнання, машин-генераторів, що виробляють теплову та електричну енергію, і машин-двигунів, що перетворюють різного роду енергію (енергію води, вітру, теплову, електричну енергію тощо) в механічну;

- вимірювальних приладів (дозатори, барометри, водоміри, геодезичні прилади, гігроскопи, індикатори, спеціальні ваги, мірники, касові апарати тощо);

- регулюючих приладів та пристроїв (киснево-дихальні прилади, регулюючі, електричні, пневматичні та гідравлічні пристрої, пульти автоматичного управління, апаратура централізації та блокування, лінійні пристрої диспетчерського контролю тощо);

- лабораторного обладнання (пірметри, регулятори, калориметри, прилади для визначення вологи, перегінні куби, лабораторні копри, прилади для випробування на газонепроникність, прилади для випробування міцності зразків на розрив, мікроскопи, термостати, стабілізатори, витяжні шафи тощо);

- комп'ютерної техніки і її комплектуючих (комп'ютери, монітори, периферійне і мережеве обладнання комп'ютера, що за вартістю за одиницю чи комплект відноситься до основних засобів) та електронних засобів обробки інформації (електронно-обчислювальні, керуючі та аналогові машини, цифрові обчислювальні машини та пристрої тощо);

- медичного обладнання (медичне обладнання (зуболікувальні крісла, операційні столи, ліжка зі спеціальним обладнанням тощо), спеціальне дезінфекційне та дезінсекційне обладнання, обладнання молочних кухонь та молочних станцій, станцій переливання крові тощо);

- інших машин та обладнання — машин, апаратів та іншого обладнання (наприклад, обладнання стадіонів, спортмайданчиків та спортивних приміщень (у тому числі спортивні снаряди), обладнання кабінетів та майстерень у навчальних закладах, кіноапаратура, освітлювальна апаратура, обладнання сцен, музичні інструменти, телевізори, радіоапаратура, спеціальне обладнання науково-дослідних та інших установ, які займаються науковою працею, обладнання АТС, телефони, факси, копіювальна техніка, пожежні машини, пожежні автоцистерни, механічні пожежні драбини, пральні та швейні машини, холодильники тощо);

- виробничого інвентаря та приладдя — предметів виробничого значення, які слугують для полегшення виробничих операцій під час роботи (робочі столи, верстаки, кафедри, парти тощо; обладнання, що сприяє охороні праці; предмети технічного значення, які не можуть бути віднесені до робочих машин (наприклад, світлокопіювальні рами тощо);

- господарського інвентаря (предмети конторського та господарського облаштування, переносні бар'єри, вішалки, гардероби, шафи різні, дивани, столи, крісла, шафи, палатки (крім кисневих), ліжка (крім ліжок з спеціальним обладнанням), килимів, порт'єри та іншого господарського інвентаря, а також предметів протипожежного значення — гідропульти, стендери, драбини ручні тощо (крім насосів пожежних на автомобільному чи кінному ходу та механічних пожежних драбин, врахованих на субрахунку «Машини та обладнання»);

- інших основних засобів (сценічно-постановочні засоби (декорації, меблі і реквізити, бутафорії, театральні та національні костюми, головні убори, білизна, взуття, перуки тощо); навчальні кінофільми, магнітні диски і стрічки, касети; тощо..)

2. 15 років (або $100\%/15 \text{ років} = 6,67\%$ щорічний знос) для робочих машин та обладнання, машин, апаратів та їх обладнання, що призначені для механічного, термічного та хімічного впливу на предмет праці в процесі створення продукту чи послуг виробничого характеру та переміщення предметів праці у виробничому процесі за допомогою механічних двигунів, сили людини та тварин.

3. 5 років (або $100\%/5 \text{ років} = 20\%$ щорічний знос) для:

- інструментів — механічні та немеханічні знаряддя праці загального значення, а також прикріплені до машин предмети, які слугують для обробки матеріалів (наприклад, різальні, ударні, натискувальні та ущільнюючі знаряддя ручної праці, включаючи ручні механічні знаряддя, що працюють на електроенергії, енергії стисненого повітря тощо (електродрилі, фарбопульти, електровібратори, гайковерти тощо), а також різного роду пристрої для обробки матеріалів, здійснення монтажних робіт тощо (лещата, патрони, ділильні головки, пристрої для встановлення двигунів та для прокручування карданного вала на автомобілях тощо) тощо);

- тварин зоопарків та подібних установ, службові собаки.

4. 7 років (або $100\%/7 \text{ років} = 14,3\%$ щорічний знос) для робочої (коні, воли, осли та інші робочі тварини (включаючи транспортних і спортивних коней та інших транспортних тварин), продуктивної та іншої худоби (корови, бики-плідники, бугаї, буйволи та яки (крім робочих), жеребці-плідники та племінні кобили (неробочі), кобили, переведені на табунне утримання, кнурі та свиноматки, вівцематки, кози, барани тощо).

Використання вказаних даних щомісячного зносу доцільно для встановлення ринкової вартості, коли відомий термін експлуатації цих виробів.

МЕТОДОЛОГІЯ ВИЗНАЧЕННЯ ВАРТОСТІ МАШИН, ОБЛАДНАННЯ, СИРОВИНИ ТА СПОЖИВЧИХ ТОВАРІВ З УРАХУВАННЯМ РЕТРОСПЕКТИВНОСТІ ОЦІНКИ З ВИКОРИСТАННЯМ ПОРІВНЯЛЬНОГО ПІДХОДУ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНДЕКСІВ КОРЕГУВАННЯ

О. Ю. Холодова,

ст. науковий співробітник, канд. техн. наук, доц.
Дніпропетровський науково-дослідний інститут судових експертиз,
Україна, м. Дніпро

Останнім часом у експертній практиці виникають ситуації, при яких визначити вартість того чи іншого об'єкта на дату, зазначену судом, не представляє можливим у зв'язку з відсутністю у експерта відповідного довідково-інформаційного фонду (прайс-листів торгуючих організацій, бюлетенів та ін.).

В наукових і публіцистичних статтях, присвячених проблемним питанням незалежної оцінки, а також питанням, пов'язаним з труднощами визначення вартості того чи іншого майна в рамках проведення судової експертизи, вживається термін «ретроспективна оцінка».

Термін «ретроспектива» (від латинського *retrospectare* – погляд назад) – означає погляд у минуле, огляд того, що було в минулому. Як наслідок, «ретроспективний» – це той, який містить у собі розгляд минулих подій, тобто звернений у минуле. Таким чином виходить, що під так званою «ретроспективною оцінкою» варто розуміти саме ту оцінку, яка проводиться на певну «ретроспективну дату оцінки», яка, у свою чергу, віддалена від поточного моменту у минуле на певний проміжок (інтервал) часу.

Методологія проведення товарознавчих досліджень з оцінки майна будується, виходячи з відповідних положень і регламентуючих принципів нормативно-методичних документів.

При визначенні ринкової вартості досліджуваних об'єктів з урахуванням ретроспективності оцінки доцільно застосовувати економіко-статистичний (індексний) метод дослідження з врахуванням індексів коригування (індексів-дефляторів).

Сутність економіко-статистичного методу полягає у приведенні базової (відомої) вартості досліджуваного об'єкта до рівня цін на дату, визначену судом або слідчим, за допомогою індексу (або ланцюжка індексів споживчих цін – ІСЦ) у відповідній групі товарів, в конкретному регіоні, на досліджуваний період, опублікованих на офіційному сайті Державної служби статистики України в мережі Інтернет за адресою: <http://www.ukrstat.gov.ua> [1]. Інформація щодо ІСЦ за основними групами товарів (послуг) та за регіонами країни публікується в газеті «Урядовий кур'єр» [2].

Пропонується використовувати індекс споживчих цін (ІСЦ) як показник, який характеризує зміни у часі загального рівня цін на товари та послуги, які купує населення для невиробничого (власного) споживання; зміни вартості встановленого набору споживчих товарів та послуг постійної якості з постійними характеристиками у поточному періоді порівняно з базисним.

За своєю сутністю ІСЦ є показником зміни сукупної ціни певного набору товарів (послуг), які купує (отримує) населення. Оскільки ціни постійно змінюються під впливом цілого ряду факторів, то сукупна ціна цього набору також постійно змінюється у відповідності зі змінами цін його складових. Тобто ІСЦ є показником зміни сукупної ціни одного й того ж самого набору товарів та послуг у різні періоди. Сукупна ціна набору товарів та послуг у базисному періоді приймається за 100; зміни в наступні періоди виражаються у відсотках до вартості базисного періоду.

ІСЦ звичайно використовують у якості показника загального рівня інфляції в економіці, тому його часто називають «індексом інфляції», хоча він вимірює тільки зміни цін (тарифів) на споживчі товари та послуги, цьому є такі причини:

- оперативність, ІСЦ розраховується на місячній основі і не коректується в подальші періоди. Тоді як кінцеве значення дефлятора ВВП обчислюється за кварталними даними з великим лагом - до трьох місяців;

- відносна простота і ясність концепції розрахунку. Спираючись на споживчу корзину, ІСЦ відображає, наскільки купівельна спроможність національної грошової одиниці змінилася з погляду середньостатистичного громадянина.

Як індекси цін, що використовуються для приведення вартості машин і обладнання до дати оцінки, можуть застосовуватися: зведений індекс цін виробників промислової продукції, індекси інфляції, застосовувані для індексації вартості основних фондів, середні індекси цін по галузях і товарних групах, що розробляються Державною службою статистики України, індекси загальної інфляції та валютні курси.

Також інформація щодо ІСЦ є відкритою публічною інформацією, що розміщена на сайті Міністерства фінансів України <https://index.minfin.com.ua/economy/index/prodprice/> [3], де наведено Індекс цін виробників промислової продукції (ІЦВ).

Коригувальними коефіцієнтами залежно від функціонального призначення об'єкта основних засобів та країни його виробника можуть бути індекси цін експортерів країн Європейського Союзу, інших країн-виробників.

Поправочний коефіцієнт приведення ціни за необхідний період визначають шляхом множення коефіцієнтів по місяцях:

$$K = \kappa_1 \times \kappa_2 \times \kappa_3 \times \dots \times \kappa_i,$$

де K – поправочний коефіцієнт приведення ціни без округлення;

K_1, K_2, K_3, K_i – індекс споживчих цін (у певному регіоні, за певною товарною групою), у % до попереднього місяця у відповідному періоді (місяцях);
 i – кількість місяців.

7. Вартість досліджуваного товару з урахуванням фактичного стану визначається у цінах, що діяли на 00.00.00 р.:

$$S_p = \frac{S_b}{K},$$

де S_p – ринкова вартість товару;

S_b – базова вартість – відома вартість товару на дату, що відрізняється від необхідної;

K – поправочний коефіцієнт приведення ціни.

З урахуванням фактичного стану товару (наявності дефектів), що знижує якість на $V\%$, його вартість складала на встановлену дату:

$$S_1 = \frac{S_p \times (M - V)}{M},$$

де S_p – вартість бездефектного товару;

S_1 – вартість товару з урахуванням дефектів;

M – відсотковий еквівалент вартості бездефектного товару (100%);

V – відсотковий еквівалент ступеня зниження вартості товару.

Таким чином, сутність товарознавчої експертизи щодо визначення вартості машин, обладнання, сировини та споживчих товарів з урахуванням ретроспективності оцінки полягає у тому, щоб за допомогою спеціальних знань у галузі товарознавства дослідити товарні (споживні) властивості виробів з метою визначення їх фактичного стану та послідууючої їх вартості. Завдання товарознавчого дослідження уточнюється при проведенні експертизи по конкретній справі залежно від її мети та обставин справи.

Список використаних інформаційних джерел

1 Сайт Державної служби статистики України в мережі Інтернет URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

2. Сайт Міністерства фінансів України в мережі Інтернет URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/index/prodprice/>

3. Appraising Machinery and Equipment. John Alico Editor N.Y. McGraw Hill Book Сотр., 1989.

ПЕРЕВІРКА ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Є. О. Царинний,

старший судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень

П. П. Канівець,

головний судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень

Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Харків

Актуальна проблема ринкової економіки – постійне підвищення вимог до якості продукції на рівні підприємств та на загальному державному рівні. Тому потреба контролювати оцінку якості є важливим етапом в її управлінні, а також науковим та практичним завданням, для цього досліджуються та розробляються методи з оцінювання якості.

У зв'язку з тим, що підприємства на сьогоднішній день мають змогу виготовляти свою продукцію за власними технічними умовами, які не є у відкритому доступі для пересічних споживачів, контролювати якість продукції стало майже неможливо у зв'язку з відсутністю загальних норм та вимог. Необхідно створити державні стандарти якості продукції, яких будуть дотримуватися абсолютно всі підприємства України.

Щоб вирішити проблему підвищеної якості до продукції треба чітко уявляти та розуміти сутність поняття «якість». Стандарт ISO 8402-86 розділяє якість «як сукупність властивостей та характеристик продукції або послуги, які надають їм здатність задовольняти обумовлені або передбачувані потреби» [1].

При проведенні судової товарознавчої експертизи перевіряється дотримання правових норм, стандартів, договорів, технічних умов поставок та інших документів. Важливо брати до уваги те, що вищевказані вимоги мають бути зазначені при складанні контракту, нормативна документація вимагає виконання умов збереження навколишнього середовища. Якщо не дотримуватись більшості установлених вимог можливе притягнення до правової чи адміністративної відповідальності. «Передбачувані потреби повинні бути виявлені та визначені (результати маркетингових досліджень, нові розробки, формування споживчого попиту тощо). Це можуть бути естетичні вимоги, відповідність продукції моді, вподобання споживачів, національні та культурні особливості» [2].

Міжнародний стандарт ISO 9000:2015 розглядає якість, як «ступінь, з якою сукупність характеристик продукції, процесу або системи задовольняє потреби або очікування, які є встановленими, передбачуваними чи обов'язковими» [3].

Згідно стандарту ДСТУ ISO 9000:2015 якість – «ступінь, до якого сукупність характеристик об'єкту задовольняє вимоги зацікавлених осіб» [3].

Ринкові відносини знаходяться в таких умовах, в яких якість певної продукції повинна задовольняти потреби споживача, котрі постійно

досліджуються, займаючи центральне місце, адже неможливо дослідити якість продукції не беручи до уваги існуючі суспільні потреби, бо ці категорії тісно пов'язані одна з одною.

Якщо говорити про стан сучасної залежності між поняттями потреби та якості продукції, треба зазначити недостатність високого рівня якості продукції, залежної від потреб в асортименті та насиченості конкретним товаром, які невивчені. Потреби на сьогоднішній день та на перспективу мають вивчатися – це буде першим кроком до вирішення задач підвищення якості продукції.

Тобто, вся продукція має володіти певним набором властивостей, які у сукупності визначаються показниками якості. Склавши кількісні характеристики властивостей продукції, отримаємо показники якості.

При проведенні судової товарознавчої експертизи необхідно виявити відповідність продукції визначеним нормам та вимогам законодавства України. Властивості продукції можуть характеризуватись різними показниками та поділятися на: показники призначення товару, показники надійності, показники технологічності, показники стандартизації й уніфікації, ергономічні показники, естетичні показники, показники транспортабельності, патентно-правові показники, екологічні показники, показники безпеки.

Вся продукція має володіти певним набором властивостей, які у сукупності визначаються показниками якості. Склавши кількісні характеристики властивостей продукції, отримаємо показники якості.

Будь-яка виготовлена продукція повинна задовольняти потреби споживачів щоб мати успіх та успішно конкурувати на ринку. Щоб це здійснити, розробляючи стандарти якості, з одного боку потрібно на державному рівні врахувати ринкові потреби, а з іншого це також й проблема виробника. Виготовлення продукції певної якості та кількості є основною вимогою задоволення потреб. Державне управління якістю продукції повинно взяти за основу перед прийняттям управлінських рішень, що потреби споживачів та вироблену продукцію потрібно розрізнити за рівнем якості.

Виготовлення якісної продукції безпосередньо залежить від потреб сьогоднішнього дня, але виробник повинен усвідомлювати, що якість – динамічна складова, яка постійно змінюється залежно від часу, бо споживачі змінюють свої потреби, а саме, змінюється якість. Коли споживачі змінюють потреби, те, що колись вважалось якісним товаром, зараз вже не відповідає технічним нововведенням, які здатні ліпше задовольнити потреби.

Проаналізувавши методи та показники з оцінки якості, можемо сказати, що немає чітко вираженої концепції оцінки якості. Кожен виробник повинен самостійно контролювати якість своєї продукції, оскільки недоброякісна продукція обов'язково буде виявлена при проведенні судової експертизи.

Список використаних інформаційних джерел

1. ИСО 8402: 1994. Управление качеством и обеспечение качества - Словарь. URL: <https://files.stroyinf.ru/Data1/5/5812/index.htm#i575683> (дата звернення 01.09.2019).
2. Шаповал М.І. Менеджмент якості: підручник. Київ: Знання, 2006. 471 с.
3. Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів. ДСТУ ISO 9000:2015. Київ, 2016. 13 с.

ДЕФЕКТИ ТОВАРІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Л. В. Шитова,

старший судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень,

Є. М. Собакарь,

старший судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень

Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Харків

Становлення ринкової економіки, розвиток підприємницької діяльності в Україні супроводжується криміналізацією різних сфер економіки та зростанням злочинності, зокрема, в сфері виробництва та збуту товарів як продуктів матеріального виробництва.

Для вирішення завдань розслідування, що стосуються встановлення вартості товарів призначається судова товарознавча експертиза.

Т. Артюх проаналізував актуальні проблемні питання, що вирішуються під час судової товарознавчої експертизи. Автор пропонує спрямувати їх на встановлення наступних фактів [1]:

- товарної приналежності досліджуваних об'єктів;
- одиниці товару до однорідної групи (типу, вигляду, моделі та ін.);
- наявності дефектів і їх характеру;
- ступеня зниження якості;
- придатності об'єктів для подальшого використання;
- дотримання/недотримання умов експлуатації та причинно-наслідкового зв'язку впливу конкретних факторів на зміну якості продукції;
- відповідності/невідповідності фактичних характеристик досліджуваних об'єктів аналогічним даним маркування або зафіксованим в нормативних, супровідних товарно-транспортних та інших документах;
- відповідності/невідповідності порядку приймання об'єктів правилам, передбаченим чинним законодавством України;
- ринкової ціни і вартість об'єкту експертизи з урахуванням його фактичного стану.

Формування вартості товару залежить від наявності дефектів та їх впливу на експлуатаційні властивості товару.

Дефект, за визначенням С. Калачова, це кожна окрема невідповідність товару встановленим вимогам, тобто локальне або поширене порушення структури, зовнішнього вигляду виробів; природний брак товарів, в тому числі і брак, що з'явився при використанні сировини, при технологічній обробці, під час упаковки, транспортування або зберігання об'єкту дослідження [2].

Наявність дефекту означає, що хоча б один з показників якості продукції або значення одного з параметрів вийшло за встановлені межі або не відповідає встановленим нормам. Якщо експерт виявляє хоча б один, навіть незначний дефект товару, він вважається дефектним. Відхилення дійсного значення показника якості від номінального значення повинні знаходитися в межах, встановлених нормативною документацією.

З метою обґрунтування впливу придатності або непридатності товарів до споживання на формування їх вартості пропонується наступна класифікація дефектів:

- в залежності від методів виявлення: явні (зазвичай, вони визначаються візуальним методом – шляхом огляду виробу і встановлення місць розташування, кількості та розміру дефектів); приховані (зазвичай, вони визначаються методом руйнівного контролю, що використовується для внутрішньої структури виробів);

- за ступенем впливу на стан товару: критичні (подальше використання товару є неможливим); значні (суттєво впливають на використання товару за призначенням і (або) на його довговічність); малозначні (істотно не впливають на використання товару за призначенням і (або) на його довговічність);

- в залежності від можливостей усунення дефекту: усувні (дефекти, які можуть бути усунені); непереборні (дефекти, усунення яких технічно неможливо або економічно недоцільно);

- в залежності від місця розташування: локальні; розташовані по всій поверхні товару; дефекти в обмежених зонах;

- в залежності від причин виникнення: виробничі (виникають в результаті порушення технологічного процесу під час виготовлення товару); дефекти, що виникають під час пакування, транспортування, зберігання товару.

Наявність дефектів у товарі знижує його якість. Ступінь зниження якості в кожному конкретному випадку залежить від ряду факторів, а саме: типу дефекту, його розміру, кількості дефектів, їх значущості, місць їх розташування тощо.

З метою визначення наявності або відсутності дефектів, які можуть вплинути на вартість об'єкта, в сучасній процесуальній практиці використовують наступні методи:

- метод документальної перевірки (здійснюється на основі встановлення достатності і придатності інформації, яка міститься в документах, для проведення дослідження) [3];

- органолептичний метод (здійснюється на основі аналізу сприйняття органів відчуттів, яким визначаються такі показники якості товару: зовнішній

вигляд (колір, форма, консистенція та ін.), запах, смак, звук, сприйняття на дотик, наявність дефектів);

- вимірвальний метод (здійснюється на основі технічних засобів вимірювання);

- метод вибіркової перевірки (здійснюється на основі перевірки однієї або декількох вибірок з поширенням результатів експертизи на всю партію);

- руйнівні випробування (здійснюється на основі використанням руйнівних методів контролю, під час яких може бути порушена придатність об'єкта до подальшого використання);

- неруйнівні випробування (здійснюється на основі застосуванням неруйнівних методів контролю, які не порушують придатність об'єкта до використання);

- лабораторні випробування (здійснюється на основі визначення фізико-хімічних, фізико-механічних, медико-біологічних та інших показників, які визначаються за допомогою лабораторних випробувань) [4];

- вартісний (здійснюється на основі визначення рівня якості продукції у вартісних одиницях на відповідний період часу) [3].

При можливості рекомендуємо спочатку використовувати неруйнівні методи, лише при неможливості встановлення дефектів іншим шляхом, використати руйнівні випробування. Для використання руйнівних методів експерту потрібен письмовий дозвіл замовника. За допомогою вказаних методів експерт може більш ефективно дослідити об'єкт, виявити його дефекти та надати обґрунтований висновок.

Список використаних інформаційних джерел

1. Артюх Т.М. Методологічні проблеми товарознавчої експертизи коштовностей // Вісник КНТЕУ. 2003. № 4. С.49– 57.

2. Калачев С. Л. Теоретические основы товароведения и экспертизы. М.: Юрайт, 2017. 477 с.

3. Шевченко О. В. Використання спеціальних товарознавчих знань під час досудового розслідування: дис....канд. юрид. наук: 12.00.09. К., 2017. 317 с.

4. Назаренко Л.О. Експертиза товарів (Експертиза продовольчих товарів): навчальний посібник. К.: «Центр учбової літератури», 2014. 312 с.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ ЗАСОБИ ЕКСПЕРТИЗИ ТОВАРІВ

Ю. В. Ющенко,

завідувач сектору товарознавчих та гемологічних досліджень
Сумського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру
Міністерства внутрішніх справ, Україна, м. Суми

Всі засоби, що застосовуються під час експертизи товарів, за призначенням можна поділити на:

- інформаційно-аналітичні (навчальна, наукова та довідкова література, технічні документи, офіційні сайти мережі Internet тощо);
- методичні (методи та методики визначення характеристик товару, проведення досліджень товару);
- технологічні (матеріально-технічні засоби, комп'ютерна техніка).

Чи не найважливіше місце серед вказаних засобів експертизи товарів належить групі інформаційно-аналітичних засобів. Це пояснюється тим, що експерт, хоча і володіє узагальненою інформацією про товари, повинен перед початком і в ході експертизи одержати інформацію про конкретний товар. Тому основою процесу управління експертною діяльністю є інформація, якою володіє експерт, що ухвалює рішення.

Інформація – документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі.

Товарна інформація – різновид науково-технічної або довідково енциклопедичної та комерційної інформації, що подається всім суб'єктам ринку у всіх можливих формах, всіма можливими засобами та на всіх можливих носіях.

В залежності від призначення товарну інформацію підрозділяють на три види: основну; комерційну; споживчу.

Основна товарна інформація – основні відомості про товар, що мають вирішальне значення для ідентифікації і призначені для всіх суб'єктів ринкових відносин. До неї відносяться вид і найменування виробу, його ґатунок, розмірні ознаки, маса нетто, реквізити підприємства – виробника, дата випуску, термін зберігання або придатності, відомості про сировину або компонентний склад, окремі властивості тощо.

Комерційна товарна інформація – відомості про товар, що доповнюють основну інформацію і призначені для виробників, постачальників і продавців, але малодоступні споживачу. Ця інформація містить дані про підприємства, нормативні документи, що регламентують вимоги до якості товарів, код товару згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД), прикладом комерційної інформації є штрихове кодування.

Споживча товарна інформація – відомості про товар, які призначені для створення споживчих переваг, що показують вигоди внаслідок застосування

конкретного товару і націлені в кінцевому рахунку на споживачів [1].

Відповідно до Закону України «Про захист прав споживачів» (далі – Закон) споживачу повинна надаватися необхідна, доступна, достовірна та своєчасна інформація про продукцію в обсягах, передбачених п. 1 ст. 15.

Відповідно до п. 2 цієї статті інформація доводиться до відома споживачів виробником (виконавцем, продавцем) у супровідній документації, що додається до продукції, на етикетці, а також у маркуванні чи іншим способом (у доступній наочній формі), прийнятим для окремих видів продукції, і має містити, зокрема, дані про ціну (тариф), умови та правила придбання продукції.

Відповідно до п. 15 Правил роздрібної торгівлі непродовольчими товарами, затверджених наказом Міністерства економіки України від 19.04.2007 р. №104, суб'єкт господарювання позначає роздрібні ціни на ярликах (цінниках) або в покажчиках цін товарів, що надходять до продажу.

Працівники суб'єкта господарювання зобов'язані надати споживачу необхідну, доступну, достовірну та своєчасну інформацію про товари, а також на вимогу споживача – документи, якими підтверджуються їх якість і безпека, а також ціна товарів..

Ця інформація містить відомості про найбільш привабливі споживчі властивості товарів: харчову цінність, склад, функціональне призначення, спосіб використання й експлуатації, безпеки, надійності й ін.

Насправді ж дуже рідко продавець зможе надати покупцю інформацію в більшому обсязі, ніж вказано на упаковці. Тому пересічний споживач не завжди зможе розібратися у всіх тих символах та позначеннях, що містить упаковка товару [2].

Барвисті зображення на товарі і/або упаковці також призначені для посилення емоційного сприйняття їх споживачами.

Для доведення відомостей до суб'єктів ринкових відносин застосовують різноманітні форми товарної інформації: словесну; цифрову; образотворчу; символічну; штрихову.

Кожна із зазначених форм характеризується як перевагами, так і недоліками.

Словесна (текстова) інформація найбільш доступна для грамотного населення, якщо вона дана відповідною мовою (наприклад, українською мовою для України).

Проте, до недоліків словесної інформації відноситься її громіздкість: для розміщення її потрібно значна площа на упаковці і/або товарі. Для її сприйняття (читання й осмислювання) необхідно час, причому при надмірній насиченості словесної інформації споживач не може або не хоче витратити багато часу на її осмислювання.

Цифрова інформація застосовується найчастіше для доповнення словесної, коли потрібна кількісна характеристика відомостей про товар (наприклад, код продукції, код підприємства, маса нетто, обсяг, довжина, дати і

терміни). Цифрова інформація відрізняється лаконічністю, чіткістю і однаковістю, проте у ряді випадків вона доступна лише фахівцям і може бути незрозумілою споживачам (наприклад, код продукції згідно з УКТ ЗЕД, номери нормативних документів, цифровий ряд штрих-коду тощо).

Образотворча інформація забезпечує зорове та емоційне сприйняття відомостей про товари за допомогою художніх і графічних зображень безпосередньо товару або репродукції з картин, фотографій, листівок чи інших естетичних об'єктів (квітів, тварин, комах і т.п.) або інших зображень.

Основним призначенням цієї форми інформації є створення споживчих переваг завдяки задоволенню естетичних потреб покупців. До достоїнств образотворчої інформації відносяться наочність, лаконічність, доступність сприйняття, естетичність і емоційність. Разом з тим, можливості цієї форми щодо представлення різнобічних відомостей дуже обмежені, тому вона не заміняє, а лише доповнює словесну чи цифрову інформацію.

Символічна інформація – відомості про товар, які передані за допомогою інформаційних знаків. Символ (від греч. *symbolon* – знак, пізнавальна прикмета) – характеристика відмінних властивостей товару для короткого відображення їхньої сутності.

Для цієї форми інформації характерні лаконічність, однозначність, проте їхнє сприйняття вимагає певної професійної підготовки для розшифровки або оповіщення споживача через засоби масової інформації, консультації і т.п.

Штрихова інформація – закодований набір цифр і штрихів, призначений для автоматизованої ідентифікації та обліку інформації про товар. Висувають такі основні вимоги до товарної інформації: достовірність; доступність; достатність [3].

Розглянемо докладніше вимоги до товарної інформації.

Достовірність – припускає правдивість і об'єктивність відомостей про товар, відсутність дезінформації і суб'єктивізму в їх представленні, що вводять користувачів інформації в оману.

Найчастіше недостовірною є інформація про фальсифіковані товари, тому що асортиментна і якісна фальсифікації обов'язково супроводжуються інформаційною.

Отже, недостовірність інформації в більшості випадків може бути кваліфікована як інформаційна фальсифікація.

Недостовірна інформація може бути викликана недостатніми професійними знаннями суб'єктів, що її представляють, чи нечіткими вимогами до визначених відомостей.

Доступність – пов'язана з принципом інформаційної відкритості відомостей про товар для всіх користувачів. У свою чергу, загальну вимогу доступності інформації можна підрозділити на ряд більш простих, а саме:

Мовна доступність, означає, що інформація повинна бути державною мовою або мовою переважної частини споживачів, для яких цей товар призначений. Згідно із законодавством України відомості про товар повинні

бути надані українською або російською мовою .

Потрібність – вимога, що закріплює право споживача на необхідну інформацію й обов'язок виробника або продавця її надавати на першу вимогу.

Зрозумілість – вимога, що припускає використання загальноприйнятих понять, термінів, визначення яких приводяться в термінологічних стандартних словниках і довідниках, або ці терміни і поняття відносяться до загальноприйнятих, тому не вимагають визначень і пояснень.

Достатність інформації – може трактуватися як раціональна інформаційна насиченість, що виключає надання як неповної, так і зайвої інформації.

Неповна інформація – це відсутність певних відомостей про товар.

Найчастіше неповнота інформації обумовлює її недостовірність.

Наприклад, на українському споживчому ринку дуже часто зустрічаються товари, зроблені спільними підприємствами в Україні або країнах ближнього зарубіжжя, без зазначення країни походження або найменування виробника. Ця неповна інформація одночасно є й недостовірною, а товари, які видаються за вироби з країн далекого зарубіжжя, фальсифікованими.

Зайва інформація – це надання відомостей, що дублюють основну інформацію без особливої необхідності або не представляють інтерес для її користувачів. Надлишок інформації також шкідливий, тому що в сучасних умовах інформаційних перевантажень зайві відомості про товар можуть викликати роздратування споживача і спонукати до відмовлення від покупки.

Особливість інформації про товар, якою володіє експерт, полягає у тому, що певна частина інформації, необхідної для складання висновку експерта, відсутня або не може бути формалізована. Ця недостатність інформації може бути обумовлена також і специфікою об'єкту експертизи, який досліджується в умовах невизначеності і ризику.

Враховуючи вищевикладене, кінцевий результат товарної експертизи багато в чому залежить від того, наскільки правильно обрані та ефективно використані засоби інформації про товар, а експерт повинен знати ці засоби і вміти вибрати з них необхідні і достатні для прийняття обґрунтованого рішення з урахуванням конкретної ситуації.

Вибір засобів товарної інформації визначається метою експертизи, особливостями товарів, а також базовими знаннями експерта. Аналізуючи інформацію про стан об'єкта експертизи в минулому та сьогодні, обґрунтовуючи припущення про можливі стани його в майбутньому, експерт вибирає найкращий спосіб досягнення поставленої мети [4].

Список використаних інформаційних джерел

1. Письменна О.П. Право на інформацію про товари, роботи (послуги) в системі прав споживачів // УНЗ. – 2008. – № 2 (26). – С. 45–48.
2. Колісникова, Г. Право споживача на інформацію // Право України. – 2010. – № 11. – С. 248–252.
3. Батутіна А.П. Експертиза товарів. Навч. посіб / А.П. Батутіна, І.В. Ємченко. – К.: «Центр учбової літератури», 2004.

4. Коломієць Т.М., Експертиза товарів [текст]: навч. посіб / Т.М. Коломієць, Н.В. Притульська, О.Л. Романенко. – К.: Київ.нац.торг.-екон. ун-т, 2001.

ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПЕРТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЮВЕЛІРНИХ ВИРОБІВ

Г. О. Ящишина,

головний судовий експерт сектору товарознавчих та гемологічних досліджень, відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності Чернівецького науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України, Україна, м. Чернівці

На даний час, розвиток ринкової економіки України, потребує створення якісного, цивілізованого товарного ринку, який ще досі можна відзначити як несприятливий, оскільки на ринку наявна проблема відсутності товарів належної високої якості, та таких, що відповідатимуть максимальним задоволенням потреб споживачів. Відповідно, доки існують товари, доти буде актуальним питання, щодо контролю їх якості, а також визначення їх ринкової вартості за своїми показниками.

Нині на ринку ювелірних виробів, також існує істотна проблема якості дорогоцінних товарів. Оскільки, на сьогоднішній день, вироби з дорогоцінних (коштовних) металів користуються великим попитом, відповідно тому, для них визначені виняткові процедури контролю якості і державного регулювання торгівлі. Фізико-механічні властивості сплаву, художня, естетична та колекційна цінність ювелірних виробів це сукупність умов, за яких визначається їх висока вартість на споживчому ринку.

Ринок ювелірних товарів активно забезпечується зростанням виробництва вітчизняних виробників та за рахунок імпорту. Варто зазначити, що разом із якісною продукцією на ринок поступають товари, що не відповідають вимогам якості. Ця проблема виникла через недосконалість супровідної документації, яка вже певним чином застаріла, а та, що затверджується не включає дослідження на відповідність показникам надійності, безпечності та ремонтпридатності.

У зв'язку із цим нагальним є питання щодо правильності використання методів для визначення вартості, виявлення фальсифікацій та раціональності дій під час ідентифікації таких товарів у галузі товарознавства.

Товарознавчі дослідження проводяться у напрямку судово-товарознавчої експертизи, вартісної оцінки ювелірних виробів під час розслідування різних видів злочинів у кримінальних провадженнях, цивільних, адміністративних справах.

Для проведення товарознавчої експертизи ювелірних виробів для їх ідентифікації та визначення вартості, у тому числі й ринкової, експерти

товарознавці дотримуються у проведенні дослідження визначеного алгоритму дій. Після вивчення та аналізу отриманих вихідних даних, судовий експерт переходить до безпосереднього огляду виробу, а у разі його відсутності використовує інформацію наведену в постанові (ухвалі) про призначення судової експертизи та матеріалах, наданих для проведення судової експертизи, у тому числі товарних, касових, фіскальних чеках, бирках, накладних, квитанціях, протоколах допиту потерпілого, свідка тощо. За результатами огляду виробу (опрацювання матеріалів, наданих для проведення судової експертизи) судовий експерт визначає, до якої категорії належить наданий для дослідження об'єкт. Після визначення категорії, до якої належить об'єкт дослідження (наприклад: *1.Фрагмент виробу; брукт та відходи дорогоцінних металів і сплавів; 2.Вироби масового (серійного) виробництва; 3.Вироби одиничного виробництва; 4.Вироби, що мають художню та/або історичну і культурну цінність (антикварні речі)*), судовий експерт проводить його детальний опис, зазначаючи його основні товарні характеристики, наявність або відсутність ознак користування, виявляє наявність або відсутність дефектів тощо. Що стосується різновидності пошкоджень та дефектів ювелірних виробів, то вони можуть бути різними, до прикладу: потертості поверхонь, деформовані вироби зі значними пошкодженнями первісної форми, порушення плетіння, зламані застібки, відсутність деталей фіксації, наявні ознаки попереднього ремонту, вироби що потребують ремонту та заміни складових та т. ін.

Отже, отримавши всі необхідні вихідні дані, ідентифікувавши та описавши об'єкт дослідження, судовий експерт переходить безпосередньо до визначення його вартості. Процес визначення вартості виробів регламентовано, зокрема, Законом України від 12.07.2001 № 2658-III «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» [1] та Національним стандартом № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 № 1440 (далі – Національний стандарт № 1) [4].

Згідно зі ст. 4 Закону України від 12.07.2001 № 2658-III «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» «діяльність судових експертів, пов'язана з оцінкою майна, здійснюється на умовах і в порядку, передбачених Законом України «Про судову експертизу», з урахуванням особливостей, визначених цим Законом щодо методичного регулювання оцінки цього майна. Інші положення цього Закону не поширюються на судових експертів» [1].

Пунктом 11 Національного стандарту № 1 визначено, що «оцінка проводиться із застосуванням бази, що відповідає ринковій вартості або неринковим видам вартості» [4].

Згідно з п. 38 Національного стандарту № 1 для визначення вартості майна застосовують такі основні методичні підходи:

- витратний;

- дохідний;
- порівняльний.

Як свідчить аналіз зазначених методичних підходів, для визначення вартості виробів може бути застосовано порівняльний або витратний методичний підхід. Аналізом експертної практики, можливо стверджувати, що дохідний підхід під час визначення вартості ювелірних виробів застосовується вкрай рідко, через відсутність відомостей про фактичні та/або очікувані доходи від найбільш ефективного використання об'єкта оцінки, включаючи дохід від його можливого перепродажу, а також витрати, які здійснить його власник. При цьому порівняльний методичний підхід можна застосовувати лише для визначення вартості виробів масового або серійного виробництва у випадку, якщо виріб новий і не був у вжитку (украдений у спеціалізованому магазині, спеціалізованому відділу (секції) магазину з універсальним асортиментом товарів), а також якщо в судового експерта є всі вихідні дані про об'єкт дослідження під час застосування порівняльного методичного підходу, вартість виробу визначають шляхом аналізу цін продажу та пропонування подібних виробів на ринку України (у спеціалізованих магазинах, спеціалізованих відділах (секціях) магазинів з універсальним асортиментом товарів, а також у комісійних магазинах, ломбардах, мережі інтернет тощо) з відповідним коригуванням відмінностей (за потреби) між об'єктами порівняння та об'єктом оцінки.

Коригування вартості подібного майна здійснюється шляхом додавання або вирахування грошової суми із застосуванням коефіцієнта (відсотка) до ціни продажу (пропонування) зазначеного майна або шляхом їх комбінування [6].

Слід зазначити, що обіг ювелірних виробів регламентується визначеними нормативно-правовими актами України.

Так, відповідно до вимог чинного законодавства існує заборона продажу ювелірних виробів у дрібнороздрібній торговельній мережі, на ринках, крім тих, що розміщені на спеціалізованих магазинах та відділах, а також «з рук». Суб'єкти господарювання, які займаються торгівлею ювелірними виробами у місцях, не встановлених для такої торгівлі, несуть відповідальність згідно із законом. Ювелірні вироби без відбитків державного пробірної клейма України забороняється до продажу. За торгівлю ювелірними та побутовими виробами з дорогоцінних металів, які не мають відбитка державного пробірної клейма або мають відбиток підробленого державного пробірної клейма, суб'єкти господарювання несуть відповідальність згідно із законом за торгівлю на території України [6].

Враховуючи те, що ринок ювелірних виробів, що були у вжитку в Україні обмежений та заборонений, судовим експертам для визначення вартості таких виробів рекомендується застосовувати витратний методичний підхід. Розрахунок залишкової вартості заміщення (відтворення) виробу витратним методичним підходом здійснюється за відповідними формулами.

Вартість фрагментів виробів, відходів дорогоцінних металів, дорогоцінних металів у брухті, виробів одиничного виробництва, виробів масового (серійного) виробництва, на яких не виявлено державного пробірної клейма, а також розпарованих виробів визначається за закупівельними цінами Національного банку України на дорогоцінні метали в брухті, які встановлюються на відповідні дати окремими розпорядженнями, за відповідними формулами, за якими проводяться розрахунки.

Визначення вартості виробів, проби яких не зазначено в таблиці розпорядження НБУ на відповідну дату, здійснюється за цінами, обчисленими виходячи з цін, установлених для золота, срібла, платини, паладію, з розрахунку за грам металу в чистоті в розпорядженні НБУ на відповідну дату. Вартість брухту виробів, що є комбінованим із золота і срібла із вмістом срібла до 70 %, визначається за ціною, установленою в розпорядженні НБУ на відповідну дату для золота, а із вмістом срібла понад 70 % – за ціною срібла. Вартість предметів релігійного культу, медалей, монет, жетонів тощо визначається з урахуванням виду металу, з якого виготовлено виріб, та його проби [6].

Отже, товарознавчі дослідження та експертиза ювелірних виробів (коштовних металів та сплавів) покликана забезпечити виявлення дефектів, недопущення на ринок фальсифікованих та неякісних товарів, а також визначення їх ринкової вартості або ж вартості брухту. Для повноти, об'єктивності судової експертизи ювелірних виробів, експерт за напрямком товарознавчих досліджень має керуватися визначеними нормами чинного законодавства, слідкувати за змінами та доповненнями, ретельно аналізувати ринок ювелірних виробів, оскільки від цього залежить кінцевий результат, відповідь на поставлене перед судовим експертом запитання.

Список використаних інформаційних джерел

1. Закон України від 12.07.2001 № 2658-III із змінами «Про оцінку майна, майнових прав та оціночну діяльність в Україні».
2. Закон України від 18.11.1997 № 637/97-ВР із змінами «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними».
3. Закон України «Про ціни і ціноутворення» від 21.06.2012 № 5007-VI із змінами та доповненнями.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 №1440 «Про затвердження Національного стандарту №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав»».
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.1998 № 802 «Про Правила торгівлі дорогоцінними металами (крім банківських металів) і дорогоцінним камінням, дорогоцінним камінням органогенного утворення та напівдорогоцінним камінням у сирому та обробленому вигляді і виробами з них, що належать суб'єктам господарювання на праві власності» із змінами.

6. Інформаційний лист щодо особливостей визначення вартості ювелірних виробів з дорогоцінних металів / [Чечіль Ю. О., Горішній Є. І., Кулік А. В., Суліменко Ю. Д.]. – К.: ДНДЕКЦ МВС України, 2018. – 19 с.

**ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 2
ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ВИЯВЛЕННЯ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ
ТОВАРІВ**

**DIFFERENCES BETWEEN HEMP AND FLAX IN A CHEMICAL AND
DYEING TESTS**

Olha Sumska,
PhD (Engin.), Associate Professor
Yuliia Feshchuk,
Postgraduate student
Kherson National Technical University, Ukraine, Kherson

Differentiating hemp and flax is a long-time analytical problem, which is becoming more relevant with the wider loading of bast fibers. Hemp and flax are very similar fibres in all aspects, and their differentiation is often controversial. Vegetable fibers were often not morphologically specific to species [1-2].

In this work, chemical and dyeing methods were analyzed. Under the influence of chlorzinciod, flax fibers are painted in a pinkish-violet color, and hemp is uneven in yellow-violet. Fluoroglycine stains flaxen fibers in a lilac color, and hemp stains in light pink. When exposed to the test samples with a chromium mixture (Hanaucek reaction), flax fibers swell quickly, forming segments, into which they gradually disintegrate.

When flax dissolves in Schweizer's reagent along the entire length of the fiber, constrictions located parallel to each other form on both sides of the fiber, which, as they swell, are compressed to the center and separated in the form of segments. The narrow channel takes on a tortuous shape. Hemp fibers under the influence of Schweizer's reagent, on the contrary, swell unevenly along the entire length, forming swellings and constrictions, acquire wave-like folding and become like beads. In this case, the transverse lamination (strips of bright colors) is preserved. The ends of the fibers swell, expand, align and take the form of a bouquet.

Linen is immersed in a 1% solution of fuchsine in alcohol to give red rose color. Later they are washed and immersed into ammonia, linen retains the red coloration [3].

The tested methods of differentiating flax and hemp based on the orientation of fibril bundles are reliable and fast. Their basis does not depend on the degree of fibre treatment. These methods also have minimal demands on the laboratory equipment and staff.

Table. Behaviour of hemp and flax dependent on the dyeing

Dyeing reaction	Behaviour	
	hemp	flax
Fluoroglucine reaction; reaction to the pentoses – in this reaction the medium is based on furfural	dark pink colour of the fibre	it does not dye the fibre, or possible dyes light pink
p-nitranilin reaction (reaction on the lignin)	light pink	non-coloured
Cyanin reaction	blue-green colouring of the fibre	non-coloured fibre

The work investigated 5 unidentified textile samples. The results of the action of chlorzinciod on the samples are shown in the figure.

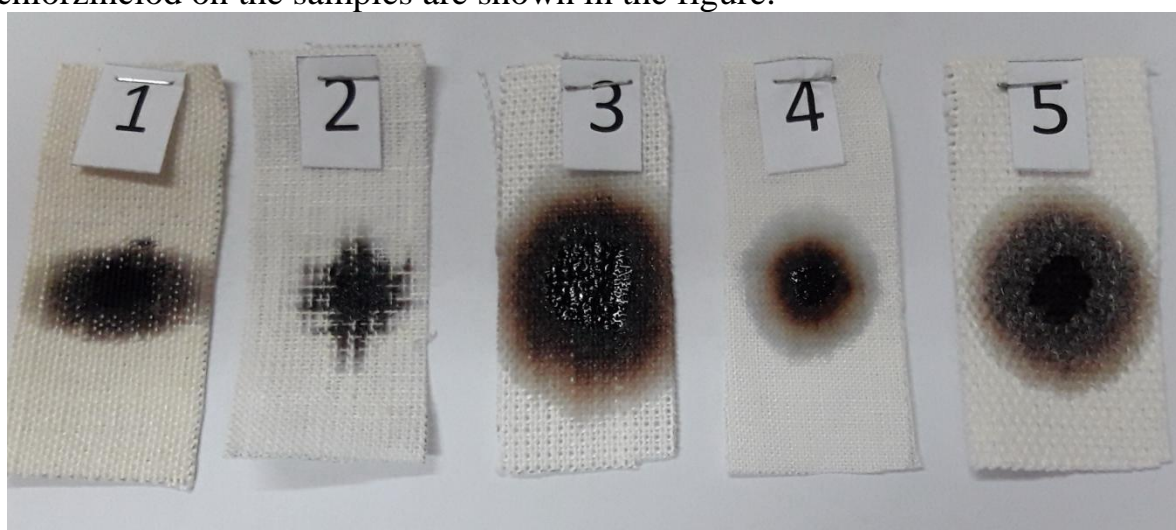

Fig. The results of the action of chlorzinciod on the samples

By the methods of chemical analysis (color reactions) it was established: the raw material composition of samples 1, 3, 4, 5 - hemp fiber. Sample 2: warp yarn - hemp fiber, weft yarn - flax fiber (under the microscope, clear polygonal fragments were not identified in the lumbar section; under the influence of chlorzinciod, the fibers were colored pink-violet, which is typical for flax fiber, when stained with a dye, it was directly pure the blue color is less intense than hemp fiber and there is no staining).

The tested methods of differentiating hemp and flax based on the chemical and dyeing tests have minimal demands on the laboratory equipment and staff.

References

1. Jakub Wiener, Vladimír Kovačič, Petra Dejlová. Differences between flax and hemp// Autex Research Journal Vol. 3, No2. URL: <http://www.autexrj.org/No2-2003/0053.pdf/> (Last accessed: 23.03.2020) [in Ukraine]
2. Martha Goodway. Fiber identification in practice. URL: <https://repository.si.edu/bitstream/handle/10088/42791/mci19684.pdf?sequence=1&is> (Last accessed: 26.03.2020) [in Ukraine]

3. Site of journal «Identification of textile fibers». Chemical test. URL: <https://www.slideshare.net/huzaifa95/identificationoftextilefibers140826074254phpapp01-1-2> (Last accessed: 26.03.2020) [in Ukraine]

ОСОБЛИВОСТІ ІДЕНТИФІКАЦІЇ СМАРТФОНІВ IPHONE ПРИ ВИЗНАЧЕННІ ЇХ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Т. В. Бондаренко,

завідувач відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності

Г. С. Москаленко,

старший судовий експерт сектору товарознавчих та гемологічних досліджень відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності

Сумський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Суми

У час новітніх цифрових технологій кожна людина прагне отримати для себе досконалий, якісний та сучасний пристрій для комунікації. Стрімкий розвиток мережі мобільного зв'язку спостерігається в усьому світі. Не для кого не є таємницею, що одним із світових лідерів у сфері інформаційних технологій є компанія Apple, продукція якої часто є предметом протиправних посягань та стосовної продукції якої доволі часто призначаються судові товарознавчі експертизи щодо визначення ринкової вартості чи встановлення розміру заподіяної шкоди.

На жаль, існує така тенденція, що чим дорожче річ, тим частіше вона є предметом підробки, зокрема, і смартфони iPhone від Apple. Згідно до інформації офіційного дистриб'ютора техніки Apple – компанії Асбіс-Україна в коментарі профільному порталу Retailers, кожен другий товар Apple в Україні є контрабандним [1].

Так, за результатами нещодавнього дослідження Ukraine Economic Outlook, серед лідерів у контрабандних поставках є саме побутова техніка та електроніка, яка складає більше 20%.

За оцінками експертів Комітету побутової електротехніки Європейської Бізнес Асоціації, обсяги нелегального імпорту по деяким категоріям обладнання складають 50-70%. Так, компанії наводять приклади, коли, вписавши в пошуковій стрічці прайс-агрегаторів товари того чи іншого бренду, інколи виявляється, що 4 з 6 перших позицій посідають моделі, які офіційно ніколи не ввозились в Україну [2].

Проблема реалізації нелегально ввезеної продукції через мережу інтернет гостро стоїть в Україні.

Крім того, ряд смартфонів iPhone, випущених компанією Apple, має інші деякі особливості. Однією з особливостей є наявність в продажу так званих «iPhone-CPO» («Certified Pre-Owned» – «бувний у користуванні сертифікований») або «refurbished» («відновлений, відремонтований»).

Під цим терміном «refurbished» розрізняють 2 види гаджетів: Factory refurbishing та Seller refurbished.

Factory refurbishing – девайси, в яких був виявлений заводський брак. Вони повертаються виробнику і проходять процес «переробки». Сюди входить повна заміна бракованих деталей і тестування знову зібраного пристрою. За функціональністю, дизайном і іншими показниками такий смартфон повністю збігається з новим гаджетом. Після рефрешу («переробки») вони знову надходять у продаж, вже за зниженими цінами.

Seller refurbished – бувши у користуванні апарати, які проходять ремонт у приватних майстрів (не фахівців компанії Apple). З приладів знімається робоча материнська плата і збирається нова оболонка з дисплейним модулем. Зовні апарат нічим не відрізняється від нового девайсу. Але за якістю він значно поступається попередньому рефу [3].

Таким чином, iPhone «refurbished» (або відновлені) – це апарати, які раніше були продані, але потім повернуті в компанію «Apple» з-за виявленого дефекту; або які користувачі обміняли на нові в рамках акцій чи повернули протягом перших двох тижнів користування. Відмінністю «справжнього» відновленого iPhone є те, що він пройшов повну перевірку і заміну екрану, корпусу та батареї на заводі компанії «Apple». Такі моделі коштують, як правило, на 15-25% дешевше. Причому як нові моделі, так і ті, що вже не випускаються.

Зустрічається також китайський «refurbished», який є клоном iPhone. Підпільні сервіси скупляють «мертві» iPhone, беруть єдину частину, які підробити не видається можливим (материнську плату), додають до неї нові деталі (робоча батарея; новий на вид, але пластиковий неоригінальний корпус) і запаковують в нову коробку власного виробництва. Докладають туди комплект у вигляді китайських навушників і продають: або під видом нового апарату, або під видом оригінального «refurbished»-смартфону. Такий смартфон непрофесіоналу відрізнити від оригіналу непросто. Зовні він може відрізнитися від оригіналу неякісною коробкою та упакуванням, «повзучими» шрифтами, невеликими зазорами між корпусом та екраном, та іншими візуальними недоліками.

На оригінальні смартфони, відновлені за програмою CPO, поширюється така ж гарантія, як і на нові гаджети – 1 рік. При цьому смартфону надається новий серійний номер.

Комплектація також є незмінною: в індивідуальному споживчому упакуванні (заводській коробочці) такого гаджету буде лежати документація, зарядний пристрій, скріпка для вилучення лотка сім-карти, навушники.

Всі деталі iPhone СРО є оригінальними, тестування і діагностика проводиться на заводі Apple. Ризик такої покупки мінімальний, якщо купувати девайс у офіційних постачальників, а не у приватних продавців і сумнівних фірм.

При цьому вартість відновленого iPhone СРО дозволяє заощадити до 30 % на покупці нового пристрою.

З урахуванням вищевикладеного, постає проблема і перед експертами при визначенні ринкової вартості продукції Apple (зокрема, смартфонів) під час проведення експертних досліджень.

Вищезазначена особливість смартфонів Apple відіграє значну роль при формуванні їх ціни при продажу, що також повинно бути враховане експертами при проведенні експертних досліджень щодо визначення ринкової вартості таких смартфонів.

Для проведення товарознавчого дослідження ключовими моментами при визначенні вартості смартфонів iPhone є відомості щодо місця їх придбання (авторизовані торговельні точки, спеціалізовані магазини по продажу гаджетів, інтернет-магазини, мережа OLX тощо) та умов придбання. Документальні відомості щодо придбання: гарантійні талони, товарні або касові чеки тощо (в яких зазначаються, зокрема, місце, дата та/або ціна придбання, а також серійний номер гаджету тощо).

В разі, якщо відома ціна придбання смартфона, та при цьому він придбався відносно нещодавно, потрібно для порівняння цін провести маркетингове дослідження для визначення діапазону ринкової вартості пропозиції до продажу нових ідентичних смартфонів.

Якщо смартфон є наданим на дослідження, експерт у першу чергу повинен його ідентифікувати.

Зокрема, експерт безпосередньо може визначити номер IMEI (або IMEI та серійний номер, в залежності від моделі), який в смартфонах iPhone є вигравіруваним на лотку-тримачі SIM-карти [4].

Кожний смартфон моделі iPhone на заводі, крім IMEI та серійного (заводського) номеру, отримує також спеціальне маркування, яке складається з літери «А» та чотирьох цифр. Від цих символів залежать, зокрема, функції телефону, комплект поставки (зокрема, вид вилки) тощо. Це буквосполучення є номером (версією) моделі смартфона. Номер (версія) моделі телефону означає також підтримку каналів (бендів) операторів, зокрема: версія А1921 – для ринків США та Канади; А1865 – для США; А1901, А2097 та А2101 – для Росії; А1905 – для Росії, Європи, США; А2105 (підтримує роботу з двома SIM-картами) – для ринків Європи та Азії; А1897 тощо.

Окрім того, в номері партії смартфонів букви перед ризикою визначають країну, для якої вироблені конкретні смартфони.

Визначити стан iPhone на дату його продажу можна також за першою буквою серійного (заводського) номеру:

- М – новий пристрій, який не обмінювався та не відновлювався;

- F – відновлений пристрій («refurbished»);
- N – спочатку оформлений в складських запасах як модель на заміну; може бути як новим пристроєм, так і «refurbished»;
- R – персонізований пристрій (при покупці було здійснене гравіювання).

Розглянемо детальніше різницю між оригінальним і відновленим iPhone («refurbished») [3]:

- Упаковка: на коробочці рефа просто нанесений фірмовий напис і нижче додано Apple Certified Pre-Owned; новий апарат надходить у продаж в упаковці з опуклим силуетом смартфона.

- Маркування: номер відновленої моделі, зазначений на коробочці гаджету, після перезавантаження має приставку F і в кінці RFB; на упаковці абсолютно нового девайсу буде вказано просто модель, що складається з букв і цифр, потім надпис iPhone (7, 8 або інше), колір та об'єм вбудованої пам'яті (в Гб).

- Ціна: на реф буде трохи нижчою.

В мережі існує багато рекомендацій як відрізнити офіційний та відновлений iPhone від підробки, вони можуть бути корисними під час проведення експертного дослідження та визначення ринкової вартості за наявності об'єкта дослідження – смартфону Apple.

Номер IMEI кожного оригінального смартфона iPhone є обов'язково зареєстрованим на офіційному сайті компанії (<http://www.apple.com>).

Надалі, з урахуванням визначеного номеру IMEI смартфона та відомостей, які містяться на офіційному сайті компанії–виробника (<http://www.apple.com>) та сайті <https://www.imei.info/> (щодо моделі, серійного (заводського) номеру смартфона та його основних технічних характеристик, зокрема, об'єму оперативної та вбудованої пам'яті тощо), експертом може бути встановлено, чи є досліджуваний смартфон оригінальним (зареєстрованим на офіційному сайті компанії), та визначені його основні характеристики.

Окремо слід зазначити, що візуальним обстеженням експерти може встановити лише зовнішні ознаки користування смартфоном, які виникли під час експлуатації.

Згідно з ДСТУ 2389-94 «Технічне діагностування та контроль технічного стану. Терміни та визначення» [5]:

«технічний стан об'єкта; технічний стан – стан, який характеризується в певний момент часу, за певних умов зовнішнього середовища значеннями параметрів, установлених технічною документацією на об'єкт;

технічне діагностування, діагностування – визначення технічного стану з означеною (заданою) точністю.

Примітка 1. Завданнями технічного діагностування є: контроль технічного стану; пошук місця та визначення причин відмови (несправності); прогнозування технічного стану.

...контроль (технічного стану) – перевірка відповідності значень параметрів об'єкта вимогам технічної документації та визначення на цій основі одного із завданих видів технічного стану в даний момент часу.

Примітка. Видами технічного стану є, наприклад, справний, працездатний, несправний, непрацездатний тощо, у залежності від значень параметрів на даний момент часу».

Технічний стан об'єктів характеризується наступними показниками:

- справність – стан об'єкта, за яким він здатний виконувати усі задані функції об'єкта;
- несправність – стан об'єкта, за яким він нездатний виконувати хоч би одну із заданих функцій об'єкта.
- працездатний стан; працездатність – стан об'єкта, який характеризується його здатністю виконувати усі потрібні функції;
- непрацездатний стан; непрацездатність – стан об'єкта, за яким він нездатний виконувати хоч би одну з потрібних функцій.
- дефект – кожна окрема невідповідність об'єкта встановленим вимогам;
- пошкодження – подія, яка полягає у порушенні справного стану об'єкта коли зберігається його працездатність.

Судовими експертами з правом проведення судової товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.1 «Визначення вартості машин, обладнання, сировини та споживчих товарів» не проводиться технічне діагностування техніки та не вирішується запитання щодо визначення технічного стану (зокрема, справності та працездатності) техніки.

Фактичний технічний стан об'єктів може бути визначений лише спеціалістами відповідних сервісних центрів з обслуговування техніки. Експерт при проведенні дослідження щодо визначення вартості таких об'єктів може лише виходити з умов щодо їх справності та працездатності.

Підсумовуючи вищевикладене слід зазначити, що при проведенні судової товарознавчої експертизи, метою якої є визначення ринкової вартості смартфона Apple, є певні особливості. Необхідно звертати увагу на повноту вихідних даних які повинні містити інформацію про спосіб придбання пристрою (придбаний він через авторизовані точки продажу чи завезений контрабандним шляхом), його оригінальність, комплектність та стан на дату скоєння кримінального правопорушення. Всі ці фактори є впливовими та відіграють вирішальну роль для визначення ринкової вартості.

Список використаних інформаційних джерел

1. Кожен другий товар в Україні контрабандний – офіційний дистриб'ютор техніки. URL:<https://nv.ua/ukr/biz/consmarket/kozhen-drugiy-tovar-apple-v-ukrajini-kontrabandniy-oficiyniy-distrib-yutor-tehniki-2489146.html>
2. Контрабанда техніки. Чи є шляхи її подолання? URL:<https://business.ua/blog/6869-nelegalnij-import-pobutovoji-tehniki-v-ukrajinu-chi-e-shlyakhi-do-virishennya-problemi>

3. Відновлений Айфон («refurbished»).
URL:https://www.moyo.ua/ua/news/vosstanovlennyyi_iphone_refurbished_chem_on_otlichaetsya_ot_b_u_i_4_kriteriya_proverki_na_poddelku.html

4. Поиск серийного номера или IMEI на iPhone, iPad или iPod touch.
URL:<https://support.apple.com/ru-ru/HT204073>

5. ДСТУ 2389-94. Технічне діагностування та контроль технічного стану. Терміни та визначення. [Чинний від 1995-07-01]. Київ, Держстандарт України, 1995. 25 с. URL:https://dnaop.com/html/2273/doc-%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3_2860-94/

ВИДИ ТА МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ

І. І. Бордакова,

головний судовий експерт сектору товарознавчих та гемологічних досліджень відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності Сумський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Суми

В період формування ринкових відносин та розвитку новітніх технологій виробництва продукції, збільшується ймовірність появи фальсифікованих товарів. Фальсифікація (або підробка) товарів існує давно, але якщо раніш вона була більш простою, то тепер вона стала більш складною.

В широкому розумінні фальсифікацію можна розглядати як дії спрямовані на погіршення споживчих властивостей товару або зменшення його кількості при зберіганні найбільш характерних показників, які не є суттєвими для споживача.

Об'єктами фальсифікації є: товари, послуги, грошові знаки, документи, інформація, фінансова та бухгалтерська документація, маркувальні та ідентифікаційні знаки, історичні факти, погляди та висловлення видатних особистостей та інше. При фальсифікації споживчих товарів підробляється одна або декілька характеристик товару, що дозволяє виділити такі види фальсифікації: асортиментна (видова); якісна; кількісна; вартісна; інформаційна; комплексна.

При асортиментній фальсифікації підробка виконується за допомогою повної чи часткової заміни товару його заміником іншого виду чи найменування із збереженням схожості одного чи декількох ознак.

Якісна фальсифікація – це підробка товарів за допомогою харчових чи нехарчових добавок для поліпшення органолептичних властивостей при збереженні чи втраті інших споживчих властивостей або заміна товару вищого гатунку нижчим.

Кількісна фальсифікація – це обман споживача за рахунок значного відхилення параметрів товару (маса, об'єм, довжина та ін.), які перевищують

граничні норми відхилення. Кількісна фальсифікація - це один з найбільш давніх способів обману споживачів. Практично цей вид фальсифікації називають недоважуванням та недомірюванням.

Вартісна фальсифікація – обман споживачів шляхом реалізації низькоякісних товарів за ціною високоякісних, або товарів менших розмірних характеристик за ціною товарів більших розмірів. Цей вид фальсифікації найбільш поширений, оскільки проводиться спільно з усіма іншими видами фальсифікації.

Існує декілька різновидів вартісної фальсифікації:

- реалізація фальсифікованих товарів за цінами, що аналогічні для натурального продукту;
- реалізація фальсифікованих товарів за зниженими цінами, порівняно з натуральними аналогами;
- реалізація фальсифікованих товарів за цінами, які перевищують ціни на натуральні аналоги.

Інформаційна фальсифікація – обман споживачів за допомогою неточної чи перекрученої інформації про товар. Цей вид фальсифікації проводиться через перекручування інформації в товаросупровідних документах, маркуванні та рекламі.

При фальсифікації інформації про товар досить часто перекручуються чи вказуються неточно такі відомості:

- назва товару;
- країна походження товару;
- фірма-виробник товару;
- товарні та фірмові знаки;
- пакування;
- товаросупровідні документи;
- кількість товару [2].

Всі перелічені види фальсифікації мають різні критерії підробки але є одна важлива риса, яка поєднує їх між собою – не відповідність оригіналу або його стандарту.

Оригінальність будь-якого товару характеризується певною сукупністю специфічних властивостей, завдяки яким один товар відрізняється від іншого. При цьому цілком зрозуміло, що всі однорідні товари завжди мають оригінальний (затверджений, базовий) зразок, на основі якого готується і затверджується проектно-технічна документація, а потім цей зразок тиражується. Таким чином, оригінальний зразок – це еталон (стандарт) для усіх інших виробляємих товарів цього виду.

Процес, при якому встановлюються характерні специфічні властивості того чи іншого товару, називається експертизою оригінальності товару. Основна мета цього процесу на основі характерних показників відрізнити оригінальний (дійсний) товар від його підробки.

Незалежно від того, які причини викликали появу підробленого товару, такий товар відповідно до Закону України «Про захист прав споживачів» не може вважатися стандартним і не може реалізовуватися споживачам. Це фальсифікований товар.

Стосовно методів аналізу справжності продуктів існують певні схеми і стандарти національного і міжнародного рівня, які признані законодавством і які забезпечують неспростовні результати. Оскільки нові прогресивні технології виробництва продуктів стали загальнодоступними, то практика фальсифікації істотно вдосконалилася і потребує нині для її виявлення комплексу найсучасніших експресних та інструментальних методів, специфічних методик та фізико-хімічного аналізу. Якщо продукт фальсифіковано компонентами, що є нетиповими для продукту, то аналіз достатньо простий і матеріально забезпечений в наших контролюючих лабораторіях. Однак, якщо необхідно визначити специфічні компоненти для з'ясування походження (наприклад, чаю, кави) або технології виробництва продукту (наприклад, соків), то задача значно ускладнюється [1].

У боротьбі з фальсифікацією велику роль відіграє сертифікація продукції. Сертифікація – це процедура підтвердження відповідності, завдяки якій незалежна від виробника (постачальника) і споживача (покупця) організація підтверджує в письмовій формі, що продукція відповідає встановленим вимогам. Вимоги до товарів указані в нормативних документах, згідно з якими визначається якість товарів. Це можуть бути стандарти, технічні умови, специфікація. Крім того, якість можна визначати за зразком, за попереднім оглядом, за вмістом окремих речовин, після виходу готового продукту та іншими способами. Відповідність вимогам оформляється сертифікатом (відповідності, походження). При експортно-імпортних операціях сертифікати або посвідчення про їх визнання пред'являються в митні органи разом з вантажною митною декларацією і є необхідними документами для отримання дозволу на ввіз продукції.

В умовах контрактів на постачання товарів повинні бути передбачені наявність сертифіката відповідності і знака відповідності, які підтверджують відповідність товару встановленим вимогам і видані відповідними органами. При сертифікації за зразками необхідне підтвердження ідентичності партії продукції, яка буде постачатись, досліджуваним зразкам. Це можна здійснити шляхом вивчення супровідних документів і зовнішнього огляду продукції, її маркування та упакування, дослідження зразків продукції, яка надійшла.

Сертифікати походження посвідчують, що партія товару вироблена в конкретній країні, а не в якійсь іншій.

Сертифікати не повинні мати виправлень. При оформленні сертифіката за кордоном для супроводження конкретної партії товару в іншу країну при необхідності він повинен бути виконаний мовою країни, куди постачається партія товару. При виникненні сумнівів відносно бездоганності сертифіката або даних, вказаних в ньому, його направляють для перевірки. Поки не буде

представлений належним чином оформлений сертифікат або інші дані, необхідні для визначення країни походження, товар не може вважатися як виготовлений в даній країні.

Регулювання належної якості та безпечності продуктів здійснюється на основі законодавчих актів, прийнятих в Україні: Закони України – «Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини», «Положення про порядок вилучення неякісних товарів, документів та інших предметів, що свідчать про порушення прав споживачів», «Про карантин рослин, «Про ветеринарну медицину», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про відповідальність підприємств, установ та організацій за порушення законодавства про ветеринарну медицину» та ін.

Відповідно до Закону України «Про захист прав споживача» на господарюючі суб'єкти накладається стягнення у вигляді штрафу за випуск або реалізацію товару, виконання робіт, надання послуг, що не відповідають вимогам нормативних документів [3].

Таким чином, слід підкреслити, що на державному рівні здійснюється контроль за виробництвом, постачанням та реалізацією товарної продукції але наявність фальсифікованого товару свідчить про те, що потрібно удосконалювати як законодавчу базу так і методи і заходи усунення присутності на споживчому ринку фальсифікованої продукції.

Список використаних інформаційних джерел

1. Дубініна А.А., Овчиннікова І.Ф., Дубініна С.О. та ін. М97 - Методи визначення фальсифікації товарів. Затверджено Міністерством освіти і науки України як підручник для студентів вищих навчальних закладів (лист No 1.4/18-Г-1633 від 07.07.2008 р.). Підручник. — К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2010. — 272 с. ISBN 978-966-370-131-8. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/24-Metodi%20viznachennya%20falsif%20tovariv-Dubinina.pdf (дата звернення 25.03.2020).

2. Коломієць Т.М., Притульська Н.В., Романенко О.Л. - Експертиза товарів: Підручник. – К.: КНТЕУ, 2001. – 274 с. URL: <https://studentbooks.com.ua/content/view/1260/44/1/3/> (дата звернення 25.03.2020).

3. Назаренко Л. О. Експертиза товарів - Експертиза продовольчих товарів: навч. посіб. / Л. О. Назаренко - К. : «Центр учбової літератури», 2014.-312 с URL:https://cul.com.ua/preview/exp_tov.pdf (дата звернення 27.03.2020).

ЕДИНСТВО ВЗАИМОДЕЙСТВОВАВШИХ ОБЪЕКТОВ – ГНОСЕОЛОГИЧЕСКАЯ ОСНОВА СУДЕБНО-ЭКСПЕРТНОЙ ИДЕНТИФИКАЦИИ

И. Н. Буц,

ст. преподаватель

Бердянский университет менеджмента и бизнеса,

ст. правовой инспектор МЮУ-НАБУ,

Украина, г. Бердянск-Киев

Учение о криминалистической, или судебно-экспертной, идентификации как научном методе доказывания в уголовном судопроизводстве ныне рассматривается не только в рамках науки криминалистики, но и включено в предмет теории судебно-экспертных доказательств.

Поскольку общей задачей теории судебных доказательств является исследование закономерностей познания истины в уголовном процессе, необходимо выяснить гносеологическую сущность судебно-экспертной идентификации как способа познания конкретных обстоятельств преступления, способа, связанного с доказыванием тождества людей и вещей, вовлеченных в орбиту уголовного процесса, лицам и вещам, действительно причастным к событию преступления [1].

Устанавливаемые методом судебной идентификации факты будут иметь значение судебных доказательств, если они объективно связаны с преступлением как свершившимся в прошлом событием. Возникновение объективных связей с фактами прошлого, одной из форм которых является связь тождества, выражающая различные пространственно-временные проявления одного и того же объекта, обусловлено взаимодействием людей, вещей и товаров участвовавших в событии преступления. Возможность познания проистекающих из такого взаимодействия фактов основывается на отражении свойств взаимодействующих объектов, сущность которого объясняет теория отражения. Именно в свете экспертной теории отражения может быть понята гносеологическая сущность судебной идентификации и правильно решены многие проблемы теории и практики отождествления людей, товаров и вещей в процессе доказывания конкретных обстоятельств преступления.

Значение теории отражения как методологической основы судебной идентификации показано в трудах ещё советских криминалистов. Однако в этих работах объективный характер связи в форме тождества исследовался односторонне, лишь применительно к способам отражения и формам познания идентификационных свойств искомого объекта. Это объясняется тем, что со времени обоснования учения о судебной идентификации С. М. Потаповым общепринятым считается положение, будто отождествление

искомого объекта основывается на индивидуальности и относительной устойчивости его собственных свойств.

Между тем для целей судебной идентификации важна взаимосвязь искомого объекта с окружающей средой и обусловленное этой взаимосвязью взаимное отражение свойств искомого и взаимодействовавших с ним объектов. Поскольку всякое причастное к событию преступления действие отождествляемого объекта является одновременно и взаимодействием с окружающими людьми и предметами вещной обстановки, в процессе такого взаимодействия возникает момент взаимосвязи, единства, тождества соприкасавшихся объектов. Этот момент реального тождества (единства) и обуславливает взаимное отражение свойств взаимодействовавших объектов: свойств искомого на контактировавшем с ним идентифицирующем объекте и свойств идентифицирующего объекта на искомом.

Гносеологической основой объективной связи людей и вещей с прошлым событием преступления в форме тождества является единство взаимодействовавших объектов и взаимное отражение их свойств. Отсюда следует новый подход к сущности судебно-экспертной идентификации как процессу установления тождества предметов материального мира, основанному на познании свойств не только искомого, но и взаимодействовавших с ним идентифицирующих объектов.

Это, в свою очередь, требует уточнения установившихся в теории судебной идентификации понятий и определений, в частности, содержания понятия идентифицирующего объекта. Формула С. М. Потапова, согласно которой в идентифицирующем объекте важны только свойства, представляющие собой признаки отождествляемого объекта, не может быть признана правильной для всех случаев идентификации. Идентифицирующий объект, взаимодействовавший с искомым, служит средством для его, отождествления не только в связи с окружением на нем свойств искомого объекта, но и благодаря индивидуальности собственных свойств, отобразившихся на искомом объекте.

Список использованных информационных источников

П.Д. Биленчук, А.С. Ермаков и др. Фиксация результатов осмотра места происшествия /*Справочное пособие для следователей*. К.: РИО МВД Украины, 2001. 208 с.

СУТНІСТЬ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ФАЛЬСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ

С. В. Влад,

студентка

Н. В. Янченко,

доцент кафедри економіки, канд. екон. наук, доц.

Харківський національний університет будівництва та архітектури,

Україна, м. Харків

Ідентифікація (від латинської – ототожнювати), цей термін визначається як порівняння чогось з чимось. При ідентифікації встановлюють схожість товарів. В наш час в формуванні вільного ринку України визначення товарних властивостей, виявлення їх натуральності та пошук підробок, є дуже важливою проблемою.

Ідентифікація товарів є найважливішим кроком при оцінюванні якості та встановленні відповідності вимогам або стандартам, які передбаченні в документації.

Ідентифікація потребує досліджень з різних сторін. Такі дослідження повинні проводити товарознавці та експерти, та вчені-експерти з високою кваліфікацією. Так як результати ідентифікації різних виробів аналізуються та робляться певні висновки на основі даного аналізу, такий процес називається «ідентифікаційна експертиза». Без цієї експертизи не можливо встановити до якої групи належить товар, та який його код по ТН ЗЕД.

Головними завданнями ідентифікації на даний момент є:

1) визначення понять, які є основними, нормативності та кількості правил у сфері товарної ідентифікації;

2) визначення навмисних критеріїв, які використовуватимуться для ідентифікації однорідних груп та товарів з певним найменуванням;

3) доведення стандартів до ідеалу та удосконалення нормативних документів з додаванням до них показників якості, вони потрібні при ідентифікації;

4) розробка ідентифікаційних методів, експрес-методи розробляються першу чергу, вони дозволять визначати належність товару за асортиментом.

Об'єктами ідентифікації є цінні папери, товари, інформація, послуги та всі інші об'єкти комерційної діяльності. Суб'єктами ідентифікації є всі ті, хто може бути учасником ринкових відносин:

1) виробник товару – в момент приймання напівфабрикатів (сировини) і до кінця технологічного процесу;

2) представник торгівлі (оптової, або роздрібною) – в момент укладення договору купівлі-продажу, отримання товару та підготовки його до реалізації;

3) споживач – в момент купівлі та споживання товару.

Однією з найголовніших характеристик споживання товару є його оригінальність. Оригінальність – це сукупність певних властивостей, які

характеризують товар, завдяки ним одна одиниця товару відрізняється від іншої. Причини, через які може з'явитися підробка:

- 1) Недостатній рівень знань або нерозуміння робітників певного підприємства, які саме займаються виробництвом даного товару;
- 2) Не ідеальність технологічних рішень, та недостатньо високий рівень інженерно-технічного персоналу;
- 3) Користь від виробництва підробок.

Неважливо через які причини з'явився підроблений товар, цей товар не може відповідати стандартам та бути реалізованим для споживачів, згідно з Законом України «Про захист прав споживачів».

Фальсифікація (від латинської – підробляю), ця дія спрямована на те, щоб ввести в оману покупця або споживача шляхом підробки товару з метою збагачення або власної користі.

Фальсифікація товарів, направлена на те, щоб погіршити якість та споживчі властивості певного об'єкта продажу.

Об'єктами фальсифікації є ті ж самі речі, що й при ідентифікації.

При процесі фальсифікації підробляють зазвичай одну чи декілька товарних характеристик.

Асортиментна фальсифікація – це підробка, яку роблять за допомогою часткової або повної заміни товару його сурогатом, який має інший вид або іншу назву але зберігає схожі ознаки, характеристики.

Замінники мають деякі особливості – вони дешевші за оригінальні товари, мають нижчий рівень споживчих властивостей, зберігають певну подібність характерних ознак, як у справжнього товару, наприклад, колір, смак, запах.

Види фальсифікацій:

- 1) асортиментна фальсифікація;
- 2) фальсифікація якості;
- 3) фальсифікація кількості товару;
- 4) вартісна фальсифікація;
- 5) інформаційна фальсифікація;
- 6) технологічна фальсифікація;
- 7) передреалізаційна фальсифікація.

Список використаних інформаційних джерел

1. Ідентифікація та фальсифікація товарів. Економічна теорія: веб.-сайт.
URL: <https://studentbooks.com.ua/content/view/1260/44/1/2/>. (дата звернення: 24.03.2020).

2. Ідентифікація товарів. Загальні поняття про ідентифікацію: веб.-сайт.
URL: https://pidruchniki.com/19690402/tovarovnavstvo/identifikatsiya_tovariv. (дата звернення: 24.03.2020).

3. Фальсифікація товарів: веб.-сайт. URL: <https://studfile.net/preview/5424152/page:8/>. (дата звернення: 24.03.2020).

ПРОБЛЕМА ІДЕНТИФІКАЦІЇ І ФАЛЬСИФІКАЦІЇ МОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ

М. О. Гавриловська,
студентка

Н. В. Янченко,
доцент кафедри економіки, канд. екон. наук, доц.
Харківський національний університет будівництва та архітектури,
Україна, м. Харків

На сьогоднішній день асортимент і виробництво молочних продуктів в Україні значно збільшилися. На ринку молочної продукції знаходяться сотні найменувань масла, молока, кефіру, сиру і т.п. Оскільки це виробництво приносить дуже великі доходи як виробнику, так і реалізатора, а тварин, що приносять молоко для такої кількості продукції не вистачає, тому спокуса підробити або збільшити їх обсяги шляхом розбавлення їх неякісними продуктами завжди є як у реалізатора, так і у виробника молочної продукції.

Продукти, що не відповідають вимогам Технічного регламенту щодо найменування та показниками ідентифікації, класифікуються як фальсифіковані і вилучаються з обігу. Ідентифікація молока, продуктів його переробки, ферментних препаратів, заквасок і пробіотичних культур проводять за такими групами показників: органолептичні – зовнішній вигляд, консистенція, смак, запах, колір і інші специфічні органолептичні показники, наведені в нормативній або технічній документації на продукт (при наявності) та/або в іншій документації, що містить опис продукції; фізико-хімічні – масові частки складових частин молока в молоці і продуктах його переробки, кислотність, щільність, температура, індекс розчинності, в'язкість і інші специфічні фізико-хімічні показники, наведені в нормативному або технічному документі на виготовлення конкретного продукту або в іншому вигляді документа містить опис продукції; мікробіологічні – видовий склад мікроорганізмів, кількість мікроорганізмів певного виду в одиниці маси (обсягу) продукту відповідно до вимог Технічного регламенту, нормативних та/або технічних документів на виготовлення конкретного продукту (при наявності) та/або з описом продукту.

Для фальсифікації продуктів з коров'ячого молока використовують добавки дешевих і шкідливих рослинних жирів: пальмового, пальмоядрового, кокосового і соєвого. Ці жири використовують окремо і в різних поєднаннях.

Жировий склад відноситься до числа найважливіших складових біологічної цінності молочної продукції. На властивості молочного жиру впливають в першу чергу будова і склад жирних кислот (ЖКС).

Ідентифікують молочні продукти за такими методами.

Методи, засновані на аналізі жирнокислотного складу жирової фракції.
Масова частка жиру застосовується при асортиментній ідентифікації

молочних товарів для встановлення підгруп і видів. При цьому для кожної підгрупи характерні свої інтервали значень масової частки жиру.

Таблиця 1 – Масова частка жиру в різних підгрупах і видах молочних товарів

Підгрупа	Масова частка жиру, %
Молоко	0,1 - 9,5
Вершки	10,0 - 58,0
Сухе молоко	1,0 - 45,0
Згущене молоко і вершки	0,5 - 20,0

Методи, засновані на визначенні змісту холестерину. Наряду з жирнокислотним складом для ідентифікації можуть бути використані супутні жиру речовини: фосфатиди – лецитин і стерини (холестерин). Зміст холестерину в молочному жирі досягає 2%. Можливість використання в якості ідентифікує ознаки вмісту холестерину обумовлена тим, що молочні продукти найчастіше фальсифікуються рослинними оліями, в яких холестерин відсутній. Тому в фальсифікований продукт зміст цього стерину буде значно менше або він буде повністю відсутній. За цим показником, який визначається експрес-методом за допомогою лактоденсітометра, можна ідентифікувати і продукти, що містять жир і інші інгредієнти немолочного походження (наприклад, соєві продукти).

Методи, засновані на аналізі температури плавлення молочного жиру. Температура плавлення жиру використовуються для ідентифікації згущеного молока і виявлення фальсифікації рослинним маслом або гідрогенізованими жирами з більш високою температурою плавлення або тваринами топленими жирами. Температура плавлення молочного жиру повинна бути +28-33 °С. При додаванні рослинного масла в молочний продукт температура плавлення буде знижуватися. При визначенні температури плавлення жиру в згущеному молоці необхідно попередньо виділити жир.

Тому, всі методи фальсифікації і ідентифікації товарів мають пагубний вплив на здоров'я і життєдіяльність людини, але виробництво такої продукції приносить дуже великі доходи як виробнику, так і реалізатора.

Список використаних інформаційних джерел

1. Малих М.А., Полієктова О.Л., Проблемы идентификации молочной продукции и пути их решения. – [Електронний ресурс] // Контроль качества продукции. – Режим доступу: <https://ria-stk.ru/mos/adetail.php?ID=108473>.

2. Лепликіна О.В., Тетерева Л.І., Методы установления фальсификации жировой фазы продуктов. – [Електронний ресурс] // Центр експертиз. – Режим доступу: <https://test.org.ua/usefulinfo/food/info/127>.

3. Горбатова К.К., Гунькова П.І. Хімія і фізика молока і молочних продуктів: підручник. - М.: Колос, 2012. - 192 с.

ВИЯВЛЕННЯ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ ПЛАВЛЕНОГО СИРУ

Н. В. Гнітій,

старший викладач кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи

А. Д. Годунок,

студентка групи БТ-11

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Україна, м. Полтава

Плавлений сир – молочний продукт, що виготовляється термомеханічною обробкою сиру у присутності солей-плавників або структуроутворювачів, з додаванням продуктів, отриманих з молока або харчових продуктів, харчових і смакоароматичних або біологічно активних добавок та ароматизаторів або без них.

Традиційно протягом багатьох років плавлені сири умовно ділили на шість видових груп:

1. Сири плавлені скибковий.
2. Сири плавлені ковбасні.
3. Сири плавлені пастоподібні.
4. Сири плавлені солодкі.
5. Сири плавлені консервні.
6. Сири плавлені до обіду.

Відмінною особливістю скибкових сирів є можливість нарізування цих сирів на скибочки, що й знайшло відображення в їх назві. Сири плавлені ковбасні отримали свою назву через розфасовки їх у формі ковбас за аналогією з м'ясними виробами. Сири плавлені пастоподібні відрізняються пластичною консистенцією, що нагадує пасту. Обов'язковим компонентом солодких плавлених сирів є цукор-пісок, що забезпечує їм солодкий смак і своєрідну консистенцію. Сири плавлені консервні (стерилізований, пастеризований і сухі) мають дуже тривалі терміни зберігання. Сири плавлені до обіду скибкові призначені для приготування перших страв або в якості приправи для других страв і бутербродів.

Зараз цей продукт сильно фальсифікують, тому ми маємо дуже зневажливе ставлення у багатьох до плавлених сирів, плавлені сири також сири, причому дуже смачні і заслуговують уваги. В першу чергу із-за того, що ні по калорійності, ні по вмісту повноцінних білків, ні по вмісту кальцієвих і фосфорних солей плавлені сири не поступаються твердим. Ці обидва продукти виробляються із молочної сировини. Жир в плавлених сирах знаходиться у вигляді маленьких крапель діаметром в 20 разів менше ніж в твердих сичужних сирах, що підвищує їх засвоюваність. Дуже великим плюсом плавлених сирів є різноманітність смаків, бо за рахунок добавок і наповнювачів, які вводяться можна створити дуже цікаві гастрономічні варіації. Крім того, плавлені сири

дешевші від сичужних твердих, що дозволяє використовувати їх для приготування різних страв. Для їх виготовлення використовують різноманітну сировину згідно технічних умов: вони можуть містити і інші молочні продукти: тверді сири, сметану, сухе молоко або сироватку, вершкове масло. До них додають солі-плавители, за рахунок яких і отримують плавлені сири.

Метою нашого дослідження є встановлення фізико-хімічних показників якості плавлених сирів.

Для дослідження були обрані плавлені сири наступних видів «Дружба»: ТМ «Золотий Резерв», Власна марка ТМ «АТБ», ТМ «Весела корівка», ТМ «Тульчинка», ТМ «Весела ферма».

Визначення крохмалю проводили за допомогою якісної реакції на крохмаль. У складі, на етикетці, було вказано вміст крохмалю тільки в одного з сирів – Власна ТМ «АТБ». Після проведення експертизи в лабораторіях кафедри ТБЕМС ПУЕТ крохмаль було виявлено в сирах: Власної ТМ «АТБ», ТМ «Тульчинка», ТМ «Весела Ферма», тому ці зразки не відповідають нормам нормативних документів, ми можемо говорити про фальсифікацію по цьому показнику

Наступним нашим завданням було визначення титрованої кислотності. За нормами стандарту кислотність повинна бути в межах 160-220 градусів Тернера.

Таблиця 1 – Визначення титрованої кислотності

Об'єкт дослідження, сир плавлений	Кислотність, °Т
ТМ «Золотий Резерв»	129°Т
Власна ТМ «АТБ»	137°Т
ТМ «Весела корівка»	164°Т
ТМ «Тульчинка»	165°Т
ТМ «Весела Ферма»	155°Т

За результатами дослідження нормам відповідають сири: ТМ «Весела корівка», ТМ «Тульчинка».

Визначення вологості за допомогою термогравіметричного методу: висушування до постійної маси. Норма не більше ніж 66 %.

Таблиця 2 – Визначення вологості

Об'єкт дослідження	Вологість, %
ТМ «Золотий Резерв»	57,35%
Власна ТМ «АТБ»	53,86%
ТМ «Весела корівка»	50,59%
ТМ «Тульчинка»	54,78%
ТМ «Весела Ферма»	51,45%

За результатами дослідження всі сири відповідають нормам.

Провівши експериментальні дослідження показниками нами було виявлено, що відповідає зазначеним нормам ДСТУ тільки один плавлений сир

«Дружба» ТМ «Весела корівка». Сир ТМ «Золотий Резерв» був наближений до норм, але не пройшов випробування на визначення показнику кислотності, також був наближеним до норм нормативних документів сирок ТМ «Тульчинка», але в ньому було виявлено крохмаль, хоча в складі цього зазначено не було.

ОЦІНКА ВІДПОВІДНОСТІ МАРКУВАННЯ, ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ВІЯВЛЕННЯ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ ДЖЕМІВ

О. О. Горячова,

доцент кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи, канд. техн. наук, доц.
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Україна, м. Полтава

Зміна векторів зовнішньоекономічної діяльності України викликала потребу в реформації правил ведення господарської діяльності з подальшою їх гармонізацією відповідно до міжнародних норм. У країнах Європи та США поняття якості на сучасному етапі сприймається споживачами як рівнозначне поняттю безпечності, що призвело до створення системи НАССР, суть якої полягає у виявленні усіх критичних точок і чинників, які б могли вплинути на безпечність кінцевого продукту, їх усуненні та постійному контролюванні.

Відповідати міжнародним стандартам мають всі підприємства з переробки, постачання і продажу харчових продуктів (виробники, магазини, ресторани тощо). Для ринку харчової промисловості України у період з 2013 по 2016 р. характерний спад обсягів виробництва, спровокований зменшенням обсягів внутрішнього споживання на 26% і поступовим збільшенням обсягів виробництва на 3% у 2016–2019 рр. [1]. Водночас експорт українських варення і джемів зріс майже вдвічі: його вартість становила 540 тис. дол. США. Головними споживачами є Білорусь, частка якої в експорті збільшилась з 9% до 27%, Молдова (з 20% до 24%) та Грузія (з 17% до 21%).

Активний розвиток ринку джемів формує головне завдання ідентифікації – визначення та підтвердження достовірності конкретного виду і назви продукту, а також відповідність його складу нормативній документації. Ідентифікація (від лат. «*identifico*») – це ототожнення, прирівнювання, уподібнення, розпізнавання іншої системи або об'єкта за наперед завданими критеріями. Як засоби ідентифікації продуктів використовують нормативні, технічні та товаросупровідні документи, а також маркування.

Головними показниками, які застосовуються як критерії під час ідентифікації товарів, є органолептичні та фізико-хімічні. Показники безпеки непридатні для ідентифікації харчових продуктів, оскільки на них впливають зовнішні чинники та життєдіяльність мікроорганізмів, проте їх присутність є обов'язковою в контексті системи НАССР. Під час ідентифікації для виявлення

справжності доцільно використовувати комплекс методів – аналітичних, експертних, експрес-методів і фізико-хімічних [2].

Ідентифікація проводиться за класичною схемою, яка включає роздільне й порівняльне дослідження. Під час роздільного дослідження встановлюються властивості двох порівнювальних об'єктів, а під час порівнювального – проводять порівняння показників ідентифікованого і порівнювального об'єкта, з'ясовуючи, які показники збігаються, а які відрізняються. Спочатку порівнюють інтегральні (групові) властивості, а потім – одиничні (індивідуальні). Така послідовність порівнювального дослідження дозволяє виявити суттєву різницю вже на початкових стадіях дослідження. У процесі дослідження встановлюють різницю, з'ясовують її походження і визначають причину виникнення (зберігання, транспортування, використання).

Джем – це продукт, який отримують уварюванням в цукровому або цукрово-патоковому сиропі шматочків або цілих фруктів, овочів, ягід, пелюстків троянд до желеподібної консистенції. В Україні фальсифікованим вважається джем, в складі якого містяться недозволені харчові добавки.

Для ідентифікації джемів як критерії застосовувалися маркування та органолептичні показники: зовнішній вигляд, консистенція, колір, смак і запах.

Маркування відповідно до законодавства України повинне виконуватись українською мовою, для імпортованих товарів – додатково іншими мовами. Спосіб, яким його виконують, не може вводити в оману споживача щодо характеристик харчового продукту, його природи, ідентичності, властивостей, складу, кількості, часових характеристик придатності (зберігання), походження, способу виробництва чи одержання. За органолептикою джем повинен мати однорідну желеподібну консистенцію; масу, що мається, але не розтікається; смак та запах, властиві сировині, приємні, солодкі або кислувато-солодкі; колір однорідний, властивий кольору плодів після уварювання. Результати оцінки маркування усіх дослідних зразків вишневого джему наведено в табл. 1.

Встановлено, що інформація вказана чітко, українською мовою, на імпортованих зразках присутня інформація на мові країни походження товару: джему під ТМ «Vonne Maman» – італійській; джему під ТМ «Łowicz» – польській.

Розмір шрифту основної інформації про товар варіює та менший за 1,8 мм, що є допустимою нормою (виключенням за розміром шрифту є назви торгових марок імпортованих джемів).

У вітчизняної продукції – джеми торгових марок «Верес» та «Корисна кондитерська» маркування відповідає вимогам нормативних документів України.

Таблиця 1 – Результати оцінки маркування дослідних зразків абрикосового джему

Наявність інформації	Фактично виявлена інформація в дослідних зразках			
	«Верес»	«Корисна кондитерська»	«Łowicz»	«Bonne Maman»
Про виробника (імпортера)	+	+	+	+
Про склад продукту	+	+	+	+
Про кількість продукту	380 г	270 г	240 г	370 г
Про нормативний документ (стандарт)	ДСТУ 4900	ДСТУ 4900	-	-
Про номер партії	+	+	+	+
Про калорійність, ккал	238	216	228	243
Про поживну цінність (білки / жири / вуглеводи), г на 100 г джему	0,5 / 0,1 / 62,0	0,5 / 0,0 / 54,0	0,4 / 0,1 / 45,6	0,5 / 0,2 / 65,0
Про умови зберігання	+	+	+	+
Про наявність ГМО	+	+	+	+
Про штрих-код	+	+	+	+
Про дату виробництва / споживання	+	+	+	+

В імпортованій продукції не зазначена інформація щодо номера і назви нормативного документу, що є цілком логічним і допустимим. У зразка під ТМ «Bonne Maman» відсутня інформація про виробника з Франції, проте в наявності інформація про торгову марку та імпортера. У зразках імпортованого виробництва не зазначено дату виготовлення товару, а лише дату кінцевого споживання, що дозволяє зробити припущення: виробник навмисно її не повідомив через наявність консервантів. У складі дослідних зразків джему на основі оцінки маркування не виявлено заборонених харчових добавок, і всі дослідні зразки мають інформацію про наявність або відсутність у його складі ГМО.

На всіх зразках є торгова марка, інформація про умови зберігання, номер партії, калорійність та поживну цінність продукту.

За результатами дослідження органолептичних показників можна зробити висновок, що всі зразки мають желеподібну, однорідну консистенцію. У зразків вона повільно розтикається по поверхні, що є допустимим для джемів як вищого, так і першого сортів. У всіх досліджуваних зразків смак приємний, кислувато-солодкуватий. У зразків запах слабо виражений, у зразка під торговою маркою «Bonne Maman» відчувається легкий присмак карамелізованого цукру.

У всіх чотрьох зразках однорідний, властивий вихідній сировині колір. Проте у зразка абрикосового джему під торговою маркою «Верес» виявлено буруватий відтінок, а у «Łowicz» – легкий буруватий відтінок. Названі відхилення є допустимими відповідно до вимог нормативних документів, проте ранжують рівень якості. Результати дослідження доводять, що всі зразки

відповідають вимогам нормативної документації та можуть реалізовуватися в торговельній мережі.

Зразки джему абрикосового під торговими марками «Bonne Maman» та «Корисна кондитерська» за органолептичними показниками можуть бути ідентифіковані як джем абрикосовий вищого сорту, що відповідає інформації, заявленій в маркуванні, зразки джему «Верес» та «Łowicz» (за кольором) – як джем абрикосовий першого сорту (табл. 2).

Таблиця 2 – Результати оцінки рівня якості абрикосових джемів за органолептичними показниками

№	Торгова марка	Країна походження	Встановлений рівень якості
1	«Верес»	Україна	перший сорт
2	«Корисна кондитерська»	Україна	вищий сорт
3	«Łowicz»	Польща	перший сорт
4	«Bonne Maman»	Франція	вищий сорт

У складі досліджуваних зразків були присутні харчові добавки: мальтодекстрин та сорбінова кислота.

Мальтодекстрин – безбарвний глюкозний сироп, схожий на рідкий мед або карамельну патоку за консистенцією. Якщо продукт висушити, то він стає білим солодким порошком. Виробляється з кукурудзи, картоплі, рису, пшениці. Варто зазначити, що як і будь-який продукт, ця речовина володіє рядом недоліків: у порівнянні зі звичайним цукром (декстрозою) у цій крохмальної добавки високий глікемічний індекс. Продукти харчування, до складу яких вона входить, категорично заборонено людям, що страждають цукровим діабетом; добавку можуть виробляти з сировини з ГМО; зловживання продуктами з цією речовиною негативно впливає на мікрофлору кишечника; може спровокувати набір зайвої ваги.

Сорбінова кислота – це харчова добавка, синтетичний консервант (E200), являє собою кислуваті на смак моноклінні безбарвні кристали, які слабо пахнуть та нерозчинні у воді. Сорбінова кислота дозволена для застосування в усіх країнах світу. Допустимий її вміст у харчових продуктах становить від 0,1 до 0,2%. Внаслідок безсумнівної гігієнічної безпеки, всюди у світі спостерігається тенденція збільшення використання сорбінової кислоти замість інших, менш перевірених консервантів. Її дія спрямована проти цвілевих грибів, дріжджів та бактеріальних форм, перешкоджаючи утворенню мікотоксинів.

У маркуванні жодного із досліджуваних зразків джемів не заявлено наявності барвників, тому для виявлення додавання синтетичних барвників було проведено перевірку на даний вид фальсифікації. Для цього до досліджуваного джему додавали водний розчин аміаку: якщо барвник натуральний, то продукт набуває темного забарвлення із зеленуватим відтінком, а якщо синтетичний, колір розчину не змінюється. Результати

виявлення фальсифікації для зразків джемів на наявність барвників цих ознак не було виявлено, що свідчить про відсутність їх фальсифікації.

Таким чином, маркування і органолептичні показники є найбільш доступними, простими, але не можуть бути єдиними критеріями ідентифікації і мають доповнюватись фізико-хімічними показниками, які характеризуються більшим ступенем вірогідності та об'єктивності. Проте виявлення фізико-хімічних показників інколи неможливе через умови приймання і реалізації товару, а показники безпеки в контексті застосування вимог системи НАССР непридатні для ідентифікації харчових продуктів, що робить актуальним розроблення і впровадження компактних засобів експрес-діагностики.

Список використаних інформаційних джерел

1. Демяненко Е. А Тенденції розвитку кондитерського ринку України в сучасних умовах / Е. А Демяненко // Молодий вчений. – 2019. – Вип. 9(36). – С. 35-50.

2. Тищенко Г.В. Деякі аспекти ідентифікації джемів у контексті впровадження системи НАССР в Україні [Електронний ресурс] / Г. В. Тищенко, Д. Ю. Серета // «Науковий вісник Ужгородського національного університету». – 2019. - № 26 (ч.2). – С. 82-86. - Режим доступу: http://www.visnyk-ekonom.uzhnu.uz.ua/archive/26_2_2019ua/17.pdf

3. Кодекс Алиментариус. Пищевые добавки и контаминанты/ Пер. с англ. – М.: Издательство «Весь мир», 2007. – 496 с.

БЕЗПЕЧНІСТЬ ДИТЯЧИХ ІГРАШОК НА РИНКУ УКРАЇНИ

Л. М. Губа,

доцент кафедри товарознавства, біотехнології,
експертизи та митної справи, канд. техн. наук, доц.

Ю. О. Басова,

доцент кафедри товарознавства, біотехнології,
експертизи та митної справи, канд. техн. наук, доц.

Г. Д. Кобищан,

доцент кафедри товарознавства, біотехнології,
експертизи та митної справи, канд. техн. наук, доц.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі, Україна, м. Полтава

Вихід українських підприємств на зовнішній ринок і доступність вітчизняного ринку для зарубіжних фірм зобов'язують країну адаптувати існуючу систему технічного регулювання до міжнародних та європейських підходів [1]. З метою урегулювання ринку дитячих іграшок постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2018 № 151, затверджений Технічний регламент безпечності іграшок, розроблений на основі Директиви 2009/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 18.06.2009 про безпеку іграшок [2].

Технічний регламент встановлює особливі вимоги до безпечності іграшок та їх обігу на території України. Його дія поширюється на продукцію, що розроблена або призначена для використання у грі дітьми віком до 14 років. Введення іграшок в обіг дозволяється тільки в тому випадку, якщо вони відповідають вимогам безпеки для життя і здоров'я споживачів у разі використання їх за призначенням за умови передбачуваної поведінки дітей. Сьогодні вимоги Технічного регламенту відіграють визначальну роль під час проведення ринкового нагляду за цією продукцією.

Так, кожна іграшка повинна відповідати певним фізичним, хімічним, механічним та електричним властивостям. Також встановлено вимоги до займистості, радіоактивності та гігієни матеріалів, з яких виготовлена іграшка.

Однак, не всі дитячі іграшки, що потрапляють на ринок України, відповідають встановленим вимогам. Так, з відібраних на перевірку в 2019 році Головним управлінням Держпродспоживслужби у Києві 135 зразків іграшок 102 не пройшли дослідження на відповідність Технічному регламенту. За результатами ринкового нагляду встановлено, що типовими порушеннями були: перевищення вмісту шкідливих речовин, неякісні матеріали, інтенсивність запаху, займистість матеріалу, надмірний звуковий тиск, неякісна збірка та конструкція іграшки, відсутність інструкції, попереджень, вікового зазначення для використання іграшки, відсутність адреси імпортера, зареєстрованої торгівельної марки, знаку відповідності тощо. Також на ринку була присутня велика кількість підробок [3].

Зважаючи на те, що найчастіше порушення – це перевищення вмісту шкідливих речовин у матеріалах, з яких виготовлені іграшки, авторами зібрано та систематизовано (табл. 1) вплив визначених найбільш поширених шкідливих речовин на організм дитини.

Таблиця 1 – Вплив деяких шкідливих речовин, що можуть міститися в іграшках на здоров'я дітей

Свинець	впливає на органи кровотворення, вражає центральну та периферичну нервову системи, шлунково-кишковий тракт, серцево-судинну та імунну системи; викликає порушення поведінки і зниження інтелектуального рівня.
Кадмій	один із найбільш токсичних важких металів, має тенденцію до накопичення в організмі, період його напіввиведення становить 10-35 р. Витісняє кальцій із кісток, чим провокує розвиток остеопорозу, викривлення хребта, деформування кісток. Витісняє цинк із ферментних систем, що призводить до порушення ферментативних процесів, патологічних процесів у печінці та нирках. Відомим є канцерогенний вплив з'єднань кадмія на організм. Хронічне ж отруєння збільшує ризик розвитку злоякісних новоутворень.
Формальдегід	викликає алергію, подразнення слизової оболонки ока та дихальних шляхів. Всесвітня організація охорони здоров'я акцентує на тому, що саме ця речовина може стати причиною розвитку ракових пухлин.

Фенол	стає причиною запаморочення, головного болю, задишки. Проникаючи всередину організму через шкіру, він вражає нервову систему, а при тривалому впливі викликає параліч мускулатури, що призводить до зупинки серця й дихання.
Фталати	негативно впливають на репродуктивну систему і печінку.
Нітрозаміни	викликають онкологічні захворювання при ковтанні або при потраплянні на шкіру дитини.
Дибутилфталат	викликає порушення роботи центральної нервової системи та порушення нюху.
Толуол	призводить до виникнення роздратованості, сонливості, втоми дітей. При тривалому впливі у корі головного мозку розвиваються атрофічні процеси.
Ксилол	подразнює слизову оболонку очей, викликає дерматити та ураження кровотворних органів.
Пари метилового спирту	Вдихання призводить до часткової або повної сліпоти.

Іноді в іграшках із рідинами зустрічаються бактерії, стійкі до антибіотиків. Вони можуть спричинити розвиток бактеріального сепсису або пневмонії у дітей з ослабленим імунітетом. Також в різних іграшках можуть міститися ще й такі шкідливі речовини як сурма, миш'як, барій, хром, кобальт, мідь, марганець, ртуть, нікель, олово, цинк, стирол, хлористий вініл, нітрил, акрилова кислота, капролактам та ін.

Значною проблемою виявлення шкідливих речовин у дитячих іграшках в Україні те, що вітчизняні лабораторії не завжди мають можливість провести дослідження належним чином на певний перелік показників. Це пов'язано із високою ціною досліджень або такими можливостями лабораторій, які не дозволяють провести такі дослідження в повному обсязі [4].

Отже, встановлено, що більшість іграшок, які реалізуються на ринку України, не відповідають вимогам безпечності, що висуваються Технічним регламентом. Визначено, що найбільш поширеним порушенням є перевищення вмісту шкідливих речовин, вплив деяких із них чинить надзвичайно токсичну дію на організм дітей. Тому доцільним вважаємо ведення більш жорсткого ринкового нагляду за іграшками і запровадження інформаційних систем, у яких будуть відображатися відомості про встановлені випадки потрапляння на ринок небезпечних іграшок.

Список використаних інформаційних джерел

1. Система технічного регулювання іграшок / Губа Ю.О., Басова Ю.О. // Сучасне матеріалознавство та товарознавство: теорія, практика, освіта : матеріали III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 22–23 бер. 2016 року). – Полтава : ПУЕТ, 2016. – С. 101-103.

2. Технічний регламент безпечності іграшок : постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2018 р. № 151 [Електронний ресурс] :

офіційний веб-портал Верховної Ради України. Нормативно-правова база України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/151-2018-%D0%BF>. – Назва з екрана. – Дата звернення : 04.03.2020.

3. Більше половини іграшок в Україні не відповідають техрегламенту. - Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2845952-bilse-polovini-igrasok-v-ukraini-ne-vidpovidaut-tehreglamentu.html>. – Назва з екрана. – Дата звернення : 04.03.2020.

4. Ляльки Барбі, "лизуни" й повітряні кульки: назвали токсичні дитячі іграшки. - Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2845947-lalki-barbi-lizuni-j-povitrani-kulki-nazvali-toksichni-ditaci-igraski.html>. – Назва з екрана. – Дата звернення : 04.03.2020.

ІДЕНТИФІКАЦІЯ СУЧАСНИХ КОЛІСНИХ ГАДЖЕТІВ

Л. Б. Демидчук,

доцент кафедри товарознавства та експертизи в митній справі,
канд. техн. наук, доц.

Львівський торговельно-економічний університет, Україна, м. Львів

Електричні вироби, зокрема, електротранспорт з кожним роком все більше входять в наш побут. Електровелосипеди і електроскутери вже не новинкою. Але ось нове покоління, наприклад, гіроскутери, сьогодні стають повсякденним атрибутом активної частини суспільства.

В інформаційних матеріалах, які розміщені у Вікіпедії, подана загальна інформація про наступне [1]: *гіроскутер* (двоколісний скутер, самобалансуючий скутер (англ. GyroScooter) – вуличний електричний засіб пересування, виконаний у формі поперечної планки з двома колесами по боках (рис. 1). Використовує електродвигуни, що живляться від електричних акумуляторів, і ряд гіроскопічних датчиків для самобалансування і підтримки горизонтального положення площадки для ніг. Гіроскутери іноді ще називають ховербордами, що не зовсім вірно. Також використовують ідентифікаційні назви: гіроборд, гіроцикл, електроскутер, мінісігвей, смартвей, смарт-сігвей та ін.

Рисунок 1 – Традиційний вигляд гіроскутера [2]

Головна відмінність гіроскутера – відсутність рульового стовпа. Управління здійснюється не за рахунок маніпуляцій руками, а переміщенням маси тіла з боку в бік.

Об'єктивним є те, що в товарознавчій літературі чіткого однозначного визначення цього виробу, а також цілої групи аналогічних виробів немає, як і немає інформації щодо класифікаційних ознак їх ідентифікації, що іноді не дає можливості обґрунтувати висновки щодо класифікаційних рішень при визначенні країни походження виробника та відповідних ставок митних зборів [2].

Об'єкт дослідження складається з декількох ключових конструктивних елементів: двох електричних моторів, системи гіроскопічних датчиків, керуючого пристрою, який обробляє всю інформацію, яка надходить з вмонтованих датчиків, корпусу гіроскутера та акумулятора. Залежно від моделі в конструкцію гіроскутера можуть бути додані додаткові пристрої: інформаційний дисплей, пульт управління, модуль Bluetooth, динаміки для відтворення музики, освітлювальні прилади та інше.

В загальному принцип роботи класичного гіроскутера наступний. При перенесенні центру ваги тіла користувача вперед (натисканням носкової частини стопи), гіроскопічні датчики вловлюють це натискання і колеса починають обертатися вперед. Відповідно, при однаковому натисканні носками ніг на передню частину платформи гіроскутера пристрій рухається прямо. Відхиляючись назад, при цьому натискаючи обома п'ятами на задню частину платформи, користувач задає напрям руху назад. Поворот здійснюється нахилом вліво або вправо половинки платформи вперед, а розворот на місці (на 360 градусів вліво (як приклад)), здійснюється: натисканням вниз носка правої і п'яти лівої ніг. Оскільки кожна половинка гіроскутера має свій власний гіродатчик, то і їде вона (при відповідному її нахилі), вперед або назад, незалежно від іншої половинки. Так і відбувається поворот або розворот.

Заради справедливості слід зазначити, що в багатьох країнах з метою безпеки експлуатація гіроскутерів заборонена як на автомобільних дорогах, так і на тротуарах [3]. При цьому, саме він користується найбільшим попитом серед покупців [4].

В табл. 1 наведені характеристики деяких моделей, які користуються популярністю у користувачів.

Існує декілька основних критеріїв, за якими відрізняються гіроборди (тобто, споживними властивостями, ознаками класифікації) [6]. Перше – це його колеса. Колеса гіроборда розрізняють за розміром. Існує кілька основних розмірів в дюймах: 4,5 дюймів (12 см), 6,5 дюймів (16 см), 8 дюймів (20 см) та 10 дюймів (25 см).

Таблиця 1 – Товарознавча характеристика окремих моделей [5]

Модель	Skymaster Wheels 10"	GoBoard BT Remote 8"	Skymaster Wheels 6,5"	GoBoard Standard 6,5"
Зовнішній вигляд				
Діаметр коліс	10"	8"	6,5"	6,5"
Максимальна швидкість	15 km/h	16 km/h	15 km/h	10 km/h
відстань	20 км (в залежності від стилю їзди)			
Максимальне навантаження	120 кг	120 кг	120 кг	100 кг
час зарядки	1-2 часа	1 час	1-2 часа	2-3 часа
вага	11,7 кг	12,5 кг	10 кг	10,5 кг

Друга ознака - колеса гіробордів бувають надувними і литими. Надувні колеса мають таку ж структуру, як і велосипедні: в них є камера і покришка. Наступний параметр – потужність, тому ємність батареї гаджета не менш важлива при виборі.

Таким чином, *гіроцикл, гіроскутер, гіроборд, міні-сігвей* – це назви однієї речі, яка здатна забезпечувати пересування користувача на певну відстань. Тобто, гіроборд (гіроскутер) – це вуличний електричний транспортний засіб (засіб транспортного пересування), що представляє собою дошку, всередині якої міститься сучасна електроніка. Дане пристосування оснащене масивними колесами в кількості двох штук, що можуть перевезти людину вагою до ста кілограм (в окремих моделях 120 кг) і може бути використане не тільки в якості засобу розваги для дітей та підлітків. Гіроборди (міні-сігвей) вже давно використовують працівники складів, гіпермаркетів, овочесховищ, в приміщеннях де наявні великі площі на приватних відпочинкових ділянках.

Всі ці вироби класифікують в XVII розділі Гармонізованої системи опису і кодування товарів (Засоби наземного транспорту, літальні апарати плавучі засоби і пов'язані з транспортом пристрої та обладнання) в групі 87 (Засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та обладнання), 8711 (Мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з допоміжним двигуном, з колясками або без них; коляски), 8711 90 (інші).

До цієї товарної позиції включається група двоколісних транспортних засобів з двигуном, які розраховані в основному на перевезення людей.

Список використаних інформаційних джерел

1. Гіроскутер. – URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.

2. Демидчук Л. Б. Сучасний колісний гаджет – іграшка чи транспортний засіб особистого користування / Л. Б. Демидчук, Д. І. Сапожник // Вісник Львівського торговельно-економічного університету. – Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2018. – Вип. 21. – 134 с. – (Технічні науки). – С. 35-41.

3. Золотов Е. Моноколесо и право (Волшебство гиросцикла, ч.4) / Компьютерра (11.12.2015). – URL: <https://www.computerra.ru/180492/gyrocycle>.

4. Как выбрать гироскутер? – URL: <http://kak-vybrat.com/elektrotransport/giroskuter/698/kak-vybrat-giroskuter.html>.

5. Баланс-скутер – какой из них подойдет мне? – URL: <https://blog.photopoint.ee/ru/balance-skooter-kakoj-iz-nih-podojdet-mne>.

6. Как выбрать гироборд? – URL: https://www.foxtrot.com.ua/ru/tb/sovety_po_vyboru/kak_vybrat_girobord.

ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ФАЛЬСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ: ВИДИ, ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

Д. Р. Дибіна,
студентка

Н. В. Янченко,

доцент кафедри економіки, канд. екон. наук, доц.

Харківський національний університет будівництва та архітектури,
Україна, м. Харків

Запобігання фальсифікації та контрафакції – одна з найбільш популярних проблем виробників, продавців, громадських організацій та, звичайно, споживачів. Таким чином, актуальність написання даної теми курсової роботи викликана тим, що в останні роки кількість фальсифікованої товарної продукції значно збільшилася в роздрібній торговельній мережі, у зв'язку з чим виникла необхідність в детальному вивченні питань фальсифікації товарів для захисту споживачів від контрафактної продукції.

Метою написання даної роботи є докладне вивчення проблеми фальсифікації товарів для розробки шляхів її запобігання.

Фальсифікація – дії, спрямовані на обман покупця або споживача шляхом підробки об'єкта купівлі-продажу з корисливою метою. Тому фальсифікація, в широкому розумінні, може розглядатися як дії, спрямовані на погіршення тих чи інших споживчих властивостей товару або зменшення його кількості за збереження найхарактерніших показників, але не є суттєвими для споживача.

Харчові продукти є об'єктами споживчого ринку, від якості й безпеки яких безпосередньо залежать здоров'я і життя людей. У зв'язку з цим держава приділяє пильну увагу підприємницької діяльності, спрямованої на виробництво й оборот харчових продуктів, в тому числі їх реалізацію кінцевого споживача. При відсутності належного державного контролю, покликаного

забезпечити в першу чергу якість і безпеку харчової продукції, наслідки можуть бути більш ніж негативними. Значну небезпеку для здоров'я населення можуть становити деякі результати фальсифікації харчової продукції. Як правило, це види асортиментної фальсифікації, які можуть привести до використання небезпечних сировинних замінників.

В сучасних умовах управління якістю багато в чому базується на стандартизації. Її вплив на об'єкт здійснюється шляхом встановлення норм і правил, оформлених у вигляді нормативного документа і мають юридичну силу.

Стандарт – це нормативно-технічний документ, який встановлює основні вимоги до якості продукції. Також важлива роль в управлінні якістю належить технічним умовам. Технічні умови – це нормативно-технічний документ, що встановлює додаткові до державних стандартів, а при відсутності їх самостійні вимоги до якісних показників продукції, а також прирівнюються до цього документа технічний опис, рецептура, зразок-еталон. Вимоги, передбачені технічними умовами, не можуть бути нижче, ніж в державних стандартах

Аналіз численних випадків фальсифікації товарів дозволив виявити наступні її види:

- асортиментна – підробка товарів шляхом зміни їх групової, видової або маркової приналежності, а також країни походження;

- кваліметрична – підробка товару підвищеної якості менш якісним товаром;

- кількісна – обман покупців за допомогою обмірів, обважень і обрахунків;

- вартісна – обман покупців товарів шляхом встановлення необґрунтовано високих цін на фальсифіковані товари;

- інформаційна фальсифікація товарів обумовлена неправдивою інформацією про них. Основними засобами доведення такої інформації в більшості випадків служать маркування та товаросупровідні, в тому числі експлуатаційні документи.

Причини поширення фальсифікації та контрафакції:

- висока прибутковість і рентабельність реалізації фальсифікованої, в тому числі, і контрафактної продукції;

- відсутність або недостатність в торгових організаціях товаровознавців-фахівців з якості, заміна їх менеджерами, приймальниками, торговими представниками, які часто не мають професійної освіти;

- невисокий рівень споживчої культури, що виявляється в незнанні та невмінні отримувати необхідну інформацію про товари перед прийняттям рішення про їх купівлю;

- недостатність інформації для споживачів і торгових організацій в чинних нормативних документах, що дозволяють правильно ідентифікувати товар і вчасно виявити його фальсифікацію;

Слід визнати, що на сьогодні у нас відсутня єдина державна політика в галузі захисту ринку від фальсифікованої продукції. Існують принаймні два погляди на формування, організацію продовольчого ринку і його контроль.

Перший заснований на гарантії виробника і продавця при обмеженому і дозованому контролі з боку держави процесу виробництва, реалізації товару на тлі вільного ринку. Другий – жорсткий державний контроль на всьому шляху руху товару від виробника до споживача. Перший підхід здійснено в повній мірі. Відповідальність держави зводиться лише до безпеки продукції, в усьому іншому – лімітований контроль. Другий – повернення в минуле, до методів, при яких існувала державна монополія на виробництво і на реалізацію харчових продуктів. Держава здійснювала практично тотальний контроль, і при цьому практично була відсутня фальсифікація, за винятком кількісної фальсифікації. Такий підхід сьогодні при наявності приватного виробництва і торгівлі навряд чи можливий і потрібний. Для розв'язання проблем необхідно виконати завдання за трьома основними блоками, на яких побудована дана система. Перший – профілактика, другий – методологія виявлення фальсифікації, третій – алгоритм прийняття комплексу заходів з виявлення та застосування санкцій до виробника фальсифікованої продукції.

Таким чином, фальсифікація харчових продуктів робить негативний вплив на розвиток всього суспільства, будучи наслідком безконтрольного обігу харчових продуктів, становить загрозу національній безпеці, привносить додаткові ризики та створює умови для біотероризму.

Список використаних інформаційних джерел

1. Оцінка відповідності товарів при прогнозуванні фальсифікації. Олег Кулініч, Тетяна Кунділовська, Володимир Омаров. URL: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/etu_monogr_2016 - дата доступу: 14.07.20.
2. Закон України «про захист прав споживачів» від 12.05.1991 р.
3. Ідентифікація та фальсифікація товару. Основи товарознавства. URL: https://znaytovar.ru/s/Identifikaciya_i_falsifikaciya2.html - дата доступу: 20.02.19.
4. Ідентифікація, фальсифікація та експертиза товарів. Чепурний І.П. URL: http://masters.donntu.org/2010/iem/chebotarev/library/article_4.htm – дата доступу: 24.01.19.

ОРИГІНАЛ ЧИ КОПІЯ – ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ МОБІЛЬНОГО ТЕЛЕФОНУ ВІДОМОЇ МАРКИ ПІД ЧАС ВИЗНАЧЕННЯ ЙОГО РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ

Л. В. Жиленко,

судовий експерт сектору товарознавчих та гемологічних досліджень відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності Волинського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Луцьк

До Волинського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України надійшла ухвала про призначення судової товарознавчої експертизи, винесена слідчим суддею в рамках здійснення досудового розслідування по факту викрадення невідомими особами майна у громадянина «К».

Одним з викрадених предметів, зі слів потерпілого, являвся бувший у вжитку мобільний телефон марки «Apple iPhone 7».

З метою визначення величини матеріального збитку, завданого потерпілому «К» внаслідок скоєної крадіжки його майна, вилучений у підозрюваного мобільний телефон направлено до Експертної служби області для проведення судової товарознавчої експертизи.

На вирішення судової експертизи поставлено запитання щодо визначення ринкової вартості бувшого у користуванні мобільного телефону марки «Apple iPhone 7» станом на момент його викрадення.

У ході дослідження наданого мобільного телефону, візуальним оглядом встановлено, що на задній панелі об'єкта, в інформаційному блоці, відсутні обов'язкові для зазначення символи, а саме: символ сміттєвого баку, символ знаку оклику, цифри, що відображають сертифікацію та значок «СЄ». Також відсутнє гравірування на слоті для сім-карти оператора мобільного зв'язку, що не відповідає оригіналу даної марки (рис. 1-4).

Рисунок 1, 2 – Відсутність обов'язкових символів на інформаційному блоці задньої панелі досліджуваного мобільного телефону

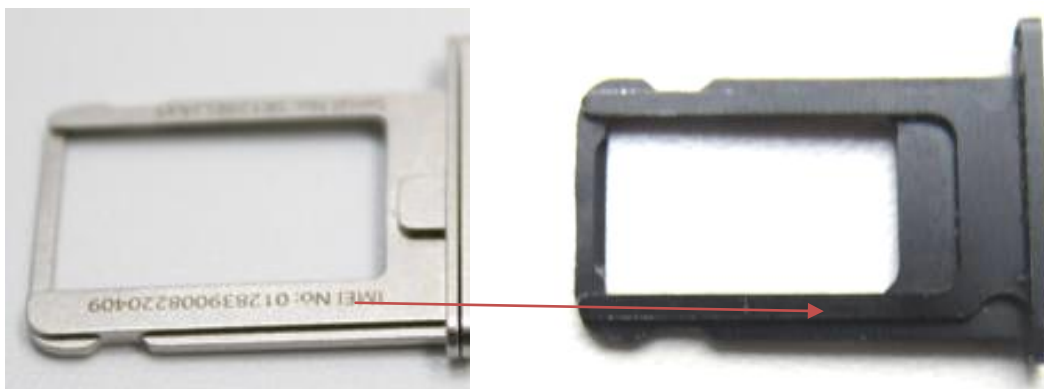

Рисунок 3, 4 – Відсутність гравірування на слоті для сім-карти об'єкта дослідження

При введенні номера IMEI, зазначеного в копії ухвали, на Інтернет-сайті «iPhoneimei.info» відкривається «вікно», яке ідентифікує наданий на дослідження мобільний телефон, як телефон марки «Apple iPhone 7 Plus» («Model: iPhone 7 Plus (A 1661), SN 39SH70GHG00, Memory 32 GB») [1].

Рисунок 5 – Відображення інформації при введенні IMEI об'єкта дослідження на Інтернет-сайті «iPhoneimei.info»

Також при введенні номеру моделі «A1661», який зазначено на задній панелі досліджуваного мобільного телефону, на Інтернет-сайті www.support.apple.com відображається інформація, що дана модель ідентифікує об'єкт дослідження як мобільний телефон марки «Apple iPhone 7 Plus» [2].

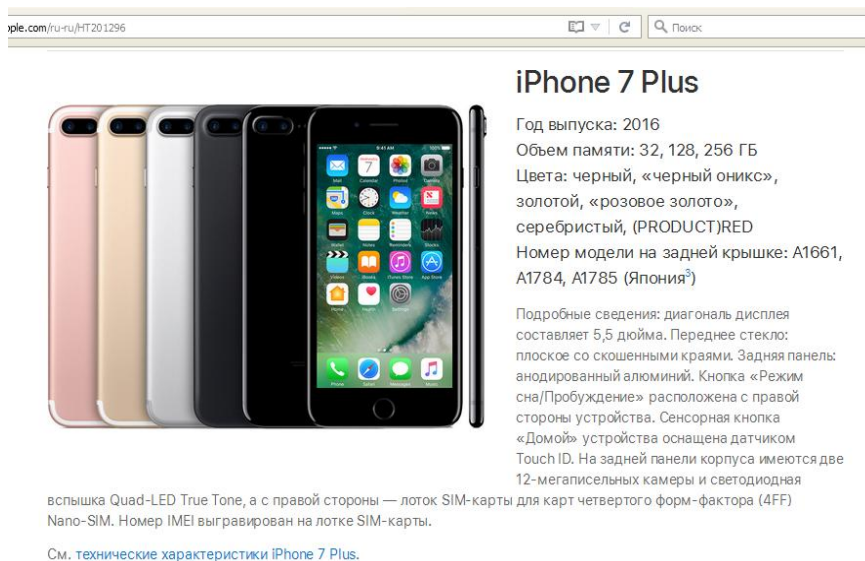

Рисунок 6 – Відображення інформації при введенні номера моделі об’єкта дослідження на Інтернет-сайті www.support.apple.com.

В подальшому, при проведенні ідентифікації наданого на дослідження мобільного телефону, у судового експерта виникли сумніви щодо його оригінальності, що суттєво впливало на остаточний висновок. Для обґрунтування попередньо отриманих результатів експертом вивчено фотозображення мобільного телефону марки «Apple iPhone 7» та «Apple iPhone 7 Plus», а також технічні характеристики цих моделей, отримані від офіційного сертифікованого дилера продукції «Apple» в Україні. Для зручності результати дослідження викладені в таблиці 1.

Таблиця 1 – Порівняльна характеристика смартфонів марок «Apple iPhone 7», «Apple iPhone 7 Plus» та досліджуваного мобільного телефону

Характеристика (показник)	Досліджуваний мобільний телефон	«Apple iPhone 7»	«Apple iPhone 7 Plus»
1	2	3	4
Діагональ екрану	4,7"	4,7"	5,5"
Камера	Одна	Одна	Дві основні
Маркувальні позначення	Відсутні гравірування на слоті для сім-карти та частина обов’язкових символів в інформаційному блоці на задній панелі	Номер IMEI та серійний номер вигравірувані на слоті для сім-карти Інформаційний блок на задній панелі	Номер IMEI та серійний номер вигравірувані на слоті для сім-карти Інформаційний блок на задній панелі
Модифікація	A 1661 (зазначено в інформаційному блоці на задній панелі телефону)	A1660, A1778, A1779	A1661, A1784, A1785

Отже, виходячи із зібраного під час проведення дослідження матеріалу, конструкції об'єкта, його форми та розмірів, маркувальних позначень, можна зробити висновок, що наданий засіб стільникового зв'язку являється копією мобільного телефону марки «Apple iPhone 7».

Як наслідок, завдяки професійним діям судового експерта було не допущено надання хибного висновку під час проведення товарознавчої експертизи наданого мобільного телефону. Оскільки ринкова вартість копії мобільного телефону марки «Apple iPhone 7» у декілька разів менша від ринкової вартості оригінального телефону вказаної марки.

Список використаних інформаційних джерел

1. URL: <http://iphoneimei.info/>.
2. URL: <http://www.support.apple.com>.

ВИЯВЛЕННЯ ОЗНАК ПІДРОБКИ ГОДИННИКА DIESEL ЗА ФОТОЗОБРАЖЕННЯМИ (З ЕКСПЕРТНОЇ ПРАКТИКИ)

В. В. Жирко,

старший судовий експерт

Дніпропетровський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Дніпро

В моєму експертному провадженні перебувала судова товарознавча експертиза щодо визначення ринкової вартості годинника марки DIESEL. З вихідних даних, які надав замовник, було відомо:

1. Модель годинника – DZ 4378.
2. Термін експлуатації – не менше одного місяця.
3. Фотозображення годинника, які надав його власник (див. рис. 1).

Рисунок 1 – Надане на експертизу фотозображення годинника

За сайтом власника марки DIESEL – компанії Diesel SpA [1] було знайдено зображення моделі цього годинника та його опис (див. рис. 2, 3).

Було визначено товарну класифікацію годинника марки DIESEL моделі DZ 4378, як годинника наручного кварцового [2].

Рисунок 2 – Вигляд годинника за джерелом [1]

DZ4378

Кварцові аналогові годинники

КОЛІР: Чорний

РОЗМІР: UNI

Елічний чорний силікон та фактурний хронограф набір циферблатів у дизельних головних годинниках для альтернативного, знакового вигляду.

Розмір корпусу: 51 x 59 мм

Товщина корпусу: 12 мм

Водостійкість: 10 ATM

Матеріал корпусу: Нержавіюча сталь

Оздоблення корпусу: Матовий, полірований

Матеріал кріплення: Силіконовий

Колір кріплення: Чорний

колір набору: Чорний

Рух: Кварц / Хроно

- Силікон, сталь

Рисунок 3 – Опис годинника, у перекладі українською за допомогою сервісу [3]

Як видно з опису – корпус годинника виготовлено з нержавіючої сталі.

Візуально порівнявши надане замовником фотозображення годинника та зображення годинника, розміщені на сайті власника марки DIESEL [1] було встановлено, що накладка на корпусі годинника (в зоні заводної корони) має чітко виражені гострі грані (див. позначки 1, 2 у рис. 4), виконання яких притаманне для металевих деталей. Грані такої ж накладки на годинникові, фотозображення якого надано замовником, мають похилі (округлі) грані (див. позначку 1 у рис. 5), а в зоні переходу від заводної корони на скло – грань відсутні, виконано похилий перехід (див. позначку 2 у рис. 5). Також відсутній блиск, характерний для металу, і візуально видно, що ця накладка виготовлена з полімерного матеріалу.

У підробках зазвичай, з метою здешевлення виготовлення, замість окремих деталей з металу, використовують полімерні матеріали.

Крім цього, характер пошкоджень на накладці годинника, що чітко видно на наданому замовником фотозображенні, також притаманний для виробів з полімерного матеріалу. На виробках з металу, тим паче з нержавіючої сталі, такі

глибокі пошкодження (див. позначку 3 у рис. 5) не могли утворитися у ході звичної експлуатації годинника, оскільки метал має набагато більшу ступінь міцності у порівнянні з полімером.

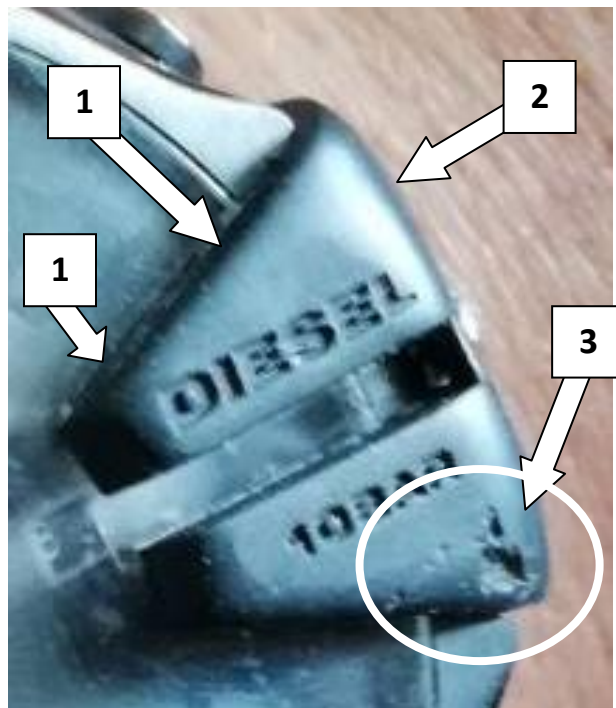
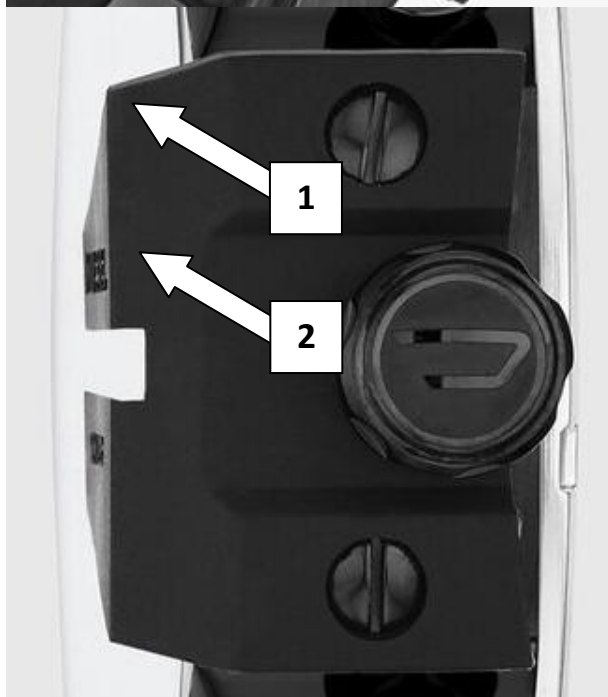
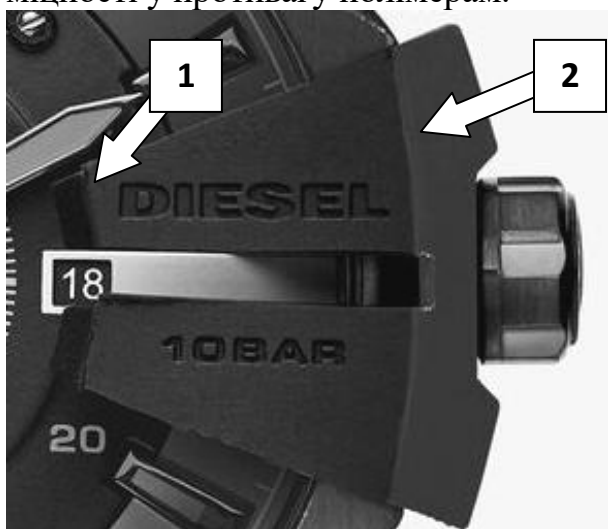

Рисунок 4 – Окреме зображення накладки годинника за джерелом [1]

Рисунок 5. Окреме зображення накладки годинника, за фотозображенням, наданим на дослідження

Наведене вище дозволило експерту стверджувати, що об'єкт дослідження – годинник DIESEL моделі DZ 4378, зафіксований у наданому експертів фотозображенні має ознаки підробки оригінального виробу.

У порядку, передбаченому пунктом другим статті 13 Закону України «Про судову експертизу» – «Незалежно від виду судочинства судовий експерт має право: <...> 2) вказувати у висновку експерта на виявлені в ході проведення

судової експертизи факти, які мають значення для справи і з приводу яких йому не були поставлені питання;» [4] експерт у висновкові окремо вказав замовникові на цей факт.

Список використаних інформаційних джерел

1. Diesel SpA. Diesel Online Store. URL: <https://global.diesel.com/home> (дата звернення: 19.12.2019).
2. Логинов В.Д. Ювелирные товары и часы: (Товароведение) : Учеб. Для проф.-тех. Уч-щ / Спец. ред. Н.П. Авдакушиной. – 4-е изд., перераб. – М.: Экономика, 1989. – 205 с.
3. Перекладач Google – сервіс компанії Google LLC для статистичного машинного перекладу. URL: <http://translate.google.com/> (дата звернення: 19.12.2019).
4. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-ХІІ. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 19.12.2019).

ЕКСПРЕС-МЕТОДИ ВИЯВЛЕННЯ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ НАТУРАЛЬНОГО БДЖОЛИНОГО МЕДУ

Г. М. Жолинська,

старший викладач кафедри підприємництва, товарознавства та експертизи товарів
Львівський інститут економіки і туризму, Україна, м. Львів

Одна із реальностей сучасної вітчизняної економіки полягає у тому, що демонополізація виробництва і ринкові відносини поряд із очікуваними позитивними результатами принесли ослаблення контролю за технологічними процесами і, як наслідок, появу у торговельній мережі фальсифікованих товарів. До того ж, практика комерційної діяльності свідчить про те, що фальсифіковані товари реалізуються значно дешевше за вироби – оригінали. Отже, товарознавчі дослідження щодо ідентифікації та визначення фальсифікації товарів є дуже актуальними, особливо у контексті боротьби з нею.

Для успішного запобігання проникненню у торговельну мережу фальсифікованих товарів фахівці нової формації повинні вміти оцінювати їх споживчі переваги; відповідність товарів вимогам нормативних та нормативно-правових актів; відрізнити товари – фальсифікати, товари сурогати, недоброякісні товари; мати вплив на створення громадської думки щодо певних товарів на ринку; надавати реальну допомогу споживачеві у виборі товару.

Здійснити це неможливо без знань властивостей товарів, процедури проведення експертизи, без навичок визначення показників та характеристик якості виробів. Тому сьогодні експертна функція товарознавства потребує фундаментальних теоретичних досліджень у багатьох напрямках. Одним із них є

вивчення ідентифікаційних ознак товарів як способу їх захисту від фальсифікації.

При фальсифікації харчових продуктів намагаються надавати їм найбільш характерні властивості, але деякі з них можуть погіршуватись. Часто ототожнюють поняття «фальсифіковані товари», «сурогати» (замінники) та «нестандартні товари», але це неправильно. Якщо про нестандартні товари і замінники (кавові напої) попереджений споживач (вказано в супровідних документах, зазначено при маркуванні), то вони не є фальсифікованими [2].

Об'єкти фальсифікації та ідентифікації однакові, так як ідентифікація передбачає встановлення фальсифікації певного об'єкта. При фальсифікації товару піддаються підробці одна або декілька його характеристик.

Відповідно до цього можна виділити наступні види фальсифікації продуктів харчування: асортиментну або видову, якісну, кількісну, цінову, інформаційну, технологічну та передреалізаційну. Всі вони передбачають свої способи підробки.

Натуральний бджолиний мед належить до часто фальсифікованих товарів. Основними якісними показниками меду, що піддаються фальсифікації, наступні: споживні властивості (органолептичні, хімічні, фізико-хімічні); стабільність (гарантійні терміни зберігання, фізико-хімічна стабільність); ергономічність (маркування, пакування); економічність (повнота наливу в пакування, місткість та ціна) [1].

Для меду найбільш характерні видова і якісна фальсифікації.

Асортиментна фальсифікація меду супроводжується частковою заміною більш цінних видів менш цінними. Підміну одного виду квіткового меду іншим, що встановлюють за наступними критеріями: вміст домінуючого пилку, склад цукрів, величина активної кислотності.

Кількісна фальсифікація меду бджолиного – обман споживача за рахунок значних відхилень параметрів товару (насамперед маси або об'єму), що перевищують гранично припустимі норми відхилень. Наприклад, занижують масу нетто меду або об'єм тари, у яку він розфасований, завдяки більш товстим стінкам або через нещільне набивання і повітряні порожнини. Виявляють таку фальсифікацію вимірюванням маси або об'єму продукту перевіреними приладами.

Інформаційна фальсифікація передбачає неточну або неправдиву інформацію про мед у товаро-супровідних документах, маркуванні, рекламі, підробку сертифікату відповідності, ветеринарного свідоцтва, митних документів, штрихового коду тощо. Виявляється така фальсифікація спеціальною експертизою, що дозволяє встановити: яким способом виготовлені друковані документи; чи є в них підчищення, виправлення; чи є штриховий код підробленим; чи відповідає інформація в ньому заявленому товару і його виробнику тощо.

Якісною фальсифікацією меду вважається додавання різних домішок: цукру, цукрового сиропу, борошна або крохмалю, патоки цукрової чи

крохмальної, меду штучного чи оцукреного. Дослідження меду мікроскопіюванням дозволяє виявити фальсифікацію продукту цукром, дріжджові клітини, спори грибів, зерна пилку рослин тощо.

Існують різні способи розпізнавання фальсифікації меду, зокрема, за визначенням ферментативної активності, вмістом сахарози, оптичною активністю. Однак, ще немає жодного показника, за яким можна було б виявити фальсифікат зі 100 % надійністю, без помилки для будь-якого натурального меду [3].

Визначення вмісту в меді механічних домішок. Механічні домішки меду поділяються на природні бажані (пилки рослин) або природні небажані (трупини чи частини тіла бджіл, шматочки стільника, личинки) і сторонні (пил, зола, шматочки різних матеріалів тощо). Окрім того, вони можуть бути видимими і невидимими. При сильному забрудненні меду в ньому можуть бути виявлені волосся, рослинні волокна, тріски, пісок тощо.

За наявності трупів бджіл і їх частин, личинок, залишків стільників продукт не реалізують. Його необхідно очистити. При забрудненні сторонніми речовинами (пил, зола, тріски, волосся, пісок тощо) мед бракують.

Сахарозу, або цукрову пудру домішують у мед на початковій стадії його кристалізації з метою створення дрібнокристалічної структури. Домішки сахарози визначають за допомогою розчину азотно-кислого срібла.

Борошно або крохмаль додають у мед для створення видимості кристалізації, що вказує на його натуральність. Додавання крейди є грубою фальсифікацією, яку використовують з метою надання меду вигляду кристалізації. Щоб виявити в меді борошно або крохмаль, у пробірку додають 3-5 мл водного розчину (1:2) меду, додають 3-5 краплі розчину Люголя. Поява синього забарвлення вказує на наявність у ньому борошна або крохмалю. Другий спосіб: до розбавленого дистильованою водою меду додають декілька крапель 5 % настоянки йоду. При наявності домішок розчин забарвлюється в синій колір.

Желатин додають у мед для підвищення його в'язкості, збільшення кількості і надання меду мутності. При цьому погіршується смак і аромат меду, знижується діастазна активність та вміст інвертованого цукру. Для визначення домішок желатину у меді в пробірку наливають 5 мл водного розчину (1:2) меду і додають 5-10 крапель 5 % розчину таніна. Утворення білих пластівців свідчить про присутність у меді желатину. Помутніння розчину оцінюють як негативну реакцію.

Додавання в мед цукрової меляси погіршує його органолептичні показники (з'являється запах меляси, висока в'язкість тощо), знижує вміст інвертованого цукру та діастазну активність. Для визначення в меді домішок меляси використовують якісні реакції. При позитивній реакції з азотнокислим сріблом утвориться помутніння і білий осад (хлористе срібло). Реакція з оцтовокислим свинцем і метиловим спиртом показує, що при наявності

бурякової меляси утвориться густий, жовтувато-білий осад. Розчин натурального меду дає легке помутніння.

При додаванні у мед крохмальної меляси в ньому відбуваються такі ж зміни, як і при додаванні цукрової меляси. Домішки її виявляють за зовнішнім виглядом, клейкістю і відсутністю кристалізації охолодженої проби. Виявити домішки крохмальної меляси можна хімічними способами.

Підігрітий мед визначають за органолептичними показниками та якісною реакцією на діастазу. При відсутності в меді діастази рідина забарвлюється в синій колір, і, навпаки, при її наявності в меді рідина трохи потемніє, але забарвлюватись в синій колір не буде.

Для виявлення фальсифікованого меду за тривалістю його розчинення закристалізований мед попередньо розтоплюють на водяній бані при температурі 55-60°C. Тривалість розчинення фальсифікатів менше 10 хв, тоді як натуральний мед розчиняється у воді 15 хв і більше.

При встановленні справжності бджолиного меду за допомогою експресних методик виявляють тільки підозрілі зразки меду. При виявленні *підозрілих зразків* для більшої вірогідності використовуються інші методи в залежності від поставленої задачі. Експрес-методи дозволяють споживачеві лише попередньо встановити, чи є підозри щодо фальсифікації бджолиного меду тим чи іншим компонентом. При позитивній реакції проводяться стандартні або експертні дослідження в спеціальних лабораторіях.

Експрес – методи можна застосовувати в повсякденній практиці. Однак вони не повинні замінити стандартних або арбітражних методів при виникненні будь-яких суперечок між покупцем і продавцем.

Список використаних інформаційних джерел

1. Експрес-методи оцінки якості меду – ТОВ «Українське товариство меду»/Інтернет - джерело. Код доступу: <https://www.uahoney.com/uk/13806/?v=3943d8795e03>.

2. Титаренко Л. Д. Ідентифікація та фальсифікація продовольчих товарів / Л. Д. Титаренко, В. А. Павлова, В. Д. Малигіна. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 192 с.

3. Поліщук В.П. Технологія одержання бджолиного меду та методи лабораторного дослідження його якості. Методичні рекомендації для проведення лабораторних робіт з дисципліни «Виробництво, зберігання і переробка продуктів бджільництва». Наведено методичку та вимоги до проведення лабораторних робіт, а також теми та їх структуру. / В.П Поліщук, О.М Лосєв, І.І.Головецький. - Київ, «Віпол» 2013. 116 с.

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ВИЯВЛЕННЯ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ

О. Ю. Жорник,
студентка

Н. В. Янченко,
доцент кафедри економіки, канд. екон. наук, доц.
Харківський національний університет будівництва та архітектури,
Україна, м. Харків

У зв'язку зі збільшенням на споживчому ринку числа фальсифікованих товарів, їх незаконним виробництвом та переміщенням через митний кордон та іншими причинами виникла необхідність проведення робіт з ідентифікації.

Дана робота присвячена дослідженню проблем ідентифікації та фальсифікації товарів.

У всі часи існування товарних і товарно-грошових відносин люди відчували необхідність у визначенні дійсності товарів. Проблема ідентифікації по асортиментної приналежності до певних групам, видам, торговим маркам, сортам і точного вимірювання кількості продаваного (або обмінюється) товару виникла при переході від натурального господарства до товарним або товарно-грошових відносин.

З розвитком виробництва і сфери обігу виникає необхідність в ідентифікації товарів, так як в даний час на російському ринку близько 74% товарів народного споживання фальсифіковано. Внаслідок цього виникає потреба у визначенні того дення або дійсності товарів, їх відповідності заявленим продавцем характеристикам (усно або письмово, товарно-супровідних документах).

Засобами задоволення цієї потреби спочатку становляться описи характеристик товарів, а потім і їх регламентація в нормативних або нормативно-технічних документах. Споживачі, які купують і використовують фальсифіковану і контрафактну продукцію, несуть не тільки грошові та моральні втрати. Втрати суспільства, що виникають внаслідок випуску фальсифікованої продукції, обумовлені нераціональним використанням природних, людських, матеріальних та інших ресурсів, а також погіршенням здоров'я нації, її генофонду, плину життя членів суспільства.

Рішення проблеми попередження випуску і реалізації фальсифікованої та контрафактної продукції вимагає застосування достовірних критеріїв і методів ідентифікації, нормативно-правового та кадрового забезпечення діяльності фахівців, в посадові обов'язки яких входить розпізнавання контрафактних, фальсифікованих товарів.

Термін «Ідентифікація» має латинське походження від слова *identificare* – ототожнювати. Поняття ідентифікації в даний час регламентується в низці нормативних документів діючих на території.

Ідентифікація продукції – процедура, за допомогою якої встановлюють відповідність представленої на сертифікацію продукції вимогам, що пред'являються до даного виду (типу) продукції (в нормативної та технічної документації, в інформації про продукцію).

Це визначення має недолік, так як діяльність по ідентифікації звужується до цілей сертифікації, а ідентифікуючі критерії до вимог нормативних і технічних документів. У сучасному словнику іноземних слів термін «ідентифікація» визначається як «ототожнення, установлення співпадіння чого-небудь з чим-небудь».

До числа актуальних проблем ідентифікації також відносяться

- 1) недосконалість нормативно-правової бази;
- 2) відсутність чіткої регламентації механізму проведення ідентифікації;
- 3) виявлення істотних ознак і показників ідентифікації.

Недосконалість нормативно-правової бази полягає в першу чергу в тому, що ідентифікація як початковий етап оціночної діяльності передбачається в не лише для ідентифікації, хоча оцінка і контроль якості також не можуть продивитися, якщо продукція не ідентифікована.

Ідентифікація та оцінка відповідності товару

Відповідність та дотримання всіх встановлених вимог до продукції, процесу чи послуги. Розрізняють декілька видів діяльності з оцінки відповідності якості товарів: оцінка якості, контроль якості і сертифікація або декларування відповідності. На рис. 1 зображено місце ідентифікації в різних видах діяльності з оцінки відповідності товарів.

Представлені на малюнку види діяльності характеризуються як спільністю, так і відмінністю ознак. Спільність охоплює два перші етапи ідентифікацію та випробування, при котрому значення показників якості визначаються, а потім зіставляються або з аналогами для підтвердження автентичності товару, або з базовими показниками, зразками, еталонами, або констатується фактичний стан у вигляді описів, значень показників.

Зазначені види діяльності розрізняються номенклатурою характеристик (критеріїв) для ідентифікації та випробувань, суб'єктами, які здійснюють цю діяльність, кінцевими документом, або оформленим результатами цієї діяльності.

Оцінка якості – сукупність операцій з вибору номенклатура показників якості, визначення їх фактичного значення і зіставлення з базовими показниками. Для оцінки якості можуть бути обрані будь-які показники, в тому числі і не передбачені нормативними документами. Оцінку якості можуть проводити виробники, продавці, споживачів. Кінцевий результат оцінки може бути оформлений у вигляді технічному документі (посвідчення про якість, акту експертизи, мати документального.

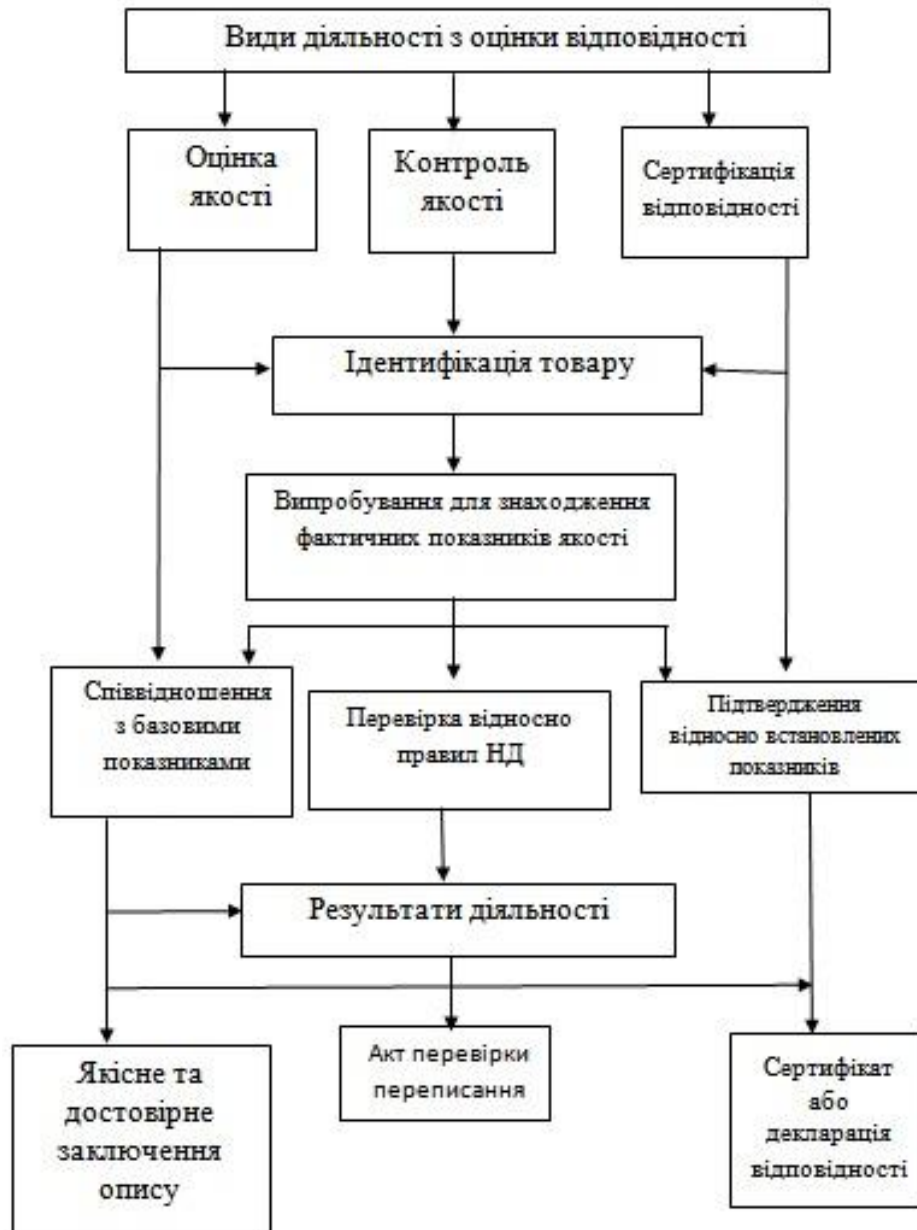

Рисунок 1 – Місце ідентифікації у діяльності з оцінки відповідності товару

Контроль якості – нормативними документами вимогам. Проводиться представниками компетентних контрольних органів головних організацій та відділів контролю на підприємствах. Номенклатура перевірених показників обмежується лише вимогами, передбаченими НД, причому вона може бути повною або обмеженою кількома показниками, наприклад перевірка відповідності встановленим тільки органолептичними. Кінцевим результатом контролю якості може бути акт перевірки, який складається одним контролером або контрольної комісією.

Декларування відповідності – форма підтвердження відповідність продукції вимогам технічних регламентів.

Сертифікація – форма здійснюваного органом по сертифікації підтвердження відповідності об'єктів вимогам технічних регламентів, положенням стандартів або умовам договорів. Сертифікація це дії третьої сторони, що створюють видимість в тому, що належним чином ідентифікована продукція відповідає встановленим вимогам. У цьому визначенні чітко вказані суб'єкти, що здійснюють сертифікаційну діяльність, до них відноситься третя сторона, тобто юридичні та фізичні особи, незалежних від виробника (продавця) споживача. На відміну від оцінки та контролю якості при визначенні терміну «сертифікація» в якості необхідного рівня вказується належна ідентифікація продукції.

Список використаних інформаційних джерел

1. Лапицкий, Н. П. Актуальні проблеми ідентифікації та фальсифікації непродовольчих товарів
2. Н. П. Лапицкий, Т. Н. Байбардіна, Е. Н. Трояновская // Економіка. Інновації. Управління якістю = Economy. Innovations. Quality Management. - 2015. - №1 (10). - С. 377-384. - Бібліографія: 8 назв.
3. Інтернет ресурси : kursak.net/identifikaciya-ekspertiza-tovariv/.

ДОСЛІДЖЕННЯ ФАЛЬСИФІКОВАНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

Т. А. Заніна,
старший науковий співробітник
А. П. Копитько,
старший науковий співробітник
О. В. Мануленко,
науковий співробітник

Харківський науково-дослідний інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса, Україна, м. Харків

Протиправна діяльність, спрямована на підробку лікарських засобів, як і будь-якого іншого товару (промислові товари різного призначення, продукти харчування, тютюнові вироби та інші), пов'язана з тим, що правопорушники, перш за все, прагнуть надати товарам, а також їх упаковці вид оригінального товару, не приділяючи уваги якісному складу виробів.

В Харківському науково-дослідному інституті у великій кількості досліджується продукція з ознаками фальсифікації, вилучена правоохоронними органами. Експертами проводяться дослідження найрізноманітнішої продукції, в тому числі лікарських засобів.

Фальсифіковані та недоброякісні лікарські засоби – це препарати, які навмисно неправильно промарковані щодо ідентичності та назви виробника. Фальсифікована продукція може включати препарати з точним складом, без активних речовин або з недостатньою їх кількістю та у підробленій упаковці. Їх виробництво та розповсюдження здійснюється без нагляду відповідних органів.

Згідно з визначенням ВООЗ фальсифіковані лікарські засоби – це препарати, які навмисно неправильно промарковані щодо ідентичності та назви виробника. Фальсифікованими можуть бути як оригінальні, так і відтворені препарати. Вони можуть містити інгредієнти у відповідному або невідповідному складі, можуть бути без активних речовин (найчастіше), з недостатньою їх кількістю або у підробній упаковці.

Такі ліки виявляють як у аптечній мережі, так і в пунктах нелегального розповсюдження. У будь-якому випадку — це навмисне і свідоме незаконне виробництво, розповсюдження, постачання та продаж ліків з метою одержання прибутку [1].

Існує декілька класифікацій способів фальсифікації лікарських засобів. Згідно одної з них фальсифіковані лікарські препарати можна умовно класифікувати на «чорні і білі».

«Білі» фальсифікати – якісний і кількісний склад діючої речовини відповідає маркуванню, фальсифікується торгова марка виробника; може не бути витриманий кількісний склад (можуть бути інші допоміжні речовини); діюча речовина та допоміжні речовини зазвичай не відповідають вимогам Фармакопеї (тобто низького рівня) [2]. Чим вище рівень системи державного контролю в країні, тим вище рівень якості «білих» фальсифікованих лікарських препаратів. На ринках розвинених країн ці препарати можуть цілком відповідати вимогам, але при цьому бути фальсифікатами. Зокрема, виробники таких препаратів отримують в основному за рахунок порушення авторських прав, не виплат податків та економії коштів на етапах реєстрації та контролю якості.

«Чорні» фальсифікати – якісний і / або кількісний склад препарату не відповідає маркуванню: замість заявленої кількості діючої речовини містять іншу кількість або іншу більш дешеву речовину (найпростіший спосіб фальсифікації – переклеювання етикеток більш дорогого лікарського засобу з більш високим дозуванням діючої речовини на флакони з дешевими антибіотиками в низьких дозах), або вони взагалі відсутні [2].

Відповідно до іншої класифікації, за вмістом необхідних активних компонентів фальсифіковані лікарські засоби поділяються на «копії», «порожні», «імітатори» та «змінені» [1].

«Препарати-копії» – це препарати з відповідним умістом необхідних активних компонентів, але їх походження відмінне від заявленого (кількісний та якісний склад діючої речовини відповідають маркуванню – даним, указаним на упаковці лікарського засобу, фальсифікується торгова марка виробника) [1].

«Порожні препарати» – це препарати, які не містять будь-яких передбачених активних компонентів, незважаючи на те, що останні вказані на упаковках. Такі фальсифікати можуть складатися тільки з допоміжних речовин, таких, як крейда, тальк, крохмаль тощо [1].

«Препарати-імітатори» – це препарати, уміст активних компонентів яких не відповідає тим, що вказані на упаковці, тобто препарати, оригінальні діючі речовини яких замінені більш дешевими та менш ефективними [1].

«Змінені препарати» – це препарати, діюча речовина яких відповідає діючій речовині оригіналу, але міститься у більших чи менших кількостях [1]. Такі препарати є особливо небезпечними у випадку перебільшення вмісту діючої речовини, що в більшості випадків спричиняє летальні наслідки.

Ураховуючи таку різноманітність предмету даного кримінального правопорушення слід визнати, що він є одним з найважливіших ознак фальсифікації та обігу лікарських засобів.

При дослідженні фальсифікованої продукції необхідно використовувати певний сегмент спеціальних знань в галузі товарознавства, які дозволяють правильно оцінити деякі параметри якісних складових лікарських препаратів. Це: вміння визначати і правильно застосовувати нормативні документи, що регламентують правила маркування, зберігання і реалізації лікарських препаратів, використовувати органолептичні методи оцінки оформлення упаковки продукції, нанесення маркувальних даних і т. п. [3].

Дослідження лікарських препаратів являє собою складну експертизу, в ході якої увага фахівців стосується самих різних аспектів. Наприклад, початковим етапом дослідження є робота з супровідними документами, в ході якої вивчаються товарна накладна, сертифікат якості і паспорт виробника, договір закупа продукції. Після проводиться перевірка відповідності лікарських засобів існуючим нормативним вимогам [3].

Для встановлення факту фальсифікації, її форми і виду правоохоронними органами перед експертами ставляться наступні питання:

- Яке найменування та призначення товарів наданих на дослідження?
- Чи відповідають маркувальні дані дійсним товарним характеристикам товару?
- Чи відповідає якість виробу вимогам ДСТУ за органолептичними показниками?
- Чи відповідає маркування та пакування товару, вилученого під час обшуку, оригінальним зразкам? Якщо ні, то за якими ознаками?

Для того, щоб визначити, чи є досліджуваний об'єкт фальсифікованим, необхідно вирішити діагностичне завдання, зокрема, відповісти на питання: чи відповідає (не відповідає) об'єкт обов'язковим вимогам, що пред'являються до нього. Якщо не відповідає, то в чому причина цього відхилення?

Як правило, товарознавча експертиза фальсифікованих лікарських засобів являє собою порівняльний аналіз товарів виробника оригінальної продукції і вилучених в ході яких-небудь слідчих дій або оперативно-розшукових заходів.

Об'єктами товарознавчої експертизи при встановленні оригінальності лікарського засобу або його фальсифікації є товари, упаковка, маркування, товаросупровідні документи. При проведенні дослідження обов'язковою умовою є використання для порівняння зразка оригінального товару (аналога).

При відсутності зразка-аналога допускається застосування науково обґрунтованих нормованих показників достовірності (аутентичності).

У відповідності до статті 12 Закону України «Про лікарські засоби» [4], маркування, що наноситься на етикетку, зовнішню та внутрішню упаковку лікарського засобу, повинно містити такі відомості: назву лікарського засобу; назву та адресу його виробника; реєстраційний номер; номер серії; способи застосування; дозу діючої речовини в кожній одиниці та їх кількість в упаковці; термін придатності; умови зберігання; запобіжні заходи.

При встановленні оригінальності товару або його фальсифікації проводиться аналіз товарної інформації, що міститься в товаросупровідних документах, до яких відносяться транспортні документи (товарно-транспортна накладна, залізнична накладна, коносамент та ін.), сертифікати та декларації відповідності, посвідчення якості та безпеки, експлуатаційні документи (паспорти, інструкції, настанови), акти відбору проб та ін.

Наступним етапом дослідження є аналіз товарної інформації, наведеної в маркуванні. Носіями її можуть бути споживча і транспортна упаковка, етикетки, бирки, ярлики, контрольні стрічки, штампи та ін. Далі проводиться перевірка відповідності товарної інформації, що міститься в маркуванні, обов'язковим вимогам діючих стандартів [5].

Неповна, недостовірна або спотворена інформація в маркуванні або в товаросупровідних документах найчастіше є ознакою фальсифікованих товарів. До найбільш часто замовчуваних або спотворених відомостей відносяться: країна походження, найменування та юридична адреса виробника, склад, категорії якості, дати випуску продукції з виробництва та / або закінчення терміну придатності.

Висновок за результатами товарознавчої експертизи передбачає не тільки вирішення питання про оригінальність лікарських засобів, але і визначення у разі фальсифікації її ознак, форми і виду.

Список використаних інформаційних джерел

1. Мельничук В. М. Кваліфікація фальсифікації лікарських засобів та обігу фальсифікованих лікарських засобів. Вісник Академії адвокатури України. 2014. Вип. № 29. С. 130–135.

2. Почкун Г. В. Кримінально-правова характеристика фальсифікації лікарських засобів або обігу фальсифікованих лікарських засобів URL: <http://pravoznavec.com.ua/period/article/27569/%C3> (дата звернення: 15.03.2020).

3. Соловьев О. Д. Использование специальных знаний при выявлении фальсифицированных и контрафактных лекарственных средств. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-spetsialnyh-znaniy-pri-vyyavlenii-falsifitsirovannyh-i-kontrafaktnyh-lekarstvennyh-sredstv/viewer> (дата звернення: 15.03.2020).

4. Про лікарські засоби : Закон України від 4 квітня 1996 р. № 124/96-ВР. Дата оновлення 04.11.2018. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/123/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 15.03.2020).

5. Медичне та фармацевтичне товарознавство : підруч. для студентів вищ. навч. закл./І. І. Баранова, С. М. Коваленко, Д. В. Семенів та ін. – Харків : НФаУ : Золоті сторінки, 2017. – 320 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФАЛЬСИФІКАЦІЯ МАРМЕЛАДУ

Х. І. Ковальчук,

доцент кафедри підприємництва, товарознавства та експертизи товарів,
канд. техн. наук

Е. Р. Годя,

студентка гр. ЗТТП-16

Львівський інститут економіки і туризму, Україна, м. Львів

М. І. Катрук,

асистент, канд. техн. наук

Українська академія друкарства, Україна, м. Львів

Відповідно до Закону України «Про безпечність та якість харчових продуктів» харчовий продукт (їжа) – це будь-яка речовина або продукт (сирій, включаючи сільськогосподарську продукцію, необроблений, напівоброблений або оброблений), призначений для споживання людиною.

Мармелад - це желеподібний продукт, який одержують виварюванням фруктово-ягідної сировини або розчину желуючих речовин з цукром та іншими добавками для поліпшення смаку, аромату, кольору і консистенції.

Український ринок наповнений мармеладом вітчизняного і зарубіжного виробництва. Щороку виготовляється мільйони тон цього продукту, і, на превеликий жаль, дуже часто цей товар є не таким якісним, як зазначається у нормативних і товаросупровідних документах.

У зв'язку з несумісністю законодавчих баз на мармелад в Україні та Євросоюзі, несумлінні виробники досить часто вдаються до фальсифікації цієї продукції. Сьогодні, виходячи на вільний ринок в Україні, товар здобув нову властивість, про яку в умовах державного монополізму було не прийнято говорити. Мова йде про конкурентоспроможність товару, тобто здатність товару конкурувати серед собі подібних.

Зараз виробник в умовах великої конкуренції на ринку бажає отримати максимальний прибуток за свій товар будь-якими способами. Він намагається покращити якість продукту, або ж вдається до обману споживачів, шляхом виготовлення і продажу фальсифікованих продуктів.

У сучасних умовах особливої актуальності набули проблеми продовольчої безпеки країни, серед яких однією із найважливіших є виробництво продуктів харчування, які б задовольняли вимоги показників якості й безпечності. Вирішення цього питання неможливе без визначення та знищення фальсифікації, задля чого проводиться експертиза товарів. Присутня така проблема фальсифікації і в кондитерській галузі України.

Фальсифікація (від лат. falsifico – підробляю) – це дії, які спрямовані на обдурювання отримувача і (або споживача) шляхом підробки об'єкту купівліпродажу з корисливою метою. В широкому розумінні фальсифікацію можна розглядати як дії спрямовані на погіршення споживчих властивостей товару або зменшення його кількості при зберіганні найбільш характерних показників, які не є суттєвими для споживача [1].

Фальсифікація харчових продуктів найчастіше проводиться шляхом надання їм окремих найбільш типових ознак, наприклад, зовнішнього вигляду або кольору при загальному погіршенні або втраті інших найбільш значимих властивостей харчової цінності, в тому числі і безпеки [2].

Термін «фальсифіковані товари» іноді плутають з такими поняттями як «підробки-замінники» (сурогати, імітатори) та «дефектні товари», які одержують при порушенні технології виробництва. Така плутанина відбувається в зв'язку з тим, що деякі підробки-замінники та дефектні товари використовують з метою фальсифікації натуральних продуктів, при цьому споживачу навмисно не надається необхідна інформація, або надається перекручена.

За даними експертів, в Україні більшість харчової продукції фальсифіковано за одним або кількома показниками. Основні види фальсифікації мармеладу, такі як:

- асортиментна (повна чи часткова заміна товару його замінником іншого виду чи найменування із збереженням схожості однієї чи декількох ознак);
- якісна (використання дозволених та недозволених добавок, непередбачених рецептурою з метою створення у споживача спотвореного враження щодо споживчих властивостей товару);
- кількісна (обман споживача за рахунок значного відхилення параметрів товару - маси, об'єму, довжини);
- вартісна (реалізація низькоякісних товарів за цінами високоякісних);
- інформаційна (вказання неточної чи перекрученої інформації про товар) [3].

Асортиментна фальсифікація мармеладних кондитерських виробів може застосовуватися наступних видів: підміна високосортного виробу більш низькосортним виробом; підміна одного виду мармеладного кондитерського виробу іншим.

Ідентифікувати асортиментну фальсифікацію виробів можна товарознавчим дослідженням продукції за обов'язковими характерними показниками, які регламентовані стандартом. Підміну одного асортименту виробу іншим можна встановити також за ідентифікаційними ознаками того або іншого вигляду виробу.

Якісна фальсифікація мармеладу відбувається при виробництві з порушенням технологічних режимів: не докладання компонентів, передбачених рецептурою, наприклад, цукор білий, фруктово-ягідне пюре, яєчні білки в пастильні вироби; фрукти й ягоди у варення, джем тощо; заміна дорогого

рецептурного компонента більш дешевшим.

Якісну фальсифікацію фруктово-ягідних кондитерських виробів ми легко розпізнаємо шляхом визначення у виробках масової частки: сахарози; фруктів або ягід; води; азотистих речовин [4].

Кількісна фальсифікація мармеладних кондитерських виробів (недовага) це обман споживача за рахунок значних відхилень параметрів товару (маси), що перевищують гранично допустимі норми відхилень. Наприклад, вага нетто упаковки із мармеладом занижений за рахунок використання щільнішого паперу. Виявити таку фальсифікацію досить просто, виміривши заздалегідь масу товару повіреними вимірювальними мірами ваги [2].

Інформаційна фальсифікація мармеладних кондитерських виробів – це обман споживача за допомогою неточної або спотвореної інформації про товар.

Цей вигляд фальсифікації здійснюється шляхом спотворення інформації в товарно-супровідних документах, маркуванні та рекламі. При фальсифікації інформації про мармеладні кондитерські вироби досить часто спотворюється або вказуються неточно наступні дані:

- найменування товару;
- країна походження товару;
- фірма-виробник товару;
- кількість товару;
- місцезнаходження підприємства;
- склад виробу.

До інформаційної фальсифікації відноситься також підробка сертифікату якості, митних документів, штрихової коди і ін. Виявляється така фальсифікація проведенням спеціальної експертизи [5, 6].

Для визначення наявності фальсифікованої продукції визначають показники, які нормуються у ДСТУ 4333:2018 і не залежать від рецептури мармеладних виробів. До таких показників належать органолептичні та фізико-хімічні показники якості мармеладу. З органолептичних показників якості нормуються: смак і запах; поверхня; форма; консистенція.

Фізико-хімічні показники якості мармеладу: масова частка вологи; масова частка вологи корпусу; масова частка редуруючих речовин; загальна кислотність; масова частка золи; масова частка сірчистої та бензойної кислоти повинні відповідати нормам з урахуванням допустимих відхилень, що зазначені відповідно в ДСТУ 4333:2018 [7].

Провівши дослідження та проаналізувавши ринок мармеладу в Україні, можна зробити висновок, що постійне зростання обсягів виробництва мармеладу супроводжується збільшенням кількості фальсифікованої продукції. Фальсифікація досягає великих розмірів, удосконалюються способи та методи фальсифікації. Для вирішення питання щодо зниження рівня фальсифікації необхідно посилити контроль за якістю мармеладу.

В Україні близько чверті мармеладу на ринку – це продукція, яка виробляється на дрібних (часто підпільних) підприємствах, на яких імовірність

випуску фальсифікованої продукції значно вища, ніж на великих підприємствах. Разом з тим, не встановлюючи жорстких вимог щодо масової частки вологи і кислотності, діючий ДСТУ 4333:2018 «Мармелад. Загальні технічні умови» фактично узаконює фальсифікацію продукції, оскільки технічний опис процесу виробництва, а отже, і рецептура, є «комерційною таємницею», якої споживачі не знають [1].

Масова реалізація фальсифікованих мармеладних виробів на продовольчих ринках України спричинена відсутністю ефективної системи ринкового нагляду. Боротьба з проблемою фальсифікації повинна проводитись на декількох рівнях: державному (впровадження та дотримання виконання міжнародних та національних стандартів якості; узгодження діючих національних стандартів з міжнародними; накладання адміністративної відповідальності за виробництво фальсифікованої продукції; інформування населення про небезпеку фальсифікованої продукції та методи її ідентифікації), регіональному (моніторинг організаціями з захисту прав споживачів стану продовольчого ринку регіонів), персональному (обізнаність споживачів про можливість фальсифікації; свідомий та відповідальний вибір споживачами продуктів харчування). Якщо робота між цими рівнями буде налагоджена, то кількість виробників фальсифікованої продукції в Україні значно зменшиться.

Список використаних інформаційних джерел

1. Дубініна А.А. Методи визначення фальсифікації товарів. Підручник затверджений МОН України /А.А. Дубініна – К. : «Центр учбової літератури», 2017. – 272 с.
2. Павлова В. А., Титаренко Л. Д., Малигіна В. Д. Ідентифікація та фальсифікація продовольчих товарів : навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 192 с.
3. Назаренко Л.О. Ідентифікація та фальсифікація продовольчих товарів: навч. посіб. / Л.О. Назаренко – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 248 с.
4. Експертиза якості плодово-ягідних кондитерських виробів [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://bukvar.su/kulinarija/152678-Ekspertiza-kachestva-plodovo-yagodnyh-konditerskih-izdeliyy.html>.
5. Вимоги до маркування харчових продуктів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://dpss-sumy.gov.ua/news/vimogi-do-markuvannyaharchovih-produktiv>.
6. Технічний регламент щодо правил маркування харчових продуктів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0183-11>.
7. Сирохман І. В., Асортимент і якість кондитерських виробів / І. В. Сирохман, В. Т. Лебединець. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 606 с.

СУЧАСНІ СПОСОБИ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ ВИНОГРАДНИХ ВИН

Х. І. Ковальчук

доцент кафедри підприємництва, товарознавства та експертизи товарів,
канд. техн. наук

К. А. Кілієвич

магістр,

Львівський інститут економіки і туризму, Україна, м. Львів

М. І. Катрук

асистент, канд. техн. наук

Українська академія друкарства, Україна, м. Львів

Ризики від споживання неякісної контрафактної харчової продукції найбільш суттєві не тільки для здоров'я та безпеки людини, але й визначають і конкурентоспроможність на світовому ринку продукції українських виробників. Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів» [1] визначає відповідні вимоги при виробництві. Нові економічні відносини, що склалися в наш час, призвели до відкритості ринку, появи у сфері збуту фальсифікатів і контрафактних харчових продуктів, серед яких значне місце займають вина.

Методи фальсифікації так чи інакше зводяться до порушень технології виробництва за рахунок використання сировини, яка не має нічого спільного з натуральними виноматеріалами і послідуєчим доведенням фізико-хімічних показників до встановлених норм. Появі та розповсюдженню контрафактної продукції сприяють прийняті на сьогодні методи дослідження тільки загальних властивостей вин, що не дають уяви і фактичних даних про натуральність продукту.

Основними показниками якості вин, які підтверджують фальсифікацію являються наступні: органолептичні, хімічні, фізико-хімічні; гарантійний термін зберігання, розливостійкість; мікробіологічна та фізико-хімічна стабільність. Важливими також є ергономічні та економічні показники: маркування, форма пляшки; повнота наливу пляшки і її місткість; ціна; класифікація вина за якістю.

Виноградні вина відносяться до найбільш фальсифікованих продуктів, чому найбільше сприяють складність технологічного процесу, багатофакторність впливу на якість вин, неможливість одержання сировини із задалегідь передбачуваними властивостями. Тому винороби за всіх часів нерідко вдавалися до прийомів, за допомогою яких намагалися "виправити" окислене та вино, що зіпсувалося, щоб сховати його недоліки і зробити придатним до вживання. З цією метою до натурального вина додавали цукор, мед, сполук свинцю, гіпс, глину, молоко. Застосування цих речовин у виноробстві ще в XIV сторіччі в Німеччині законодавчо визнавалося фальсифікацією.

Як свідчить зарубіжний досвід вивчення фальсифікації харчових продуктів та вітчизняних аналогів, на практиці найбільш часто зустрічаються наступні способи фальсифікації цього продукту [2, 3]:

1. Асортиментна фальсифікація - часткова або повна заміна вин на винні напої, невідповідна вказівка групової належності вина, спотворення географічного походження вина, підробка марочних і колекційних вин та інші. Сюди ж відноситься і *інформаційна фальсифікація*, порушення вимог маркування, підробка споживчої тари та закупування.

2. Якісна фальсифікація широко застосовується як в процесі виробництва, так і при реалізації вин. Основні її види такі:

- розбавлення виноградного вина малоцінними продуктами (водою, плодово-ягідними винами) для збільшення об'єму, в результаті чого змінюється інтенсивність кольору, насиченість букету, вмісту спирту етилового. Такі вина «виправляють» внесенням різних невластивих вину натуральному речовин - спирту етилового неочищеного, синтетичних замінників цукру, барвників, ароматизаторів та інших;

- галізація вина, що є різновидністю попереднього способу і має відмінність в доведенні міцності та кислотності до встановлених норм;

- петіотизація вина - отримання вин з вичавок виноградних ягід купажованих з цукровим сиропом. Це найбільш натуральний метод фальсифікації, у вині знижується вміст винної кислоти і танінів, вина дуже схожі на старі;

- шапталізація, що полягає в обробці кислого суслу лужними реагентами і добавками цукру до або після бродіння;

- шеелізація або додавання гліцерину, що призводить до зменшення вмісту кислот і гіркоти, збільшення відчуття солодкості, а також до переривання процесу бродіння;

- фарбування вина, що застосовується для виготовлення ненатуральних вин із застосуванням барвників як природного походження, так і здебільш синтетичних (азобарвники, аніліновий, нафталіновий, антраценовий барвники, індигокармін, фуксин), які є не тільки шкідливими, але й токсичними і відсутні в нормативних положеннях щодо дозвільного застосування [4];

- підробка букету вина, яка застосовується в комплексі з іншими видами фальсифікації, для чого використовують суміші різного виду складних ефірів (енантового, валеріанового, валеріаноамілового, масляного та інших), а також засушені квіти винограду;

- фальсифікація способу виробництва, при якій за високоякісні вина видаються такі, що виготовлені з порушенням затвердженої технології для цього вина, коли за високосортні вина видаються купажні та одержані з низькосортного винограду або невідповідного по району походження, витримці і зберіганню.

Щоб пересічному громадянину розпізнати підробку, необхідно перш за все при купівлі звернути увагу на упакування: фірмовий стиль пляшок;

декорування пляшок методом шовкотрафаретного друку; контроль інформативності етикетки, її розміщення на пляшці [5].

На лицевому боці етикетки кожної пляшки виноробної продукції, яка реалізується через роздрібну торгову мережу, в доступній для покупців формі вказується: країна виробник, найменування підприємства і його місцезнаходження, знак для товарів і послуг, назва продукції, місткість посуду, вміст спирту (% об.), вміст цукру (% мас.), дата розливу, назва нормативної документації, наявність ароматизаторів, барвників (якщо використовувались), на лицевому боці етикетки має бути штриховий код. Для марочних вин на кольєретці вказується термін витримки та позначення «марочне». Для колекційних вин на пляшках наклеюються додаткові ярлики із значенням «Колекційне, додатково витримане в колекції ___ років». На шийку з вином наклеюється кольєретка із значенням року урожаю винограду, з якого було виготовлено вино. Також необхідно звертати увагу на якість корка, якщо він під час вгвинчування штопора кришиться це означає, що вино фальсифіковане, або виробник виготовляє неякісне вино.

Для запобігання фальсифікації використовується такі інструменти:

- ексклюзивний дизайн пляшки – виготовлення пляшок по спеціальному замовленню;
- голографічне зображення – голограму наносять на спеціальний папір за допомогою найновіших технологій, як на грошових знаках, підробити неможливо;
- контрольна стрічка – при першому відкритті пляшки на корку з'являється червоне кільце;
- ковпачок не підлягає відновленню;
- покриття етикетки тактильним лаком, який дає об'ємне зображення.

Усі види фальсифікації пов'язані з обманом покупця, тому що за назвою натурального виноградного вина виробляються і продаються продукти, що не відповідають його якості. В усіх випадках знижується споживча цінність товару. Чим менше розходження у властивостях фальсифікованого продукту і його еталону (натурального виноградного вина), чим більше розходження в їхній цінності, тим, безумовно, вигідніше (з погляду фальсифікатора) ця підробка.

Проте, фальсифіковані вина наносять не тільки моральний і матеріальний збиток, але часом небезпечні для здоров'я споживачів, особливо при додаванні в кріплені вина технічного спирту. Для припинення фактів фальсифікації необхідні суворі законодавчі акти, що регламентують дозволені технологічні прийоми виробництва і припустимі норми вмісту в продукті ряду шкідливих речовин, а також санкціонують міри покарання за їхнє порушення. Саме цією необхідністю розуміється поява в багатьох країнах законів про вино. Рішенню питання про фальсифікацію вина повинні сприяти створення іспитових станцій і лабораторій для проведення експертизи вина, розробка нормативних документів і технологічних інструкцій виробництва. Введення державного

контролю за виробництвом, розробка і впровадження систем керування якістю цієї продукції на основі стандартів ISO серії 9000 - етапи реалізації заходів, спрямованих на захист прав споживача.

Список використаних інформаційних джерел

1. Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів» від 23.12.1977, №771/97 ДР // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/771/97%DO%B2%D1%80/>.
2. Идентификация и фальсификация винодельческой продукции. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.znaytovar.ru/s/identifikaciya_i_falsificaciya20/html.
3. Николаева М. А. Идентификация и фальсификация пищевых продуктов / М. А. Николаева, Д. С. Лычников, А. Н. Неверов. М.: Экономика, 1995. – 108 с.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 4 січня 1999 р. № 12 «Про затвердження переліку харчових добавок, дозволених для використання у харчових продуктах».
5. Шепелєв А. В. Товарознавство та експертиза смакових і алкогольних товарів: навч. Посіб. / А. Ф. Шепелєв. – Ростов н/Д: видавничий центр «МарТ», 2001. – 208 с.

СУЧАСНІ МЕТОДИ РОЗПІЗНАВАННЯ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ МЕДУ

Х. І. Ковальчук,

доцент кафедри підприємництва, товарознавства та експертизи товарів,
канд. техн. наук

М. М. Надич,

студент-магістр

Львівський інститут економіки і туризму, Україна, м. Львів

Мед натуральний є концентрованим висококалорійним продуктом, близьким за складом до кров'яної плазми, що істотно відрізняється від інших продуктів харчування.

Бджолиний мед – один з найскладніших природних продуктів, у складі якого виявлено більше чотирьохсот різних компонентів: фруктоза – 40 %, глюкоза – 35 %, сахароза і мальтоза, ферменти (інвертаза, діастаза, каталаза, оксидаза), вітаміни (групи В, Е, К, С і каротин), азотисті речовини (0,04-1,56 %), зольні речовини (0,02-0,80 %, Fe, Mn, P, S, Ca, K). Концентрація корисних речовин у меді безпосередньо залежить від якості пилку і нектару.

В ньому міститься понад 70 речовин, що сприятливо впливають на організм. Лікувально-профілактичні властивості меду: притаманні протигрибкові, антибактеріальні та ін. властивості; застовується при опіках, виразках, ранах; сприяє підвищенню працездатності, результативності

спортсменів; підвищує гемоглобін; є цукрозаамінником; покращує травлення, сприяє видужанню при ГРВ; сприяє утриманню в організмі кальцію; активізує надходження кисню до клітин; зміцнює імунну систему людини [1].

Мед належить до продуктів, що часто фальсифікуються. Фальсифікація (від лат. falsifico - підробляю) - це дії, які спрямовані на обдурювання отримувача і (або споживача) шляхом підробки об'єкту куплі-продажу з корисливою метою.

В широкому розумінні фальсифікацію можна розглядати як дії спрямовані на погіршення споживчих властивостей товару або зменшення його кількості при зберіганні найбільш характерних показників, які не є суттєвими для споживача. Фальсифікація харчових продуктів найчастіше проводиться шляхом надання їм окремих найбільш типових ознак, наприклад, зовнішнього вигляду або кольору при загальному погіршенні або втраті інших найбільш значимих властивостей харчової цінності, в тому числі і безпеки.

Відповідно Закону України "Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини" (розд. II, стаття 4) неякісними, небезпечними для здоров'я і життя людини та фальсифікованими є харчові продукти і продовольча сировина, якщо:

1) вони містять будь-які шкідливі чи токсичні речовини екзогенного або природного походження, небезпечні для здоров'я мікроорганізми або їх токсини, гормональні препарати та продукти їх розкладу;

2) вони містять харчові добавки, які не отримали в установленому порядку висновку державної санітарно-гігієнічної експертизи і не дозволені для використання за призначенням, або не визначено умови, додержання яких забезпечує безпечне використання харчових продуктів і продовольчої сировини, чи їх вміст перевищує встановлені гранично допустимі рівні;

3) вони містять будь-які сторонні предмети чи домішки;

4) для їх виготовлення використовуються продовольча сировина чи супутні матеріали, які не властиві найменуванню і виду харчового продукту, зіпсована чи непридатна за іншими ознаками продовольча сировина;

5) тара, пакувальні чи супутні матеріали, які використовуються у процесі виробництва харчових продуктів, повністю або частково виготовлені із матеріалів, що не відповідають вимогам безпеки чи відсутні в переліку матеріалів, дозволених для контакту з харчовими продуктами [2].

У світі існує дуже багато фальсифікацій меду. На це вказує кількість методик їх визначення – приблизно 40. Основними якісними показниками меду, що піддаються фальсифікації, вважаємо:

1) споживні властивості (органолептичні, хімічні, фізико-хімічні);

2) стабільність (гарантійні терміни зберігання, фізико – хімічна стабільність);

3) ергономічність (маркування, форма банки);

4) економічність (повнота наливу в банку, її місткість, ціна).

Нижче наведено ознаки основних методів, які дозволяють ідентифікувати мед фальсифікований від натурального.

Підміна одного монофлорного меду іншим або поліфлорним встановлюється складом цукрів, амінокислот, ароматичних та інших речовин.

Домішки штучного меду визначається наступними способами:

- додавання цукру тростинного або бурякового визначається якісним та кількісним аналізом цукру. Визначення бісульфітних похідних глюкози і фруктози;

- наявність кукурудзяного сиропу (штучного меду) визначається розведенням меду у воді (1:10), пізніше до 5 мл розчину потрібно додати 5 крапель 0,5% розчину йоду. Якщо суміш стане вишнево-червоною, це свідчить про наявність кукурудзяного сиропу, а світло-жовтою – штучний мед відсутній [3].

Домішки крохмальної патоки визначаються:

- якісною реакцією розчину хлористого барію;

- крохмальна й бурякова патока встановлюється вмістом оксиметилфурфуролу. Вміст декстринів (патока ферментативного гідролізу). Водний розчин меду + етиловий спирт 96% (1:3) потім перемішують. Якщо розчин стане молочно-білого кольору, у відстої – напіврідка прозора маса, то це свідчить про наявність декстринів. Якщо розчин прозорий, то свідчить про відсутність крохмальної патоки.

Вміст залишків сірчаної кислоти (патока кислотного гідролізу) встановлюється спалюванням зразку до золи і додаванням хлористого барію, розчин стане мутним. При додаванні нашатирного спирту, розчин набуде темного кольору, а при відстоюванні випаде темний осад.

Вміст залишків соляної кислоти (патока кислотного гідролізу) Водний розчин меду + розчин азотнокислого срібла (1:3) перемішують. Поява каламутного розчину або білого осаду свідчить про присутність соляної кислоти.

Наявність крохмалю визначається додаванням до розбавленою дистильованою водою меду розчину Люголю (або кілька крапель йоду). Якщо розчин стане синього кольору – це свідчить про наявність крохмалю.

Наявність ГМФ (гідроксиметил-фурфуролу) визначається методом ФЕК (фотоколориметром).

Наявність інвертного цукру й оксиметилфурфуролу виявляється внаслідок змішування 5 г меду, 15 мл ефір, потім ще 15 мл. ефіру та випаруванням за 15°C ефіру. До залишку додаємо 2-3 краплі розчину резорцину. Якщо протягом 5 хв. з'явиться вишневий або вишнево-червоний колір, це свідчить про наявність крохмальної патоки [4].

Домішки желатину або клею визначаються:

- желатин якісною реакцією водного розчину таніну;

- наявність желатину та клею виявляють розбавленням дистильованою водою меду (1:2) та додаванням до розчину луку, потім нагрівають до кипіння.

Над парою потримати змочений водою червоний лакмус. Якщо є желатин або клей, тоді в суміші утвориться аміак, а лакмусовий папірець посиніє.

Повна чи часткова заміна меду бджолиного падевим оцінюється:

- наявність паді визначається змішуванням водного розчину меду (1:2) та етилового спирту 96% (10 мл). При наявності паді в розчині утвориться молочно-біла каламуть або осад;

- якщо мед гречаний, то додають 1 мл. водного розчину (1:2), та 2 мл. вапняну воду (оцтовокислий свинець) і перемішують, нагрівають до кипіння. При позитивній реакції розчин мутніє, утворюється згусток;

- наявність крейди до 5 мл. водного розчину меду (1:2) та крапліни кислоти (оцтову, соляну чи лимонну). При позитивній реакції з розчину виділятиметься CO₂ («шипіння»).

Вміст вологи визначають за допомогою аерометру. Рефрактометром визначають вміст і співвідношення сухих речовин і води за допомогою зміни рефракції світлових променів. Загальна кислотність встановлюється титриметричним методом [3].

Домішки штучно інвертованого цукру визначають за допомогою реакції ґрунтується на утворенні оксиметилфурфуролу, розчинного у воді, який в присутності концентрованої хлористоводневої кислоти і резорцину утворює вишнево-червоне забарвлення.

Порівняльні ідентифікаційні ознаки меду бджолиного й меду фальсифікованого представлено на рис. 1.

Натуральний мед	Фальсифікований мед
● медовий аромат (виключення: мед з іван-чаю)	● кисловатий запах або відсутність запаху
● викликає легке печіння в горлі	● не викликає
● не шарується	● шарується
● з природними домішками (пилком, пергою, мікрочастинками воску, прополісом)	● без домішок
● з ніжною текстурою (при розтиранні між пальцями вбирається)	● з грубою текстурою (утворює грудочки)
● в міру густий (тягнеться цівкою, утворює гірку на поверхні)	● рідкий (капає, зразу розтікається по поверхні)
● без піни	● з піною

Рисунок 1 – Порівняльні ознаки ідентифікації меду бджолиного й фальсифікованого

Нарощування товарного виробництва, зростаючий рівень культури споживання часто призводять до намагань окремих недобросовісних виробників, реалізаторів до обману споживачів з метою отримання незаконних

прибутків. Такій фальсифікації товарів повинні протистояти і запобігати силові структури, виробники та реалізатори, а також введення чітких вимог до якості у нормативній документації.

Список використаних інформаційних джерел

1. Сирохман І. В., Асортимент і якість кондитерських виробів / І. В. Сирохман, В. Т. Лебединець. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 606 с.
2. Павлова В. А., Титаренко Л. Д., Малигіна В. Д. Ідентифікація та фальсифікація продовольчих товарів : навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 192 с.
3. Дубініна А.А. Методи визначення фальсифікації товарів. Підручник затверджений МОН України /А.А. Дубініна – К. : «Центр учбової літератури», 2017. – 272 с.
4. Назаренко Л.О. Ідентифікація та фальсифікація продовольчих товарів: навч. посіб. / Л.О. Назаренко – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 248 с.

ВИДИ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ БУЛОЧНИХ ВИРОБІВ

Х. І. Ковальчук,

доцент кафедри підприємництва, товарознавства та експертизи товарів,
канд. техн. наук

Ю. П. Ромашова,

ст. групи ЗТТП-16

Львівський інститут економіки і туризму, Україна, м. Львів

У сучасних ринкових умовах якість товарів є однією з основоположних характеристик, що здійснюють вирішальний вплив на створення споживчих переваг і формування конкурентоспроможності. Під якістю булочних виробів розуміють сукупність властивостей, що відображають здатність продукту забезпечувати органолептичні характеристики, потребу організму в харчових речовинах, надійність при виготовленні та зберіганні. Так питання про фальсифікацію товарів різного роду, в т.ч. булочних виробів, актуальні в усі часи. Актуальність питання обумовлена економічними чинниками (наносяться економічні збитки виробникам), а також важливе значення має чинник збереження здоров'я населення, адже фальсифіковані товари нерідко виявляються просто небезпечними для здоров'я людини.

Булочні вироби є штучними. Маса окремого виробу не перевищує 500 г. Вироби масою до 200 г – називаються дрібноштучними, а від 200 до 500 г – великоштучними. Булочні вироби мають різну форму і зовнішній вигляд, їх випікають у вигляді батонів, булок, плетеників, ріжків, калачів, хал, сайок та деяких видів хліба. Поверхня булочних виробів може бути гладенька або шорстка, посипана маком, кмином, крихтою або сіллю, з надрізами або накоченнями та ін. Їх випікають переважно з пшеничного борошна вищого і І

гатунків, рідко з борошна II гатунку. За рецептурою виробу поділяють на прості, поліпшені і здобні [1].

При фальсифікації булочних виробів зазвичай піддаються підробці одна або кілька характеристик товару. Тому розрізняють наступні види фальсифікації: асортиментна (видова); якісна; кількісна; вартісна; інформаційна; комплексна. Кожен вид фальсифікації має свої характерні способи підробки справжніх товарів, а комплексна фальсифікація - поєднання різних двох, трьох або всіх п'яти видів [1; 2].

Фальсифікація (лат. falsifico – підробляю) – це сукупність дій, скерованих на введення споживача продукції в оман шляхом підроблювання об'єкта – купівлі продажу з корисливою метою. Фальсифікація здійснюється шляхом надання їм окремих найбільших типових ознак, зокрема, зовнішнього вигляду при загальному погіршенні чи повній втраті інших найбільш вагомих властивостей – харчової цінності, безпеки [2].

Для кожного виду фальсифікації характерні свої особливі способи підроблення товарів. Взаємозв'язок характеристик булочних виробів з видами фальсифікації подано на рис. 1.

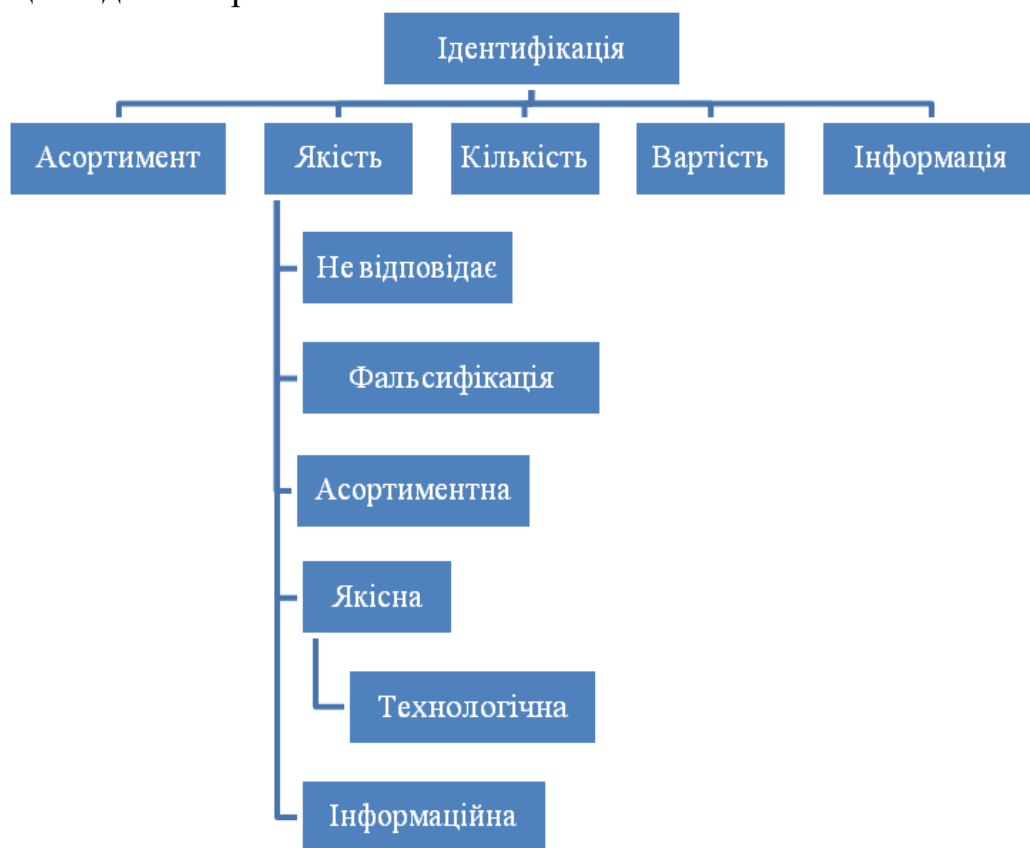

Рисунок 1 – Взаємозв'язок видів фальсифікації булочних виробів з характеристиками, що підробляються

Асортиментна фальсифікація булочних виробів відбувається завдяки підміні вищого сорту борошна нижчим та підміні одного виду виробу іншим.

Найбільш розповсюдженою асортиментною фальсифікацією булочних виробів є продаж виробів, виготовлених з борошна першого сорту під видом булочних виробів з борошна вищого сорту. Відрізнити таку підробку можна за кольором м'якуша, але більш точний висновок можна зробити на основі фізико-хімічних показників: вміст клітковини, пентозанів, кальцію, фосфору, заліза [3].

Якісна фальсифікація булочних виробів – заміна товару вищої градації якості товаром нижчої градації, застосування харчових чи нехарчових добавок для покращення органолептичних властивостей при збереженні чи втраті більш важливих споживних властивостей.

Підвищений вміст вологи, як правило, зустрічається в зимовий період, оскільки виробництво таких булочних виробів в літній період призводить до швидкого розвитку картопляної хвороби і пліснявінню.

Новим видом фальсифікації є введення різних хімічних розпушувачів, що підсилюють виділення вуглекислого газу, після чого не потрібно довго проводити процес шумування тіста взагалі або можна значно його скоротити. У результаті замість добре вишумуваного тіста отримують суміш води і борошна, злегка насичену вуглекислим газом.

Здобні булочні вироби найчастіше фальсифікують за рахунок недовкладення цінних компонентів (олії, яєць, цукру, маку, родзинок, горіхів та ін.), що передбачені рецептурою, або заміни більш дорогих компонентів більш дешевими (коров'ячого масла – маргарином, рослинною олією, гідратованим жиром тощо)

При недотриманні температурних режимів випічки одержують непропечені вироби, які не повинні надходити в реалізацію. При натисненні на м'якушку таких виробів і потім зняття навантаження, м'якушка має відновити свою форму. Якщо форма не відновлюється, а м'якушка навіть прилипає до пальця, то це не пропечені вироби.

Для подовження термінів зберігання булочних виробів до них можуть додавати антибіотики або консерванти. Відрізнити такі вироби від інших дуже просто. Коли термін зберігання хліба та булочних виробів становить більше 48 годин, то до їх рецептури введені консерванти або антибіотики, а якщо на етикетці виробу про це не зазначено, отже це – фальсифікація [4].

Кількісна фальсифікація булочних виробів – це обман споживача за рахунок значних відхилень виробів за масою, яка перевищує гранично допустимі норми відхилень (рис. 2).

Виявити таку фальсифікацію досить просто, виміривши масу виробу. Цей вид фальсифікації досить поширений. Способи та засоби кількісної фальсифікації базуються на неточних вимірюваннях з грубими похибками в бік зменшення параметрів булочних виробів.

Рисунок 2 – Кількісна фальсифікація булочних виробів

Інформаційна фальсифікація булочних виробів відбувається за допомогою неточної або перекрученої інформації про товар в маркуванні, товаросупровідних документах, рекламних проспектах, листівках.

Маркування булочних виробів повинне містити: назву продукту, назву і місцезнаходження виробника, товарний знак виробника, склад продукту; масу нетто, допустиме відхилення з урахуванням вологості продукту, енергетичну та харчову цінність, вміст харчових добавок, ароматизаторів, біологічно активних добавок до їжі, інгредієнти продуктів нетрадиційного складу, джерела ГМО (у разі їх застосування), вміст внесених вітамінів .

Етикетки та інформація для булочних виробів для хворих на цукровий діабет та виробів для дієтичного харчування повинні буди узгоджені з центральним органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я України [3].

В даний час в Україні розроблено цілий ряд нормативно-правових документів, які регламентують якість продукції і недопущення в продаж фальсифікованих булочних виробів. Перш за все це закон України «Про захист прав споживачів», закон України «Про якість та безпеку харчових продуктів та продовольчої сировини», Закон України «Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції», Кодекс України про адміністративні правопорушення ст. 155-1 «Обман покупця чи замовника», ст. 167 «Випуск и реалізація продукції, яка не відповідає вимогам стандартів», Кримінальний кодекс України ст. 227 «Випуск або реалізація недоброякісної продукції» передбачає відповідальність за виготовлення і збут неякісної продукції у формі штрафу з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Але, незважаючи на всі закони і постанови на ринок України надходять і до сих пір неякісні і фальсифіковані булочні вироби.

Список використаних інформаційних джерел

1. Сирохман І. В., Асортимент і якість кондитерських виробів / І. В. Сирохман, В. Т. Лебединець. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 606 с.
2. Павлова В. А., Титаренко Л. Д., Малигіна В. Д. Ідентифікація та фальсифікація продовольчих товарів : навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 192 с.
3. Дубініна А.А. Методи визначення фальсифікації товарів. Підручник затверджений МОН України /А.А. Дубініна – К. : «Центр учбової літератури», 2017. – 272 с.
4. Назаренко Л.О. Ідентифікація та фальсифікація продовольчих товарів: навч. посіб. / Л.О. Назаренко – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 248 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ ФАЛЬСИФІКОВАНОЇ АЛКОГОЛЬНОЇ ПРОДУКЦІЇ

А. П. Копитько,
старший науковий співробітник
Т. А. Заніна,
старший науковий співробітник
О. В. Мануленко,
науковий співробітник

Харківський науково-дослідний інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса, Україна, м. Харків

В останні роки виникла низка нових завдань використання судово-товарознавчих досліджень. До таких завдань належить, зокрема, ідентифікація товарів щодо виявлення ознак їх фальсифікації і контрафактності.

В Харківському науково-дослідному інституті у великій кількості досліджується продукція з ознаками фальсифікації, вилучена правоохоронними органами. Експертами проводяться дослідження найрізноманітнішої продукції, в тому числі алкогольної продукції.

У відповідності до ст. 1 Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пального»: «фальсифікація алкогольних напоїв та тютюнових виробів – умисне, з корисливою метою виготовлення алкогольних напоїв та тютюнових виробів з порушенням технології чи з неправомірним використанням знака для товарів і послуг, чи копіюванням форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само прямим відтворенням товару іншого підприємця з самовільним використанням його імені» [1].

При проведенні дослідження фальсифікованої алкогольної продукції експерт-товарознавець використовує органолептичний метод перевірки.

Органолептичний метод перевірки починається з візуального зовнішнього огляду, який дозволяє визначити ознаки фальсифікації продукції:

1. нещільне закупорювання (ковпачок з гвинтовим різьбленням не повинен прокручуватися навколо своєї осі, не повинен мати слідів механічного затискача);

2. нечітка, неяскрава, матова етикетка на неякісному папері з неповною інформацією про найменування та місцезнаходження виробника, про найменування продукції, ємність тари, міцність, інформацію про протипоказання до застосування та шкідливість вживання, якщо це горілка – то склад продукту тощо;

3. відсутність легкочитаємої та чіткої дати розливу;

4. наявність осаду і сторонніх включень в алкогольної продукції (за винятком колекційних і молодих вин);

5. наявність суспензій, «кілець жорсткості» на внутрішній поверхні пляшки (свідчить про фальсифікації горілки із застосуванням звичайної води в процесі виготовлення горілки у невиробничих умовах);

6. відсутність марок. Марки повинні бути наклеєні на алкогольну продукцію міцністю понад 9 відсотків. Назва алкогольного напою на марці має збігатися з назвою на етикетці, крім того на марці повинна міститися інформація про об'ємної частки етилового спирту в продукті і обсяг тари в літрах або в дм³, яка також повинна збігатися з інформацією на етикетці. Марка повинна бути цілою без пошкодження;

7. непрямою ознакою оригінальності горілки може служити чорний наліт на зовнішній поверхні денця пляшки, що утворюється при русі пляшок по транспортеру. Він з'являється тільки при випуску продукції в умовах легального виробництва;

8. на заводській етикетці зі зворотного боку є кілька рівних смужок клею або клей утворює рівне суцільне покриття. У невиробничих умовах клей звичайно наносять пензликом, тому мазки мають нерівну структуру.

Крім того, підтвердженням оригінальності алкогольної продукції є наявність товаросупровідних документів.

Перелік товаросупровідних документів, що засвідчують легальність виробництва і обороту алкогольної продукції:

1. товарно-транспортна накладна;

2. довідка, яка додається до вантажної митної декларації (для імпортованих етилового спирту, алкогольної і спиртовмісної продукції);

3. довідка, яка додається до товарно-транспортної накладної (для етилового спирту, алкогольної і спиртовмісної продукції, виробництво яких здійснюється на території України);

4. повідомлення (для етилового спирту (в тому числі денатурату) і нефасованої спиртовмісної продукції з вмістом етилового спирту понад 60% обсягу готової продукції);

5. ліцензія на виробництво та обіг етилового спирту, алкогольної і спиртовмісної продукції;

6. сертифікат відповідності.

Повна або часткова відсутність перерахованих супровідних документів є однією з ознак фальсифікованої алкогольної продукції.

Неповна, недостовірна або спотворена інформація в маркуванні або в товаросупровідних документах найчастіше також є ознакою фальсифікованої алкогольної продукції. До найбільш часто замовчуваних або спотворюваних відомостей відносяться: країна походження, найменування та юридична адреса виробника, склад, дати випуску продукції з виробництва та / або закінчення терміну придатності [2].

Особлива увага при дослідженні фальсифікованої алкогольної продукції приділяється герметичності закупорювання, наявності на упаковці подряпин, потертостей, які надають поверхні матовість, іржу та інші забруднення, а також дефектам етикеток: деформації, розривам, перекосам, зморшкам, слідам клею та фарби на лицьовому боці етикетки, нечітким зображенням.

Низька якість упаковки часто є першою ознакою фальсифікованої продукції. Багато виробників використовують фірмовий стиль упаковки (особливу форму пляшок і спеціальне скло для їх виготовлення; відбитки і різні способи декорування пляшок; засоби закупорювання, що попереджають можливість відкриття упаковки; оригінальні етикетки і контретикетки, які містять голографічні знаки, ідентифікаційні номери тощо) для захисту своєї продукції від підробок [3].

Експертиза по дослідженню фальсифікованої алкогольної продукції відноситься до найбільш складної експертизи та потребує комплексного підходу із залученням великої кількості фахівців в різних галузях знань, потребує великого досвіду, наявності інформаційного та технічного забезпечення.

Список використаних інформаційних джерел

1. Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів: Закон України від 19.12.1995 № 481/95-ВР. Дата оновлення 04.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1389-17> (дата звернення: 15.03.2020).

2. Соловьев О. Д. Применение специальных познаний при выявлении признаков контрафактной алкогольной продукции. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/primenenie-spetsialnyh-poznaniy-pri-vyyavlenii-priznakov-kontrafaktnoy-alkogolnoy-produktsii/viewer> (дата звернення: 15.03.2020).

3. Товарознавство продовольчих товарів. Підручник. І. В. Сирохман, І. М. Задорожний, П. Х. Пономарьов. – К. 2007.

ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ВИЯВЛЕННЯ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ

Д. О. Кучер,

судовий експерт сектору № 1 (м. Пологи) відділу судової експертизи
(м. Мелітополь)

Запорізького науково-дослідного експертно-криміналістичного центру
Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Пологи

Останнім часом, на сучасному етапі формування вільного ринку в Україні, виникає потреба у вивченні властивостей товарів, встановлення їх оригінальності та виявлення підробок. Важливим аспектом при проведенні судових товарознавчих експертиз є ідентифікація товарів та визначення їх відповідності еталонам або вимогам технічної, транспортної чи іншої документації.

Термін «ідентифікація» трактується як ототожнювання, встановлення відповідності товару, наявності співпадання чогось з чимось [1].

Ідентифікацію товарів проводять за допомогою трьох груп показників: органолептичних, фізико-хімічних та мікробіологічних.

Найбільш придатними для ідентифікації товарів вважаються органолептичні та фізико-хімічні показники.

Органолептичні показники визначаються за допомогою органів чуття людини і використовуються для характеристики основних споживчих властивостей, таких як зовнішній вигляд, смак і запах.

При застосуванні органолептичних методів основною перевагою є їх доступність, простота, а недоліком є їх недостатня достовірність. Тому вони не можуть бути єдиними критеріями ідентифікації і для більшого ступеню ймовірності і об'єктивності слід використовувати фізико-хімічні методи.

Ідентифікація за фізико-хімічними показниками передбачає визначення фізичних і хімічних властивостей харчових продуктів лабораторними методами.

При ідентифікації багатьох товарів, зокрема харчових продуктів, використовують загальні та спеціальні методи. Але не всі вони можуть використовуватись в якості ідентифікаційних показників.

Ідентифікація товарів є інструментом визначення їх фальсифікації. Саме при ідентифікації можна визначити асортиментну належність та походження товарів. При кількісному вимірюванні товарної партії можна встановити фальсифіковані маркування й упаковку, а також супровідні документи та сертифікати якості.

Разом з тим, на теперішній час існує ряд труднощів, пов'язаних з ідентифікацією товарів, основними з яких є:

- недостатність наукових досліджень щодо основ ідентифікації товарів;

- відсутність методичних рекомендацій з визначення властивостей продукції, відповідно до яких можна було б застосовувати сучасні експрес-методи та спеціальне обладнання;

- висока вартість обладнання, за допомогою якого швидко та економічно можна провести дослідження показників властивостей продукції;

- високий рівень незаконно виготовленої фальсифікованої продукції та значна її схожість з оригінальними товарами.

Складна економічна ситуація в Україні, недостатній рівень контролю якості при виробництві товарів, заборони перевірок компетентними органами суб'єктів господарювання з питань дотримання відповідних норм та умов виробництва, транспортування, зберігання та реалізації товарів дають можливість окремим громадянам та юридичним особам отримувати неправомірну вигоду шляхом здійснення фальсифікації товарів.

Фальсифікація – це дії виробника або продавця, які мають на меті обман покупця та/або споживача шляхом підробки об'єкта купівлі-продажу з корисливою метою [2].

Об'єктами фальсифікації є: товари, послуги, грошові знаки, документи, інформація, фінансова та бухгалтерська документація, маркувальні та ідентифікаційні знаки, історичні факти, погляди та висловлення видатних особистостей та інше.

Проведення судових товарознавчих експертиз передбачає дослідження товарів за умови їх оригінальності. Разом з тим на дослідження можуть бути надані товари, які мають ознаки фальсифікації.

Найбільш поширеними є такі види фальсифікації:

- асортиментна (видова);
- якісна;
- кількісна;
- вартісна;
- інформаційна;
- комплексна.

Асортиментна фальсифікація – це підробка, яка здійснюється шляхом повної заміни товару заміниками нижчого сорту, виду або найменування із збереженням подібності однієї або декількох ознак. При асортиментній фальсифікації використовують замітники, які мають деяку схожість з оригінальними продуктами за одним чи декількома показниками та мають нижчу вартість.

Якісна фальсифікація – це підробка товарів за допомогою харчових та нехарчових добавок для покращення органолептичних властивостей при зберіганні або втраті інших споживчих властивостей. Якісною фальсифікацією вважається використання дозволених і недозволених добавок, непередбачених рецептурою, з метою ввести в оману споживача відносно дійсних споживчих властивостей товару.

Кількісна фальсифікація – це обман споживача за рахунок значних відхилень параметрів товару (маси, об'єму, довжини і т. п.), що перевищують гранично допустимі норми відхилень. Для кількісної фальсифікації найчастіше використовують фальшиві засоби вимірювань (гирі, вимірювальний посуд) або неточні вимірювальні пристрої (ваги, прилади і тощо).

Вартісна фальсифікація – це обман споживача шляхом реалізації низькоякісних товарів по цінам високоякісних або товарів з меншими кількісними характеристиками по ціні товарів з більшими кількісними показниками. Цей вид фальсифікації є самим розповсюдженим, тому що поєднує в собі і інші її види (асортиментну, кількісну і інші). Саме вартісна фальсифікація і є головною метою корисного обману споживачів, тому що дозволяє одержати незаконний прибуток шляхом незаконного підвищення вартості товару.

Інформаційна фальсифікація – обман споживача з допомогою неточної або перекрученої інформації про склад або властивості товару. Даний вид фальсифікації характерний спотворенням, тобто усвідомленою суб'єктивною зміною інформаційних даних у маркуванні, супровідній документації та рекламі.

Комплексна фальсифікація – включає в себе декілька видів фальсифікації, в залежності від виду та особливостей товару [2].

Таким чином, вирішення проблем, пов'язаних з ідентифікацією товарів, дасть змогу своєчасно виявляти фальсифіковану продукцію та здійснювати заходи з недопущення її до кінцевого споживача. Чітке розуміння ознак фальсифікації товарів дозволяє експерту дати повний та обґрунтований висновок з поставлених питань. Своєчасне інформування споживачів про виявлені види та способи фальсифікації сприяє підвищенню їх екологічної й економічної безпеки та соціально-економічному розвитку країни.

Список використаних інформаційних джерел

1. Полікарпов І. С. Ідентифікація товарів / І. С. Полікарпов, А. П. Закусілов. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 394 с.

2. Методи визначення фальсифікації товарів: підручник. / А. А. Дубініна, І. Ф. Овчиннікова, С. О. Дубініна, Т. М. Летута, М. О. Науменко. – К. : Професіонал; Центр учбової літератури, 2010. – 272.

ДОСЛІДЖЕННЯ ФАЛЬСИФІКОВАНИХ ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ

О. В. Мануленко,

науковий співробітник

Т. А. Заніна,

старший науковий співробітник

А. П. Копитько,

старший науковий співробітник

Харківський науково-дослідний інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса, Україна, м. Харків

Високий споживчий попит на тютюнові вироби та можливість отримання надприбутків роблять цю сферу особливо привабливою для кримінальних структур (масова підробка популярних вітчизняних і зарубіжних тютюнових марок, укриття частини продукції від оподаткування, контрабанда тютюнової продукції, торгівля тютюновими виробами, без використання контрольно-касових апаратів і т. п.).

В ході регулярних оперативно-розшукових заходів у багатьох регіонах країни виявляються підпільні фабрики з виробництва, фальсифікованої тютюнової продукції (з підвищеним вмістом масел і смол, з фальшивими акцизними марками тощо).

У відповідності до ст. 1 Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пального»: «фальсифікація алкогольних напоїв та тютюнових виробів – умисне, з корисливою метою виготовлення алкогольних напоїв та тютюнових виробів з порушенням технології чи з неправомірним використанням знака для товарів і послуг, чи копіюванням форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само прямим відтворенням товару іншого підприємця з самовільним використанням його імені» [1].

Під незаконним обігом тютюнової продукції розуміється:

- контрабандне ввезення в Україну і вивезення з країни тютюнової продукції, інгредієнтів, устаткування;
- реалізація тютюнових виробів без сплати необхідних законом податків і зборів;
- заниження бази оподаткування за допомогою фірм-одноенок, зареєстрованих на підставних осіб;
- ведення оптової торгівлі тютюновими виробами під виглядом роздрібною, з метою ухилення від сплати податку на прибуток;
- реалізація неврахованої «лівої» продукції «своїм» підприємствам, які не відображають вироблені фінансово-господарські операції в звітах;
- продаж фальсифікованої продукції з використанням торгової марки (найменування товару) іншого виробника;

- реалізація тютюнових виробів виробником, який не отримав в належному порядку право на їх виробництво;
- збут тютюнових виробів, при виробництві яких порушені встановлені законом вимоги (наприклад, до оформлення упакування виробів; перевищені максимально допустимі рівні вмісту шкідливих речовин) [2].

В Харківському науково-дослідному інституті у великій кількості досліджується тютюнова продукція з ознаками фальсифікації, вилучена правоохоронними органами.

Тютюнові вироби – продукція, що отримується шляхом переробки листя темного тютюну або рослин махорки, які впливають на нервову систему людини.

Тютюнові вироби підрозділяються на: тютюн люльковий і курильний; махорку нюхальну і курильну; цигарки, сигарети з фільтром і без фільтру; сигари і сигарили.

Фальсифікація тютюнових виробів носить в основному технологічний характер. Предреалізаційна фальсифікація можлива лише для сигар, які продаються штучно, причому це зустрічається вкрай рідко, в основному в ресторанах з невисоким рівнем обслуговування.

Технологічна фальсифікація призводить до фальсифікації найменувань тютюнових виробів, їх якості і супроводжується недостовірною інформацією. Отже, вона носить комплексний характер. При цьому виникають відразу три види фальсифікації: асортиментна, кваліметрична і інформаційна. Кількісна фальсифікація для тютюнових виробів не має особливого сенсу, тому не проводиться.

Основний спосіб технологічної фальсифікації – заміна в тютюновій суміші високоякісної сировини вітчизняного та імпортного походження низькоякісною сировиною, або недостатня кількість цінних компонентів аромату, передбачених рецептурою. Для виявлення такої фальсифікації визначають смак і аромат тютюнового диму.

Якщо говорити про співвідношення фальсифікованої і контрабандної продукції, то підроблена продукція може бути набагато небезпечніше контрабанди, з огляду на те що незрозуміло, в яких умовах і з якої сировини зроблена продукція, відповідно складно говорити про можливу шкоду здоров'ю людини.

При виробництві підробленої продукції нелегальні виробники використовують не передбачені нормативною документацією сорти тютюну, а всілякі відходи і низькоякісну сировину, папір дешевого сегменту і низькоякісні фільтри; простежити та визначити вміст нікотину, смол і інших шкідливих речовин, та домішок уявляється вкрай важким завданням [2].

Експертами в сфері товарознавства, та експертами з досліджень об'єктів рослинного походження, використовується комплексний підхід з дослідження тютюнових виробів, та являє собою складну експертизу, в ході якої увага фахівців стосується самих різних аспектів.

Початковим етапом дослідження є робота з супровідними документами, в ході якої вивчаються товарна накладна, сертифікат якості і паспорт виробника, договір закупа продукції.

Для встановлення факту фальсифікації, її форми і виду, правоохоронними органами, експерту ставляться наступні питання:

- Яке найменування та призначення товарів наданих на дослідження?
- Чи відповідають маркувальні дані дійсним товарним характеристикам товару?

- Чи відповідає якість виробу вимогам ДСТУ за органолептичними показниками?

- Чи відповідає маркування та пакування товару, вилученого під час обшуку, оригінальним зразкам? Якщо ні, то за якими ознаками?

Для того, щоб визначити, чи є досліджуваний об'єкт фальсифікованим, необхідно вирішити діагностичне завдання, зокрема, відповісти на питання: чи відповідає (не відповідає) об'єкт обов'язковим вимогам, що пред'являються до нього. Якщо не відповідає, то в чому причина цього відхилення?

Товарознавча експертиза фальсифікованих тютюнових виробів являє собою порівняльний аналіз товарів виробника оригінальної продукції і вилучених в ході слідчих дій або оперативно-розшукових заходів.

Об'єктами товарознавчої експертизи при встановленні оригінальності тютюнових виробів, або їх фальсифікації є товари, упаковка, маркування, товаросупровідні документи. При проведенні дослідження обов'язковою умовою є використання для порівняння зразка оригінального товару (аналога). При відсутності зразка-аналога допускається застосування науково обґрунтованих нормованих показників достовірності [3].

Відповідно до ч. 3 ст. 11 Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» від 19.12.1995 № 481/95-ВР [1]:

На кожній пачці, коробці або сувенірній коробці вказується:

- найменування підприємства-виробника або тютюнової компанії;
- загальна та власна назви;
- наявність фільтруючого мундштука;
- кількість одиниць в пачці, коробці чи в сувенірній коробці;
- відомості щодо вмісту смоли та нікотину в диму однієї сигарети (щодо сигарет), які наносяться на зовнішню поверхню однієї меншої сторони упаковки тютюнових виробів і займають не менше 15 відсотків площі цієї сторони;
- медичні попередження, які наносяться відповідно до вимог, зазначених у цій частині статті;
- позначення нормативного документа (для продукції вітчизняного виробництва, призначеної для реалізації на території України);
- штриховий код.

При встановленні оригінальності товару або його фальсифікації проводиться аналіз товарної інформації, що міститься в товаросупровідних документах, до яких відносяться транспортні документи (товарно-транспортна накладна, залізнична накладна, коносамент та ін.), сертифікати та декларації відповідності, посвідчення якості та безпеки, експлуатаційні документи (паспорти, інструкції, настанови), та ін.

Наступним етапом дослідження є аналіз товарної інформації, наведеної в маркуванні. Носіями її можуть бути споживча і транспортна упаковка, етикетки, бирки, ярлики, контрольні стрічки, штампи та ін. Далі проводиться перевірка відповідності товарної інформації, що міститься в маркуванні, обов'язковим вимогам діючих стандартів [3].

Неповна, недостовірна або спотворена інформація в маркуванні або в товаросупровідних документах найчастіше є ознакою фальсифікованих товарів. До найбільш часто замовчуваних або спотворюваних відомостей відносяться: країна походження, найменування та юридична адреса виробника, склад, категорії якості, дати випуску продукції з виробництва та / або закінчення терміну придатності.

Експертиза по дослідженню фальсифікованої тютюнової продукції відноситься до найбільш складної експертизи та потребує комплексного підходу із залученням великої кількості фахівців в різних галузях знань, потребує великого досвіду, наявності інформаційного та технічного забезпечення.

Список використаних інформаційних джерел

1. Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів: Закон України від 19.12.1995 № 481/95-ВР. Дата оновлення 04.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1389-17> (дата звернення: 15.03.2020).

2. Соловьев О. Д. Применение специальных знаний при выявлении признаков контрафактной табачной продукции. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/primenenie-spetsialnyh-znaniy-pri-vyyavlenii-priznakov-kontrafaktnoy-tabachnoy-produktsii/viewer> (дата звернення: 15.03.2020).

3. Товарознавство продовольчих товарів. Підручник. І. В. Сирохман, І. М. Задорожний, П. Х. Пономарьов. – К. 2007.

ІДЕНТИФІКАЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА БЕНЗИНУ ДЛЯ МИТНИХ ЦІЛЕЙ

Н. Б. Марчук,

доцент кафедри товарознавства та митної справи, канд. техн. наук, доц.

Л. В. Андрієвська,

доцент кафедри товарознавства та митної справи, канд. техн. наук, доц.

Київський національний торговельно-економічний університет,

Україна, м. Київ

Однією з проблем, що може виникати при митному оформленні бензинів є декларування під виглядом бензинів моторних з октановим числом від 95 до 98 бензинів моторних з октановим числом 98 або більше, що мають більшу вартість та класифікуються у товарних підкатегоріях 2710124901, 2710124902, 2710124909, та 2710124912, 2710124913, 2710124999 з більшою ставкою мита.

Для проведення ідентифікаційної експертизи було обрано бензин, що переміщувався через митний кордон України. Даний товар був заявлений у графі 31 МД як: «Бензин неетильований Unleaded sulfur free petrol EN 95, з октановим числом визначеним за дослідницьким методом 96,3; вміст свинцю менше 0,005 г/л; не містить біоетанолу, або етил-трет-бутилового ефіру, або їх суміші; масова частка сірки становить 5,5 мг/кг (0,00055 мас. %), густина при 15 град. С становить 747,6 кг/м³. Кількість – 116,105 тис. літрів приведених до t +15 град. С...» та код товару згідно з УКТЗЕД був зазначений 2710124512 (гр. 33 МД).

За результатами проведеної ідентифікаційної експертизи було встановлено наступне:

В ІЧ-спектрі досліджених проб присутні смуги поглинання характерні для аліфатичних та ароматичних вуглеводнів.

Визначені фізико-хімічні показники зразка наведені в табл. 1.

Крім цього, було встановлено, що:

- розбіжність між двома послідовними вимірюваннями для температур початку кипіння, температур 10-, 50-, 90%-го відгону та для температур 96-98%-го відгону і температури кінця кипіння не перевищувала допустимі значення методу;

- розбіжність між двома послідовними результатами фракційного складу при вимірюванні об'ємів конденсату не перевищувала 1 см³, для залишку 0,2 см³, розбіжність між двох послідовних вимірювань для детонаційної стійкості (октанового числа) не перевищує 0,5 од.

Таблиця 1 – Фізико-хімічні показники досліджуваного зразка

Назва показника	Фактичні показники проби
Густина за температури 15 °С, кг/м ³	747,1
Фракційний склад:	
Т поч. кипіння, °С	36
Т відгону 5 %, °С	46
Т відгону 10 %, °С	52
Т відгону 50 %, °С	100
Т відгону 90 %, °С	172
Т кінця кипіння, °С	200
Залишок, %	1
Залишок і втрати, %	3
Вміст сірки, мг/кг	2
Детонаційна стійкість: ОЧ за дослідним методом	95,2
Сумарний вміст ароматичних вуглеводнів, об. %	25,32
Об'ємна частка бензолу, об. %	0,48
Сумарний вміст кисневмісних сполук, об. %	6,56
Об'ємна частка МТБЕ, об. %	3,58
Об'ємна частка ізобутанолу, об. %	0,05
Об'ємна частка етанолу, об. %	0,12
Об'ємна частка трет-бутанолу, об. %	0,08
Об'ємна частка ЕТБЕ, об. %	2,73

Отже, за результатами проведених досліджень наданої проби встановлено наступне: зразок було ідентифіковано як прозору рідину світло-жовтого кольору з запахом нафтопродукту, яка за хімічним складом являє собою суміш аліфатичних вуглеводнів, ароматичних вуглеводнів (вміст становить 25,32 об. %), кисневмісних сполук (вміст становить 6,56 об. %); визначена детонаційна стійкість (октанове число) проби за дослідним методом становила 95,2; вміст сірки у складі проби становив 2 мг/кг (0,0002 мас. %); густина проби за температури 15°С – 747,1 кг/м³.

Отримані результати підтверджують, що код бензину, який переміщувався через митний кордон України, згідно з УКТЗЕД є 2710124512 «Нафта або нафтопродукти, одержані з бітумінозних порід (мінералів), крім сирих; продукти, в іншому місці не зазначені, з вмістом 70 мас.% або більше нафти чи нафтопродуктів: - нафта та нафтопродукти, одержані з бітумінозних порід (мінералів), крім сирих; продукти, в іншому місці не зазначені, з вмістом 70 мас.% або більше нафти чи нафтопродуктів, одержаних з бітумінозних порід (мінералів): - - легкі дистиляти та продукти: - - - для інших цілей: - - - - інші: - - - - бензини моторні: - - - - - інші, із вмістом свинцю: - - - - - з октановим числом 95 або більше, але менш як 98: - - - - - - - - інші: - - - - - із вмістом сірки не більш як 0,001 мас. % » та підтверджують достовірність інформації, що була зазначена в гр. 31 митної декларації.

ІНФОРМАЦІЙНА ФАЛЬСИФІКАЦІЯ ТОВАРІВ

О. А. Мочеброда,

старший судовий експерт сектору економічних досліджень відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності Волинського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Луцьк

На сучасному етапі формування вільного ринку в Україні актуальним напрямом є вивчення властивостей товарів, їх натуральності та виявлення підробок.

Важливою проблемою сучасного товарного ринку, як вітчизняного, так і світового, є наявність на ньому величезної кількості фальсифікованих товарів. Реальність сучасної економіки полягає у тому, що демонополізація виробництва і ринкові відносини принесли ослаблення контролю за технологічними процесами і, як наслідок, появу у торговельній мережі фальсифікованих виробів як продовольчої, так і непродовольчої груп товарів. Посилює цю тенденцію низька платоспроможність населення, що вкрай загострює цінову конкуренцію. До того ж, практика свідчить про те, що фальсифіковані товари можуть реалізовуватися на 15-80 % дешевше за виробі-оригінали.

Товари, які потрапляють на споживчий ринок, можна ідентифікувати з товарами-аналогами, які мають ту ж сукупність властивостей або такий же опис на маркуванні, у товаро-супровідних та нормативних документах.

Ідентифікація виконує різні функції, але не завжди в нормативних документах, на маркуванні та в інших засобах інформації вказуються необхідні для ідентифікації показники.

Одна із найважливіших споживчих характеристик товару є його оригінальність.

Оригінальність будь-якого товару характеризується певною сукупністю специфічних властивостей, завдяки яким один товар відрізняється від іншого. При цьому цілком зрозуміло, що всі однорідні товари завжди мають оригінальний (затверджений, базовий) зразок, на основі якого готується і затверджується проектно-технічна документація, а потім цей зразок тиражується. Таким чином, оригінальний зразок – це еталон (стандарт) для усіх інших виробляємих товарів цього виду.

Основна мета цього процесу на основі характерних показників відрізнити оригінальний (дійсний) товар від його підробки.

Причини, які можуть привести до появи підробок, можна поділити на три групи:

- незнання або непорозуміння робітників підприємства, що безпосередньо зайняті виробництвом товарів;

- недосконалість технологічних рішень або низький рівень інженерно-технічного персоналу;
- корисні цілі.

Незалежно від того, які причини викликали появу підробленого товару, такий товар відповідно до Закону України «Про захист прав споживачів» не може вважатися стандартним і не може реалізовуватися споживачам. Це фальсифікований товар.

Фальсифікація (від лат. falsifico – підробляю) – це дії, направлені на обманювання споживача шляхом підробки товару з метою наживи [1].

В широкому розумінні фальсифікацію можна розглядати як дії спрямовані на погіршення споживчих властивостей товару або зменшення його кількості при зберіганні найбільш характерних показників, які не є суттєвими для споживача. Фальсифікація харчових продуктів найчастіше проводиться шляхом надання їм окремих найбільш типових ознак, наприклад, зовнішнього вигляду або кольору при загальному погіршенні або втраті інших найбільш значимих властивостей харчової цінності, в тому числі і безпеки.

Термін «фальсифіковані товари» іноді плутають з такими поняттями як «підробки-замінники» (сурогати, імітатори) та «дефектні товари», які одержують при порушенні технології виробництва. Така плутанина відбувається в зв'язку з тим, що деякі підробки-замінники та дефектні товари використовують з метою фальсифікації натуральних продуктів, при цьому одержувачу і/або споживачу навмисно не надається необхідна інформація, або надається перекручена. Але якщо на маркуванні та в товаро-супроводжуваних документах вказані їх точне найменування та сорт, то замінники та дефектні товари не відносяться до фальсифікованих.

Об'єктами фальсифікації, крім власне товарів, також можуть бути: упаковка як складова частина товарів; інформація про товари; документи як носії і джерела інформації; окремі елементи товарної інформації тощо. При фальсифікації продовольчих товарів підробляється одна або декілька характеристик товару, що дозволяє виділити такі види фальсифікації: асортиментну (видову); якісну; кількісну; інформаційну; комплексну.

Серед перелічених видів фальсифікації представляє інтерес інформаційна фальсифікація, тому що з вивчення інформації про товар починається будь-яка його експертиза.

Інформаційна фальсифікація – обман споживача з допомогою неточної або перекрученої інформації про склад або властивості товару.

Даний вид «фальсифікації» забезпечується спотворенням, тобто усвідомленою суб'єктивною зміною інформаційних даних у маркуванні, супровідній документації та рекламі. Інші, подані вище види фальсифікації, у більшості випадків супроводжуються саме інформаційною фальсифікацією про склад і властивості виробів [2].

Різновидом інформаційної фальсифікації є підробка упаковки, насамперед тієї, яка має привабливий зовнішній вигляд або тієї, котра імітує

продукт високого рівня якості, хоча найчастіше товар у такій упаковці також є фальсифікованим. Така фальсифікація викликана тим, що приваблива упаковка надає виробу неповторного вигляду, допомагає споживачу ідентифікувати товар, створюючи йому додаткові переваги у реалізації.

На практиці досить часто фальсифікують не тільки маркування та упаковку, а також різноманітні документи, насамперед, накладні та сертифікати. Так, у накладних найчастіше підробляють найменування виробів; найменування виробника і дані про кількість товару (кількісна фальсифікація). Підробка сертифікатів передбачає собою використання оригінального бланку встановленої форми і внесенням усіх реквізитів фальсифікованого виробу (при цьому також використовуються фальшиві печатки органів з сертифікації); підробка копії справжнього сертифікату з оригінальними печатками шляхом видалення деяких записів та наступним внесенням реквізитів фальсифікату; відбір взірців для проведення сертифікації з партій виробів-аналогів за назвами та походженням, тобто тих, які підробляються (при цьому фальсифікатори отримують справжні документи – протоколи випробувань і сертифікати); видача оригінальних сертифікатів офіційним органом без проведення попередньої ідентифікації об'єкту сертифікації на предмет справжності та приналежності до конкретної товарної партії [3].

Інформаційний захист товарів від підробок може забезпечуватися за такими двома способами, а саме:

- уніфікацією специфічних вимог до всіх засобів товарної інформації (ЗТІ) на рівні їхніх видів і різновидів;
- рівнем якості подання товарної інформації всіма ЗТІ щодо усіх її видів та форм.

На практиці необхідне детальне дослідження тих видів ЗТІ, які разом з товарним маркуванням повинні забезпечити комплексність інформаційного захисту від товарної фальсифікації, а саме: торговельної документації (зокрема, товаро-супровідної і нормативної), реклами та пропаганди (окремих їх носіїв), а також спеціальної літератури, зокрема навчальних, довідкових та наукових видань.

Таким чином, будь яка розбіжність в інформаційних даних повинна пересічного споживача щонайменше насторожувати, а для фахівця – бути фактичним свідченням фальсифікації виробу.

Список використаних інформаційних джерел

1. Експертиза товарів / Д. І. Козьміч, А. І. Кобищан, Л. О. Назаренко – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. – 374 с.
2. Методи визначення фальсифікації товарів : підручник. / А. А. Дубініна, І. Ф. Овчиннікова, С. О. Дубініна, Т. М. Летута, М. О. Науменко. – К.: Професіонал; Центр учбової літератури, 2010. – 272 с.
3. Полікарпов І. С. Товарна інформація: підручник / І. С. Полікарпов, О. В. Шумський. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 616 с.

ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ВИЯВЛЕННЯ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ В СУДОВИХ ТОВАРОЗНАВЧИХ ЕКСПЕРТИЗАХ

І. Л. Найвер,

судовий експерт, канд. техн. наук
Львівський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Львів

Я. І. Заяць,

провідний фахівець відділу ВБ та ВА
Державний експертно-криміналістичний науково-дослідний центр
Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Львів

Характерними особливостями сучасного ринку нашої держави є завантаженість його іноземними товарами не найкращої якості, які потрібно ідентифікувати та виявити оригінальність, тоді коли вони стають об'єктами дослідження, для відповідного встановлення ринкової вартості при розслідуванні та судовому розгляді кримінальних та цивільних справ, а саме в судовій товарознавчій експертизі [1].

Одна із реальностей сучасної вітчизняної економіки полягає у тому, що демонополізація виробництва і ринкові відносини поряд із очікуваними позитивними результатами принесли ослаблення контролю за технологічними процесами і, як наслідок, появу у торговельній мережі фальсифікованих виробів, як продовольчої, так і непродовольчої груп товарів. Ця тенденція стрімко набирає сил і зараз набула масового характеру. Посилює її й низька платоспроможність населення, що вкрай загострює цінову конкуренцію. До того ж, практика проведення товарознавчих експертиз свідчить про те, що фальсифіковані товари бувають на 100% дешевші за вироби-оригінали [2].

Сутність судової товарознавчої експертизи полягає в тому, щоб за допомогою спеціальних товарознавчих досліджень першочергово ідентифікувати об'єкти дослідження, вивчити їхні споживні властивості, визначити фактичний стан їх якості та на основі цього обґрунтувати вартість наданих на дослідження об'єктів.

В судових товарознавчих експертизах, при встановленні оригінальності товару або його фальсифікації, об'єктами є: товари, упаковка, маркування, товаросупровідні документи. При проведенні дослідження умовою є використання для порівняння зразка оригінального товару (аналога). При відсутності зразка-аналога допускається застосування науково обґрунтованих нормованих показників достовірності.

Тому товарознавчі дослідження щодо ідентифікації та визначення фальсифікації товарів є дуже актуальними, особливо у контексті боротьби з нею. Для правильності визначення вартості товару судові експерти товарознавчі повинні вміти: оцінювати їх споживчі переваги; відповідність

товарів вимогам нормативних та нормативно-правових актів; відрізнити товари-фальсифікати, товари-сурогати, недоброякісні товари. Здійснити це неможливо без знань властивостей товарів, процедури проведення експертизи, без навичок визначення показників та характеристик якості виробів. Тому сьогодні експертна функція товарознавства потребує фундаментальних теоретичних досліджень у багатьох напрямках. Одним із них є вивчення ідентифікаційних ознак товарів, як способу їх захисту від фальсифікації [2].

Однією з процедур визначення відповідності товару встановленим вимогам є ідентифікація.

Термін «ідентифікація» (від лат. *identificare* – ототожнювати) визначається, як ототожнення, порівняння чого з чимось. При ідентифікації товарів встановлюється збіжність досліджуваних товарів аналогам, які мають ту ж сукупність споживних властивостей чи опису товарів на маркуванні, товаросупровідних та нормативних документах [3].

Розрізняють такі види ідентифікації товарів – асортиментну (видову), якісну (кваліметричну), партійну [3].

Асортиментна (видова) встановлює відповідність назви товару його асортиментній характеристиці, що зумовлює вимоги, які висуваються до товару. Цей вид ідентифікації застосовується для підтвердження відповідності товару при усіх видах оцінної діяльності, але особливе значення вона має при товарознавчій експертизі.

Якісна – встановлює відповідність вимогам якості, передбаченим відповідними нормативними документами. Дозволяє виявити відповідність товарному сорту чи іншим градаціям якості, які вказані на маркуванні чи в супровідних документах.

Партійна ідентифікація – один із найбільш складних видів діяльності, під час якої встановлюється належність наданої частини товару (проби, зразка, одиничних екземплярів) до конкретної товарної партії.

При проведенні судової товарознавчої експертизи використовують види ідентифікації об'єктів дослідження, залежно від питань зазначених у матеріалах кримінального провадження, що вимагає багатосторонніх досліджень експертами-товарознавцями. Результати ідентифікації того чи іншого об'єкта дослідження аналізуються і на основі цього аналізу роблять відповідні висновки.

Результатом ідентифікації є підтвердження відповідності або встановлення невідповідності асортиментних, якісних, кількісних характеристик і товарної інформації. При виявленні невідповідності продукція відноситься до фальсифікованої. Критеріями при дослідженні товару є його товарна характеристика, показники якості, технічний або технологічний стан, споживча цінність і споживча привабливість. Основними товарними характеристиками, необхідними для ідентифікації об'єктів дослідження, є наступні дані: бренд; модель виробу; комплектність; матеріал виготовлення; країна виробник; дата придбання і термін експлуатації; технічні

характеристики; особливості оформлення та виконання, залежно від групи товарів [3].

Фальсифікація товарів може бути виявлена й доказана тільки в результаті проведення ідентифікації.

Фальсифікація – це навмисні дії, спрямовані на обман групи осіб шляхом введення в обіг товарів з порушенням прав інтелектуальної і промислової власності і/або умисно змінених, що мають приховані властивості і якість, інформація про які є завчасно неповною і недостовірною [4].

Об'єктами фальсифікації, крім власне товарів, також можуть бути: упаковка, як складова частина товарів; інформація про товари; документи як носії і джерела інформації; окремі елементи товарної інформації тощо. Але практика експертної діяльності свідчить, що при фальсифікації, як правило, підробляються один або декілька об'єктів. Тому фахівці розрізняють, як наслідок ідентифікації, також і види фальсифікації: асортиментну (видову); якісну; кількісну; інформаційну; комплексну, що передбачає не тільки вирішення питання про оригінальність продукції, але і визначення у разі фальсифікації її виду і форми [4].

Ідентифікація та фальсифікація об'єктів дослідження повинна носити характер комплексної оцінки (дослідження), внаслідок якої, найбільше значення полягає не тільки вирішення питання про оригінальність продукції, але і визначення у разі фальсифікації її виду і форми. Крім того, слід враховувати не тільки незаконне привласнення товарного знака, найменування (торговельної марки), але і підробку якісної і кількісної характеристик товару, що суттєво впливає на вартість об'єкта дослідження [5].

Експертиза по дослідженню фальсифікованого товару відноситься до складної експертизи та потребує комплексного підходу із залученням фахівців в різних галузях знань, наявності інформаційного та технічного забезпечення [5].

Отже, обізнаність методів ідентифікації та визначення оригінальності (фальсифікації) об'єктів дослідження, є необхідною для судових експертів товарознавців, які дозволяють виявити підробку товарів та отримувати результати експертиз, які відповідатимуть принципам законності, об'єктивності і повноти досліджень.

Список використаних інформаційних джерел

1. Лозовий А. І., Донцова О.С., Бобрицький С. М., Стебіх О. І. Методика визначення вартості майна: методика. Х.: СПДФО Данюк Л. І., 2004. 112 с. (Реєстрац. код 12.1.15).
2. Коломієць Т. М, Притульська Н. В., Романенко О. Л. Експертиза товарів : підручник. Київ : Нац. торг.-екон. ун-т, 2001. 274 с.
3. Полікарпов І. С., Закусілов А. П. Ідентифікація товарів : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 344 с.
4. Вилкова С. А. Експертиза потребительских товаров: учебник Москва : издательско-торговая корпорация „Дашков и К0” , 2007. 252 с.

5. Павлова В. А., Титаренко Л. Д., Малигіна В. Д. Ідентифікація та фальсифікація продовольчих товарів : навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 192 с.

ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ІДЕНТИФІКАЦІЇ НАДАНИХ ОБ'ЄКТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ – ПРЕДМЕТІВ ОДЯГУ

В. І. Пономаренко,

судовий експерт сектору товарознавчих та гемологічних досліджень
відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних
досліджень та оціночної діяльності

Сумський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Суми

До числа об'єктів дослідження товарознавчої експертизи, яка проводиться в експертних установах, відносяться різні вироби товарного походження, а також матеріали кримінальних та цивільних справ, у яких викладені товарні характеристики досліджуваних об'єктів. Одним з таких виробів є одяг.

Одяг – це штучне покриття людського тіла. У широкому розумінні слова – це сукупність предметів (із тканини, хутра, шкіри та інших матеріалів), які одягають на тіло, а також головні убори, рукавиці [1].

Поряд із самими виробами при проведенні товарознавчих експертиз як вихідні дані вивчається маркування, нанесене безпосередньо на виріб, або яке міститься на ярликах, етикетках, бирках. Маркуванням можуть бути текст, умовні позначення, малюнки, що містять дані про виробника, цифрові або літерні показники, що характеризують якість товару.

В процесі проведення товарознавчої експертизи одягу, безпосередньо представленого на дослідження, в першу чергу необхідно ідентифікувати об'єкт дослідження. Ідентифікація одягу здійснюється за видом, типом, статевіковою належністю, сезонністю, матеріалом виготовлення, способом виготовлення, призначенням тощо [2].

Ідентифікація (від лат. *identifico* – ототожнюю) – ототожнювання об'єктів, розпізнавання, встановлення відповідності об'єкту, що розпізнається, своєму образу (знаку). В процесі ідентифікації товарів виявляють відповідність досліджуваного товару базовій моделі (зразку), що характеризується тією ж сукупністю показників, або інформації про товар, що надається на маркуванні, в товаро-супроводжуючих або нормативних документах.

Ідентифікація одягу є важливою дією при оцінці його якості, встановленні відповідності еталонам або вимогам, які передбачаються в товаро-супроводжуючій або нормативній документації, а також при визначенні вартості під час проведення його експертного дослідження [3].

В сучасному житті споживчий ринок одягу є дуже різноманітним, як за видами, так і за якістю виробу. Дуже багато виробів одягу виробляється із використанням логотипів відомих брендів, при цьому використовується сировина нижчої якості та не дотримуються нормативно-правові правила по технології виготовлення, маркуванню тощо.

Якість одягу можна визначити, зокрема, за маркуванням, до якого відносяться етикетки, бирки та ярлики, якими маркуються вироби одягу та які містять інформацію про конкретний виріб.

В Україні маркування одягу регламентується відповідними нормативними документами, зокрема: Наказ Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України «Про затвердження Правил продажу непродовольчих товарів» від 27.05.1996 №294 (із змінами), ДСТУ EN 13402-3:2018 (EN 13402-3:2017, IDT) «Одяг. Позначки розмірів. Частина 3. Етикетування розмірів на основі вимірів тіла та інтервалів» та ДСТУ 2122-93 «Матеріали для одягу. Символи та умови догляду» [5, 6, 7].

Маркування одягу розрізняється за призначенням і технологіями виготовлення. Крім ярлика, одяг маркується фірмовою биркою виробника з логотипом, адресою сайту, штриховим кодом, зазначенням розміру та кольору предмета одягу. Набирають популярність RFID мітки, вони дозволяють оперативно контролювати асортимент у торговому залі, і так само відстежувати товарні потоки.

RFID (англ. Radio frequency identification) – радіочастотна ідентифікація.

Радіочастотне розпізнавання здійснюється за допомогою закріплених за об'єктом спеціальних міток, що несуть ідентифікаційну та іншу інформацію. Цей метод вже став основою побудови сучасних безконтактних інформаційних систем, і має стійку назву RFID-технології.

Етикетка – являє собою ярлик, який зазвичай пришивається по внутрішньому шву з лівого боку та містить інформацію для споживача.

Ярлики для одягу поділяються на «друковані» та «вишивані». Друк ярлика виконується за допомогою термотрансферного принтера на сатиновій або нейлоновій стрічці.

Ярлики, зазвичай, роблять таким чином, щоб вони не заважали під час носіння одягу: вони не колють і не натирають, тому зрізати їх не бажано, оскільки вказана інформація в подальшому використанні одягу знадобиться, наприклад, в догляді за ним.

На куртках ярлик можна знайти в середині з боку (частіше з лівої сторони) в районі талії, або у внутрішній кишені. На джинсах і брюках найчастіше він розташовується або з боку, або позаду на шві. На легкому одязі (футболках, сорочках, светрах тощо) ярлик зі значками для прання розташовується позаду під коміром або, як і в верхньому одязі, на шві з боку.

Ярлик містить інформацію про країну-виробника, про склад тканини речі і про рекомендації з прання, сушіння і прасування. Потрібно звернути увагу, що

чим якісніше річ і чим більше праці вкладено в її виробництво, тим більше інформації зазначено на ярлику.

Бирки для одягу є важливим носієм інформації. Асортимент застосовуваних бирок для одягу дуже великий. Одним з універсальних є друк шаблонної фірмової бирки та наклеювання на цю бирку наліпки із зазначенням найменування виробу, розміру, дати випуску, штрихового коду та іншої супровідної інформації.

Бирка до одягу прикріплюється за допомогою голчатого пістолету та пластикового з'єднувача.

Одяг без ярликів відразу ж повинен викликати підозру. Швидше за все, він зроблений десь на підпільній фабриці, що не належить ні до якої торговельної марки та пошитий з неякісної штучної тканини, тобто є підробкою.

Будь-який товар може бути оригінальним чи неоригінальним. За цією ознакою одяг можна умовно поділити на категорії:

- брендовий (фірмовий) одяг;
- оригінальний одяг;
- неоригінальний одяг (репліка, копія, підробка).

Брендовий одяг (фірмовий) – це модний, стильний одяг, що створюється певним брендом. Він має певні відмінності: зображення лейблу (логотипу) на самому одязі або ярликах, унікальний дизайн, особливий фасон, крій тощо. Завдяки ним, його можна ідентифікувати та віднести до того чи іншого виробника.

Що стосується самих характеристик брендового (фірмового) одягу, то варто відзначити, що до пошиття брендів підходять з особливою скрупульозністю. Основні вимоги до такого одягу:

- репутація (контролюють, щоб всі стібки були рівними та ідеальними; якщо ж цього домогтися не виходить, то така річ просто не пройде перевірку на якість і не буде виставлена на продаж, щоб не зіпсувати свою репутацію);
- якість (фурнітуру (гудзики, блискавки тощо) підбирають виключно екстра-класу – міцну, надійну, яка виглядає ефектно, як і самі речі);
- матеріал виготовлення (як правило, для виготовлення брендів речей використовують натуральні матеріали і міцні тканини, які дозволяють шкірі «дихати», є простими в догляді; при цьому бирки з рекомендаціями по догляду можна знайти на самому одязі);
- оригінальність (брендові речі шиють мінімальною партією, в порівнянні з простим одягом, який носить половина міста та всі виглядають в ньому однаково).

Оригінальний одяг – це одяг, який повинен відповідати затвердженим зразкам, бути комплектним, гігієнічним, чистим, зручним в носінні, мати правильну посадку на фігурі, гарний зовнішній вигляд, добре зберігати форму. Деталі мають бути розташованими без перекосів, рядки виконані міцними

нитками, без перепусток, зморшок і нерівних рядків та відповідати відповідним нормативним документам (державним та/або міждержавним стандартам).

Різновидами неоригінальної продукції є репліка, підробка та копія товару. Іноді ці поняття вважають однаковими, але, в принципі, у кожного з них є достатньо характерних особливостей, які дозволяють розрізняти їх між собою.

За своєю суттю репліка – це підробка оригіналу, також, як і копія товару. При цьому якість репліки товару може бути істотно вищою, ніж копії. Репліка буває виготовлена цілком надійною компанією з використанням високоякісної сировини, і може цілком повторювати оригінал. Багато сучасних фірм просто купують креслення або ескізи у справжнього виробника і займаються власним виробництвом, щоб виконувати всі умови створення продукції. Таким чином, можна зберегти належний рівень якості готового товару, а його вартість буде істотно нижчою, ніж у справжнього аналога. На практиці все залежить від категорії товару.

Іноді під реплікою мають на увазі підробку високої якості. Її головними відмінностями можна вважати:

- вартість (зовнішній вигляд відповідає оригіналу, а ціна суттєво нижча – це точно не справжній товар);

- відсутність серійного номера і фірмового захисту (логотипу компанії);

- матеріал виготовлення (як правило, репліку виробляють з якісної сировини, проте вона відрізняється від оригіналу);

- фурнітура (часто одяг і аксесуари здешевлюють за рахунок фурнітури, яка на відміну від оригіналу менш якісна і має інші риси, які легко помітити; наприклад, в оригіналі бігунок матовий, а у репліки – глянсовий, на гудзиках справжнього виробу часто можна зустріти назву бренду, яка відсутня на будь-яких підробках).

Копія, як правило, коштує ще дешевше, ніж репліка, але і її якість найчастіше значно їй поступається. Виготовлення такої продукції передбачає використання ще більш дешевих матеріалів і фурнітури, але, як правило, непоганої якості. Найчастіше копія відрізняється від оригіналу і за розміром. Якщо говорити про принти, то вони можуть мати різні вади. Нерідко бувають обрізаними, або їхні елементи не збігаються один з одним.

Іноді поняття «підробка» виділяють також окремо від копії і репліки. Воно визначає, так би мовити, копію копії. При виготовленні підробок рідко піклуються про якість і презентабельність виробу, і навіть про те, щоб вона хоча б в загальних рисах повторювала оригінал. Для виробництва можуть використовувати найдешевші матеріали, якість яких залишає бажати кращого. Нерідко вони мають неприємний запах і можуть виділяти небезпечні для здоров'я речовини. Підробляти можуть навіть самі матеріали. Наприклад, замість металу використовують пофарбований пластик. Що стосується зовнішнього вигляду, то тут ніхто не дотримується повної відповідності аналогу. Тобто, часто неозброєним оком видно, що перед тобою не що інше, як підробка, про її якість мова взагалі йти не може.

Виходячи з вищевикладеного, варто зазначити, що ідентифікація одягу вимагає багатосторонніх досліджень експерта-товарознавця, оскільки результати ідентифікації того чи іншого виробу аналізуються і на основі цього аналізу робляться відповідні висновки щодо вартості одягу.

Список використаних інформаційних джерел

1. ДСТУ 3993-2000. Товарознавство. Терміни та визначення. [Чинний від 2001-01-01]. Київ, Держстандарт України, 2000. 28 с. (Інформація та документація). URL:file:///C:/Users/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD/Downloads/downfile%20(1).pdf.

2. Артюх Т.М., Григоренко І.В. Теоретичні основи товарознавства: навч. посіб. Київ, 2014. 263с. URL:http://library.nuft.edu.ua/ebook/file/73.24.pdf.

3. Дубініна А.А., Овчиннікова І.Ф., Методи визначення фальсифікації товарів: підручник. Київ, 2010. 272 с. URL:http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/24-Metodi%20viznachennya%20falsif%20tovariv-Dubinina.pdf.

4. Про затвердження Національного стандарту №1 Загальні засади оцінки майна і майнових прав: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003р. №1440 (із змінами). URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF.

5. Про затвердження Правил продажу непродовольчих товарів. Наказ Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України від 27.05.1996 №294 (із змінами). URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0298-96.

6. ДСТУ EN 13402-3:2018 (EN 13402-3:2017, IDT) «Одяг. Позначки розмірів. Частина 3. Етикетування розмірів на основі вимірів тіла та інтервалів». URL:http://document.ua/odjag_-poznaki-rozmiriv_-chastina-3_-etiketuvannja-rozmiriv--std40371.html.

7. ДСТУ 2122-93 «Матеріали для одягу. Символи та умови догляду». URL:http://document.ua/materiali-dlja-odjagu_-simvoli-ta-vimogi-dogljadu-std202.html.

ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ, ЯКОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ШПАЛЕР

О. В. Пушміна,
здобувач СВО Магістр

С. Е. Мороз,
доцент кафедри підприємництва і права, канд. пед. наук, доц.
Полтавська державна аграрна академія, Україна, м. Полтава

Розвиток роздрібною торгівлі України є складним і динамічним процесом, який відбувається в умовах трансформаційних змін національної економіки під впливом низки факторів економічного, соціального та правового характеру. Мінливість цих факторів спричиняє зміни в ринковому середовищі

функціонування торговельних підприємств, вимагаючи пошуку адекватних підходів до управління ними та формування їхніх стратегічних конкурентних переваг.

Більшість рішень про вибір конкретного товару приймається безпосередньо у магазині, а значить, вдале позиціонування товару може стати головною зброєю у боротьбі за споживача. Саме від першого враження залежить, чи захочеться покупцеві взяти продукт з полиці. Згідно з даними аналітиків, сьогодні привабливий дизайн важливий для 60-70% споживачів, а в тих категоріях, де покупкою керують емоція і імпульс, цей показник зростає до 80-85%.

Сучасний ринок оздоблювальних матеріалів пропонує широкий вибір шпалер будь-якого кольору і фактури поверхні. Шпалери можна розділити на класи: паперові, вінілові, текстильні і на основі нетканого композиційного матеріалу. У будівельних магазинах представлений надзвичайно широкий асортимент шпалер, який включає товари вітчизняного і зарубіжного виробництва широкого цінового діапазону. Тому, на наш погляд, представляє інтерес дослідження доступного для споживача маркування шпалер і ряду споживчих властивостей цієї групи товарів, які можна легко оцінити навіть непрофесіоналові.

Споживні властивості обумовлюють придатність товарів задовольняти певні потреби людини і проявляються у процесі експлуатації. У сукупності споживні властивості характеризують якість товарів. Структура споживчих властивостей являє собою комплексні і поодинокі властивості, розділені на рівні за правилами ієрархії. Споживні властивості часто оцінюються через показники якості, набір яких уточнюється залежно від призначення і функцій товарів [1]. Для споживачів якість шпалер часто визначається сукупністю показників естетичності і надійності. Для оцінки якості шпалер важливо обґрунтовано вибрати комплекс показників якості.

Найважливішим засобом ідентифікації товарів є маркування, яке містить інформацію, придатну для цілей ідентифікації. Призначенням зазначених засобів є регламентація критеріїв ідентифікації, особливо це стосується нормативних документів. Під час ідентифікації шпалер звертають увагу на нормативні та технічні документи (стандарти та ін.), які регламентують показники якості та можуть бути використані для цілей ідентифікації, а також товарно-супровідні документи (накладні, сертифікати, посвідчення якості, керівництва по експлуатації й т. і.).

Критерії ідентифікації шпалер – це характеристики товару, які дозволяють ототожнювати найменування представленого товару з найменуванням, що вказане на маркуванні та/чи в товаросупровідних документах. Вимогами до показників критеріїв ідентифікації є: типовість для конкретного виду чи однорідної групи продукції; об'єктивність та порівнюваність; можливість перевірки; труднощі фальсифікації.

Відповідно до чинного ДСТУ 6810:2004 (ЕН 233-89) [2], нами виділені такі критерії ідентифікації шпалер: країна-виробник, найменування, товарний знак (за наявності) та юридична адреса виробника; найменування шпалер

(паперові, вінілові, текстильні на паперовій основі), тип, вид, марка; номер артикулу; номінальні розміри рулону (довжина полотна, корисна ширина) і їх граничні відхилення; номер партії; позначення стандарту; обмеження сфери застосування шпалер, якщо це передбачено в санітарно-епідеміологічному висновку; графічні символи для позначення характеристик (властивостей) шпалер; обмеження по утилізації шпалер (при необхідності); інструкція з наклеювання шпалер в залежності від класу шпалер і використовуваних видів основи для їх виготовлення; штриховий код (за наявності) [2].

Для аналізу маркування шпалер застосовуються вимоги п. 5.15 ДСТУ [2], згідно з яким на кожному рулоні повинно бути зазначене: найменування шпалер, країна-виробник і його юридична адреса, товарний знак (за наявності); вид шпалер, тип, марка; номер артикулу, номінальні розміри рулону (довжина полотна, корисна ширина) і їх допустимі відхилення; номер партії, позначення стандарту; обмеження області застосування шпалер, якщо це передбачено в санітарно-епідеміологічного висновку; графічні символи для позначення характеристик шпалер; обмеження по утилізації (при необхідності); коротка інструкція з наклеювання залежно від класу шпалер і видів основи для їх виготовлення; штриховий код (за наявності).

Список використаних інформаційних джерел

1. Шпалери. Технічні умови : ДСТУ 6810:2004 (ЕН 233-89) [Чинний з 2004-01-09]. К. : Держспоживстандарт України 2004. 25 с. (Національний стандарт України).
2. Бубенець І. Г. Етапи розвитку торговельної галузі в Україні. Вісник Запоріж. нац. ун-ту. 2011. № 1(9). С. 179-183.
3. Апопій, В. В., Процишин, О. Р. Нові вектори розвитку та інноваційні тренди у сфері торгівлі України. Підприємництво і торгівля. Львів. 2019. № 24. С. 5-13.

ВИДИ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ М'ЯСА ТА МЕТОДИ ЇЇ ВИЯВЛЕННЯ

З. П. Рачинська,

старший викладач кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Україна, м. Полтава

Фальсифікація і контрафакція товарів широко поширені, з ними стикається більшість споживачів. Як показують дослідження, більше 70% респондентів в тій чи іншій мірі стикалися з обманом виробників або продавців, купуючи фальсифіковані товари. Решта 30%, ймовірно, просто не помічали обману, так як саме вони ніколи не звертали уваги на зовнішній вигляд та на маркування при покупці товарів.

Оскільки фальсифікація продовольчих товарів робиться з корисливою метою і, як правило, завжди спрямована на отримання незаконних доходів, то для різних суб'єктів ринкових відносин (покупця і виробника) наслідки виготовлення, реалізації та споживання фальсифікатів мають різні наслідки. Однак всі вони пов'язані з певними ризиком і втратами [1].

Звичайно, споживачі піддаються найбільшому ризику і несуть від фальсифікації найбільші втрати. При цьому ризики споживача можна поділити на такі групи:

1. Економічні наслідки (великі витрати за меншу кількість товару; покупка продукту, непридатного до вживання, і т.п.).

2. Заподіяння фізіологічного шкоди організму (отруєння, поява нового захворювання, загострення наявного захворювання, генетичні порушення, формування онкозахворювань; смерть і т.п.).

3. Моральна шкода людині (пригнічений стан, стрес, втрата віри в добро, втрата віри в державу і т.п.).

Значних втрат внаслідок фальсифікації несе не тільки індивідуальний споживач, а й суспільство в цілому [2].

На ринку товарів м'ясо користується стабільним попитом у споживача, представлені різні його види, і покупцеві іноді важко вибрати якісний продукт з цього різноманіття. Купуючи м'ясну продукцію, часто багато покупців стикаються з фальсифікованим товаром. А склад продукту, вказаний на упаковці м'ясних виробів не завжди відповідає вмісту.

Якісна фальсифікація може бути обумовлена заміною цінної сировини менш цінним, а також додаванням менш цінних добавок. Крім того може бути використано м'ясо хворих або померлих тварин, а також м'ясо з порушенням схем розрубання туш або реалізації м'яса другої категорії за ціною першої. М'ясо нижчих сортів за ціною вищих.

Якісна фальсифікація продуктів полягає в підміні цінного м'язового м'яса менш цінними тканинами сполучної, хрящової або субпродуктами.

Фальсифікація може бути виявлена як візуальним шляхом так і з застосуванням стандартних органолептичних та фізико-хімічних методик.

Асортиментна (видова) фальсифікація. Підміна одного виду м'яса (домашнє м'ясо на м'ясо диких тварин). Вона може бути виявлена:

- шляхом вивчення анатомічної будови частин скелета і внутрішніх органів

- шляхом визначення деяких фізико-хімічних показників м'язової, жирової тканин, наприклад, за змістом глікогену.

- шляхом мікробіологічного дослідження м'язової тканини, хоча в багатьох випадках він йде як додатковий і не завжди надійний.

Якщо, наприклад, досліджується підозріле м'ясо в тушах або у великих шматках, то по порівняльно-анатомічним особливостям кісток скелета можна, зрозуміло, досить швидко і правильно прийти до певного висновку про приналежність м'яса до того чи іншого роду тварини. У житті, однак, у

величезній більшості випадків підміна м'яса робиться більш обережно і зазвичай практикується там, де викриття обману є справою дуже важкою, а сама фальсифікація менш ризикованою. Безсумнівно, що підміна м'яса одного роду тваринного іншим не може завдати якої-небудь істотної шкоди здоров'ю споживача. У нас немає, як відомо, тварин, що мають отруйне м'ясом. Проте, подібна підміна становить безсумнівний обман, так як про неї покупець не повідомляється, між тим як більшість людей до м'яса, наприклад, кінського, котячому, або собачому, відноситься в високому ступені гидливості. Тому не дивно, що на методику розпізнавання фальсифікації м'яса вже давно було звернуто увагу [3].

Існуючі способи для відмінності один від одного м'яса різних тварин можна в даний час звести в наступні групи. М'ясо розпізнається:

- 1) за кольором при його варінні;
- 2) по особливостям скелета і органів;
- 3) за кольором і консистенції жиру;
- 4) за визначенням в ньому глікогену.

Реакція на глікоген: позитивна – у диких тварин (в тому числі кішок, собак) і негативна – у домашніх тварин.

У яловичині, баранині і свинині глікогену міститься 0,2-0,3%, в конину – 1%, в собачому м'ясі – до 2%.

М'ясо дорослих тварин має більш грубу консистенцію, часто без прошарків жиру між м'язами. М'ясо молодих тварин більш ніжне, тонковолокнисте, за органолептичними властивостями воно ближче до м'яса домашніх тварин, ніж м'ясо дорослих диких тварин.

М'ясо великої рогатої худоби досить часто замінюють м'ясом диких тварин, проте у більшості диких тварин через 3-4 години після зняття шкури з'являється синювато-фіолетового відтінку. Крім того можна визначити і по відкладенню жиру під шкірою, воно як правило є в вигляді невеликих ділянок.

М'ясо має специфічний. А іноді неприємний запах.

Ідентифікувати туші тварин можливо також за будовою скелета тому кістки різних тварин мають істотні відмінності за формою, будовою, кількістю.

Список використаних інформаційних джерел

1. Сирохман І.В. Товарознавство м'яса та м'ясних товарів: підруч. для студ. вузів / І.В. Сирохман, Т.М. Раситюк; М-во освіти і науки України. – К.: ЦУЛ, 2004. – 384 с.

2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про якість і безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини» від 23. 12. 1997 р. № 771\97- ВР. Документ 2809–15 від 06. 09. 2005 р.

3. Чепурной И. П. Идентификация и фальсификация продовольственных товаров. – М.: Издат. – торговая корпорация «Дашков и К», 2002. – 460 с.

ТОВАРОЗНАВЧО-ЕКСПЕРТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕДУ НА ПРОДУКТОВИХ І СТИХІЙНИХ РИНКАХ

Л. І. Решетило,

професор кафедри товарознавства, технологій і управління якістю харчових продуктів, канд. техн. наук, доц.
Львівський торговельно-економічний університет, Україна, м. Львів

Р. І. Сибірна,

професор кафедри психології діяльності в особливих умовах,
д-р біол. наук, проф.
Львівський державний університет внутрішніх справ, Україна, м. Львів

Натуральний бджолиний мед є цінним продуктом з високими поживними, смаковими і лікувальними властивостями, який користується досить широким попитом в різних країнах. Сьогодні Україна є п'ятою за обсягами постачання меду на світовий ринок. За даними 2019 року урожай меду в Україні склав 80-100 тис. тонн, з яких 30-40 тис. тонн залишилося для внутрішнього споживання, решта було експортовано. Слід зазначити, що 90% пасік в Україні є приватними.

Проведено багато досліджень меду, які показують, що значна частина продукції на ринках світу є фальсифікованою у зв'язку з чим спостерігається падіння попиту на нього.

В Україні Міністерством аграрної політики розроблено і затверджено нові Вимоги до меду, що набули чинності з 6 лютого 2020 року, які гармонізовані із законодавством Європейського союзу у частині вимог до меду. Нові вимоги встановлюють вимоги до термінології, маркування, етикетування, показників якості меду, що дає змогу забезпечити безперешкодне функціонування ринку та запобігти підприємницькій практиці, що вводить споживачів в оману.

Згідно із затвердженими вимогами мед має складатися з вуглеводів, переважно із фруктози й глюкози, а також інших речовин, таких як органічні кислоти, ферменти, пилкові зерна. Колір меду може варіювати від прозорого (безкольорового), білого, світло-жовтого до темно-коричневого; консистенція – від рідкої, в'язкої до дуже в'язкою чи щільної. Допускається кристалізація меду від дрібнозернистої до крупнозернистої. Смак меду може бути солодким, ніжним, приємним, терпким, подразнюючим слизову оболонку ротової порожнини, без сторонніх присмаків, аромат – специфічним, приємним, слабким, сильним, ніжним, без сторонніх запахів. Смак та аромат меду повинні бути зумовлені рослинним походженням залежно від виду рослини.

Проведено багато досліджень меду, які показують, що значна частина його є фальсифікованою, у зв'язку з чим спостерігається падіння попиту на цей продукт.

Фальсифікацією вважається реалізація меду за рахунок продажу неякісної продукції з дефектами, які відомі тільки продавцю.

Асортиментною фальсифікацією меду є підміна одного виду іншим, якісною – підробка за допомогою використання різних добавок для поліпшення органолептичних властивостей при збереженні чи втраті інших споживчих властивостей, інформаційною – обдурювання покупців через неточну або неправдиву інформацію.

В Україні досить часто мед реалізують на продуктових і стихійних ринках (за межами продуктових ринків, по трасі, біля зупинок транспорту, біля супермаркетів тощо). Купуючи мед у цих місцях не кожний споживач може виявити фальсифікацію і ризикує придбати продукт сумнівної якості.

Популярним у споживачів є метод визначення «натуральності» меду за допомогою хімічного олівця. У випадку фальсифікації (завищеного вмісту вологи) на меді залишаються сліди від олівця. Лабораторними дослідженнями встановлено, що деякі види найкращого лугового меду реагують на хімічний олівець, а підробки витримують цей тест.

Слід зазначити, що якщо фальсифікація меду проведена вміло, то її досить важко виявити. Грубою фальсифікацією є підмішування до меду борошна, крейди, крохмалю, пігментів, цукрового сиропу, редукуючих цукрів тощо. Якість меду може бути низькою внаслідок неправильної технології його одержання, переробки і зберігання.

Для дослідження нами було відібрано шість зразків квіткового меду, який виробляється бджолами з нектару квітів багатьох рослин: два з Львівської області, по одному з Тернопільської, Рівненської, Хмельницької, Івано-Франківської та Закарпатської областей. Мед був розфасованим у скляну тару різної ємності без маркування і реалізувався без відповідної документації.

Дослідження меду проводилося за комплексом органолептичних, фізико-хімічних і мікробіологічних показників.

З органолептичних показників визначали колір, смак, аромат, консистенцію.

За кольором мед був світлим, янтарним і темним.

На смак зразки меду були переважно солодкими, в одному відчувалася кислинка. У всіх зразках меду через декілька секунд після дегустації відчувалося подразнення різної інтенсивності слизової оболонки рота і горла, причиною якого є фенольні сполуки меду. Цей показник є характерним для меду і чим менш інтенсивне відчуття подразливості, тим більша ймовірність того, що мед фальсифікований.

Аромат меду, який зумовлений його походженням, у чотирьох зразках був приємним, без сторонніх запахів, у двох зразках слабо вираженим.

За консистенцією один із зразків меду був рідким, один дрібнозернистим, решта – в'язкі.

Борошно і крохмаль, які при фальсифікації додають до меду для збільшення кількості, у досліджуваних зразках не були виявлені, домішки крейди теж були відсутні.

Один із зразків меду мав позитивну реакцію на желатин, який додають для збільшення густини, однак, при цьому смак і аромат погіршується, вміст інвертованого цукру та білка підвищується.

Масова частка води у досліджуваних зразках меду складала 18,7, 19,3, 19,4, 19,6, 19,8, 20,9%.

Найчастіше зустрічається фальсифікація меду концентрованим цукровим сиропом, яким згодують бджіл або додають у готовий мед. Цукор кристалічний можуть вносити також на початкових стадіях кристалізації меду, що сприяє рівномірній його кристалізації. При мікроскопічному скануванні у одному із досліджуваних зразків меду нами були виявлені поряд із голчастою структурою кристалами глюкози досить великі кристали сахарози з включенням зерен пилку медоносної рослини, що свідчить про згодкування бджіл цукровим сиропом. У натуральному якісному меді є тільки кристали глюкози і пилок медоносної рослини.

При дослідженні квіткового меду на наявність паді один зразок дав позитивну реакцію.

Зустрічається фальсифікація квіткового меду менш цінним з домішками паді. Він переважно має слабкий аромат або його не має, іноді гіркуватий присмак, після відкачування кристалізується дрібними (світлий) і великими (темний) кристалами. Квітковий мед з домішками паді, зібраної з листяних порід дерев, майже не кристалізується.

Фальсифікацію меду вважається нагрівання його до температури вищої за 60°C для тривалого збереження рідкого стану, декристалізації або припинення бродіння.

Нагрівання меду погіршує органолептичні показники, харчову цінність, знижується ферментативна активність, бактерицидна дія і лікувальні властивості. Крім цього, збільшується кількість оксиметилфурфуролу – шкідливої для людини речовини з канцерогенною дією, яка утворюється під час нагрівання із фруктози у кислому середовищі. Підробка нагріванням визначається за діастазною пробою – активністю ферментів меду, що потрапляють у нього з нектару квітів і частково з секретами слинних залоз бджоли. Для натурального меду вищого сорту діастазне число складає не менше 15 од. Готе, першого – не менше 10 од., з квітів білої акації – не менше 5 од. Готе. У досліджуваних нами зразках діастазне число складало 5,9, 7,8, 9,6, 10,2, 10,4, 15,7 од. Готе. З часом при зберіганні нагрітий мед розшаровується: нижній шар містить кристали глюкози і її конгломерати різних розмірів, верхній – міжкристалічну рідину.

Підробкою є додавання до меду залишків сот і мертвих бджіл, ніби як доказ того, що мед натуральний.

Деякі продавці при реалізації квіткового меду видають один вид меду за інший подібний. Підміну можна встановити за вмістом пилку переважаючих у даному меді квітів, складом цукрів, величиною активної кислотності.

За результатами наших досліджень з шести досліджуваних нами зразків меду тільки два були не фальсифікованими а якість їх була не найкращою.

Відповідним службам слід посилити контроль за якістю меду, що реалізується, заборонити продажу меду на стихійних ринках, щоб споживачі були захищеними від підробок.

Список використаних інформаційних джерел

1. Наказ Мінагрополітики та продовольства України “Про затвердження Вимог до меду” від 19.06.2019 р., № 330. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-19>.

2. У світі падає попит на мед через фальсифікацію. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/v-sviti-padae-popit-na-med-cerez-falsifikacii>.

3. Фальсификации меда и способы их идентификации. URL: <http://paseka.pp.ru/pchela-i-zdorove-cheloveka/607-falsifikaczii-meda-i-sposoby-ix-raspoznavaniya.html>.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЇЇ ПОПЕРЕДЖЕННЯ

Ю. С. Стрельнікова,

студентка

Н. В. Янченко,

доцент кафедри економіки, канд. екон. наук, доц.

Харківський національний університет будівництва та архітектури,

Україна, м. Харків

Коли ринкові відносини починають своє формування та тенденція приватизації торговельних та промислових підприємств набирає обертів, актуальним стає питання виявлення та попередження фальсифікації товарів.

Технічний прогрес вимагає використання нових технологій, щоб запобігти підробки товарів, оскільки фальсифікатори знаходять нові засоби для уникнення перевірки та контролю. Підробці підлягають як вітчизняні товари, так і продукція із-за кордону. Тому з метою запобігання та недопущення подальших правових порушень споживачів в багатьох країнах прийняті відповідні законопроекти.

Саме фальсифікація товарів відбувається шляхом надання підробці необхідної консистенції, зовнішнього вигляду, кольору при значному погіршенні або повній втраті харчової цінності та безпеки. Загалом це робиться з корисливою метою мати незаконну вигоду та порушує свободу та безпеку споживачів. Сучасна ситуація вимагає пильного контролю за якістю на всіх етапах виробництва продукції: від сировини до готового результату.

З правової точки зору фальсифікація – це різновид торгівельного шахрайства. Тому на виробниках, як і на посередниках, лежить велика відповідальність за те, щоб споживач зміг відрізнити підроблений товар від оригіналу. Досвід Німеччини 1849 року показує, що встановленням жорстких мір покарання за підробку різноманітних товарів можна досягнути бажаної мети – зменшення статистики злочинності в цій сфері економіки. Так, грошовий штраф до 150 марок та арешт загрожували тим, хто порушував поліцейське розпорядження про правила торгівлі, арешт до 6 місяців або штраф до 1500 марок – за підробку харчових продуктів, їх збереження та продаж [1].

Закони про запобігання фальсифікації харчових продуктів були прийняті в багатьох розвинених країнах у ХІХ столітті, у період розвитку ринків, у Франції (1851 р.), Італії (1890 р.), Бельгії (1891 р.), а потім в Англії, Австрії, Швейцарії.

Закон України «Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини» (розд. ІІ, стаття 4) встановлює основні критерії та ознаки неякісних, небезпечних для здоров'я і життя людини харчових продуктів і продовольчої сировини [2]. Об'єктами фальсифікації є: товари, послуги, грошові знаки, документи, інформація, фінансова та бухгалтерська документація, маркувальні та ідентифікаційні знаки, історичні факти, погляди та висловлення видатних особистостей та інше. Існує декілька видів фальсифікації, кожен з яких має свої засоби підробки товару: асортиментна фальсифікація, якісна, кількісна, вартісна, інформаційна та ін.

Стандарт ISO 9001 створює базу для інтеграції вимог стандартів, спрямованих на забезпечення безпеки споживача. Система менеджменту якості, побудована відповідно до ISO 9001:2000 націлена на виявлення й попередження появи невідповідної продукції, однак, вона не гарантує надходження на ринок безпечної продукції. Створення інтегрованої системи менеджменту відповідно до вимог стандарту ISO 9001 і принципами НАССР дає гарантію відповідності продукції вимогам і забезпечує її безпеку для споживача. Україна не залишилася осторонь від цієї важливої діяльності. В Україні в 2001 році були введені у дію державні стандарти: ДСТУ ISO 9000-2001 «Системи управління якістю. Основні положення та словник», ДСТУ ISO 9001-2001 «Системи управління якістю. Вимоги» та ДСТУ ISO 9004-2001 «Системи якості. Настанови щодо поліпшення діяльності» [1].

Держспоживстандарт України у своїй діяльності орієнтується на два основних чинники: з одного боку це забезпечення надійного захисту прав споживачів та їхньої безпеки, з іншого – захисту інтересів національної економіки, забезпечення умов для підвищення конкурентоспроможності національних виробників. В рамках ЄС, зокрема, лише питання безпеки та якості харчових продуктів у ланцюгу «від поля до столу» регулюється близько 400 європейськими директивами, які необхідно запровадити в законодавство України для створення аналогічної системи та набуття схожих результатів.

Станом на 1 січня 2008 року в Україні є чинними більш ніж 4,5 тисячі національних стандартів, гармонізованих з міжнародними і європейськими, з яких протягом 2007 року прийнято 877 таких стандартів. За програмою перегляду чинних в Україні міждержавних стандартів (ГОСТ), прийнятих до 1992 року, скасовано близько 3 тис. стандартів [4].

Система технічного регулювання та споживчої політики є одним з дієвих інструментів боротьби з тіньовою економікою. Проте її ефективність певним чином знизилась, зокрема, з набуттям чинності 26 грудня 2007 року Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [3], практично паралізовано роботу з державного нагляду.

На сьогодні найбільш проблемним питанням у сфері оцінки відповідності є діючий в Україні «Перелік продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації».

Відповідно до міжнародних стандартів, зокрема нормативного документу Комісії «Кодекс Аліментаріус» система перевірки та сертифікації харчових продуктів повинна застосовуватись всюди, де це можливо, задля того, щоб забезпечити відповідність харчових продуктів та систем їх виробництва необхідним вимогам. Цим правом користуються країни - члени СОТ, в яких існують переліки продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації.

Реалізувати харчові продукти без підтвердження їх безпечності відповідними документами, виданими або визнаними в межах ЄС, через ринкову мережу неможливо. В ЄС діють 84 органи з сертифікації харчових продуктів (в тому числі в Англії – 23, в Німеччині – 10, в Іспанії – 10), висновки яких вселяють довіру населенню щодо якості та безпечності харчових продуктів.

Враховуючи велику кількість факторів щодо сучасного становища процесу виробництва та політичного курсу, який повинен бути спрямований на запобігання випадків фальсифікації в національних та міжнародних масштабах, можна сказати, що перехід від обов'язкової сертифікації до європейської (міжнародної) нової моделі оцінки якості та відповідності повинен супроводжуватися кооперативною роботою законодавчої, нормативної, інфраструктурної сфери з боку контролю за виробничим процесом.

Кожна цивілізована країна повинна мати розвинуту систему технічного врегулювання, що буде забезпечувати конкурентоспроможність продукції в умовах глобалізації економіки, жорсткої міжнародної конкуренції та розподілу праці. Будь-які реформи та зміни у цій сфері, що будуть проведені без урахування інтересів та готовності усіх зацікавлених сторін, якими постають промисловість, органи влади, населення, контролюючі та наглядові органи, стратегічні партнери та інші, можуть призвести до незворотного руйнування всієї системи технічного регулювання в Україні, та до порушення конституційних прав громадян на споживання безпечної продукції, які встановлені статтями 42 та 50 Конституції України.

Список використаних інформаційних джерел

1. Дубініна А. А., Овчиннікова І. Ф., Дубініна С. О., Методи визначення фальсифікації товарів. Підручник. – К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2010. – 272 с.
2. Закон України від 6 вересня 2005 р. N 2809-IV «Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини».
3. Закон України від 5 квітня 2007 р. № 877-V «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності».
4. Коломієць Т.М. Експертиза товарів : [підручник] / Т.М. Коломієць, Н.В. Притульська, О.Л. Романенко. – К. : КНТЕУ, 2001. – 274 с.

ФАЛЬСИФІКАЦІЯ ТОВАРІВ В УКРАЇНІ З ТОЧКИ ЗОРУ СПОЖИВАЧА

В. І. Суворова,

студентка 4-го курсу арх. фак.

Н. В. Янченко,

доцент кафедри економіки, канд. екон. наук, доц.

Харківський національний університет будівництва та архітектури,

Україна, м. Харків

Фальсифікація – дії, спрямовані на обман покупця чи споживача шляхом підробки об'єкта купівлі-продажу з корисливою метою. Тому фальсифікація, в широкому розумінні, може розглядатися як дії, спрямовані на погіршення тих чи інших споживчих властивостей товару або зменшення його кількості за збереження найхарактерніших показників, але не є суттєвими для споживача.

Фальсифікація продовольчих товарів найчастіше проводиться шляхом надання їм окремих найбільш типових ознак, наприклад, зовнішнього вигляду, кольору, консистенції при загальному погіршенні або повній втраті окремих найбільш значущих властивостей харчової цінності (наявність повноцінних білків, жирів, вуглеводів, вітамінів тощо.) , в тому числі і безпеки.

При використанні терміну «фальсифіковані товари» багато хто плутає його з такими поняттями як «підробки-замінники» (сурогати, імітатори) і «дефектні товари» (одержувані через недосконалість технології або низької кваліфікації робітників). І це відбувається не випадково, так як багато підробки-замінники і дефектні товари широко застосовуються з метою фальсифікації натуральних продуктів, при цьому одержувачу або споживачеві або навмисне не надається необхідна інформація, або яка надається перекручена.

Фальсифікації піддаються не тільки товари, але і товаросупровідні документи, сертифікати якості, безпеки, країни походження, товарні знаки і так далі.

При фальсифікації товарів зазвичай піддається підробці справжності одна або кілька характеристик товару. Тому розрізняють наступні види фальсифікації товарів:

- асортиментна (видова);
- якісна;
- кількісна;
- вартісна;
- інформаційна;
- комплексна.

Кожен вид фальсифікації має свої характерні способи підробки справжніх товарів, а при комплексній – поєднання різних двох, трьох або всіх п'яти видів. Природно, що при комплексній фальсифікації необхідно встановлювати значимість кожного окремого виду на підробку товару в цілому [1].

Оскільки фальсифікація продовольчих товарів здійснюється з корисливою метою і, як правило, завжди спрямована на отримання незаконних доходів, то для різних суб'єктів ринкових відносин (покупця і виробника) наслідки виготовлення, реалізації та споживання фальсифікатів різні. Однак всі вони пов'язані з певними ризиком і втратами. Споживачі піддаються найбільшому ризику і несуть від фальсифікації найбільші втрати. При цьому ризики споживача можна розділити на наступні групи:

- економічні наслідки (великі витрати за меншу кількість товару; покупка продукту, непридатного до вживання, і тощо.);
- заподіяння фізіологічного шкоди організму (отруєння, поява нового або загострення наявного захворювання, генетичні порушення, формування онкозахворювань, летальний результат і тощо.);
- моральну шкоду людині (пригнічений стан, стрес, втрата віри в справедливість і тощо).

Щорічно в нашій країні від отруєння фальсифікованим алкоголем гине 25-30 тис. Чоловік, що порівняно з втратами від дорожньо-транспортних пригод.

Сьогодні, за оцінками експертів, на вітчизняному фармацевтичному ринку звертається 7-12% фальшивих лікарських засобів. В цілому ж по Україні підробляється до 40-50%, а в окремих регіонах до 60% всіляких товарів, тоді як в Європі і США лише 5-7%.

Тим часом ставлення багатьох споживачів до фальсифікації різних групи товарів не однозначне. Так, близько 84% респондентів абсолютно не сприймають фальшивих ліків і продуктів харчування, 77% – алкогольних і безалкогольних напоїв. Однак тільки трохи більше половини опитаних хочуть отримувати достовірну інформацію про дійсне походження ліків, а кожен п'ятий готовий платити за гарантію їх справжності на третину дорожче нинішньої ціни. У той же час 22% цілком лояльно ставляться до контрафактного одягу та взуття, перш за все спортивного. А 27% українців не бачать нічого поганого в підробці аудіо- і відеозаписів.

У той же час, 77% учасників опитування вважають, що контрафактні аудіо- та відеодиски і касети розкуповуватимуться і надалі, до тих пір, поки доступні основній масі населення через низьку ціну в порівнянні з ліцензованими. Але, як не крути, чесний виробник втрачає своє добре ім'я, прибуток і покупців, держава недоотримує податки, а споживач змушений витратити кровно зароблені гроші на придбання продукції сумнівної якості [3].

Опитування показало й інше: респонденти по-різному ставляться до введення покарань за підробку різних видів товарів. Наприклад, більше половини (майже 70%) споживачів схиляються до посилення заходів покарання за виробництво і збут фальсифікованих продуктів - харчування, що становлять загрозу їх здоров'ю. Що стосується підроблених товарів, що не роблять шкідливого впливу на людину, то за випуск подібної продукції пропонується або пом'якшити міру покарання, або взагалі скасувати. Справа в тому, що респонденти прирівнюють цю проблему до інших безкарних соціальних проблем: низької заробітної плати, наростаючого безробіття, низького рівня медичного обслуговування. А тому не дивно, що 68% опитаних, хоча і усвідомлюють, що боротьба з підробками – одна з актуальних проблем сьогодення України, проте заперечують проти покарання споживачів, свідомо купують контрафакт.

Фальсифікація товарів з'явилася з моменту появи перших товарних ринків. Оскільки фальсифікація товарів з правової точки зору є різновидом торгового обману, шахрайства, то до сих пір існує такий вислів: «Не обдуриш - не продаси». Але обман в усі часи карався дуже жорстоко. Оскільки фальсифіковані товари найчастіше представляють певну шкоду для здоров'я споживачів, то при створенні законодавчих актів про фальсифікації виходять з того, що як виробник, так і торговий посередник повинні не тільки остерігатися введення в обман споживача за допомогою одного з тих обманних способів, які кваліфікуються як шахрайство, а й зобов'язані зробити все необхідне для того, щоб покупець мав чітке уявлення про справжній гідність своєї покупки [2].

Таким чином, кажучи про фальсифікації харчових продуктів, можна сказати, що сутність фальсифікації не змінюється вже протягом століть. Рішення даної проблеми можливе лише при об'єднанні зусиль державних і громадських організацій, що зможе суттєво вплинути на зниження обсягів фальсифікування продовольчих товарів на вітчизняному ринку харчових продуктів.

Список використаних інформаційних джерел

1. Учебні матеріали. Фальсифікація товарів, поняття, види, засоби: веб-сайт. URL: <https://works.doklad.ru/view/IZP6EVrNWbs.html> (дата звернення: 02.04.2020)
2. Дубініна А.А., Овчиннікова І.Ф., Дубініна С.О., Летута Т.М., Науменко М.О. Методи визначення фальсифікації товарів.-К.: Видавничий дім «Професіонал», Центр учбової літератури, 2010.-272 с.

3. Кулініч О., Кунділовська Т., Омаров В. Оцінка відповідності товарів при прогнозуванні фальсифікації: монографія. Lap Lambert academic publishing, 15 с.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ДЖЕМІВ В КОНТЕКСТІ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ СИСТЕМИ НАССР

Г. В. Тищенко,

судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень

Д. Ю. Серeda,

судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень

Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Харків

Масштаби фальсифікації ринку харчових продуктів суттєві. Підроблені товари заповдіюють суттєві збитки як споживачам, які витрачають кошти і можуть завдати шкоди здоров'ю, так і виробникам, оскільки псується їх репутація. За експертними оцінками 10% усіх продуктів харчування, які реалізуються з комерційною метою, є підробкою [1].

Причин такому явищу декілька: використання виробниками низькоякісної сировини, нехтування санітарними нормами її зберігання та обробки, використання застарілого технічного обладнання, залучення до роботи некваліфікованих працівників, попит споживачів на дешеві товари, зниження контролюючої функції державних органів у боротьбі з фальсифікаторами, відсутність правового захисту базових параметрів ідентифікації товарів, котрі дозволяють виявити підробки та наявні дефекти [2]. Близько 60% м'ясної продукції зі свинини містить антибіотики. Український ринок переповнений підробками органічної продукції, а контроль за постачальниками продуктів шкільного харчування здійснюється на дуже низькому рівні.

Прийняття відповідних нормативно-правових документів, зменшення ставок ввізного мита згідно з міжурядовою угодою України з державами ЄАВТ [4] не запобігають випадкам контрабанди і реалізації споживачам фальсифікованої продукції. У зв'язку з цим захист внутрішнього ринку країни є однією з найважливіших задач як держави, так і бізнесу. Найбільш актуальною проблема ідентифікації харчових продуктів є для роздрібних торговельних підприємств, які, як правило, не мають відповідного лабораторного обладнання.

Більшість кондитерських виробів характеризується обмеженою біологічною цінністю. Найбільш досконалыми серед них є фруктово-ягідні вироби, оскільки виробляються із натуральних фруктів і ягід та зберігають корисні для організму людини властивості, виступаючи як джерело вуглеводів, органічних кислот, мінеральних солей і вітамінів [3, с. 211].

В країнах Європи та США поняття якості сприймається споживачами як рівнозначне поняттю безпечності, що призвело до створення системи НАССР, суть якої полягає у виявленні усіх критичних точок і чинників, які б могли вплинути на безпечність кінцевого продукту, їх усуненні та постійному контролюванні [4].

Активний розвиток ринку джемів формує головне завдання ідентифікації – визначення та підтвердження достовірності конкретного виду і назви продукту, а також відповідність його складу нормативній документації. Як засоби ідентифікації продуктів використовують нормативні, технічні та товаросупровідні документи, а також маркування [5, с. 148]. Головними показниками, які застосовуються як критерії під час ідентифікації товарів, є органолептичні та фізико-хімічні. Показники безпеки непридатні для ідентифікації харчових продуктів, оскільки на них впливають зовнішні чинники та життєдіяльність мікроорганізмів [6, с. 103], проте їх присутність є обов'язковою в контексті системи НАССР.

При ідентифікації для виявлення справжності доцільно використовувати комплекс методів – аналітичних, експертних, експрес-методів і фізико-хімічних. Ідентифікація проводиться за класичною схемою, яка включає роздільне й порівняльне дослідження.

При роздільному дослідженні встановлюються властивості двох порівнювальних об'єктів, а при порівнювальному – проводять порівняння показників ідентифікованого і порівнювального об'єкта, з'ясовуючи, які показники співпадають, а які відрізняються. Спочатку порівнюють інтегральні (групові) властивості, а потім – одиничні (індивідуальні).

Така послідовність порівнювального дослідження дозволяє виявити суттєву різницю вже на початкових стадіях дослідження. В процесі дослідження встановлюють різницю, з'ясовують її походження і визначають причину виникнення (зберігання, транспортування, використання).

Виявлення товарознавчих характеристик джемів проводиться за допомогою методів вимірювання та порівняння. Метод визначення органолептичних показників ґрунтується на застосуванні органів відчуття (зору, дотику, смаку) при кімнатній температурі та нормальному природному освітленні.

В Україні фальсифікованим вважається джем, в складі якого містяться недозволені харчові добавки [7, с. 157].

Для ідентифікації джемів як критерії застосовується маркування та органолептичні показники: зовнішній вигляд, консистенція, колір, смак і запах. Маркування відповідно до законодавства України повинне виконуватись українською мовою, для імпортованих товарів – додатково іншими мовами. За органолептикою джем повинен мати однорідну желеподібну консистенцію; масу, що мажеться, але не розтікається; смак та запах, властиві сировині, приємні, солодкі або кисло-солодкі; колір однорідний, властивий кольору плодів після уварювання.

Таким чином, маркування і органолептичні показники є найбільш доступними, простими, але не можуть бути єдиними критеріями ідентифікації і мають доповнюватись фізико-хімічними показниками, які характеризуються більшим ступенем вірогідності та об'єктивності. Проте, виявлення фізико-хімічних показників у деяких випадках не можливе через умови приймання і реалізації товару, а показники безпеки в контексті застосування українськими суб'єктами ринку вимог системи НАССР непридатні для ідентифікації харчових продуктів, що робить актуальним розробку і впровадження компактних засобів експрес-діагностики.

Список використаних джерел

1. У світі 10% усіх продуктів харчування, що продаються, є підробкою – ООН. УНІАН, 2019. URL: <https://www.uian.ua/health/worldnews/1970411-u-sviti-10-usih-produktiv-harchuvannya-scho-prodayutsya-e-pidrobkoju-oon.html> (дата звернення: 28.06.2019).
2. В Україні змінюються вимоги до виробництва фруктових джемів та подібних продуктів. AgroPolit. com, 2019. URL: <https://agropolit.com/news/12041-v-ukrayini-zminyatsya-umovi-do-virobnitstva-fruktovih-djemiv-ta-podibnih-produktiv> (дата звернення: 30.06.2019).
3. Марченко О. О. Аналіз ринку фруктово-ягідних кондитерських виробів та сировини для їх виробництва. *Молодіжний вісник ХТЕІ КНТЕУ: Збірка наукових праць магістрів*. 2018. Вип. 4. Ч. 1. С. 211-217.
4. Колотило Л. А., Майковська В. І., Актуальні питання впровадження системи НАССР в Україні. *Розвиток молодіжної науки в Україні: інновації, проблеми, перспективи*: збірник тез доповідей всеукр. студент. наук.-практ. інтернет-конф. 22-23 березня 2018. Харків : ХТЕІ КНТЕУ, 2018. С. 194-195.
5. Назаренко Л. О. Ідентифікація та фальсифікація продовольчих товарів: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 248 с.
6. Титаренко Л. Д., Павлова В. А. Ідентифікація та фальсифікація продовольчих товарів. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 192 с .
7. Линник О. О., Майковська В. І. До питання ідентифікації та фальсифікації джемів в Україні. *Актуальні проблеми теорії і практики експертизи товарів*: матеріали V міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 20-22 березня 2018 р. Полтава : ПУЕТ, 2018. С. 155-158.

СПОСОБИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА МЕТОДИ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ ПРОДУКТІВ ДИТЯЧОГО ХАРЧУВАННЯ

Л. В.Флока,

доцент кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної
справи, канд. с.-г. наук

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі», Україна, м. Полтава

Продукти дитячого харчування призначені для задоволення потреб дитячого організму в харчуванні на різних етапах його розвитку. Оскільки їжа відіграє важливу роль в житті людини, є пластичним матеріалом для побудови основних тканин і кісток зростаючого організму, а також джерелом енергії, необхідної для заповнення всіх енергетичних затрат в процесі життєдіяльності, то роль цієї групи продуктів для дитячого організму надзвичайно велика.

Важливими факторами, які формують якість продуктів дитячого харчування, є сировина, її хімічний склад та особливості технології виробництва. В комплексі вони повинні забезпечувати випуск готової продукції, яка відповідає основному призначенню продуктів дитячого харчування – максимально повне забезпечення організму дитини в корисних та збалансованих для засвоєння речовин і енергії.

В останні роки фальсифікація на українському ринку досягла неймовірного розміру. Причому підробки виробляються як на українському ринку, так і за кордоном. Це відноситься і до продуктів для дитячого харчування [1].

Ідентифікаційна експертиза якості є основоположною при оцінці, експертизі якості, сертифікації. Всі ці дії з товаром спрямовані на встановлення відповідності того чи іншого виробу певним вимогам.

Найбільш поширеними видами ідентифікації продуктів дитячого харчування є асортиментна, кваліметрична і інформаційна.

Асортиментна ідентифікація продуктів дитячого харчування – встановлення відповідності заявленої на маркуванні групової, видової або марочної приналежності продуктів, а також країни походження.

Оскільки багато видів продуктів дитячого харчування відносяться до продуктів глибокої переробки (наприклад, каші на заварній основі, плодоовочеві соки і пюре, консерви м'ясні, рибні), вони втрачають найбільш істотні ознаки вихідної сировини, що визначає видову приналежність продуктів дитячого харчування. Внаслідок цього часто неможливо встановити тільки за органолептичними показниками вид продуктів дитячого харчування, особливо якщо їх специфічний смак і запах обумовлені не смаком і запахом вихідної сировини, а знову утворилися або спеціально доданими в процесі виробництва речовинами.

У зв'язку з цим, при ідентифікації необхідно визначати найхарактерніші фізико-хімічні показники якості. Так, при видової ідентифікації продуктів дитячого харчування на молочній основі необхідно досліджувати їх жирно-кислотний склад, а продуктів дитячого харчування на плодоовочевої основі – якісний і кількісний склад органічних кислот і мінеральних речовин.

Марочну ідентифікацію необхідно проводити шляхом зіставлення по найбільш істотним ідентифікує ознаками досліджуваного зразка продуктів дитячого харчування певної товарної марки з подоланням (контрольним) зразком тієї ж товарної марки, відібраної на підприємстві-виробнику або в уповноважених ним представників, наприклад дистриб'юторів.

Ідентифікацію продуктів дитячого харчування по країні походження можна здійснювати за допомогою інформації на маркуванні. Маркування теж може стати об'єктом фальсифікації, а зазначені на ній відомості – недостовірними. У зв'язку з цим надзвичайно важливо виявити суттєві ідентифікуючі ознаки, які могли б вказати на країну походження продуктів дитячого харчування [2].

Кваліметрична ідентифікація продуктів дитячого харчування – це визначення їх відповідності встановленим вимогам нормативних документів, а також заявленому компонентного складу сировини і рецептурою.

Одним з найважливіших підвидів даної ідентифікації є компонентна ідентифікація, яка призначена: для перевірки всіх компонентів, зазначених на маркуванні; виявлення наявності невластивих або не заявлених на маркуванні компонентів, в тому числі шкідливих і (або) небезпечних. Так, при виробництві продуктів дитячого харчування на молочній основі для грудних дітей або дітей молодшого дошкільного віку частина молочного жиру може бути замінена на кокосову або пальмоядрову олію, що неприпустимо при компонентної ідентифікації. У зазначеному випадку доцільно визначити жирнокислотний склад продуктів дитячого харчування. Іншим прикладом виявлення не властивих продуктів дитячого харчування компонентів може служити виявлення в них ГМО.

Рецептурна ідентифікація продуктів дитячого харчування проводиться з метою встановлення повноти вкладення основних і допоміжних видів сировини відповідно до затвердженої рецептурою. Для цього виробник повинен представити досліднику інформацію про рецептуру продуктів дитячого харчування, так як на відміну від компонентного складу рецептура продуктів дитячого харчування не вказується на маркуванні. Крім того, при компонентної ідентифікації виявляється лише перелік компонентів, а при рецептурної – якісний і кількісний склад основного і допоміжного сировини [4].

Інформаційна ідентифікація продуктів дитячого харчування є спільною процедурою, що супроводжує асортиментну і кваліметричну ідентифікацію. Засобами її здійснення служать маркування і товарно-супровідні документи, в яких зазначено основні характеристики продуктів дитячого харчування: асортиментна приналежність (найменування продукції, найменування

підприємства-виробника, його юридична адреса), якісна (склад продукту, його інгредієнти, номер стандарту або технічного умови, термін придатності) і кількісна (маса-нетто) характеристики.

До загальних ознак асортиментної ідентифікації відносяться в основному органолептичні показники: зовнішній вигляд (форма, колір), ступінь подрібнення, смак і запах. Підгрупи продуктів дитячого харчування, виготовлені з основної сировини різних однорідних груп, не мають загальних фізико-хімічних показників, які відносяться до специфічним ознаками ідентифікації [3].

Одним з можливих результатів ідентифікації продуктів дитячого харчування є виявлення їх фальсифікації. Продукти дитячого харчування частіше піддаються кваліметричній і інформаційної фальсифікації і значно рідше – асортиментної. Це обумовлено тим, що на ринку продуктів дитячого харчування присутні в основному великі виробники, що спеціалізуються на випуску товарів цієї групи і дорожать своїм брендом. Однак випадки виявлення фальсифікованої продукції, особливо імпортової, все ж зустрічаються. Тому доцільно їх розглянути.

Кваліметрична фальсифікація – підробка товарів за допомогою харчових добавок, що поліпшують органолептичні властивості або збереженість, а також часткової або повної заміни дорогої сировини вищої градації якості нижчої, більш дешевою.

Інформаційна фальсифікація – неминучий супутник кваліметричної і асортиментної ідентифікації. Розрізняють два способи фальсифікації інформації продуктів дитячого харчування: недостовірність і недостатність відомостей на маркуванні і в товарно-супровідних документах [5].

Таким чином, на ринку продуктів дитячого харчування, на жаль, зустрічаються фальсифіковані продукти. Для їх виявлення необхідно проводити асортиментну, кваліметричну і інформаційну ідентифікацію продуктів дитячого харчування з використанням органолептичних і вимірювальних методів.

Список використаних інформаційних джерел

1. Должанський І.З. Аналіз ринку дитячого харчування України [Текст] / І. З. Должанський, Г. О. Вороніна // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2019. – № 1. – С. 82– 89.

2. Николаева М.А. Товарный менеджмент и экспертиза продуктов детского питания: учебное пособие./ Николаева М.А., Рязанова О.А. – М.: «Инфра-М Норма», 2016. – 224с.

3. Рязанова О. А. Товароведение продуктов детского питания: Учебное пособие./ Рязанова О.А., Николаева М.А. – М.: Издательство «Омега-Л»: Издательский дом «Деловая литература», 2003. – 144 с.

4. Сирохман І. В. Товарознавство харчових продуктів функціонального призначення [Текст] / І. В. Сирохман, В. М. Завгородня. – К. : Центр учбової літ-ри, 2009. – 544 с.

5. Экологический имидж пищевых производств / О. Д. Худякова, Л. Л. Шулькин // Сибирский торгово-экономический журнал. – №1. – 2018. – С. 100-103.

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ФАЛЬСИФІКАЦІЯ ШОКОЛАДУ

Є. В. Хмельницька,

доцент кафедри товарознавства, біотехнології та митної справи,
канд. техн. наук, доц.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі», Україна, м. Полтава

Термін «ідентифікація» визначається як ототожнення, порівняння чого з чимось. При ідентифікації товарів встановлюється збіжність досліджуваних товарів аналогам, які мають ту ж сукупність споживчих властивостей чи опису на товар на маркуванні, товаросупровідних та нормативних документах [2].

Ідентифікацію зразків шоколаду потрібно починати з аналізу маркування даних зразків за ДСТУ 3924-2014 [1]. При цьому маркування повинно відповідати вимогам Закону України «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів», який введено в дію 6.08.2019 року [4].

Враховуючи те, що майже кожен виробник шоколаду має власну рецептуру виробництва даного виду продукції і тримає її у секреті, для ідентифікації і визначення фальсифікату потрібно брати показники якості, які нормуються у ДСТУ 3924-2014 і не залежать від рецептури шоколадних виробів.

Для ідентифікації шоколадних виробів дуже важливим показником є визначення температури плавлення шоколадної маси. Справжній шоколад тоне в роті – температура плавлення какао-масла близька до температури людського тіла (28-36 °С). Найчастіше у фальсифікатах замінюють какао-масло пальмовим, кокосовим маслом, температура плавлення яких вища за температуру плавлення какао-масла. Наприклад, температура плавлення пальмового масла 32-42 °С. Такий шоколад повністю не тоне і в роті після нього залишається присмак рослинного жиру. Температури плавлення зразків можна визначати шляхом розплавлювання шоколадних виробів на водяній бані. Але такий метод дослідження природи жирів у шоколаді є досить відносним і неточним, тому доцільно визначати жирнокислотний склад шоколадних виробів хроматографічним методом.

Фальсифікація – це дії, спрямовані на обман споживача підробкою товару з корисною метою, це дії, спрямовані на погіршення споживчих властивостей товару чи на зменшення його кількості під час збереження найбільш характерних але не істотних для його використання за призначенням властивостей [3].

При фальсифікації шоколаду найчастіше використовують асортиментну, якісну та інформаційну фальсифікацію. Справа в тому, що вітчизняний шоколадний стандарт вищий багатьох зарубіжних. ДСТУ не допускає додавання заміників какао-масла, євронорми ж дозволяють додавати до 5% сторонніх жирів. Іноземні компанії – дуже закриті, свою рецептуру вони приховують, а дізнатися фактичне співвідношення інгредієнтів майже неможливо. Якщо судити по етикетці, нічого недозволеного в іноземному продукті немає. Виробники не зобов'язані писати на етикетці, скільки чого у відсотках вони додали в продукт. Проте, якщо шоколад відповідає державному стандарту, на ньому так і повинно бути написано «ДСТУ». Але на багатьох виробках значиться «ТУ» – технічні умови, тобто рецепт виробники розробили самі. Часто іноземні компанії економлять на какао. Справжній шоколад повинен містити не менше 35-37% какао-продуктів. Проте какао-масло коштує настільки дорого, що економія навіть десятої частки відсотка дає великий прибуток. Західне устаткування дозволяє заощадити 2-3% цього рецептурного компоненту.

Шоколад виготовляють з какао. Потрібно шукати на етикетці три основні компоненти – какао терте, какао-порошок і какао-масло. Якщо є які-небудь інші жири і масла, перед вами – не справжній шоколад, а фальсифікат. У складі справжнього шоколаду можуть бути присутні: цукор, емульгатор лецитин, фосфатидний концентрат, ароматизатори (часто це ванілін) і деякі інші добавки.

Шоколадом називається кондитерський виріб, виготовлений на основі какао-масла. Саме масло, а не какао-порошок, як думає більшість людей, додає шоколаду аромат і смак. До речі, саме тому так званий «білий шоколад» і має шоколадний смак, хоча зовнішній вигляд у нього зовсім не шоколадний.

Якість какао – бобів і какао-масла повинна бути дуже високою, відповідати певним вимогам не тільки в процесі переробки, але ще під час дозрівання. Добросовісні виробники шоколаду не всі какао боби погоджуються прийняти на переробку. Справу вважають за краще мати тільки з певними господарствами, що культивують какао. В основному в нашу країну сировина для справжнього шоколаду поставляється з далекої африканської країни Кот-д'Івуар. Але є такі жири, які за смаковими якостями наближені до какао-масла. Окрім аналогів натурального какао-масла існують і синтезовані замітники: гідрогенізовані соняшникова, оливкова, соєва, пальмова олії. Продукти, виготовлені на їх основі, теж смачні, тільки смак у них інший і називати їх шоколадом ніяк не можна, такі продукти правильно називати «кондитерська плитка» і «солодка плитка».

Слід пам'ятати важливе правило, зазначене у Законі України «Про захист прав споживачів» – на упаковці кожного товару обов'язково повинен бути вказаний повний склад компонентів продукту.

Справжній добротний шоколад не повинен містити консервантів, бо основний процес у виробництві – темперування (поступове контрольоване

охладжування при передбаченому температурному режимі) поширює по всій шоколадній масі максимальну кількість кристалів β . Оптимальна структура цього кристала і дозволяє одержувати шоколад з тривалим терміном придатності. Якщо процес темперування прискорений або виконаний з недостатнім дотриманням технологій, шоколад втрачає одну з найважливіших своїх властивостей – довговічність. У такому разі до нього починають додавати різні консерванти. Існуючими вимогами ДСТУ [1] в шоколаді дозволено використання консервантів в розмірі не більше п'яти відсотків від загального складу. При цьому назви консервантів (сорбінова кислота, сорбат кальцію, сорбітол) повинні вказуватися на етикетці повністю. Якщо вони замасковані загальним словом «добавки», шоколад, скоріш за все, відноситься до фальсифікатів.

Таким чином для шоколаду притаманні якісна і асортиментна види ідентифікації, а фальсифікація характеризується наступним: повною чи частковою заміною товару його заміником іншого виду; використанням дозволених та недозволених добавок, непередбачених рецептурою; обманом споживача за рахунок значного відхилення параметрів товару – маси; реалізації низькоякісного шоколаду за цінами високоякісного; вказанням неточної чи перекрученої інформації про товар.

Список використаних інформаційних джерел

1. ДСТУ 3924-2014. Шоколад. Загальні технічні умови. [Чинний від 2015-07-01] Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2015. 16 с.
2. Павлов В.І., Опьонова О.В., Павліха Н.В. Основи стандартизації, сертифікації та ідентифікація товарів. Київ: Кондор, 2004. 230 с.
3. Полікарпов І.С., Закусілов А.П. Ідентифікація товарів: Підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 344 с.
4. Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів : Закон України № 2639-ХІІІ редакція від 06.12.2018 [Електронний ресурс] : офіційний веб-портал Верховна Рада України. Нормативно-правова база України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

**ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 3
ЕКСПЕРТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ**

**QUALITY EXAMINATION OF MINERAL WATERS SOLD IN THE LVIV
REGION**

Marianna Pavlyshyn,

PhD in Technical Sciences, Associate Professor,
Head of Department of Commodity Research and Commodity Expertise

Svitlana Kuzma,

Master of Business, Economy, Trade and Exchange Activity

Halyna Ozymok,

PhD in Technical Sciences, Associate Professor
Dean of The Faculty of management, commodity and commercial activities,
Lviv Institute of Economics and Tourism, Lviv

Daily consumption of high quality drinking water is a pressing issue for Ukrainians, since a sufficient level of hydration of the body is a necessity for a healthy and productive life. According to research by scientists at the UK National Health Service, an adult living in a temperate climate zone should drink 6-8 glasses of water, up to 2 liters daily [1]. This standard is also valid for residents of Lviv region.

In 2019, the United Nations declared: "Emergency climate situation". This situation is caused by an extreme level of environmental pollution and an annual decrease of drinking water reserves. Every year more and more people choose bottled natural mineral water instead of sugary sodas. Increasing demand for mineral water leads to an increase in supply and, consequently, to an increase in the number of falsified water sales. Therefore, the issue of mineral water safety and quality research is very topical. This article is dedicated to that water problem.

Requirements for the quality and safety of water that is extracted and packed in the territory of Ukraine are defined in DSTU 4069: 2016 and DSTU 878-94: 19, which are harmonized with EU requirements [2, 3]. In Ukraine, we have standardized rules for acceptance, transportation, storage, packaging, control methods, environmental protection, safety and manufacturer's guarantees.

We investigated the organoleptic and physicochemical indicators of the quality of bottled mineral waters in the laboratory of commodity examination and customs of the Lviv Institute of Economics and Tourism (LIET). For the study according to the requirements of the standard were selected three samples of mineral bottled water, which are in demand in Lviv region. All samples were bought in one of the most popular supermarket chain in Lviv "Aushan".

1. Mineral water of “Soluki” trademark, sulphate-chloride, chloride-sulphate, calcium-sodium, medical-canteen, low-carbonated (LLC "Valetudo" Lviv region, Yavoriv district, Soluki village, I. Franko street).

2. Mineral water of “Morshynskaya” trademark, natural canteen of different anionic and different cationic composition, highly carbonated (JSC "Morshynsk Mineral Water Plant "OSKAR" Lviv region, Morshin city, 12a Geologiv street).

3. Mineral water of “Mirgorodskaya” trademark, chloride-sodium, medical-canteen, highly carbonated (JSC "Mirgovodsk Mineral Water Plant" Poltava region, Myrhorod city, Minzavodska street).

The characteristics of the mineral water samples selected for examination are presented in Table 1.

Table 1 – Analysis of bottled mineral waters selected for examination

Water trademark	Producer	Adress	Package	Price, hrn. per bottle	Chemical composition, mg / dm ³
“Soluki” trademark	LLC "Valetudo"	Lviv region, Yavoriv district, Soluki village, I. Franko street	PET, transparent green bottle of 1.5 liter. embossed	19,5	Anions: HCO ₃ 30-200; SO ₄ <100; CL<60. Cations: (Na+K)<70; Ca 5-80, Mg<50. Mineralization: 0,1-0,4 mg / dm ³ .
“Morshynskaya” trademark	JSC "Morshynsk Mineral Water Plant "OSKAR"	Lviv region, Morshin city, 12a Geologiv street	PET, transparent bottle of 1.5 liter. embossed	12,4	Anions: HCO ₃ 30-200; SO ₄ <100; CL<60. Cations: (Na+K)<70; Ca 5-80, Mg<50. Mineralization: 0,1-0,4 mg / dm ³ .
“Mirgorodskaya” trademark	JSC "Mirgorodsk Mineral Water Plant"	Poltava region, Myrhorod city, Minzavodska street	PET, transparent blue bottle of 1.5 liter. embossed	11,8	Anions: hydrocarbonates 150-450; sulfates 20-250, chlorides 1000-2500. Cations: Ca 30-200, Mg <50; Na+K 600-1200. Mineralization: 2,5-3,5 mg / dm ³ .

The results of the mineral waters analysis from table 1 shows:

1) The samples did not contain all the required labeling information on the label. In particular, the water of “Morshynskaya” trademark label has no recommendations for consumption rates.

2) All bottles samples contained a short black strip at the junction of the label. This strip indicates the automatic bonding of the label. It serves, as the first indicator

of counterfeit detection, since on counterfeit waters labels are forged manually there will be no such stripes on them.

3) On the surface of all bottles, there are special embossing marks, which are also indicators of the originality of the samples.

The results of sensory analysis of mineral waters in terms of transparency, color, smell and taste are indicated in Table 2.

Table 2 – Results of sensory analysis of packed mineral waters

Quality indicators	DSTU requirements 878-94:19 [3]	The results of the TM water study		
		«Soluki»	«Morshynskaya»	«Mirgorodskaya»
1	2	3	4	5
Transparency	Transparent liquid without any impurities	Transparent without opalescence	Transparent without opalescence	Transparent without opalescence
Scores	5	5	5	5
Coloring	Colorless liquid or tinged from yellow to green	Colorless liquid	Colorless liquid	Colorless liquid
Scores	5	5	5	5
Scent	Typical for a complex of dissolved substances in water	Neutral with light notes of sulfur	Odorless	Neutral
Scores	5	4	4	5
Flavor	Typical for a complex of dissolved substances in water	Neutral, salty, slightly burning with a hint of sulfur	No taste, with a strong release of air bubbles	Salty, sour-bitter, with a strong release of air bubbles
Scores	5	5	4	3
Total	20	19	18	18

So, examined bottled mineral water, which was sold in the supermarkets of Lviv, we established:

1. Mineral medical-table water of “Soluki” trademark by sensory analysis with 20 possible points received - 19. This is the best result among the tested samples. Therefore, the water quality of "Soluki" trademark water is high, it was standard in terms of organoleptic characteristics.

2. Mineral natural table water of “Morshynskaya” trademark received 18 points, which is also a good result. In terms of organoleptic characteristics, it met the requirements of the standard.

3. Mineral medical-table water of TM "Mirgorodskaya" also got 18 points, but its characteristic taste lowered its rating to "satisfactory".

To examine the quality of water by physical and chemical characteristics we choose four main indexes: Ph level, dry residue, density and mineralization. The results of experimental studies of the quality of mineral waters by physical and chemical parameters are presented in table 3.

Table 3 – Results of physical and chemical studies of mineral water

Indexes	Research data		
	«Soluki» water	«Morshynskaya» water	«Mirgorodskaya» water
1	2	3	4
Ph level	5,74	6,68	5,40
Dry residue, %	3	2	2
Density, g/cm ³	1,334	1,334	1,334
Mineralization, g / dm ³	3-5	0,3-0,4	2,5-3,5

Ph level, dry residue and density levels in all tested water samples are within normal limits. According to the level of water mineralization, "Soluki" trademark and "Mirgorodskaya" trademark corresponded to the declared classification: "Mineral medical table water". However, the level of water mineralization of "Morshynskaya" trademark calls into question its marking "Mineral water". In our opinion, it was more appropriate to attribute this water to the Natural Drinking Room.

Therefore, according to the results of the trade examination of quality, it can be concluded that no falsification was detected among the examined samples. Water was in line with the standart. The water samples tested are of high quality and safe to use.

Mineral waters of "Soluki" and "Mirgodskaya" trademarks correspond to the information stated on the labels. The classification of "Morshynskaya" water as mineral is not contrary to the standard, but it is still conditional, since its level of mineralization is low. In our opinion, it would be more appropriate to classify it as a "natural drinking canteen".

References

1. Water: Do we really need 8 glasses a day? (2018). URL: <https://www.medicalnewstoday.com/articles/306638> - (accessed 29 February 2020).
2. Napoyi bezalkholni. Zahalni tekhnichni umovy. [Soft drinks. General technical specifications.] (2016). DSTU HOST 4069:2016. Kyiv: Derzhspozhivstandart Ukraine [in Ukrainian].
3. Vody mineral'ni pryrodni fasovani. [Packed natural mineral waters. General technical specifications] (2019). DSTU HOST 878-94:19. Kyiv: Derzhspozhivstandart Ukraine [in Ukrainian].

THE ANALYSIS OF THE COMPETITIVE ENVIRONMENT OF PJSC «TERA»

O. O. Vashkiv,
student

O. P. Vashkiv,
Ph.D., Associate Professor Department of Entrepreneurship and Trade
Ternopil National Economic University, Ukraine, Ternopil

Today, the production of confectionery is one of the most developed sectors of the food industry in Ukraine. Confectionery market in Ukraine is highly competitive and saturated. It employs about 800 companies [3, p. 123]. Apart from that, the domestic market of confectionery is fairly consolidated. Much of confectionery products (60%) are produced and sold by about ten confectionery companies. The main participants in Ukrainian confectionery market are «Roshen», «Korona», «Svitoch», «Conti», «Lyubimov», «AVK» [1] and others. The largest share of the confectionery market in Ukraine is taken by the domestic products. In total, the sales they represent are about 95% [3, p. 123].

Confectionery industry employs about 170 thousand workers. The production capacity of the industry loaded about 70%. Total production capacity is over 400 thousand tons per year [2, p. 272], which allows not only to fully meet the needs of the domestic market but also export the products abroad.

During the last 8 years the market leader in confectionery is a corporation «Roshen», which in 2018 ranked seventh in the overall ranking of the top 100 brands and Ukraine confidently holds first place among brands confectionery industry. Dynamics of competing brands in confectionery industry of Ukraine for 2011-2018 are presented in Fig. 1.

The main struggle for the leading position in the ranking of the top 100 brands in the confectionery field of Ukraine carried out six such brands as «Roshen» «Korona», «Svitoch», «Conti», «AVK» and «Lyubimov». First place in this list surely hold «Roshen», «Korona» and «Svitoch». In a highly competitive market of confectionery creation of products under a particular brand is a prime example of the prevailing competitive advantage that is focused on the consumer. From this perspective, the brand as a competitive advantage of the enterprise allows consumers to identify products and create attractive image of it. From the point of view of the enterprise, the brand is its competitive advantage, which allows the formation of groups of regular consumers, and, therefore, becomes a precious asset of the enterprise.

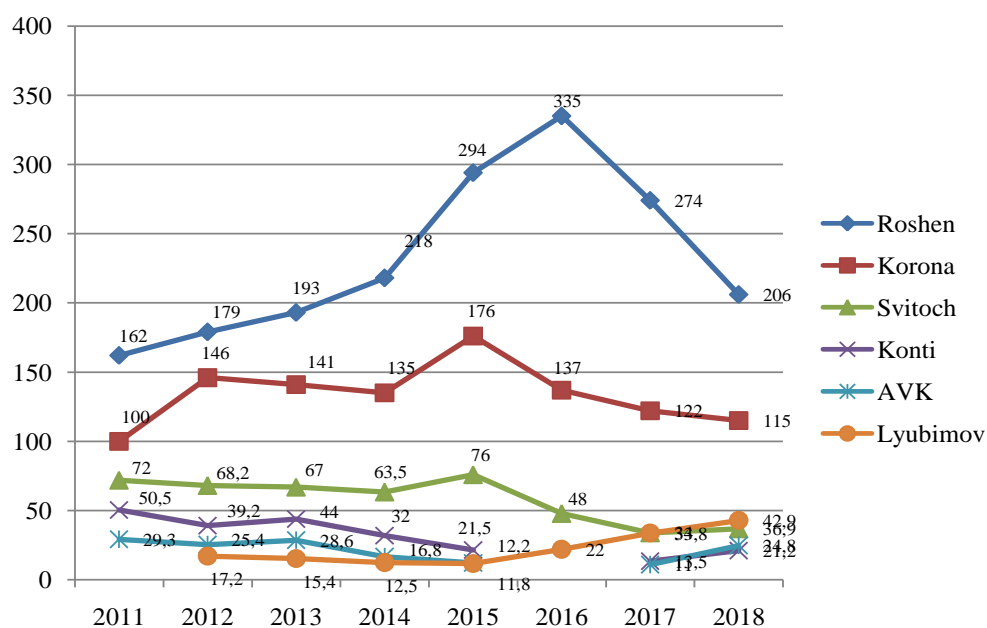

Fig. 1. The competition dynamics of Ukrainian brands within confectionery industry for the period of 2011-2018 yy. (MM USD) [1]

The peculiarity of confectionery field of the market regarding the dynamics of change in their rating position is that some brands may fall out of the rankings, but coming back it does not lose the previous position. For example, Conti and AVK rankings in 2014 had 57 and 77 positions respectively and later in 2015 both companies never entered the top 100 brands in Ukraine. Having returned in 2016 without significantly changing its position, companies managed to rank 58 and 66 positions. Changes in domestic companies ranking positions within confectionery industry for the period of 2011-2018 are presented in Annex 8.

Today PJSC «Tera» continues to increase production and expanding the existing sales network as well as working to create the brand «Tera». The main priorities of the company are quality products, which is the main competitive advantage of the company.

The main markets of PJSC «Terra» are Ternopil region, Kyiv region and the Western Ukrainian region. The company cooperates with all categories of customers: stores, private entities, companies that sell products in the following cities: Lutsk, Khmelnytsky, Ivano-Frankivsk, Lviv, Vinnytsia, Mukachevo, Uzhgorod, Kyiv, Kalush, Rivne, Alexandria.

The main competitors of the company are TM «AVK» (m.Dnipro), TM «Rodyna» (Rivne region), «Stymyl» TM (Dnipro), TM «Roshen» (Kyiv), TM «Zagora» (Kyiv), TM «Svitoch» (Lviv), TM «Mriya» (Poltava region). TM «Lucas» (Kremenchug).

Each of these companies are certainly characterized by a number of competitive advantages that provide an adequate level of competitiveness in the

confectionery market of Ukraine. By the use of radial diagrams we have illustrated the review of key competitive advantages within geographically closest competitors of PJSC «Tera» (Fig. 2).

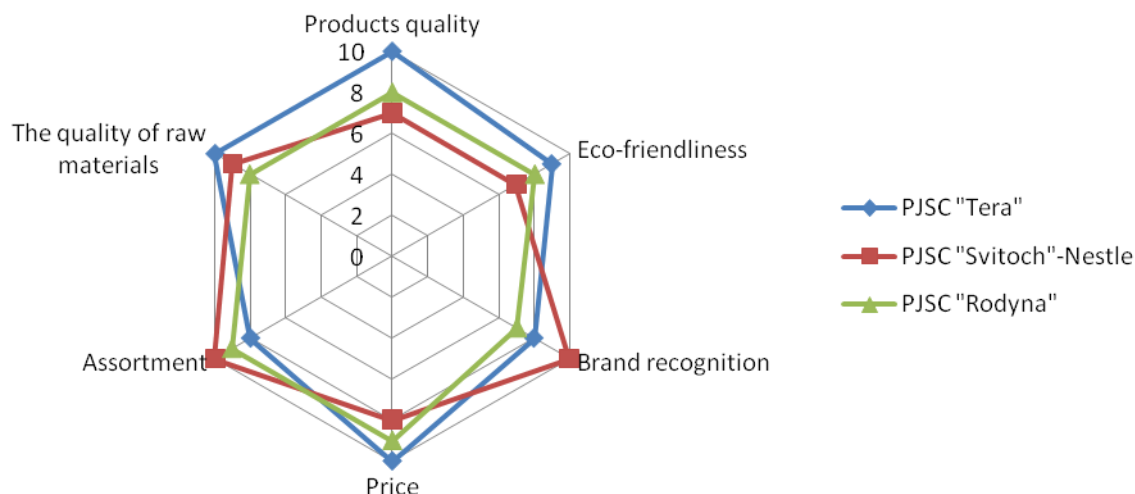

Fig. 2. The radial diagram of competitive advantage within confectioneries PJSC «Tera» (Ternopil), PJSC «Torch»-Nestle (Lviv), and JSC «Rodyna» (Rivne)

As shown in the diagram, the high-quality products of PJSC «Tera», its cost, control of the raw materials used, and low emissions are what differentiates the company from the competitors. However, the company lags behind its rivals on indicators such as brand awareness and breadth of product range.

The confectionery products of PJSC «Tera» are made by modern technology. The operation of modern equipment, strict observance of technology and sales emphasis on using only high-quality raw materials, original recipes, which are used in the manufacture of confectionery products, environmental products – these are the main competitive advantages of the company «Tera» that has been in the market for 65 years.

The list of used informational sources

1. Рейтинг національних брендів «UkrBrand-2018». URL: <http://mppconsulting.com.ua/ukrbrand/ukrbrand2018.pdf> (дата звернення: 20.02.2020 р.).

2. Статистичний щорічник України за 2017 рік / за ред. І.Є. Вернера. Київ : Державна служба статистики України, 2018. 541 с.

3. Тичинська А. І., Наумова М. А. Дослідження ринку кондитерських виробів України. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2017. С. 122-126.

МОЖЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ

О. В. Бараболя,

доцент кафедри рослинництва, канд. с.-г. наук
Полтавська державна аграрна академія, Україна, м. Полтава

Низький рівень забезпечення населення нашої та інших держав якісними продуктами харчування є глобальною проблемою, яка з часом зростає все інтенсивніше. Неякісне управління якістю та безпечністю харчової продукції на різноманітних етапах виробництва та у процесі її транспортування, реалізації, зберігання, проводять як до інфекційного захворювання споживачів, так і до додаткових втрат, штрафів та банкрутства бізнесу.

Україна має всі можливості бути передовим експортером харчової продукції та сировини з високим валовим прибутком. Для впровадження цих можливостей необхідно запровадити жорстку систему контролю якості харчової продукції. Це дасть змогу експортувати продукцію на ринки ЄС та інші розвинуті країни збільшуючи обсяги продаж та прибутки країни збільшуючи обсяги продаж та прибутки, оскільки, харчова продукція – це продукція з більш високим валовим прибутком. Ринок ЄС досяг своєї максимальної здатності щодо випуску харчової продукції і все більша увага приділяється Україні, щоб задовольнити свою потребу в продуктах та харчовій

На сьогоднішня категорія якості є провідною у всіх країн світу. Відповідно високі вимоги до якості продукту і дотримання даних вимог є одним із важливих аспектів конкурентоспроможності підприємства та надає перевагу продукції розвинутих країн на світовому ринку, забезпечує їхню безпеку, конкурентоздатність і дозволяє відігравати провідну роль у світовому розподілі праці. В ринкових відносинах виробник харчової продукції використовувати всі методи, розроблені світовою і вітчизняною практикою. Тому контроль якості продуктів харчування є однією з основних проблем сьогодні.

Якість – це сукупність властивостей і характеристик товару або послуг, які здатні задовольнити конкретні особові чи виробничі потреби споживача, відповідно за призначенням. Забезпечення якості це постійний процес оцінки якості сировини з метою підтвердження того, що задовольняються відповідні цілі та стандарти якості. Управління якістю продукції – це вже конкретні дії, що здійснюються при створенні харчової продукції, вони призначені для того, щоб забезпечити необхідний рівень якості [1].

В нашій державі методи контролю харчової продукції здебільшого базуються на досвіді 1990-х рр. система забезпечення якості відноситься до методів, розроблених світовою і вітчизняною діяльністю із забезпечення постійної якості продукції.

Система якості – сукупність організаційної структури, відповідальності, процесів і ресурсів, що забезпечує здійснення загального керівництва якістю [3].

Найбільш важливим способом дотримання та комплексного управління якістю є система якості. Розроблено три міжнародних стандарти Міжнародною організацією по стандартизації (ІСО), які отримали в ІСО індекс 9000 та ряд інших оновлених стандартів до індексу 14000. Важливим у питанні комплексного управління якістю є створення та впровадження в діяльності підприємств систем комплексного контролю управління якістю.

Створення єдиного контролюючого органу або єдиного відомства можна буде забезпечити ефективний спосіб проведення зрозумілих перевірок якості харчової продукції та захистити права споживачів, функції та сфери відповідальності якого розділені та детерміновані, з інспекторами, праця яких гідно оплачується. Споживач має отримати продукцію, яка належить виробнику із системою контролю за світовими вимогами [3].

В Україні проблеми стандартизації і сертифікації займається Держспоживстандарт. Цей національний орган зі стандартизації представляє Україну в таких міжнародних організаціях, як Міжнародна організація зі стандартизації (ІСО), Європейський комітет із стандартизації (СЕН), Міжнародна Рада зі стандартизації, метрології із сертифікації (МДР), Міжнародна електротехнічна комісія (ІЕС). Взаємодія з ІЕС та ІСО. Україна має право на пряме впровадження їхніх стандартів [4].

Можна зробити висновок, що проблема якості харчових продуктів є багатогранною та невичерпною. Якщо врахувати існуючі методи та інструменти у сфері контролю та управління якістю, а також можливості нашої держави щодо гармонізації стандартам ЄС пропонуємо такі кроки для реалізації: практикувати безперервний контроль виконуваних процесів з виготовлення харчової продукції, розробляти та впроваджувати підприємствами системи управління якістю, сформувані розуміння у бізнесу, що харчові підприємства, а не держава, відповідають за продукцію, яку вони випускають; налаштувати систему контролю за безпекою цієї продукції з боку держави.

Список використаних інформаційних джерел

1. Архіпова В.В. Ресторанна справа: асортимент, технологія і управління якістю продукції в сучасному ресторані/ В.В. Архіпова, Т.В. Іванникова, А.В. Архіпова. – К.: центр учбової літератури, 2008. 286 с.
2. Радченко Л.О. Організація виробництва на підприємствах громадського харчування/ Л.О. Радченко. – Ростов н/Д: Фенікс, 2006. – 352 с.
3. Система НАССР вже ефективно працює на 99% підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// regionews.com.ua/node/56850](http://regionews.com.ua/node/56850).
4. Ульяновченко Ю.О. Державне регулювання стандартизації та сертифікації продукції аграрного сектора економіки України [Електронний ресурс]/ Ю.О. Ульяновченко. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2013-2/doc/3/01.pdf>.

ПРОБЛЕМИ ПРИЗНАЧЕННЯ І ВИРОБНИЦТВА СУДОВО- БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ТА ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

М. Л. Бондаренко,
головний судовий експерт, магістр права
Донецький науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Маріуполь

Стратегічними цілями забезпечення національної безпеки в Україні є: розвиток економіки, забезпечення економічної безпеки і створення умов для переходу економіки на новий рівень технологічного розвитку. У зв'язку з цим особливу тривогу викликає кримінальна експансія в економічну діяльність держави. Тому метою розслідування злочинів зазначеної категорії є, перш за все, забезпечення економічної безпеки держави і господарюючих суб'єктів, що служить запорукою досягнення ефективного економічного зростання в Україні.

У справах про злочини у сфері підприємницької діяльності судово-бухгалтерська експертиза призначається головним чином для усунення протиріч між висновками ревізії і матеріалами кримінальної справи, встановлення розміру та періоду заподіяння матеріальної шкоди, осіб до цього причетних. Разом з тим, експертам-бухгалтерам слід докласти зусиль до пошуку нових фактів зловживань, що можливо тільки при наявності максимального переліку наданих бухгалтерських документів [1].

Виходячи з конкретних завдань розслідування і судового розгляду злочинів в сфері підприємництва, в ході судово-бухгалтерської експертизи потрібно встановити:

- правильність документального оформлення операцій з приймання, зберігання, транспортування та реалізації товарів, обґрунтованість розрахунків між підприємцями;
- відповідність відображення в бухгалтерських документах операцій інструкцій і схожість або відмінність показань проходять у справі юридичних або фізичних осіб даними обліку;
- документальну обґрунтованість оприбуткування, відпустки, списання матеріальних цінностей, які визначаються з урахуванням висновків фахівців інших галузей знань (економістів, товаровознавців та ін.);
- відповідність звітності даним первинного бухгалтерського обліку, документальне підтвердження розміру заниження оподаткованого прибутку або ухилення від сплати податків в бюджет;
- розмір фактично утворених нестач, лишків матеріальних цінностей, грошових, валютних коштів і суми заподіяного матеріального збитку.

Для постановки питань на дозвіл судово-бухгалтерської експертизи, слідчому необхідно використовувати допомогу фахівця-бухгалтера. Найбільш часто у кримінальних справах про злочини у сфері підприємництва на дозвіл судово-бухгалтерської експертизи слідчі ставлять такі питання:

- чи підтверджується документами обліку нестачу товарів у зазначеній сумі, встановлена аудиторською перевіркою;
- яка сума надлишків утворилася у підприємця, виходячи з «чорнових записів» про надходження і відпуск товарів;
- чи правильно оформлені результати інвентаризації товарів (акт №, число, місяць, рік), що значаться за матеріально відповідальною особою на складі (в цеху);
- який матеріальний збиток заподіяно організації, внаслідок необґрунтованої виплати зарплати працівникам, з урахуванням їх показань про те, що вони не виконували зазначені роботи;
- чи обґрунтовані висновки ревізії про заліку пересортиці товарів і розрахунку суми збитку;
- яка сума доходу, отриманого підприємцем від реалізації товарів, виконання робіт, надання послуг?

При призначенні судових експертиз недоліками є неповнота і недоброякісність матеріалів, які направляються на дослідження, напрям експерту документів обліку, не відносяться до справи. У багатьох випадках проблеми виникають через невчасність призначення експертизи, необґрунтованість їх проведення, безграмотного формулювання питань.

Зазначені недоліки породжують необґрунтоване збільшення термінів виробництва експертиз і судового розгляду, непродуктивну витрату сил і часу на відшукування необхідних для дослідження зразків, документів, втрату об'єктів і неповноту експертних досліджень, оспорювання висновків раніше проведених інвентаризацій, аудиторських перевірок, ревізій і т.д.

При призначенні судових експертиз часто виявляються і слабкі знання слідчими процесуального порядку збирання, підготовки і оформлення матеріалів для дослідження. Вважаємо, що їм недостатньо добре знати матеріали кримінальної справи, за якою потрібно виробництво експертизи, потрібно ще чітко уявляти собі її можливості для вирішення необхідних завдань. Успіх багато в чому буде залежати від своєчасної, правильної та повної консультації, отриманої слідчим від фахівця.

У справах про злочини у сфері підприємницької діяльності досить часто потрібно дослідження споживчих властивостей товарів, продуктів, напівфабрикатів, тари і документів їх обліку, що представляється можливим за допомогою судово-товарознавчої експертизи, яку на даний час, слідчі призначають дуже часто. Призначаючи даний вид експертизи, експерту-товарознавцю слід представити зразки для порівняльного дослідження. Дослідження матеріалів кримінальних справ в сфері підприємництва показують,

що, в ході судової товарознавчої експертизи підлягають дослідженню наступні чотири групи об'єктів:

- а) продовольчі і промислові товари;
- б) сировина, напівфабрикати, допоміжні матеріали;
- в) тара і інші пакувальні засоби;
- г) документи за походженням і обліку товару.

Ґрунтуючись на цьому, вважаємо, що предметом судової товарознавчої експертизи є визначення товарного вигляду, сорту, ціни сировини, товарів і продукції [2].

Експертам-товарознавцям для виробництва досліджень доцільно направляти документи, що містять відомості про рух і зберіганні товарів (книги обліку покупок і продажів, акти контрольних перевірок товарів, сертифікати якості, картки кількісно-сортового обліку, акти лабораторних аналізів перевірки якості товарів). Також для якісного проведення товарознавчого дослідження експерту-товарознавцю необхідно направити довідки, акти, свідоцтва санітарного лікаря, технолога, що дозволяє визначити стан тари під товаром, наявність його маркування, порядок складування, дотримання режиму зберігання [3].

По кримінальних справах про злочини у сфері підприємницької діяльності висновок експерта, як бухгалтера, так і товарознавця допомагає з'ясувати обставини, необхідні для встановлення істини у кримінальній справі.

З розвитком ринкової економіки законодавча й нормативно-технічна база України також перебуває у стадії постійного вдосконалення й оновлення, де в багатьох випадках зустрічаються суттєві суперечності, що ускладнює роботу судових експертів та є одним із чинників, які впливають на якість отримання обґрунтованих висновків сучасних судово-товарознавчих експертиз, що свідчить про необхідність його подальшого вдосконалення та приведення у відповідність із реаліями боротьби зі злочинністю.

Список використаних інформаційних джерел

1. Слободзян А.П. Правові основи призначення та проведення експертиз у кримінальному провадженні. Юридичний науковий електронний журнал. 2014. № 6. С. 224–227.

2. Архіпов В. В. Зміст предмету судово-товарознавчої експертизи [Електронний ресурс] / В. В. Архіпов, А. В. Архіпова // Форум права. – 2007. – № 1. – С. 9–13. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2007-1/07/avvcte.pdf>.

3. Архіпов В. В. Класифікації експертних завдань, які вирішуються в рамках судово-товарознавчої експертизи / В. В. Архіпов // Часопис Київського університету права. – 2007. – № 4. – С. 181–187.

СУДОВА ТОВАРОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА ШКІЛЬНО-ПИСЬМОВИХ ТОВАРІВ

В. В. Бондаренко-Берегович,
судовий експерт

Вінницький науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Вінниця

Визначення вартості шкільно-письмових товарів є одним із важливих питань судової товарознавчої експертизи.

Відповідно до Закону України «Про судову експертизу» судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [1].

До числа об'єктів судової товарознавчої експертизи належать: шкільно-письмові товари, меблеві товари, будівельні товари, продовольчі товари, техніка, фото-, радіо-, відеоапаратура тощо.

Проведення судово-товарознавчої експертизи шкільно-письмових товарів дозволяє надавати більш якісні висновки і підвищувати їх доказову базу. Основними завданнями, що вирішується експертами-товарознавцями під час дослідження шкільно-письмових товарів є віднесення їх до класифікації та визначення вартості.

Класифікація – це поділ предметів певної сукупності за спільними ознаками з утворенням системи класів цієї сукупності.

Шкільно-письмові товари – це група непродовольчих товарів, яка користується постійним попитом у різних категорій споживачів [2].

До шкільно-письмових товарів відносяться:

- приладдя для письма (олівці, ручки, чорнило, туш);
- приладдя для креслення (канцелярські інструменти, лекала, рейшини, лінійки, кутники);
- приладдя для малювання (фарби, пензлі, картон, полотно, мольберт).

Приладдя для письма – одна з найпоширеніших груп шкільно-письмових товарів, до асортименту відносяться:

- олівці (за призначенням – шкільні, малювальні, креслярські, канцелярські, за ступенем твердості – м'які, тверді, твердо-м'які, середньої твердості, за формою – круглі, з гранями);
- фломастери (по типу упаковки – блістер, картонна, пластикова, за формою – кругла, шестигранник, по типу ковпачка – вентиляований, не вентиляований);
- ручки (автоматичні, шкільні/учнівські, за формою, за розмірами, за оформленням);
- туш (рідка/суха/концентрована, звичайна/морозостійка, для письма/креслення/малювання).

Приладдя для креслення:

- креслярські дошки і столи;
- інструменти і готовальні (циркулі розмічувальні, креслярські, штангенциркулі, кронциркулі, рейсфедери);
- вимірювальні інструменти (лінійки, рейсшини, кутники, лекала, транспортири);
- креслярські кнопки та гумки.

Приладдя для малювання:

- фарби для малювання (залежно від хімічного складу – органічні, мінеральні, мінеральні – природні, штучні, залежно від пігменту – масляні, акварельні, гуаш, темперні фарби);
- пензлі для малювання (за формою волосяного пучка – круглі, плоскі, за видом волоса – щетина, волос борсука/білки/ведмедя тощо, за призначенням – художні, шкільні, обвідні, «флейці»);
- картон, полотна, мольберти;
- масла, лаки, розчинники [3].

Радикальні реформи, пов'язані із переходом України до ринкових відносин, призвели до зростання правопорушень в економічній сфері та криміналізації суспільства в цілому. При розслідуванні та судовому розгляді кримінальних та цивільних справ часто виникає необхідність у використанні спеціальних знань в галузі товарознавства, а саме в судово-товарознавчій експертизі.

Судові товарознавчі експертизи необхідні для розслідування кримінальних (про розкрадання приватного, державного або суспільного майна, скоєння розбоїв та грабежів, фальсифікацію продукції, недобросовісну конкуренцію тощо) і цивільних (розподіл майна, вирішення господарських спорів, виключення майна із опису, відшкодування збитків при пошкодженні майна тощо) справ.

Судово-товарознавча експертиза призначається у випадках, коли при розслідуванні та судовому розгляді кримінальних проваджень, цивільних, арбітражних справ та справ про адміністративні правопорушення виникає потреба в спеціальних знаннях у галузі товарознавства.

Об'єктами судової товарознавчої експертизи при визначенні вартості шкільно-письмових товарів стають безпосередньо об'єкти дослідження, а за їх відсутності надані у повному обсязі документи (чеки, рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні, технічні паспорти, копії протоколів допитів свідків/потерпілих тощо), у яких найбільш повно відображені відомості (марка, модель, технічні характеристики, товарний стан, наявність комплектуючих складових, наявність/відсутність пошкоджень) про об'єкти експертизи.

Переконавшись у необхідності призначення судово-товарознавчої експертизи, слідчий керується кримінальним процесуальним кодексом України, складає мотивовану постанову про прийняте процесуальне рішення [4].

Найважливішою складовою частиною підготовки слідчого до призначення судово-товарознавчої експертизи є формулювання питань, на які необхідно одержати відповідь судового експерта з правом проведення судової товарознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.1. «Визначення вартості машин, обладнання, сировини та споживчих товарів». Вони повинні впливати з обставин кримінального провадження, відображати завдання даної експертизи і встановлювати її межі.

Існує три підходи для визначення ринкової вартості шкільно-письмових товарів:

- дохідний підхід застосовується з використанням відомостей про фактичні та (або) очікуванні доходи, а також витрати, які понесе стан;
- витратний підхід обов'язково враховує ступінь зносу і вираховує всі витрати, що потрібні для створення ідентичного об'єкту рухомого майна;
- порівняльний підхід зобов'язує нас знайти ідентичні, або максимально схожі об'єкти порівняння і провести коригування на фізичний (технічний) стан [1].

Однією з особливостей судової товарознавчої експертизи є те, що при її призначенні слідчому необхідно враховувати характеристики об'єкта та строки проведення дослідження.

Термін виконання судової товарознавчої експертизи встановлюється в рамках:

- до 10 днів матеріали, які належать до категорії простих досліджень;
- до 30 днів матеріали, які належать до категорії досліджень середньої складності;
- до 60 днів матеріали, які належать до категорії складних досліджень;
- до 90 днів матеріали, які належать до категорії досліджень особливої складності [5].

При необхідності судовий експерт має право знайомитись з матеріалами кримінального провадження, що стосуються предмета дослідження, заявляти клопотання про надання додаткових матеріалів і зразків та вчинення інших дій, пов'язаних із проведенням судової товарознавчої експертизи, бути присутнім під час вчинення процесуальних дій, ставити запитання, що стосуються предмета та об'єктів дослідження, особам, які беруть участь у кримінальному провадженні [4].

Список використаних інформаційних джерел

1. Про судову експертизу : закон України № 4038-ХІІ від 25.02.1994. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>. – Назва з екрана.
2. Байдакова Л. І. Товарознавство. Непродовольчі товари: товари культурно-побутового призначення: підручник / Л. І. Байдакова, О. І. Передрій, І. М. Байдакова. – К. : Вища школа, 2009. – 329 с.
3. Жиряева М. В. Канцтовари: асортимент класифікація вимоги до якості / М. В. Жиряева. – М. : ИНФРА, 2005. – 142 с.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України : кодекс України № 4651-VI від 13.04.2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. – Назва з екрана.

5. Інструкція з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ, затверджена наказом МВС від 17.07.2017 № 591, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 18.08.2017 за № 1024/30892.

ВИЗНАЧЕННЯ ВАРТОСТІ ПАЛИВНО-МАСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

В. В. Бондаренко-Берегович,
судовий експерт
А. С. Цибух,
судовий експерт

Вінницький науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Вінниця

Визначення вартості паливно-мастильних матеріалів є одним із важливих питань судової товарознавчої експертизи.

Судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [1, 2].

Паливом називають горючу речовину, яку спеціально спалюють для одержання тепла і подальшого його використання для інших потреб у сільськогосподарському виробництві. Воно повинно мати певні властивості, тобто відповідати таким основним вимогам: порівняно легко займатися, при згорянні виділяти якомога більше теплоти, бути поширеним у природі доступним при видобуванні та дешевим при виробництві, не змінювати свої властивості при транспортуванні та зберіганні, бути нетоксичним і при згорянні не виділяти шкідливих та отруйних речовин. Цим вимогам найбільш повно відповідають речовини органічного походження, а саме нафта, природний газ, тверді горючі копалини тощо.

Паливно-мастильні матеріали – синтетичні та мінеральні нафтопродукти, до яких відносять різні види пального і мастила:

- паливо (бензин, дизельне пальне, скраплений природний газ, скраплені нафтові гази);
- мастильні матеріали (моторні, трансмісійні та спеціальні оливи, мінеральні мастила, пластичні мастила);
- рідини на нафтовій основі та спеціальні рідини (гальмівні та охолоджувальні).

Палива класифікують за такими основними ознаками:

- за агрегатним станом: тверді, рідкі і газоподібні;
- за походженням: нафтові і альтернативні;
- за способом одержання: природні, які використовують у тому вигляді, в якому вони існують у природі, і штучні, якщо після видобутку їх переробляють;
- за тепловою цінністю, тобто тепловою згоряння: висококалорійні, середньо- і низькокалорійні;
- за цільовим призначенням: паливо для двигунів з примусовим запалюванням, реактивні і дизельні палива. Для двигунів з примусовим запалюванням відносять бензин і газоподібне паливо. Дизельне паливо виготовляють для швидкохідних двигунів (автомобільних, тракторних тощо), для середньо- і тихохідних двигунів (судових і стаціонарних) [3].

Для транспортування паливно-мастильних матеріалів використовують всі види транспорту. Для масових перевезень на великі відстані паливно-мастильних матеріалів транспортують водним шляхом або по залізницях, в деяких випадках за допомогою автомобільного транспорту. За своїми економічними показниками ці види транспорту успішно конкурують з трубопровідним.

Для проведення судової товарознавчої експертизи необхідно звернути увагу на гарантійні терміни зберігання нафтопродуктів, які встановлені відповідними ДСТУ і ТУ. Проте слід зазначити, що не на всі палива, мастила і спеціальні рідини ДСТУ встановлені гарантійні терміни зберігання. Немає їх, наприклад, на автомобільні бензини, деякі мастила і спеціальні рідини.

Для контролю якості нафтопродуктів використовують лабораторії які зручні у використанні та дозволяють простим способом оцінити якість нафтопродуктів за наступними показниками: густина, фракційний склад, вміст водорозчинних кислот і лугів, кислотність, температура застигання і помутніння, в'язкість, температура спалаху у відкритому тиглі, вміст води, вміст механічних домішок, температура замерзання.

Залежно від призначення, проби поділяють на точкові, об'єднані і контрольні:

- точкова – це одноразова проба, яка характеризує якість нафтопродукту у місці відбору проби на даний момент часу;
- об'єднана – проба складається шляхом змішування різних точкових проб за певними правилами, вона за своїми параметрами характеризує середній склад та параметри нафтопродукту;
- контрольна – частина точкової або об'єднаної проби, яка призначена безпосередньо для аналізу, вона зберігається на підприємстві, а у разі необхідності може бути відправлена на аналіз нафтозбитовим організаціям для пред'явлення претензій щодо якості нафтопродуктів [5].

Таблиця 1 – Показники якості, які визначаються при проведенні аналізів нафтопродуктів [4]

Нафтопродукт	Контрольний аналіз	Повний аналіз
Автомобільні бензини	Колір і прозорість, густина, вміст механічних домішок та води, фракційний склад	У об'ємі стандарту за виключенням октанового числа, тиску насиченої пари, індукційного періоду
Дизельне паливо	Колір і прозорість, густина, вміст механічних домішок і води, температури помутніння та спалаху, фільтрівність	У об'ємі стандарту за виключенням цетанового і йодного чисел, зольності
Моторні масла	В'язкість кінематична, температура спалаху, вміст механічних домішок і води, лужне число	У об'ємі стандарту (технічних умов) за виключенням корозійності і термоокислювальної стабільності
Пластичні мастила	Зовнішній вигляд, температура краплепадіння, вміст води і механічних домішок	У об'ємі стандарту (технічних умов) за виключенням вмісту мила, оливи і органічних кислот, пенетрації при низьких температурах, випробування на металевих пластинках, стабільності, межі міцності, в'язкості

Вартість на паливо залежать від нафти, з якої його виробляють. З одного бареля (158 літрів нафти) виходить близько 100 літрів бензину. Частка нафти в ціні бензину досягає 30%. На вартість чорного золота впливають баланс попиту і пропозиції нафти в світі, а також ситуація на фінансових ринках. Природні катаклізми і технологічні збої, що призводять до скорочення видобутку, штовхають ціну бареля вгору.

Оскільки своєї нафти в Україні дуже мало, 80% чорного золота і її похідних наша країна імпортує. У випадку з сировою нафтою її «трансформують» в бензин, дизель чи інші нафтопродукти на нафтопереробних заводах.

До 2005 року Україна забезпечувала свої потреби в бензині і дизпаливі за рахунок свого виробництва. Залишилися лише Кременчуцький нафтопереробний завод та Шебелинський газопереробний завод державного «Укргазвидобування». Сьогодні вони забезпечують до 20% ринку.

Кінцеву вартість літра бензину і дизпалива визначають три складові: закупівельна вартість нафтопродуктів, рівень податків і витрати операторів. Закупівельна вартість (ціна на кордоні) включає вартість переробленої нафти, витрати на її транспортування, заробіток нафтопереробника і маржу трейдера.

Вартість на кордоні становить 47% у роздрібній ціні бензину і 52% в ціні дизпалива. Другий за величиною компонент ціни – податки. З урахуванням 20% ПДВ, частка податків у ціні бензинів на АЗС – 40%, ДП – 33%. Для порівняння: в ЄС в середньому частка податків для бензинів – 60% і для ДП – 54%.

В ході визначення вартості паливно-мастильних матеріалів встановлюється їх ринкова вартість. Незалежна судова товарознавча експертиза з визначення вартості паливно-мастильних матеріалів проводиться при укладанні угод купівлі-продажу, в разі, в результаті заподіяння шкоди а також коли паливно-мастильні матеріали було викрадено.

Процес визначення ринкової вартості має наступні основні етапи:

- ознайомлення з матеріалами, які надійшли на дослідження (постанова/ухвала/заява на проведення дослідження, сертифікати, протоколи допиту/огляду, тощо);
- ідентифікація паливно-мастильних матеріалів;
- обґрунтування вибору методичного підходу;
- узагальнення та оформлення результатів проведення судової товарознавчої експертизи;

Для визначення ринкової вартості необхідно володіти інформацією щодо повного найменування паливно-мастильних матеріалів, їх кількості, за наявності договору його номер та дата, умова щодо включення чи виключення ПДВ, дата, на яку необхідно визначити ринкову вартість, об'єм партії, умови поставки.

Важливо враховувати, що результати визначення ринкової вартості відображають цінність паливно-мастильних матеріалів станом на конкретний час. З часом вартість може змінюватися в залежності від вартості нафти, балансу попиту і пропозиції нафти в світі, ситуації на фінансових ринках, наявності природних катаклізмів, рівня податків і витрати операторів.

Список використаних інформаційних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : кодекс України № 4651-VI від 13.04.2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. – Назва з екрана.

2. Про судову експертизу. Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038-XII. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 3 квітня 2003 р. № 662-IV та від 9 вересня 2004 р. № 1992-IV.

3. Антипенко А.М., Сорокін С.П., Поляков С.О. Властивості та якість паливо-мастильних матеріалів – Харків: ЧП Червяк, 2006. – 213 с.

4. Новоселов В.Ф. Контроль качества и количества нефтепродуктов. – М.: Недра, 1994. – 150 с.

5. Паливо-мастильні матеріали, технічні рідини та системи їх забезпечення / В.Я. Чабанний, В. А., Павлюк-Мороз В.А., С.О. Магопець та ін. – Кіровоград: РВЛ КНТУ, 2005. – 449 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ КОСМЕТИЧНИХ МИЙНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ВОЛОССЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ТОВАРОЗНАВЧИХ ЕКСПЕРТИЗ

С. О. Бузина,

судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень

І. О. Сідак,

судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень

Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Харків

Ринок косметики та засобів гігієни – один з найпрогресивніших. Незважаючи на економічну кризу він продовжує розвиватися. Зараз його частка від загального прибутку всіх виробничих галузей України налічує менше 1 %. Проте, цей напрям має великі перспективи. Про це свідчать швидкі темпи розвитку світового ринку косметики та засобів гігієни.

Одним із основних засобів по догляду за волоссям є шампунь і від правильності його вибору залежить не тільки краса, а й здоров'я волосся і людини в цілому.

За останні 10-15 років шампуні зазнали істотну еволюцію і в якісному, і у функціональному плані. Більша увага до дерматологічної м'якості, естетичного оформлення і косметичних аспектів спричинила певні зміни в складі поверхнево-активній основі, розширило набір кондиціонерів і біологічно активних компонентів.

Проте наразі на ринку зустрічається косметична продукція, яка, окрім того, що має на маркуванні недостовірну, неповну, неточну інформацію щодо складу та властивостей товару, не відповідає вимогам нормативної документації, що діє на території України. Такі товари відносять до фальсифікованих.

Проблеми встановлення справжності, ідентифікація, визначення рівня якості косметичних товарів є одними із основних завдань, що постають перед експертами-товарознавцями [1-4].

Одним із засобів запобігання недопущення неякісної продукції на ринок України є проведення експертизи. Експертиза косметичних товарів може проводитися з метою: визначення відповідності якості товарів діючим нормативним документам; оцінки конкурентоспроможності товарів; виявлення причини дефекту косметичних товарів через порушення правил пакування, неправильне зберігання, транспортування; встановлення фальсифікованої продукції.

Проведення досліджень потрібно розпочинати із аналізу товарної інформації. Залежно від призначення товару інформацію поділяють на три види: основну; комерційну; споживчу.

Як було встановлено, вимоги до маркування шампунів в Україні регламентують ДСТУ 4315:2004 [5] та ГОСТ 28303-89 [6].

Аналіз реквізитів маркування шампуню Schauma Schwarzkopf&Henkel anti-dandruff intensive (Німеччина) показав, що на пакуванні нанесений повний обсяг інформації, що відповідає п. 2.1 ГОСТ 28303-89 [6].

На сайті meganavigator.com [7] був перевірений штриховий код, зазначений на пакуванні шампуню проти лупи Schauma Schwarzkopf&Henkel anti-dandruff intensive – 3838824208985. Дані чітко вказують на те, що країною-виробником шампуню проти лупи Schauma Schwarzkopf&Henkel anti-dandruff intensive є Словенія. Проте на упакуванні даного косметичного компактного засобу зазначено, що виробник Schwarzkopf&Henkel Production GmbH&Co KG Henkelstrasse 67, 40589 Dusseldorf, Germania (Німеччина), що не збігається з кодом країни-виробника (383), вказаного на штрих-кодi.

Вимоги до маркування шампунів в Україні регламентують ДСТУ 4315:2004 [9] та ГОСТ 28303-89 [6], в яких зазначається, що склад косметичного виробу наводиться у порядку зменшення масової частки інгредієнтів у рецептурі виробу. Аналіз реквізитів маркування шампуню показав, що інгредієнти з найвищим індексом безпеки за класифікацією [7] мають невелику масову частку в складі, тобто ризик виникнення алергічних реакцій, хімічних опіків, зменшення або пригнічення основного запаху продукту тощо не високий. Згідно з The International Nomenclature of Cosmetic Ingredients, серед перелічених інгредієнтів немає жодного, що позиціонується за функціональним призначенням як засіб проти лупи. Серед решти інгредієнтів відсутні ті, що мають дуже високий індекс безпеки.

Проведеними дослідженнями встановлено, що органолептичні показники якості шампуню проти лупи Schauma Schwarzkopf&Henkel anti-dandruff intensive відповідають нормативним значенням п. 5.3 ДСТУ 4315:2004 [5].

Проведення товарознавчих досліджень під час експертизи якості косметичних мийних засобів дозволяє запобігати надходженню на внутрішній ринок України продукції, що має неналежний рівень якості або фальсифікованої, тим самим запобігти нанесенню шкоди здоров'ю українських споживачів.

Під час проведення досліджень встановлено, що реквізити маркування шампуню проти лупи Schauma Schwarzkopf&Henkel anti-dandruff intensive подані у повному обсязі та відповідають вимогам ГОСТ 28303-89 [6] та ДСТУ 4315:2004 [5].

Список використаних інформаційних джерел

1. Как выбрать полезный шампунь и на что обращать внимание? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL : <http://modern-pharmacy.com.ua/kak-vy-brat-polezny-j-shampun-i-na-cto-obrashhat-vnimanie> (дата звернення 13.06.2019 р.). – Назва з екрана.

2. Шампуни для миття волос [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL : <http://www.matrixplus.ru/formula04.htm> (дата звернення 13.06.2019 р.). – Назва з екрана.
3. Косметика и гигиена: Чего хочет рынок? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL : https://trademaster.ua/ryinki_nonfood/312460__ (дата звернення 13.06.2019 р.). – Назва з екрана.
4. Петрова І. А. Дослідження маркування при проведенні судово-товарознавчих експертиз // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ 2011. – № 3. – С. 296-308.
5. Засоби косметичні для очищення шкіри та волосся. Загальні технічні умови: ДСТУ 4315:2004. – [Чинний від 2005-07-01] – К.: Держспоживстандарт України, 2005. – 15 с. – (Національний стандарт України).
6. Изделия парфюмерно-косметические. Упаковка, маркировка, транспортирование и хранение: ГОСТ 28303-89. – М: ИПК Издательство стандартов, 1990. – 6 с.
7. Сайт Meganavigator [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL : meganavigator.com (дата звернення 13.06.2019 р.). – Назва з екрана.
8. Analyze Cosmetics [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL : <http://cosdna.com/> (дата звернення 13.06.2019 р.). – Назва з екрану.

ЕКСПЕРТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЩОДО НОРМАТИВНО ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ. АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА

В. І. Буц,
магістрант

Бердянський педагогічний університет, Україна, м. Бердянськ

І. М. Буц,
ст. викладач

Бердянський університет менеджменту і бізнесу, Україна, м. Бердянськ

Закон України «Про оцінку земель» визначає, що грошова оцінка земельних ділянок залежно від призначення та порядку проведення поділяється на два типи: нормативну та експертну.

Як відомо, *нормативна грошова оцінка* земельних ділянок розробляється для визначення розміру земельного податку, державного мита при міні, спадкуванні та даруванні земельних ділянок, орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності, втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, вартості земельних ділянок площею понад 50 га для розміщення відкритих спортивних і фізкультурно-оздоровчих споруд, а також при розробці показників та механізмів економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель.

Експертна грошова оцінка земельних ділянок та прав на них проводиться з метою визначення вартості об'єкта оцінки. Цей вид грошової оцінки використовується при здійсненні цивільно-правових угод щодо земельних ділянок та прав на них.

Нормативну грошову оцінку земельних ділянок проводять юридичні особи, які є розробниками документації із землеустрою.

Експертну грошову оцінку земельних ділянок здійснюють суб'єкти оціночної діяльності у сфері оцінки земель відповідно до вимог цього Закону, Закону України «Про оцінку майна, майнових прав і професійну оціночну діяльність в Україні», а також інших нормативно-правових актів.

За результатами проведення нормативної грошової оцінки земель населеного пункту складається технічна документація, яка затверджується сільською, селищною, міською радою. Дані про нормативну грошову оцінку окремої земельної ділянки оформляються як витяг з технічної документації з нормативної грошової оцінки земель. За результатами проведення експертної грошової оцінки земельних ділянок складається звіт.

Витяг з технічної документації про нормативну грошову оцінку земельної ділянки громадяни можуть отримати виключно через Центри надання адміністративних послуг (ЦНАПи), які утворені при місцевих державних адміністраціях та органах місцевого самоврядування.

В Україні підраховали нормативну грошову оцінку сільськогосподарських земель станом на 2020 рік, повідомляє «Перший запорізький». Виходячи з того, що нормативна грошова оцінка землі розраховується на основі бонітування ґрунту (куди входять показники родючості), варто розуміти, що чорнозем Запорізької області не такий вже і кращий в Україні, як колись прийнято було вважати (Таблиця).

Родючу наших сільгоспугідь землі Дніпропетровської, Тернопільської, Харківської, Полтавської та інших областей. Навіть в Криму і на Донбасі рілля краще і дорожче Запорізької. Правда, наші с/г землі виявилися дорожчими Херсонських степів.

Найдорожчою ріллею за нормативною оцінкою стали сільгоспугіддя Черкаської області.

Крім моніторингу земель методами дистанційного зондування, за допомогою державних установ – центрів, станцій агрохімічної служби й державних установ – центрів хімізації й сільськогосподарської радіології здійснюється моніторинг стану родючості ґрунтів шляхом щорічних наземних обстежень сільськогосподарських, що дозволяє досліджувати всі полігони й контури сільськогосподарських угідь нашої країни.

На підставі експертних результатів проведених обстежень сформована і постійно обновлюється багаторівнева база даних родючості ґрунтів, що містить дані за останні кілька років. Ведуться роботи з векторизації карт оброблюваних земель у різних регіонах України.

Таблиця – Довідник показників нормативної грошової оцінки сільськогосподарських угідь в Україні станом на 01.01.2020* (гривень за гектар) за даними офіційного вебсайту Держгеокадастру України (<https://land.gov.ua/icat/otsinka-zemel/>)

№ з/п	Регіон	Рілля, перелоги	Багаторічні насадження	Сіножаті	Пасовища
1	2	3	4	5	6
1.	АР Крим	26 005, 00	58 459, 98	10 145, 85	4 284, 71
2.	Вінницька область	27 184, 00	47 053, 16	3 140, 38	1 558, 08
3.	Волинська область	21 806, 00	41 349, 74	6 039, 19	4 479, 47
4.	Дніпропетровська область	30 251, 00	55 608, 28	7 791, 74	6 232, 31
5.	Донецька область	31 111, 00	58 459, 98	7 247, 03	6 037, 55
6.	Житомирська область	21 411, 00	35 646, 33	5 072, 92	4 089, 95
7.	Закарпатська область	27 268, 00	37 072, 18	6 552, 33	5 258, 21
8.	Запорізька область	24 984, 00	41 349, 74	6 039, 19	4 868, 99
9.	Івано-Франківська область	26 087,00	37 072,18	4 831,36	4 479,47
10.	Київська область	26 531,00	42 775,60	6 280,76	4 479,47
11.	Кіровоградська область	31 888,00	67 015,10	8 696,44	6 037,55
12.	Луганська область	27 125,00	47 053,16	8 213,30	5 842,79
13.	Львівська область	21 492,00	27 091,21	5 797,63	4 089,95
14.	Миколаївська область	27 038,00	47 053,16	8 213,30	5 844,79
15.	Одеська область	31 017,00	62 737,54	8 938,01	7 011,35
16.	Полтавська область	30 390,00	64 163,40	5 556,06	4 284,71
17.	Рівненська область	21 938,00	37 072,18	5 072,92	3 700,43
18.	Сумська область	26 793,00	49 904,86	6 522,33	4 674,23
19.	Тернопільська область	29 035,00	57 034,13	6 280,76	5 648,03
20.	Харківська область	32 237,00	67 015,10	6 280,76	6 427,07
21.	Херсонська область	24 450,00	37 072,18	5 314,49	4 284,71
22.	Хмельницька область	30 477,00	52 756,57	6 763,90	5 258,51
23.	Черкаська область	33 646,00	74 144,37	8 454,87	5 648,03
24.	Чернівецька область	33 264,00	62 737,54	5 556,06	5 063,75
25.	Чернігівська область	24 065,00	55 608,28	8 696,44	5 063,75

*- значення нормативної грошової оцінки сільськогосподарських угідь відповідно до загальнонаціональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення [1]

У той же час іншими органами виконавчої влади відповідно до встановлених повноважень здійснюється експертні дослідження щодо моніторингу земель та підрахування нормативної грошової оцінки сільськогосподарських земель і формуються відповідні державні інформаційні ресурси.

Так, служба державної реєстрації, кадастру й картографії організує:

- роботи зі створення, впровадження, супроводу й веденню експертної автоматизованої системи єдиного державного реєстру прав на нерухоме майно й угод з ним, автоматизованої системи державного кадастрового обліку об'єктів

нерухомого майна, а також інформаційно-комунікаційної системи, необхідної для функціонування даних автоматизованих систем;

- створення й відновлення державних топографічних карт і планів у графічній, цифровій, фотографічній й інших формах, точність і зміст яких забезпечують розв'язок загальнодержавних, оборонних, науково-дослідних і інших завдань;

- дистанційне зондування Землі з метою забезпечення геодезичної й картографічної діяльності [2].

Однак існуючі українські й закордонні супутникові угруповання не повною мірою мають функціональні можливості, необхідні для розв'язку вартих перед Міністерством агропромислової політики завдань по моніторингові сільськогосподарських земель.

Розв'язання поставлених завдань державного моніторингу сільськогосподарських земель вимагає повного набору даних дистанційного зондування Землі різного просторового дозволу. Тому державною програмою в рамках створення системи державного інформаційного забезпечення в сфері сільського господарства передбачений подальший розвиток та системи дистанційного моніторингу земель сільськогосподарського призначення з урахуванням переходу на вітчизняне встаткування дистанційного зондування Землі.

Служба по гідрометеорології й моніторингу навколишнього середовища здійснює збір і формування просторово розподілених агрометеорологічних даних і просторово розподілених характеристик біокліматичного потенціалу земель із урахуванням зміни клімату. Науково-методичний супровід державного моніторингу сільськогосподарських земель здійснюється Державним агентством із земельних ресурсів України при участі Міністерства екології і природних ресурсів України.

Прийняття рішень, пов'язаних з реалізацією експертних дій на землі, обов'язково повинен передувати соціально-економічний і правовий аналіз різних достовірних і регулярно оновлюваних даних про стан землі. Основна мета всякої експертної програми моніторингу – інформаційна. Результатом її повинне бути одержання інформації, усунення тієї або іншої невизначеності або, навпаки, виявлення недоліку інформації. Тому ціль експертної програми моніторингу може бути спрямована на:

1. Одержання інформації, пов'язаної з конкретною проблемою;
2. Вистава інформації для різних типів аудиторії; (зацікавленої громадськості, адміністрації підприємства, державних органів) і її поширення;
3. Вживання експертних заходів, безпосередньо спрямованих на поліпшення ситуації або, що мають метою добитися прийняття відповідних розв'язків.

Список використаних інформаційних джерел

1. Довідник показників нормативної грошової оцінки сільськогосподарських угідь в Україні станом на 01.01.2020. URL: <https://land.gov.ua/icat/otsinka-zemel/> (дата звернення: 18.02.2020).
2. Національні системи моніторингу сільськогосподарських земель із застосуванням ДДЗ, Нідерландах, Австралії, Бельгії URL: <http://www.ears.nl> ; <http://www.agrecon.canberra.edu.au> ; <http://b-cgms.cra.wallonie.be> (дата звернення: 20.02.2020).

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ АКУМУЛЯТОРНИХ БАТАРЕЙ

О. В. Вишталюк,

судовий експерт сектору автотоварознавчих досліджень відділу
товарознавчих та гемологічних досліджень
Вінницький науково-дослідний експертний криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ, Україна, м. Вінниця

Актуальність теми обумовлена особливістю процедури визначення ринкової вартості акумуляторних батарей (далі – АКБ) колісних транспортних засобів, яка вимагає проведення комплексу заходів, пов'язаних з пошуком інформації, необхідної для встановлення ринкової вартості АКБ. Акумуляторна батарея є невід'ємною складовою частиною більшості колісних транспортних засобів (далі – КТЗ) і в силу зручності розміщення на транспортному засобі дуже часто стає предметом злочинних посягань. Об'єктами дослідження можуть бути як нові АКБ так і ті, що були у користуванні. І якщо з новими все просто, то з дослідженням бувших у користуванні АКБ виникають проблеми, які потребують додаткового вивчення. Одним з цих спірних питань являється визначення дати виготовлення АКБ.

Процедура визначення ринкової вартості акумуляторної батареї регламентується «Методикою товарознавчої експертизи та оцінки колісних транспортних засобів» (далі – Методикою) [3]. Згідно п.7.36 Методики [3] ринкова вартість окремої складової частини враховує її комплектність і фактичний технічний стан, умови, у яких вона експлуатувалася (зберігалася), особливості кон'юнктури ринку регіону.

Ринкова вартість складової частини КТЗ з урахуванням коефіцієнта фізичного зносу визначається за формулою:

$$C_{сз} = C_c \times (1 - E_3), \quad (1)$$

де C_c – ціна нової складової частини, грн.;

E_3 – коефіцієнт фізичного зносу.

Фізичний знос – це знос, зумовлений частковою або повною втратою первісних технічних та технологічних якостей об'єкта оцінки.

Відповідно до п. 7.46 Методики [3] коефіцієнт фізичного зносу АКБ визначається за формулою

$$E_{\text{АКБ}} = T_{\text{Ф}}/T_{\text{СТ}}, \quad (2)$$

де $E_{\text{АКБ}}$ – коефіцієнт фізичного зносу акумуляторних батарей;

$T_{\text{Ф}}$ – фактичний строк експлуатації акумуляторної батареї в роках;

$T_{\text{СТ}}$ – середньостатистичний строк експлуатації акумуляторної батареї до її заміни в роках.

Отже, для визначення коефіцієнту фізичного зносу АКБ необхідно визначити середньостатистичний строк експлуатації та встановити її фактичний строк експлуатації.

Згідно п.7.47 Методики [3] середньостатистичний строк експлуатації акумуляторної батареї до її заміни визначається відповідно до Експлуатаційних норм середнього ресурсу акумуляторних свинцевих стартерних батарей колісних транспортних засобів і спеціальних машин, виконаних на колісних шасі, затверджених наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 20.05.2006 № 489 (далі – Експлуатаційні норми) [2]. Відповідно до п. 5.4 зазначеного нормативного акту, провідною організацією з питань розроблення експлуатаційних норм середнього ресурсу АКБ встановлено термін дії тимчасових норм до 48 місяців або 4 роки [3].

Фактичний строк експлуатації АКБ обслуговуваних акумуляторних батарей ($T_{\text{Ф}}$) визначається від дати її виготовлення згідно з маркуванням до дати оцінки [3]. Відповідно до ДСТУ 2302-93 «Батареї акумуляторні свинцеві стартерні. Приймання до ремонту і видача» (далі – ДСТУ) [1] дата виготовлення – це дата приймання готового устаткування на підприємстві. Також у ДСТУ зазначено, що на кришці АКБ повинні бути нанесені маркувальні позначення:

- товарний знак підприємства-виготовлювача;
- умовне позначення акумулятора;
- знак полярності: плюс «+» і мінус «-»;
- позначення стандарту або технічних умов на акумулятор конкретного типу;
- дата виготовлення (місяць, рік) та ін.

Аналіз представлених на ринку АКБ показав, що єдиних стандартів маркування за датою виробництва не існує, кожен виробник здійснює маркування за власною методикою. Більшість виробників зазначає дату виготовлення АКБ у вигляді набору букв та/або цифр, іноді у вигляді окремої кольорової етикетки. Дата виготовлення може бути вказана на фронтальній етикетці, вибита на кришці або поміщена на окремій етикетці на боковій стінці. Зустрічаються випадки, коли на АКБ відсутні етикетки (наліпки), тоді необхідно використовувати вибите маркування на кришці або на днищі його корпусу. Якщо ж в силу об'єктивних причин, дата виготовлення невідома (наприклад відсутня АКБ), але відома дата продажу АКБ (наявний гарантійний талон, накладна тощо), тоді згідно п.4.2 Експлуатаційних норм [2], рекомендується за дату виготовлення вважати дату продажу через торгівельну

мережу. Для визначення дати виготовлення за маркуванням необхідно з'ясувати спосіб кодування дати за інформацією конкретного виробника АКБ.

Тому для встановлення дати випуску АКБ необхідно визначити:

- 1) марку;
- 2) модель;
- 3) виробника;
- 4) категорію.

Після чого, необхідно знайти маркувальні позначення та відповідно до інформації виробника АКБ розшифрувати дату випуску АКБ.

Наведемо найбільш розповсюджені виробники АКБ на ринку та їх методи маркування:

1) на акумуляторах марки «Centra», дата виробництва прихована під наклейкою DANGER. Спочатку римською цифрою позначений місяць, потім дві останні – це рік випуску [5];

2) акумулятори марки «Delphi Freedom» розташоване маркування дати виробництва на верхній кришці в форматі: день місяця - 10 пробіл, 9 - рік виготовлення, С - місяць березень, по порядку латинського алфавіту, F- країна виробник, Франція [5];

3) на АКБ марки «Inci Aku Exmet», маркування знаходиться близько плюсової клеми. Тут все просто, 17 12 06 означає, 17 грудня 2006 року [5];

4) маркування акумуляторів марки «Ista Standart» містить позначення у вигляді цифр «2744» [5], де:

- перша цифра – номер виробництва;
- друга цифра – остання цифра року;
- третя цифра – порядковий тиждень від початку року.

Таким чином, для визначення ринкової вартості АКБ необхідно правильно встановити її дату виготовлення та провести відповідні розрахунки за алгоритмом, наведеним у зазначеній роботі. Водночас, необхідно запровадити єдині правила маркування з нанесенням звичайного формату дати виготовлення акумуляторної батареї, що значно полегшить роботу як експертів-оцінювачів, так і звичайних громадян.

Список використаних інформаційних джерел

1. ДСТУ 2302-93 «Батареї акумуляторні свинцеві стартерні. Приймання до ремонту і видача».

2. Про затвердження Експлуатаційних норм середнього ресурсу акумуляторних свинцевих стартерних батарей колісних транспортних засобів і спеціальних машин, виконаних на колісних шасі: наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 20.05.2006 № 489, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 08.06.2006 за №695/12569.

3. Методика товарознавчої експертизи та оцінки колісних транспортних засобів, затверджена наказом Міністерства юстиції України, Фонду державного майна України 24.11.2003 № 142/5/2092 (у редакції наказу Міністерства юстиції

України, Фонду державного майна України від 24.07.2009 № 1335/5/1159), зареєстрована в Міністерстві юстиції України 04 серпня 2009 р. за № 724/16740.

4. Вокрачко Ю. Г. Аккумуляторная батарея (Учебник военного водителя второго класа): научн. Уч. Воениздат, 1963, С 376.

5. batts.pro – інтернет сайт про накопичувачі енергії [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://batts.pro/markirovka-akkumulyatorov/#i-5/>. – Назва з екрану.

6. Pro100akb.kh.ua – Інтернет сайт з продажу акумуляторів. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://pro100akb.kh.ua/a307018-akkumulyatornaya-batareya-akb.html>. – Назва з екрану.

ЕКСПЕРТИЗА ВЕРШКОВОГО МАСЛА

Н. В. Гнітій,
старший викладач кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи

А. Дмитрієва,
студентка групи ХТІ-11

І. Бондар,
студент групи ХТІ-11

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Україна, м. Полтава

Сьогодні на прилавках наших супермаркетів багато фальсифікованих продуктів. А вершкове масло дуже популярний продукт. Він містить багато корисних поживних речовин, які потрібні людям різного віку. Тому, дослідження з якості вершкового масла важливі, адже перш за все споживачі повинні купувати якісний продукт і не хвилюватися за своє здоров'я!

Виробництво вершкового масла в Україні скорочується, що обумовлено скороченням поголів'я молочного стада, зниженням цін на молоко на світовому ринку. Низька купівельна спроможність населення України спонукає виводити на ринок дешеві молоковмісні сурогатні продукти: спред — суміш вершкового масла з маргарином (продуктом гідрогенізації олій, саломас, тропічну пальмову олію).

Метою нашого дослідження є визначення кислотності вершкового масла, вмісту жиру і кухонної солі, мікробіологічні дослідження та встановлення наявності чи відсутності крохмалю.

Об'єкти дослідження: 6 видів вершкового масла різних ТМ товаровиробників України придбаних та виготовлених в різних куточках нашої країни.

Методи дослідження: Визначення кислотності жирової фази вершкового масла за нормативною методикою - метод алкаліметрії (ДСТУ 4399:2005), визначення вмісту кухонної солі метод титрування з азотнокислим сріблом

(ГОСТ 3627 – 81), визначення вмісту жиру у вершковому маслі за коефіцієнтом рефракції, якісна реакція на крохмаль, мікробіологічні дослідження.

Результати фізико-хімічних досліджень сформовано у вигляді таблиці
Таблиця 1

Назва зразка	Кислотність	Норма за ДСТУ	Вміст кухонної солі	Норма за ДСТУ	Вміст жиру, %	Норма за ДСТУ
№ 1.	1,3	Не більше 2,5 ° К	0,78	Не більше 1,0%	53,0%	82,5%
№ 2.	1,4		0,66		78,3%	
№ 3.	1,6		1,04		75,0%	
№ 4.	1,3		0,32		56,0%	
№ 5.	2,9		0,39		78,3%	
№ 6.	1,3		0,80		76,7%	

Результати мікробіологічних досліджень сформовано у вигляді таблиці:
Таблиця 2

Назва зразка	Норма за ДСТУ		Кількість МАФам, не більше ніж КУО в 1 г	Кількість дріжджів, грибів, КУО в 1 г, не більше ніж	Бактерії групи кишкової палички КУО в 1 г
	Кількість МАФам, не більше ніж КУО в 1г	Кількість дріжджів, грибів, КУО в 1 г, не більше ніж			
№ 1	1,0×10 ⁵	100 в сумі	1,7 × 10 ⁵	1,2 × 10 ⁴	Не виявлено
№ 2			1,9 × 10 ⁵	1,4 × 10 ⁴	Не виявлено
№ 3			2,9 × 10 ⁴	7,0 × 10 ⁴	Не виявлено
№ 4			1,6 × 10 ⁵	1,2 × 10 ⁴	Не виявлено
№ 5			6,8 × 10 ⁴	-	Не виявлено
№ 6			1,1 × 10 ⁵	1,2 × 10 ⁴	Не виявлено

Крохмаль визначали за допомогою якісної реакції з йодом. Реакція з появою фіолетового чи коричневого забарвлення не відбулась, що свідчить про відсутність крохмалю.

Висновок: за кислотністю зразок № 5 не відповідає ДСТУ 4399:2005, за вмістом кухонної солі – зразок № 3 не відповідає ДСТУ 4399:2005, за вмістом жиру – досліджуванні зразки не відповідають вимогам ДСТУ 4399:2005, за мікробіологічними показниками – дані зразки не відповідають зразкам ДСТУ 4399:2005, крохмаль – у даних зразках відсутній

Отже, за даними досліджень жоден із зразків не відповідає ДСТУ 4399:2005.

Список використаних інформаційних джерел

1. Шепелева.Ф., Кожухова О.И. Товароведение и экспертиза молока и молочных продуктов: учебное пособие. – Ростов н/Д.: – 128с. издательский центр “МарТ”, 2001

2. Димань Т.М. Інгибування окислювальних процесів у молочному жирі / Т.М. Димань, Л.П. Загоруй // Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. «Екотрофологія. Аспекти продовольчої та харчової безпеки. – Біла Церква, 2009. – С. 88–89.

3. ДСТУ 4399:2005 Масло вершкове. Технічні умови.– Київ: Держспоживстандарт України, 2006. – 12 с.

4. Ромоданова В.О. Лабораторний практикум з технохімічного контролю підприємств молочної промисловості / В.О. Ромоданова, Т.П. Костенко. – Київ: НУХТ, 2003. – С. 49–62. 7. Свириденко Г.М. О безопасности и качестве сливочного масла / Г.М. Свириденко, Е.В. Топникова // Переработка молока, 2009. – № 3. – С. 34–36.

ЕКСПЕРТИЗА КИСЛОМОЛОЧНОГО СИРУ ЗА ФІЗИКО-ХІМІЧНИМИ ПОКАЗНИКАМИ

Н. В. Гнітій,

старший викладач кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи

А. О. Яценко,

студентка групи ГРС інт-15

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Україна, м. Полтава

Сир один з найпопулярніших продуктів харчування в Україні. Це один із найцінніших молочних продуктів і продуктів харчування взагалі. Він містить у 6-7 разів більше амінокислот, мінеральних речовин, (в тому числі кальцію, фосфору та магнію) ніж молоко але має значно менше лактози.

Завдяки своїм властивостям кисломолочні сири необхідно вживати для лікування та профілактики різних запальних процесів, а також для зміцнення кісткової тканини, особливо дітям та людям похилого віку. Але тільки якісний продукт може принести користь та задоволення споживачам. А, сир, дуже часто фальсифікують.

Мета дослідження: дослідити якість кисломолочного сиру кількох відомих торгових марок за фізико-хімічними показниками на відповідність нормам ДСТУ 4554:2006.

Методи дослідження фізико-хімічних показників:

- визначення масової частка жиру кислотним методом, відповідно до ГОСТ 5867-90;

- визначення масової частка вологи гравіметричним методом, відповідно до ГОСТ 3626-73;

- визначення кислотності методом нейтралізації, відповідно до ГОСТ 3624-92.

За результатами досліджень жоден з досліджуваних зразків не відповідає вимогам нормативних документів за фізико-хімічними показниками. Ми встановили, що всі вони мають занижені вміст вологи та вміст жиру, а останнього аж в 3 рази.

Таблиця 1 – Фізико-хімічні показники кисломолочного сиру

Назва продукту	Масова частка вологи, %		Масова частка жиру, %		Кислотність, Т°	
	норма	результати досліджень	норма	результати досліджень	норма	результати досліджень
ТМ «Слов'яночка»	73	57,0	9,0	2,8	170-220	115,0
ТМ «Гармонія»		68,0	10,0	5,7		135,0
ТМ «Простоквашино»		52,0	9,0	3,3		543,0

Кислотність продуктів теж не відповідає вимогам: в перших двох зразках вона занижена, а в продукті ТМ «Простоквашино» перевищує норму майже в два з половиною рази.

Список використаних інформаційних джерел

1. Архипов А. Н. Структурообразование молочных продуктов / А. Н. Архипов, А. А. Майоров // Молочная промышленность. – 2012. – № 6. – С. 74.
2. Сир кисломолочний. Технічні умови: ДСТУ 4554:2006. - Київ, Держспоживстандарт України, 2007. - 17 с.
3. Молоко и молочные продукты. Методы определения жира. ГОСТ 5867-90. - [Введен 01.07.1991 г.]. – М.: Стандартинформ 2006. - 13 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ РЕКВІЗИТІВ МАРКОВАННЯ МОНТАЖНОЇ ПІНИ ТОРГОВОЇ МАРКИ «CERESIT»

Є. О. Горбенко,

головний судовий експерт відділу товарознавчих досліджень
та гемологічних досліджень

Л. В. Берлінова,

старший судовий експерт відділу товарознавчих досліджень
та гемологічних досліджень

Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Полтава

Монтажна піна (або, говорячи мовою термінів – однокомпонентний пінополіуретановий герметик) є дуже популярною. Основною перевагою монтажною піни є те, що вона виконує одразу декілька функцій: ущільнюючу, тепло- і звукоізоляційну, монтажну (оскільки з'єднує між собою окремі конструкції або їхні частини) [1, 2]. Популярність монтажною піни пов'язана не лише з її позитивними якостями, але й зі зручністю роботи з нею: не потрібна фізична сила та механічні пристрої, немає необхідності у підключенні до електромережі. Розширюючись, піна проникає в усі, навіть важкодоступні порожнини і стики, крім того, монтажна піна стикається практично з усіма покриттями, її можна використовувати для заповнення стиків із деревом, каменем, бетоном, штукатуркою, металом і склом [1, 2].

Наш ринок зараз переповнений різноманітними видами монтажною піни, але це не означає, що вся пропонована продукція якісна. На прилавки магазинів і особливо ринків надходить дуже багато монтажною піни, що не відповідає певним вимогам: наприклад, коли в якості газу-витискувача використовуються шкідливі для озонового шару газу. На жаль, багато українських продавців на перше місце ставлять ціну, а не якість монтажною піни, та й наші споживачі «допомагають» їм в цьому. Адже пересічний покупець практично не має жодного уявлення про те, якою має бути піна (скільки її має бути в балоні, якої якості і т.д.). Крім того, виробники продукції досить часто допускають невідповідність при нанесенні реквізитів на засоби маркування, скорочуючи перелік на свій розсуд, наприклад обмежуються зазначенням загальних даних про найменування і місце знаходження підприємства, найменування виробу, номер нормативного документу чи технічних умов, артикул, сорт, а інформація про важливі споживні властивості скупа або зовсім відсутня.

Маркування дає споживачу інформацію про те, що він збирається придбати. Конституцією України кожному гарантовано право вільного доступу до інформації, крім того, частиною третьою статті 9 Закону України «Про інформацію» встановлено, що кожному громадянину забезпечується вільний доступ до інформації, яка стосується його особисто, крім випадків, передбачених законами України [3]. Відповідно до Закону України «Про захист прав споживачів» [4] споживач має право на одержання необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про продукцію, що забезпечує можливість її свідомого і компетентного вибору. На основі аналізу інформації з дослідження проблеми маркування товарів, були встановлено, що виробники досить часто допускають недостовірність, недостатність та недоступність нанесених даних та їх кількість на споживчому маркуванні товарів, тому нами було проведено дослідження реквізитів маркування монтажною піни торгової марки «Ceresit» «WHITETEQ ТЕПЛО- І ЗВУКОІЗОЛЯЦІЯ». Дослідження реквізитів маркування монтажною піни було проведено органолептичним методом на відповідність вимогам ДСТУ Б В.2.7-150:2008 [5]. Маркування нанесено на споживчий балон монтажною піни трьома мовами (українською, російською та англійською), отже відповідає пп. 5.5.1 ДСТУ Б В.2.7-150:2008 [5] за місцем нанесення маркування та мовою його виконання. Візуальний огляд балона монтажною піни дозволив виявити наступні реквізити маркування:

- найменування, товарний знак та адресу підприємства-виробника – Henkel Balti Operations OÜ, Save 12, 80010 Pärnu, Estonia/Естонія/Эстония Хенкель Балти Оперэйшнс ОУ (ул. Сави, 12, 80010 Пярну, Эстония) Tel: +372 44 71 640;

- номер партії – інформація відсутня;

- дату виготовлення пінополіуретанів монтажних (число, місяць, дві останні цифри року) – PROOD: 21/04/2017, 11:55:09;

- умовне позначення пінополіуретанів монтажних – піна монтажна «Ceresit WHITETEQ тепло- і звукоізоляція»;

- призначення та спосіб використання конкретної марки пінополіуретану монтажного – Сфера застосування. Продукт Ceresit WHITETEQ Тепло- і звукоізоляція – поліуретанова піна білого кольору, створена для вирішення наступних завдань: Ізоляції віконних рам. Ізоляції дверних коробок. Герметизації отворів у конструкціях дахів та ізоляційних матеріалах. Заповнення порожнин навколо трубопроводів. Ізоляції стінних панелей і дахів. Спосіб використання (Виконання робіт). Основи повинні бути міцними, чистими, не забрудненими речовинами, які знижують адгезію. Поверхня може бути вологою, але не обмерзлою чи вкритою льодом. Суміжні з місцем нанесення піни ділянки слід вкрити плівкою або фольгою. Монтажна піна Ceresit WHITETEQ може використовуватися при температурі від -10°C до $+35^{\circ}\text{C}$. Для досягнення оптимального виходу піни температура має бути від $+5^{\circ}\text{C}$ до $+25^{\circ}\text{C}$. Якщо температура балона нижче ніж $+5^{\circ}\text{C}$, перед використанням необхідно витримати його при кімнатній температурі або підігріти в теплій воді. Ретельно струснути балон, зробивши близько 20 рухів догори та вниз. Зняти з балона пластикову кришку та щільно накрутити балон на пістолет. Під час нанесення слід тримати балон дном догори. Застосовувати продукт Ceresit WHITETEQ Тепло- і звукоізоляція слід економно, заповнюючи тільки на 30-40% потрібного об'єму. Далі піна буде розширюватися та самостійно заповнювати тріщини і порожнини, за рахунок чого помітно зменшується кількість потрібних шарів матеріалу. Хоча продукт характеризується підвищеною стійкістю до впливу ультрафіолету, рекомендується захищати стверділу піну від безпосереднього ультрафіолетового випромінювання;

- умовне позначення групи показників пожежної небезпеки (горючість, температура самозаймання, температура займання, коефіцієнт димоутворення, індекс поширення полум'я, токсичність продуктів горіння) – інформація відсутня;

- масу нетто та брутто – інформація відсутня;

- заходи безпеки під час використання пінополіуретанів монтажних – Використовувати тільки на відкритому повітрі або в добре провітрюваному приміщенні. Одягати захисні окуляри / засоби захисту очей. Берігти від тепла / гарячої поверхні / відкритого вогню та інших джерел займання. Не курити. Не розпилювати поблизу відкритого вогню або інших джерел займання. Не проколювати та не спалювати після використання. Берігти від сонячних променів. Не піддавати впливу температури вище $50\text{C} / 122\text{F}$;

- застережливі написи «Берігти від вогню!», «Обережно! Під тиском» – Берігти від тепла / гарячої поверхні / відкритого вогню та інших джерел займання;

- знак відповідності згідно з ДСТУ 2296 (за сертифікації продукції) – інформація відсутня;

- гарантійний термін зберігання – при дотриманні умов зберігання та обігу, зазначених в даному описі, термін зберігання становить 15 місяців від

дати виготовлення, що вказана на дні балона;

- штамп ВТК – інформація відсутня.

За результатами аналізу маркування зразка монтажної піни торгової марки «Ceresit» «WHITETEQ тепло- і звукоізоляція» та співставлення з вимогами ДСТУ Б В.2.7-150:2008 [5], встановлено, що виробник здійснив художньо-поліграфічне виконання друку на балоні; маркування чітке та розбірливе, не стирається механічним способом; на балонах відсутні позначення товарного знаку, номера партії, умовного позначення групи показників пожежної небезпеки, маси нетто та брутто, застережливого напису «Обережно! Під тиском», штамп ВТК.

Список використаних інформаційних джерел

1. Монтажна піна – секрет успішного ремонту / Офіційний Інтернет-сайт компанії Ceresit. URL: <https://ceresit.ua/ukr/recomendacii/1056-montazhnaya-rena-instrument-uspeshnogo-remonta/> (дата звернення: 30.03.2020).

2. Що таке поліуретанова піна і де вона застосовується? / Портал «Економстрой». URL: <http://economstroy.com.ua/from-me.html> (дата звернення: 30.03.2020).

3. Мандра Ганна Маркування імпортованих товарів державною мовою / Юридична газета. 2010. № 33-34. URL: https://www.sk.ua/sites/default/files/stranicy_iz_dv_page12-12.pdf (дата звернення: 30.03.2020).

4. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-ХІІ // База даних «Законодавство України» / ВР України. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1023-12> (дата звернення: 30.03.2020).

5. ДСТУ Б В.2.7-150:2008 Будівельні матеріали. Пінополіуретани монтажні (монтажні піни). Загальні технічні умови. Київ, 2009. 16 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ МЕБЛІВ ВИГОТОВЛЕНИХ ЗА ІНДИВІДУАЛЬНИМ ЗАМОВЛЕННЯМ

В. М. Губарева,

старший науковий співробітник лабораторії товарознавчих досліджень та досліджень об'єктів інтелектуальної власності
<https://orcid.org/0000-0003-1425-4469>

Г. А. Сич,

науковий співробітник лабораторії товарознавчих досліджень та досліджень об'єктів інтелектуальної власності
<https://orcid.org/0000-0002-7915-3506>

Харківський науково-дослідний інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса, Україна, м. Харків

Ринок України на теперішній час представлений дуже широким асортиментом меблів серійного виробництва як вітчизняних так і зарубіжних

виробників. Це стосується як меблів для офісу так і приватних приміщень, готелів, дач.

Але більш вибагливим покупцям хочеться мати у своєму інтер'єрі меблі, які б відповідали у повній мірі бажанням споживача як до матеріалу виготовлення та особливостей конструктивного виконання, так і до габаритних розмірів, та могли в свою чергу як зекономити та прикрасити простір офісних приміщень, так і надати затишку приватним приміщенням.

У таких випадках на ринку України як приватними підприємцями так і підприємствами різних форм власності пропонується виготовлення предметів меблів, наборів (гарнітури) меблів різного рівня складності за індивідуальним замовленням.

Нажаль, трапляються непоодинокі випадки, коли виготовлені меблі не відповідають за якісними показниками вимогам замовника.

При проведенні досліджень, щодо встановлення дефектів меблів виготовлених за індивідуальним замовленням фахівцям, окрім відповідності нормативним вимогам ДСТУ ГОСТ 16371:2016. «Меблі. Загальні технічні умови» [1], треба використовувати ДСТУ 4414:2005 «Меблі за індивідуальним замовленням. Загальні технічні умови» [2].

Згідно ДСТУ 4414:2005 «Меблі за індивідуальним замовленням. Загальні технічні умови»:

«п.3.1. меблі за індивідуальним замовленням

Меблеві вироби, що їх виготовляють за індивідуальним замовленням, оформленням, зареєстрованим і узгодженим замовником. Такі вироби можна виготовляти за технічною документацією як замовника так і виробника.

п.5.1. Меблі за індивідуальним замовленням повинні відповідати вимогам цього стандарту, комплекту технічної документації чи ескізам (кресленням) замовника».

У зазначеній технічній документації або ескізі (кресленні) обома сторонами, як замовником так і виробником меблів, згідно досвіду авторів, здебільшого узгоджуються такі дані:

- найменування та кількість виробів;
- габаритні розміри;
- матеріал виготовлення (деревина, деревинний матеріал, метал тощо);
- торгівельна марка, модель, або артикул матеріалів з яких виготовлені меблі, фурнітура;
- назва кольору відповідно до каталогу виробника;
- рисунок та колір декоративних личкувальних тканин, який обирається замовником;
- виготовлення певних отворів та/або встановлення мийки, витяжки, змішувача тощо (зазначається торгівельна марка, модель);
- для меблів для сидіння та лежання узгоджується вид настільних матеріалів;
- наявність освітлювальних приладів, дзеркал та місце розташування;

- кількість та місце розташування полиць, висувних шухляд тощо.
- також, у технічній документації на дане замовлення меблів або ескізі, зазначаються терміни виготовлення, доставки та зборки меблів.

Для проведення дослідження по виявленню виробничих дефектів меблів та відповідності вимогам ДСТУ товарознавець, в межах своєї компетенції, застосовує органолептичний метод, у межах неруйнівного контролю.

Завдяки методу неруйнівного контролю визначають наступні показники та виявляють виробничі дефекти, невідповідність вимогам замовника, наприклад:

- габаритні та функціональні розміри меблів вимірюють з погрішністю до ± 1 мм, інші розміри – з погрішністю ± 0.1 мм (ДСТУ ГОСТ 16371:2016);
- допустимі граничні відхилення від габаритних розмірів, та люзи передбачені технічною документацією зазначаються у ДСТУ 4414:2005;
- пожолобленість (площинність) деталей (виробу), в межах компетенції товарознавця, проводиться вимірюванням максимальної довжини прогину деталі по двом її діагоналям металевої перевіркою лінійки, довжина якої більше довжини діагоналі деталі, повинна відповідати ДСТУ ГОСТ 16371:2016;
- зовнішній вигляд – у тому числі направлення волокон деревини личкування, якість личкування та обробки, якість складання, вимоги до трансформування виробу, якість комплектуючих: фурнітури, скловиробів та дзеркал – контролюють оглядом виробу без застосування приладів, якщо інше не передбачено відповідною технічною документацією, або умовами замовника;
- дефекти облицювання, наприклад: перекис малюнку текстури, нерівномірність глянсу чи матовості поверхні меблевого виробу;
- дефекти облицювального матеріалу м'яких елементів, наприклад: - нестійкість облицювальної тканини при терті (пілінг) та дефекти обробки (фарбування) матеріалу, перекис малюнку;
- якість зборки виробів, в тому числі несиметричність деталей виробів, перекис каркасу, зморшки личкувальної тканини на поверхні виробу, несиметричність м'яких елементів меблів, несиметрично просвердлені отвори, неточна установка фурнітури або декоративних накладок, перекис шухляд, півшухляд або інших висувних вузлів виробу тощо;
- відповідність вимогам технічної документації або ескізу.

Вимірювальні інструменти повинні бути повірені у органах Держстандарту (металева рулетка, металева лінійка, штангенциркуль). Довжина перевіркою лінійки повинна перевищувати максимальні розміри поверхонь, що перевіряються (Методичний посібник «Судово-товарознавча експертиза меблевих виробів», КНДІСЕ [3]).

Без наявності у товарознавця технічної документації або ескізу (креслення), неможливо у повному обсязі провести дослідження стосовно відповідності меблів виготовлених за індивідуальним замовленням вимогам ДСТУ та документації про замовлення меблів.

Список використаних інформаційних джерел

1. ДСТУ ГОСТ 16371:2016. Меблі. Загальні технічні умови. (ГОСТ 16371-2014, IDT) [Чинний від 2016.10.01]. 32 с.
2. ДСТУ 4414: 2005. Меблі за індивідуальним замовленням. Загальні технічні умови. [Чинний від 2006-07-01]. Київ, 2006. 15 с. (Держспоживстандарт України).
3. Желавська О.О. Судово-товарознавча експертиза меблевих виробів. метод. посіб. КНДІСЕ, Київ, 2003. 128 с.

ФІКСАЦІЯ СТАНУ ОБ'ЄКТІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

А. В. Гужиков,
судовий експерт

Запорізький науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Бердянськ

Об'єктами дослідження при проведенні судової товарознавчої експертизи є різні товари, зразки, до них можуть відноситися: галантерейні, електронно-побутові, текстильні, швейні, парфумерно-косметичні, культурно-побутові, господарські товари, пушно-хутрові, меблеві товари, взуття, харчові жири, зерно-мучні, плодоовочеві, кондитерські, м'ясні, рибні, молочні, нафтопродукти, лісоматеріали, промислове обладнання, мінеральні добрива тощо.

Однією із особливостей проведення товарознавчої експертизи, є можливість дослідження, як за наявності об'єкта дослідження так і за його відсутності, по матеріалах наданих на дослідження.

На сьогоднішній день експерти товарознавці при проведенні досліджень користуються методикою визначення вартості майна [1] та загальними правилами при фіксації об'єктів, які надходять на дослідження, дії експерта запозичені з інших видів досліджень при надходженні об'єктів на яких, наприклад маються сліди біологічного походження. Так, як в подальшому такі об'єкти будуть надходити на інші види досліджень, потрібно чітко дотримуватися певного порядку дій.

Фіксація об'єктів при проведенні товарознавчої експертизи здійснюється за допомогою техніки та технічних засобів, завдяки яким проводиться дослідження речових доказів на предмет виявлення інформації, яка має значення для висновку, і використовується в практичній діяльності судового експерта. Тобто у своїй роботі експерт користується відповідним інструментарієм, за допомогою якого отримуються відповідні дані.

Під час проведення дослідження експерт може використовувати засоби і методи з будь-яких галузей науки і техніки, якщо це необхідно для вирішення поставлених перед ним питань.

Фіксація об'єктів здійснюється за допомогою фотографування та опису об'єктів дослідження.

Судова фотографія має на меті точно передати стан об'єктів, в якому вони перебували на момент фотографування.

Для проведення товарознавчої експертизи надходять найрізноманітніші об'єкти, це можуть бути: ноутбуки, мобільні телефони, веб – камери, мультиварки, музичні колонки, освітлювальні прилади, холодильники, велосипеди, меблі, тощо. Фото - фіксація таких об'єктів проводиться в лабораторних умовах, для об'єктів невеликого розміру можна застосовувати масштабні планшети, для відображення кращого візуального сприйняття розміру. Для особливо великих об'єктів, або значна кількість об'єктів, які неможливо доправити до підрозділу, експерти виїздять на огляд, це може бути: виробниче обладнання, велика кількість об'єктів, стаціонарне обладнання, тощо.

Опис об'єкта у дослідницькій частині висновку повинен максимально точно та чітко відображати відомості про об'єкт який досліджується, вся інформація, яка була виявлена під час фото – фіксації повинна бути відображена та роз'яснена. Судова фотографія застосовується в поєднанні з оформленням висновку, а отримані зображення є наочним додатком до них.

Фото – фіксація та опис об'єкта починається з моменту надходження на дослідження, а саме в якому стані перебувало упакування, фіксуються нанесені на нього написи, відповідність переліку зазначеному в документі про призначення експертизи, описується ідентифікація об'єкта, за потреби встановлюється його правильна назва (марка, модель, бренд, тощо) у чому допомагають інформація, що зазначається у матеріалах наданих на дослідження та маркувальні позначення, які виявляються під час огляду та фото – фіксації об'єкта. Наступним кроком, є опис класифікації об'єкта дослідження, щодо приналежності до певного класу, підкласу, групи, підгрупи, виду, типу, дається визначення об'єкта.

Проводиться фіксування маркувальних позначень з метою чіткого їх відображення, об'єкт фотографують з різних боків, а також частинами таким чином, щоб максимально точно відобразити позначення, які може бути нанесено в різних частинах виробу, це може бути марка, модель, технічні характеристики, розмір, проба, бренд, серійний номер, тощо.

При фотографуванні об'єктів потрібно приділити увагу тому, в якому стані вони знаходяться, передачі присутніх на них ушкоджень, дефектів, індивідуальних ознак.

Застосовуються детальний спосіб зйомки з масштабом для передачі приблизних розмірних характеристик ушкоджень таких, як подряпини, тріщини, сколи, пошкодження фарби, розриви, порізи, забруднення які мають на виробі, або дефекти, які можуть суттєво впливати на вартість об'єкта який досліджується.

Описуються характеристики об'єкта, наприклад його матеріал виготовлення, габаритні розміри, маса, країна виробник, ця інформація отримується з офіційних інформаційних джерел.

Особливої уваги потребують об'єкти, на яких містяться сліди біологічного походження при роботі з такими об'єктами не можна допустити появу на об'єкті слідів пальців рук осіб, що беруть участь в проведенні дослідження.

При огляді та фото - фіксації об'єктів експерти повинні працювати в тонких (медичних) гумових рукавичках, які мають бути з матеріалу, що не дає змоги перенесення відбитків пальців рук та потожирових виділень.

Не допускається щоб на об'єкт потрапляли сонячні промені так, як це спричинить швидке висихання слідів через це слід використовувати штучне освітлення.

Описується перелік інвентарю та технічних засобів, який використовувався під час проведення дослідження: лінійки, рулетки, комп'ютер яким користується експерт, принтер з допомогою якого проводилося друкування, фотокамера з використанням якої проводилась фотозйомка. Описується упакування об'єкта дослідження, його номер, зазначаються нанесені на ньому написи.

Під час фотографування та опису при проведенні товарознавчих досліджень необхідно дотримуватися всіх загальних правил та методів, а у випадку з об'єктами, на яких маються сліди біологічного походження потрібно звертати особливу увагу на порядок роботи з ними.

Список використаних інформаційних джерел

1. Данюк Л.І. Методика визначення вартості майна, Харків 2004. 112 с.
2. Маркусь В. О. М 16 Криміналістика. Навчальний посібник – К.: Кондор, 2007. – 558 с.
3. Дубовий О.П., Лукашенко В.Я., Рибалко Я.В. Криміналістичне дослідження слідів рук: науково-практичний посібник. Київ АТІКА 2000. 152 с.
4. Пясковський В. В., Черноус Ю. М., Іщенко А. В., Алексєєв О. О. Криміналістика: підручник, Київ 2015. 544 с.

ЕКСПЕРТНА ОЦІНКА МАРКУВАННЯ ДИТЯЧОГО ОДЯГУ

О. В. Доманова,

доцент кафедри маркетингу, менеджменту та торговельного підприємництва, канд. техн. наук

Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, Україна, м. Харків

Красивий зовнішній вигляд, високі гігієнічні властивості і зручність в експлуатації, необхідна довговічність і надійність вигідно відрізняють трикотажні вироби від аналогічних за призначенням виробів з тканин.

Особливо високі вимоги пред'являють до трикотажної білизни для дітей. Вироби повинні володіти високою повітропроникністю, гігроскопічністю, теплозахисними властивостями, а також добре відпиратися і прасуватися, не заважати руху дитини, не порушувати дихання та кровообіг.

Повзунки відносяться до одягу, який необхідний малюкові з перших днів життя та безпосередньо контактують з його шкірою, тому експертні дослідження сучасного асортименту є цікавими та актуальними.

В якості об'єктів дослідження були взяті десять зразків повзунків трикотажних для дітей ясельного віку вітчизняних та іноземних виробників:

Зразок 1 – повзунки «Габбі» (виробник ТОВ «ТД» Габбі», Україна, м. Харків);

зразок 2 – повзунки «Бембі» (виробник ТОВ «Бембі», Україна, м. Хмельницький);

зразок 3 – повзунки ФОП «Дегтяр В. В.» (виробник ФОП «Дегтяр В.В.», Україна, м. Луганськ);

зразок 4 – повзунки СПД «Кірпи́чова І. В.» (виробник СПД «Кірпи́чова І. В.», Україна, м. Київ);

зразок 5 – повзунки ТОВ «Текспрод» (виробник ТОВ «Текспрод», Україна, м. Київ);

зразок 6 – повзунки V'Nkids (виробник ФОП «Трутень Н. Ф.», Україна, м. Комсомольськ);

зразок 7 – повзунки «ґо́ху» (виробник Китай);

зразок 8 – повзунки дитячі (виробник Китай);

зразок 9 – повзунки «Ваву» (виробник Туреччина);

зразок 10 – повзунки дитячі (виробник Туреччина).

Для споживача маркування це головний і майже єдиний спосіб ідентифікувати та визначити якість товару. Для маркування повзунків згідно ГОСТ 3897-87 «Изделия трикотажные. Маркировка, упаковка, транспортирование и хранение» застосовують товарний ярлик та стрічку із зображенням товарного знаку [1].

На товарному ярлику вказують такі дані: товарний знак підприємства-виробника, його найменування і місцезнаходження, найменування виробу, позначення стандарту або технічних умов, артикул виробу, його модель, розміри, сорт, дату виготовлення (місяць, рік), штрих-код.

Першим етапом експертної оцінки є вивчення маркування, завдяки чому експерт має перше уявлення не тільки про виробника, його місце знаходження, але і про товар – сировинний склад, розмірні характеристики, правила догляду тощо [2].

Сучасний український ринок дитячих трикотажних виробів має достатньо широкий асортимент виробів, як вітчизняного виробництва, так і імпортних виробників. Значна кількість імпортних виробів реалізується без маркування взагалі. Таким чином неможливо встановити товаровиробника, його адресу, сировинний склад, умови догляду тощо. Найчастіше на маркувальних ярликах

зазначений лише виробник та й ще іноземною мовою, що не несе собою ніяких інформаційних відомостей [3].

За результатами проведених експертних досліджень щодо повноти маркування було встановлено, що не всі зразки мають повну інформацію про товар. Повзунки українського виробництва мали не значні порушення в маркуванні. Маркування повзунків під номером 1 та номером 2 повністю відповідає вимогам нормативного документу, у маркуванні повзунків під номером 6 не вистачало штрих-коду. Не повне маркування можна відзначити і у українських повзунків під номером 3, 4 та 5, не вистачало артикулу виробу, номеру моделі виробу, штрих-коду. Слід зазначити, що нормативний документ та склад сировини указані на ярликах всіх зразків від українських виробників. На зразках 3, 4, 5 відсутня тканинна стрічка з умовними позначеннями способів чищення, прання і прасування виробу.

Щодо імпортованих трикотажних повзунків, то на жодному із зразків немає повного маркування. Особливо вразили зразки під номером 8, 9 та 10. На даних зразках відсутня така важлива інформація, як товарний знак, артикул, розмір, сорт виробу, нормативний документ, символи по догляду за виробом, штрих-код, а на етикетці зразка під номером 10 немає жодних даних про матеріал чи склад сировини.

Також був перевірений штрих-код, який був вказаний лише на маркуванні зразків 1, 2, 7 та 8. Контрольна цифра всіх цих зразків співпадала з контрольною цифрою, зазначеною в штриховому коді.

Перевірка повноти маркування трикотажних повзунків показала, що лише два зразки відповідають вимогам нормативних документів та мають повне маркування виробу – це повзунки ТМ «Габбі» та ТМ «Бембі». У маркуванні всіх інших виробів була відсутня необхідна інформація.

Список використаних інформаційних джерел

1. Изделия трикотажные. Маркировка, упаковка, транспортирование и хранение : ГОСТ 3897 – 87. – [Действующий от 1987-07.01] – М. : Москва: ИПК Издательство стандартов, 1989. – 18 с. – (Межгосударственный стандарт).
2. Семак З. М. Текстильне матеріалознавство: навч. посібник. / З. М. Семак – К. : ІСДО, 2006, – 208 с.
3. Знаменский А. К. Технический контроль в трикотажном производстве / А. К. Знаменский // Легкая индустрия. – 2004. – № 9. – С. 28-31.

АСОРТИМЕНТ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ГОДИННИКІВ, СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКОРИСТАННЯ У СУДОВІЙ ТОВАРОЗНАВЧІЙ ЕКСПЕРТИЗИ

О. В. Єфименко,
судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень
Т. В. Сафонова,
судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень
Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Харків

На сьогоднішній день в судово-експертній практиці все частіше виникають питання щодо визначення ринкової вартості викраденого майна, для визначення матеріальних збитків потерпілому. У тому числі викраденим майном стають годинники. Класифікація та сучасний асортимент годинників є досить актуальним питанням у товарознавстві при визначенні загальних характеристик та властивостей даної групи товарів. Сучасні годинники відносяться до товарів складного асортименту, які є досить різноманітними за своїми матеріалами та способами виробництва і включають велику кількість видів та різновидів.

Стан ринку годинників за останні роки в Україні спостерігає тенденції осучаснення, збільшення асортименту та модернізації. Тому необхідний комплексний розгляд визначення асортименту годинників представлених у товарознавстві на сьогодні.

Споживчі властивості годинників поділяють на соціальні (відповідність потребам споживача), функціональні (здатність задовольняти матеріальні та культурні потреби), ергономічні (зручність, комфорт, гігієнічність), естетичні (стиль, форма, колір, зовнішнє оформлення), надійність (безвідмовність, довговічність, ремонтпридатність) [1].

Вплив на споживчі властивості годинників справляють такі фактори, як: конструкція, матеріали, виробництво.

На формування споживчих властивостей годинників великий вплив мають матеріали, які застосовують для їх виготовлення. Для виробництва годинників застосовують метали та сплави (сталі, сплави кольорових металів – латунь, дорогоцінні метали та їх сплави – золото, срібло, платина); пластичні маси (оргскло, капрон); синтетичні рубінові камені; часові масла та інші матеріали. Технологія годинникового виробництва складається з виготовлення деталей годинників, їх обробки і покриття, складання годинників. Від якості виконання технологічного процесів у більшості залежить якість готових виробів [2].

Класифікація годинників досить різноманітна, тому що є досить багато нормативної документації за якою класифікують різні види годинників за різними ознаками, такі класифікації годинників можна розглянути у таких

нормативних документах, як ДСТУ на різні годинники, також існує класифікація годинників за ДКПП ДК – 016 – 97 [3], а також класифікація годинників відображена в різноманітних підручниках стосовно цієї теми [4].

Годинники, які постачаються підприємствами-виробниками у торгівлю, повинні відповідати за надійністю і якістю нормативно-технічним документам, а також зразкам-еталонам, що визначають вимоги до технічних, функціональних, естетичних та експлуатаційних характеристик і параметрів годинників, підлягати державним, приймально-здавальним, періодичним випробуванням на надійність. Правила приймання і методи випробування викладені у відповідній нормативно-технічній документації (стандартах) [4].

За принципом дії годинники підрозділяються на механічні, електронно-механічні, електронні [4].

Годинники класифікують: за призначенням згідно стилю життя споживача, за функціональним призначенням, за умовами використання, за джерелом енергії, за типом коливальної системи, за ступенем захисту корпусу від зовнішнього впливу, за калібром, за наявністю та типом звукового сигналу, за видом дисплею тощо [4].

Маркування годинників складається з одного найменування, товарного знаку підприємства – виробника, заводського номера і шифру механізму або електронного блока. Єдине найменування наносять на лицьову сторону або циферблат, товарний знак підприємства – на механізм або електронний блок [4].

Транспортування годинників може проводитися різними видами транспорту. При цьому важливо забезпечити зберігання ящиків з годинниками від механічних пошкоджень і атмосферних осадків [4].

Зберігання годинників допускається в чистих провітрюваних приміщеннях при температурі від 10 до 35 °С, і відносній вологості повітря до 80%. На годинники не повинні падати прямі сонячні промені. Не можна зберігати годинники в одному приміщенні з речовинами, які викликають корозію [2, с.172, 4].

За останнє десятиліття в асортименті сучасних різновидів годинників з'явилися смарт-годинники, фітнес-трекери, спортивні браслети, годинники-запонки які можуть бути включені до класифікації за призначенням згідно стилю життя споживача (-для людей, які ведуть мобільний образ життя; -для занять спортом і туризму, -предмети розкоші); LED-годинники, годинники з ЖК-дисплеєм до класифікації за видом дисплею; будильник-термометр, проєкційні годинники до класифікації настільних годинників (-класичні, -з функцією активації звуком (голосом, хлопками, стуком)).

Асортимент годинників дуже різноманітний і постійно поповнюється новими різновидами, що викликано сучасними потребами споживачів, які постійно зростають, а також технічним прогресом та появою новітніх технологій, тому розглянувши формування споживчих властивостей сучасних годинників та проаналізувавши питання класифікації та асортименту

годинників запропоновано включити до існуючої класифікації годинників асортимент сучасних годинників які представлені сьогодні на ринку.

При проведенні товарознавчої експертизи, експерт повинен зрозуміти до якого класу, групи, виду належить об'єкт дослідження.

Класифікація дозволяє ретельніше досліджувати споживчі властивості однорідних груп товарів, розробляти групові методи дослідження та оцінки рівня якості товарів.

Список використаних інформаційних джерел

1. Попова Т.В. Товарознавство непродовольчих товарів: опор. конспект лекцій. Каф. ден. та заоч. відд. спец. Товарознав. та комерц. діял. М: МДКЕХТ, 2013. 12 с.

2. Логинов В.Д. Ювелирные товары и часы. Товароведение: учеб. для проф.-техн. уч-щ / Спец.ред. Н. П. Авдакушиной. 4-е изд., перераб. М.: Экономика, 1989. – 205 с.

3. ДК – 016: 2010. Державний класифікатор продукції та послуг. [Чинний від 2012-01-01]. К: Держстандарт України, 2010. 741 с.

4. Наручні годинники виробництва Київського годинникового заводу ТМ "KLEYNOD". Режим доступу: <https://otherreferats.allbest.ru/marketing/d00550367.html>.

ОСОБЛИВОСТІ ПАКУВАННЯ ТА ЗБЕРІГАННЯ ОБ'ЄКТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИ ПРОВЕДЕННІ СУДОВОЇ ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

О. М. Зуєва,

головний судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень

О. А. Косторна,

головний судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень

Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Харків

Задля своєчасного, точного та об'єктивного вирішення справи слідчим, прокурором чи суддею в кримінальних провадженнях, цивільних, адміністративних та господарських справах призначають спеціальні дослідження, зокрема, судову товарознавчу експертизу. Важливу увагу слід приділити пакуванню речових доказів, оскільки в більшості випадків, саме належне пакування та зберігання досліджуваних об'єктів, а також дослідження в короткі строки дають найточніший результат.

До об'єктів товарознавчих експертиз можна віднести: продовольчі і непродовольчі товари, упаковку і тару, сировину і напівфабрикати, документи, в яких зазначаються найменування, артикул, сорт, комплектність товару або виробу, підприємство і країна-виробник, умови зберігання, транспортування і

використання виробів. Товарознавчій експертизі підлягають також і об'єкти, які вже були у вжитку, що вибули з ужитку і навіть частини виробу [2, с. 132].

Чинним Кримінальним процесуальним кодексом України передбачено дві стадії призначення судової товарознавчої експертизи: 1) на стадії досудового розслідування; 2) на стадії судового розгляду в суді першої інстанції [1].

До товарознавчих експертиз відносять: експертизу машин, обладнання, сировини та товарів народного споживання.

Експертне дослідження є процесуальною дією щодо збирання доказів слідчим в ході кримінального провадження, за допомогою залучення експерта як спеціаліста в конкретній галузі знань.

Зважаючи на те, що в ході проведення судової товарознавчої експертизи експертами досліджуються речові докази, тому досить актуальним є питання правильності пакування та роботи з речовими доказами, що у тій чи іншій мірі залежить від осіб, які приймають участь у пакуванні та тих, які працюють у подальшому з даним матеріалом.

Згідно статті 98 КПК України речовими доказами є матеріальні об'єкти, які були знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, в тому числі предмети, що були об'єктом кримінально протиправних дій, гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення [1].

Приписами пункту 2 статті 100 КПК України [1] встановлено, що речовий доказ або документ, наданий добровільно або на підставі судового рішення, зберігається у сторони кримінального провадження, якій він наданий. Сторона кримінального провадження, якій наданий речовий доказ або документ, зобов'язана зберігати їх у стані, придатному для використання у кримінальному провадженні.

Об'єкти дослідження надсилаються в експертну установу (експертіві) в упаковці, яка забезпечує їх збереження, та засвідчуються особою у передбаченому законодавством порядку. Речові докази і порівняльні зразки упаковуються окремо.

Спосіб упаковки повинен забезпечувати неможливість підміни або зміни вмісту без порушення її цілісності та схоронність вилучених (отриманих) речових доказів від пошкодження, псування, погіршення або втрати властивостей, завдяки яким вони мають доказове значення.

Документи, які є речовими доказами, повинні зберігатися вкладеними між чистими аркушами паперу в конвертах. На таких документах забороняється робити будь-які помітки, написи і перегинати їх. У разі наявності великої кількості документів вони складаються в окремий пакет. На конверті (пакеті) зазначається перелік документів, що вкладені в нього [3].

Продукти або промтовари, які були об'єктами злочинних дій або зберегли на собі сліди злочину, передаються для експертного дослідження повністю.

На речові докази, які не можуть бути належним чином упаковані через громіздкість чи з інших причин, прикріплюється бирка у спосіб, що унеможливорює її зняття, зміну або пошкодження. На упаковці (бирці) проставляються підписи осіб, які брали участь у процесуальній дії та зазначається інформація про вміст упаковки, найменування проведеної процесуальної дії, дата її проведення та номер кримінального провадження.

Для відібрання зразків орган, який призначив експертизу, може залучити спеціаліста.

Коли об'єкт дослідження не може бути представлений експертові, експертиза може проводитись за фотознімками та іншими копіями об'єкта, його описами та іншими матеріалами, доданими до кримінального провадження в установленому законодавством порядку, якщо це не суперечить методичним підходам до проведення відповідних експертиз.

Методичними рекомендаціями, наведено тільки два приклади пакування об'єктів (одяг, взуття), які в подальшому можуть стати об'єктами судово-товарознавчої експертизи. Таким чином, можна зробити висновок, що діюче законодавство не дає чітких вказівок щодо пакування речових доказів, цим питанням займаються безпосередньо експерти, працівники НДЕКЦ, як фахівці в певній галузі знань.

Зважаючи на те, що зазвичай речові докази є основними доказами у провадженні, а експертне дослідження, має на меті встановлення обставин задля об'єктивного і правильного вирішення справи по суті, досліджувані об'єкти повинні збиратись, пакуватись, а також зберігатись у відповідних умовах.

Виходячи з викладеного вище, вважаємо що діючими нормативно-правовими актами не повністю врегульовані питання пакування речових доказів, тому, на нашу думку, доцільно було б розробити детальні інструкції, які б містили правила, за якими слід пакувати, транспортувати та зберігати речові докази, які в подальшому можуть бути об'єктами судової товарознавчої експертизи.

Список використаних інформаційних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 №4651-VI (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

2. Дорошенко Ю.В. Практичні рекомендації з вилучення, фіксації та упакування слідової інформації при проведенні слідчих дій і оперативно-розшукових заходів [Електронний ресурс]: методичний посібник / Дорошенко Ю.В., Думанський Р.В. – К.: 2011. – 132 с.

3. Порядок зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації, технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов'язаних з їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження: затверджений постановою КМУ від

19.11.2012 № 1104 (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

ДОСЛІДЖЕННЯ ФІЗИКО-ХІМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ЯКОСТІ ХЛІБА ПШЕНИЧНОГО, ВИГОТОВЛЕНОГО ЗА НОВИМИ РЕЦЕПТУРАМИ

О. В. Калашник,

доцент кафедри підприємництва і права, канд. техн. наук, доц.
Полтавська державна аграрна академія, Україна, м. Полтава

Н. Л. Ремізова,

начальник Науково-дослідного випробувального центру
харчової продукції

О. А. Рибалко,

хімік лабораторії фізико-хімічних випробувань Науково-дослідного
випробувального центру харчової продукції

ДП «Полтавський регіональний науково-технічний центр стандартизації,
метрології та сертифікації», Україна, м. Полтава

В Україні хліб є найбільш часто вживаним харчовим продуктом, який необхідний для життєдіяльності людини. З кожним роком все більше українців стає прихильниками підтримання фізичної форми і здорового харчування в родині. Нині сформувалося молоде покоління, яке надає перевагу повноцінним продуктам харчування на натуральній основі з природними смаками і ароматами [1].

За останні роки населення України проявляє все більший інтерес до нетрадиційних сортів хліба, дієтичних, профілактичних виробів, виробів оздоровчої дії та спеціального призначення [2-3], хліба, виготовленого за національними рецептами тощо. Для цього, поряд із традиційною, використовують і нетрадиційну сировину, яка не тільки може змінювати смак, запах та аромат хліба, а також надає хлібу необхідні для людини властивості, підвищує його харчову цінність [1].

Створення хлібопекарської продукції, збагаченої функціональними компонентами природного походження, що додають виробам профілактичну спрямованість, є одним із завдань сучасного хлібопечення. До функціональних інгредієнтів висувають особливі вимоги щодо харчової цінності продукту, безпечності з точки зору збалансованого харчування тощо [4]. Перспективною сировиною для створення такої продукції є продукти переробки овочів і зокрема напівфабрикати, що виготовлені із гарбуза. При високому вмісті пектинових речовин вони мають значний вітамінний комплекс (зокрема, каротиноїди) [5].

Аналіз наукових публікацій показав, що вчені активно працюють над розробкою нових рецептур, які збагачують хліб продуктами переробки гарбуза, оцінюють його споживні властивості. Нами були розроблені та випробувані

рецептури хліба пшеничного з додаванням напівфабрикатів гарбуза, отриманих різними способами. Окрім того, нами був використаний зареєстрований у 2010 році гарбуз мускатний Доля Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва НААН. За даними селекціонерів він містить цукрів – 5,0-6,5%, каротину – 14,6-19,2 мг% [6].

Розробка рецептурного складу нового хліба збагаченого напівфабрикатами гарбуза почалася з пробного випікання та товарознавчого оцінювання органолептичних показників якості. Тому на наступному етапі розробки були досліджені фізико-хімічні показники якості зразків хліба.

Об'єктами дослідження були такі зразки хліба пшеничного: 1 – контроль, виготовлений за традиційною рецептурою; 2 – із додаванням соку гарбузового; 3 – із додаванням пюре гарбузового. Дослідження були проведені з використанням стандартних методів дослідження. Результати проведених досліджень показників якості зразків хліба пшеничного подані у таблиці.

Аналіз результатів дослідження свідчить про те, що за показниками кислотність та пористість м'якушки розроблені зразки хліба пшеничного відповідають вимогам національного стандарту [7]. Завищений показник вологості м'якушки зразка з додаванням пюре гарбузового (зразок 3) ймовірно може пояснюватися наявністю харчових волокон. Тому, у подальших дослідженнях потрібно приділити увагу удосконаленню технології випікання.

Таблиця – Результати дослідження показників якості хліба пшеничного, збагаченого продуктами переробки гарбуза

Показники	Значення показника			
	за ДСТУ 7517:2014	1	2	3
Вологість м'якушки, % (похибка $\pm 0,5\%$)	не більше ніж 46,0	41,5	42,0	51,0
Кислотність м'якушки, град (похибка $\pm 0,30$ град), не більше	не більше ніж 3,5	1,0	1,1	0,8
Пористість м'якушки, % (похибка $\pm 0,5\%$)	не менше ніж 70	-	86,1	70,2
Масова частка цукру в перерахунку на сухі речовини, % (похибка $\pm 0,5\%$)	не більше ніж 1,0	3,8	4,9	4,3

Особливої уваги заслуговує показник масова частка цукру в перерахунку на сухі речовини. Для зразків, що досліджувалися, показник мав значення, які не відповідають вимогам НД [7], проте перший зразок був виготовлений за традиційною рецептурою з додаванням цукру, а у рецептурах хліба пшеничного зразків 2 і 3 цукор був відсутній. Такий високий рівень цукру у зразках із додаванням продуктів переробки гарбуза пояснюється особливістю обраного сорту гарбуза.

Отже, проведений аналіз результатів дослідження розроблених зразків хліба пшеничного, свідчить про те, що потрібно продовжувати удосконалення

його рецептури, технології виготовлення та досліджувати вміст функціональних компонентів, які містяться у продуктах переробки гарбуза.

Список використаних інформаційних джерел

1. Коршенко Л. О. Стабилизация качества хлеба из пшеничной муки с низкими хлебопекарными свойствами. URL: <https://naukovedenie.ru/PDF/115TVN614.pdf> (дата звернення 25.03.2020 р.).
2. Лукин А.А. Перспективы создания хлебобулочных изделий функционального назначения. URL : <file:///C:/Users/Admin/Downloads/perspektivy-sozdaniya-hlebobulochnyh-izdeliy-funktsionalnogo-naznacheniya.pdf>. (дата звернення 28.03.2020 р.).
3. Функциональный хлеб. Что это такое и с чем его едят? URL : <https://www.tirhle.com> (дата звернення 11.03.2020 р.).
4. Сокол Н. В., Храмова Н. С. Использование богатого пектином растительного сырья в хлебопекарном производстве. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-bogatogo-pektinom-rastitelnogo-syrya-v-hlebopekarnom-proizvodstve/viewer>. (дата звернення 22.03.2020 р.).
5. Ухина Е. Ю., Мараева О. Б., Исследование возможностей использования тыквенного пюре в хлебопечении. URL: <http://rosfood.info/upload/iblock/5cf/50-52.pdf>. (дата звернення 22.03.2020 р.).
6. Сорт ДОЛЯ (Гарбуз мускатний) URL: <https://agrarii-razom.com.ua/culture-variety/dolya>. (дата звернення 22.12.2019 р.).
7. ДСТУ 7517:2014 Хліб із пшеничного борошна. Загальні технічні умови. [Чинний від 2015-02-01]. Київ. 2015. 11 с. (Інформація та документація).

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ТА ЧИННИКІВ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ЕКСПЕРТНУ ТОВАРОЗНАВЧУ ОЦІНКУ ДОМАШНІХ ЖИВИХ ТВАРИН ПРИ ВИЗНАЧЕННІ ЇХ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ НА ПРИКЛАДІ КОНЯ СВІЙСЬКОГО

М. В. Коваленко,

головний судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень
Миколаївський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Миколаїв

На даний час експертна товарознавча оцінка домашніх живих тварин є досить сучасною та актуальною, оскільки тварини відносяться до категорії матеріальних активів, та є особливим об'єктом цивільних прав, тобто до них можна здійснювати акти купівлі-продажу та дарування [6].

Перед заключенням договору купівлі – продажу або дарування продавець тварини зобов'язаний забезпечити покупця достовірною інформацією про вид, породу, стан здоров'я та інші якості тварини, а також про умови її утримання [4].

Таким чином, мету експертної товарознавчої оцінки домашніх живих тварин можна сформулювати як таку, що полягає у визначенні ринкової вартості конкретної тварини (особи). Залежно від мети оцінки, у процесі дослідження, застосовують основні методичні підходи, які передбачені Національним стандартом №1 [2], які, в свою чергу, бувають: витратним, дохідним, порівняльним. На думку доповідача, при експертній товарознавчій оцінці живої домашньої тварини є доцільним застосувати порівняльний підхід, оскільки він у даному випадку найбільш повно відповідає принципам оцінки, які є визначальними для мети, з якою проводиться оцінка, та виду вартості, а саме ринкової, яка, згідно вищевказаного Національного стандарту №1 [2], є вартістю, за яку можливе відчуження об'єкта оцінки на ринку подібного майна на дату оцінки за угодою, укладеною між покупцем та продавцем, після проведення відповідного маркетингу за умови, що кожна із сторін діяла із знанням справи, розсудливо і без примусу.

Проаналізуємо фактори та чинники, які впливають на експертну товарознавчу оцінку домашніх живих тварин при визначенні їх ринкової вартості на прикладі коня свійського.

Коні за своїм призначенням є різними. Виділяють племінне і продуктивне використання, бізнес, туризм, спорт, іподромні випробування, сільськогосподарські роботи. Ряд умов та вимог, яким коні повинні відповідати, в конярстві називають кондицією, та вони бувають: виставковими; заводськими (племінними); тренувальними (характерними для порід спортивної спеціалізації, таких як конкур, перегони тощо); робочими (для коней сільськогосподарського призначення); експортними (для задоволення вимог іноземних покупців) тощо. Коні, які не відповідають певним вимогам, вважаються некондиційними, продаються за низькими цінами, або ідуть у забій [1].

Першочергово слід зазначити, що для експертної товарознавчої оцінки коня свійського з метою визначення його ринкової вартості інформація щодо ідентифікації тварини, яка досліджується, повинна бути максимально вичерпною та повною. Принцип визначення ринкової вартості тварини базується на порівнянні ідентифікаційних ознак особи, яка досліджується, з показниками тварин, відібраних для порівняння, та з вихідними даними документів на тварину.

Також при проведенні товарознавчої експертизи обов'язковою умовою є залучення зооветеринарного спеціаліста. Якщо такі умови не виконані, надати відповідь щодо ринкової вартості тварини не є можливим.

Документи, які необхідні для точної та повної ідентифікації тварини, передбачені чинним законодавством. Для здійснення акту купівлі-продажу коня є обов'язковою його реєстрація у Єдиного державному реєстрі тварин [3, 5]. Такий реєстр передбачає документ – паспорт коня (рис. 1), інформація якого свідчить про те, що дана тварина належним чином ідентифікована. Для коней з відомим походженням необхідна копія генетичної експертизи походження, яка

підтверджує походження коня від батьків, та реєстрацію коня у відповідному породному союзі (реєстрі). Ці відомості, яка правило, вносяться до бланку паспорту коня при його реєстрації у Єдиному державному реєстрі тварин.

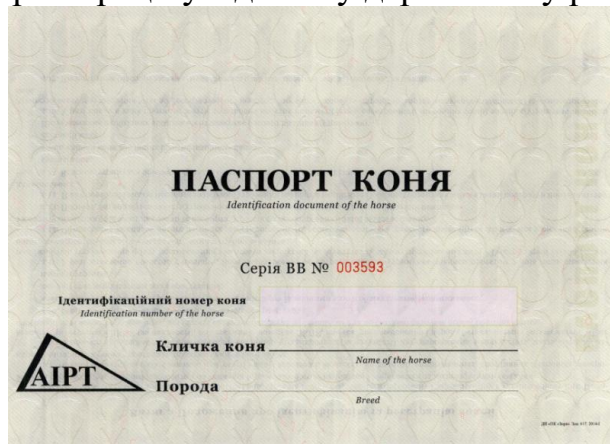

Рисунок 1 – Бланк паспорту коня, зразок

Паспорт коня засвідчує, що тварину було оглянуто спеціалістом державного закладу ветеринарної медицини, без резолюції якого паспорт на тварину не видається.

Для породи коней спортивної спеціалізації (для прикладу конкурних коней) передбачено лінійну оцінку із залученням спеціалістів Асоціації кіннозаводчиків України (рис. 2). Асоціація кіннозаводчиків України співпрацює з Єдиним державним реєстром тварин, який видає паспорт на тварину [3, 5].

The image displays a detailed linear evaluation form for competitive horses. It is divided into several sections: "Інформація про коня" (Horse Information), "Історія коня" (Horse History), "Лінійна оцінка" (Linear Evaluation), and "Здоров'я коня" (Horse Health). The "Лінійна оцінка" section includes a table for "РЕЗУЛЬТАТИ" (Results) and "ОЦІНКА" (Evaluation) with columns for various traits and a grid for scores. The "Здоров'я коня" section includes a table for "Історія захворювань" (Disease History) and "Оцінка здоров'я" (Health Evaluation) with columns for different health parameters and a grid for scores.

Рисунок 2 – Бланк лінійної оцінки конкурних коней, зразок

Залучення зооветеринарного спеціаліста є необхідним для огляду тварини та порівняння вихідних даних документу на тварину з фактично наявними індивідуальними, ідентифікуючими тварину, ознаками. А також для висновку, чи не є досліджувана твариною хворою, чи не має вад в поведінці тощо. Результатом огляду зооветеринарного спеціаліста повинен бути його письмовий висновок, чи є дана тварина кондиційною, придатною для експлуатації за її призначенням, або не є такою взагалі. Тварина, яка признана некондиційною, оцінюється за м'ясною ціною, за рахунок живої ваги.

Якщо всі ці умови для ідентифікації тварини виконані, наступним етапом експертної товарознавчої оцінки є здійснення офіційного пошуку джерел цінової інформації для отримання вартості тварини. Пошук проводиться на підставі запитів до відповідних підприємств та інших фізичних та юридичних осіб (кіннозаводчики, конярства, кінні заводи тощо), спеціалісти яких за специфікою своєї роботи займаються селекцією та вирощуванням коней. Після отримання такої інформації вона прирівнюється до такої, що є ринковою вартістю тварини.

Узагальнюючи наведене, підсумовуємо, що при визначенні ринкової вартості коня свійського, судовому експерту з проведення товарознавчих експертиз необхідно здійснити наступні дії.

1. Максимально точно ідентифікувати тварину за допомогою документів, які передбачені чинним законодавством, та із залученням зооветеринарного спеціаліста. Якщо такі умови не виконані, надати відповідь щодо ринкової вартості тварини не є можливим. Тварина, яка згідно висновку зооветеринарного спеціаліста признана некондиційною, оцінюється за м'ясною ціною, за рахунок живої ваги.

2. Здійснити офіційний пошук джерел цінової інформації для отримання вартості тварини. Пошук проводиться на підставі запитів до відповідних підприємств та інших фізичних та юридичних осіб (кіннозаводчики, конярства, кінні заводи тощо), спеціалісти яких за специфікою своєї роботи займаються селекцією та вирощуванням коней. Після отримання такої інформації вона прирівнюється до такої, що є ринковою вартістю тварини.

Список використаних інформаційних джерел

1. Б.М. Гопка В.Є. Скоцик, П.М. Павленко, М.П. Хоменко, В.І. Колот Практикум з конярства: навч. посіб. Київ: 2011, 394с.

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 № 1440 “Про затвердження Національного стандарту № 1 “Загальна оцінка майна і майнових прав”.

3. Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр тварин: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 25.09.2012 №578. База даних “Законодавство України”/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1713-12> (дата звернення: 13.03.2020).

4. Про захист тварин від жорстокого поводження: Закон України від 21.02.2006 № 3447-IV. База даних “Законодавство України”/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15> (дата звернення: 13.03.2020).

5. Про запровадження ідентифікації та реєстрації коней: Наказ Міністерства аграрної політики України від 31.12.2004 №496. База даних “Законодавство України”/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0362-05>. (дата звернення: 13.03.2020).

6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 №435-IV. База даних “Законодавство України”/ВР України.

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15?find=1&text=%D1%81%D1%82.180#w21> (дата звернення: 13.03.2020).

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В УПАКУВАННІ ДЛЯ СОКІВ

Х. І. Ковальчук,

доцент кафедри підприємництва, товарознавства та експертизи товарів,
канд. техн. наук

В. В. Цупра,

бакалавр

Львівський інститут економіки і туризму, Україна, м. Львів

Щоб привабити увагу споживачів, товар, в даному випадку сік, повинен бути відмінної якості і в зручній упаковці не тільки для споживачів, але і для реалізатора. Упаковка повинна бути компактною, для зручності розміщення на торгових прилавках, економічною і міцною. Якщо декілька років назад всі соки, як близнюки-брати, розливались в літрові пакети Tetra Brik Base, то сьогодні на ринку представлено багато різних видів упаковок [1].

При зміні упаковки, зацікавленість до продукту зі сторони споживачів і дистриб'юторів помітно зростає. На думку учасників ринку, новий дизайн упаковки звично приводить до 5-30%-му збільшенню обсягів продаж. Маркетологи відмічають, що в середньому 20% покупців в супермаркетах роблять вибір, орієнтуючись саме на упаковку [2].

Упаковка є важливим елементом у виробництві соків. Постійно проходять суттєві зміни з упаковками відомих марок соку. Вона повинна захистити напій від мікробіологічного забруднення, попередити проникання кисню і УФ – опромінення складників продукту.

Для зменшення втрат і збільшення термінів придатності важливими є збереження смаку й аромату продукту, а також виключення попадання сторонніх ароматичних речовин із пакувального матеріалу або оточуючого середовища. Пакувальні матеріали також повинні бути адаптовані до пакувального обладнання, забезпечити технологічність пакувального процесу і мати антистатичні і ковзкі властивості, жорсткість, міцність та інше [3].

Щоб виділити свої соки виробники даної продукції дуже часто застосовують зміни в дизайні пакування, його формі, кольорах та назвах. Впродовж останніх років дизайнери сокової продукції використовують наступні принципи [4].

Принцип «лаконічність». «Нічого зайвого», - вирішили дизайнери бренду Juicebox. Прозора упаковка дозволяє споживачам насолоджуватися яскравими квітами поживного продукту (рис. 1). Дійсно, іноді розробка упаковки вимагає не створення нового, а відсікання зайвого.

Рисунок 1 – Нова упаковка від дизайнерів бренду Juicebox

Щоб підкреслити преміальність продукту, дизайнери, які працювали над брендом Blend Press, вибрали скляну упаковку. Як і у Juicebox, етикетка дуже проста. Розробка логотипу мала на меті сподобатися жіночої цільової аудиторії, тому знак торгової марки плавний і елегантний, вони дотримувались принципу «Натуральність зовні і всередині» (рис. 2).

Рисунок 2 – Нова упаковка від дизайнерів бренду Blend Press

Бренд Eroski Juices вирішив підкреслити індивідуальність кожного фрукта із застосуванням **принципу «персоналізовані фрукти»** (рис. 3).

Рисунок 3 – Нова упаковка від дизайнерів бренду Eroski Juices

На етикетці апельсин зображений у вигляді іспанської танцівниці, ананас нагадує африканську жінку з маракасами, персик - китайського фермера в традиційній капелюсі. Дизайн упаковки грайливий і запам'ятовується.

Щоб сподобатися найменшим споживачам, творці бренду Birdy Juice (з англ. - пташиний сік) розробили дизайн упаковки із застосуванням **принципу «Для дітей з любов'ю»**, що нагадує пернатих. Брендінгове агентство «Колорит» впевнено, що маленькі любителі соку не залишаться байдужими (рис. 4) [5].

Рисунок 4 – Нова упаковка від дизайнерів бренду Birdy Juice

Креативщики Wonky Juice вирішили звернути увагу на продукт за допомогою незвичайного дизайну коробки, із застосуванням принципу «Нестандартна геометрія». Назва бренду повністю відображає концепцію упаковки - нестійкий, хиткий сік (рис. 5).

Рисунок 5 – Нова упаковка від дизайнерів бренду Wonky Juice

На ринку представлений дуже широкий асортимент соків, тому виробники намагаються виділити свій товар серед інших. Це можна зробити за допомогою підвищення рівня якості продукції, підтримання цінової політики, а також і зміни дизайну упаковки чи створення зовсім нової.

Список використаних інформаційних джерел

1. Дубініна А. А. Товарознавство смакових товарів: навчальний посібник / А. А. Дубініна, Ю. Т. Жук, В. А. Жук, Н. А. Жестерова – К.: Видавничий дім «Професіонал», 2004 р. - 239 с.
2. Власенко Н.А. Ринок соків в Україні та одна з альтернатив підвищення конкурентоспроможності продукції [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://aaecs.org/vlasenkona-rinok-sokv-v-ukran-ta-odna-z-alternativ-pdvishenny-akonkurentospromojnost-produkc.html>.
3. Єлісеєв М. Н. Товарознавство та експертиза смакових товарів / М. Н. Єлісеєв, В. М. Позняківський. – М.: Академія, 2006. – 304 с.
4. Позиціонування товару на ринку [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://studme.com.ua/17910211/marketing/pozitsionirovanie_tovara_rynke.htm
5. Тенденції на ринку виробництва соків [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://koloro.ua/blog/issledovaniya/tendentsii-na-rynke-proizvodstva-sokov.html>

НАПРЯМИ ПОЛПШЕННЯ СПОЖИВНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ БАТОНЧИКІВ ЗЕРНОВИХ

Н. Р. Кордзая,

доцент кафедри маркетингу, підприємництва і торгівлі, канд. техн. наук, доц.

І. О. Ковалів,

аспірант кафедри товарознавства та митної справи

Одеська національна академія харчових технологій, Україна, м. Одеса

Значна частка наукових досліджень у галузі харчування присвячена пошуку нових джерел сировини і розробці інноваційних продуктів, збагачених необхідними поживними елементами, які сприятливо впливають на організм людини та активізують його захисні функції. Недостатнє надходження вітамінів, мінеральних речовинами та інших біологічно активних речовин знижує працездатність, опірність до захворювань, посилює негативну дію шкідливих умов зовнішнього середовища [1].

Сучасні тенденції у галузі харчування пов'язані з виробництвом збагачених харчових продуктів, які мають високі споживні властивості. Одними з таких виробів є продукти на основі зернових культур, які користуються постійним попитом у всіх груп населення [1]. Але важливою проблемою сьогодення є удосконалення технологій виробництва та розширення асортименту подібних виробів. Так, досить інтенсивно розробляються прогресивні технології та розширюється виробництво збагачених харчових продуктів у вигляді напівфабрикатів, сухих сніданків, структурованих та інших продуктів швидкого приготування [2].

Багатоцільове використання зернової сировини зростає й у зв'язку з необхідністю зниження енергетичної цінності й вартості їжі з одночасним збереженням природних біологічно активних компонентів [2].

У зв'язку з цим використання нових нетрадиційних видів сировини для удосконалення рецептури батончиків зернових та збагачення їх цінними речовинами, які можуть надати виробам високі споживні властивостей є доволі актуальним.

В Одеській національній академії харчових технологій на кафедрі товарознавства та митної справи проводяться дослідження з формування якості нових батончиків зернових. Для цього було проаналізовано компонентний склад батончиків зернових, що реалізуються в найбільших торговельних мережах м. Одеси та Одеської області та запропоновані шляхи розширення асортименту батончиків.

У традиційній технології виготовлення батончиків зернових у якості зернової основи використовують продукти переробки таких злакових культур як овес, кукурудза, рис, пшениця, ячмінь. Зернова основа представлена у вигляді зернових пластівців та\або кульок чи крупи [3].

У якості наповнювачів для виготовлення батончиків зернових, зазвичай, використовують висушені фрукти та ягоди, шматочки шоколаду, насіння, горіхи [3].

Для зв'язування усіх рецептурних компонентів та надання батончикам солодкого смаку використовують такі речовини, як: глюкозний сироп, інвертний цукровий сироп, екстракт ячмінного солоду, мальтодекстрин, патока крохмальна кукурудзяна, глюкозно-фруктозний сироп, мед натуральний [3].

На основі аналізу літературних та патентних джерел, а також спостереження у торгівельній мережі, для підвищення споживних властивостей батончиків було запропоновано використання у якості збагачувальних добавок, висушених та подрібнених коренеплідних овочів, а саме коренеплідів моркви та селери, а також спецій хмелі-сунелі та морської солі. У якості зв'язуючої речовини пропонується використання патоки. Дані рецептурні компоненти дозволять розширити асортимент збагачених батончиків зернових та поліпшити органолептичні показники якості продукту [3].

Овочі є джерелом біологічно активних речовин, особливо вітамінів, мікро і макроелементів, які містяться в них в легкозасвоюваній формі і оптимальних для організму людини співвідношеннях. Так, морква містить увесь комплекс водо- та жиророзчинних вітамінів й вітаміноподібних з'єднань (А, В3, В6, В9, С, Е, РР), сахаридів (виноградний та фруктовий цукри, сахароза), органічних кислот (лимонна, яблучна, щавлева), поліненасичених жирних кислот, мінеральних речовин. Також морква містить велику кількість харчових волокон (геміцелюлози, клітковини, пектину), що робить її придатною для виведення токсичних елементів з організму [4]. Коренеплоди селери містять вітаміни (каротин, вітамінами групи В, РР, С, Е і К), мінеральні речовини (К, Са, Р, Fe, Zn, Mg, Со, Cu), антиоксиданти (аспарагінова кислота, треонін, серин, глютамінова кислота, пролін, цистеїн, гліцин, аланін, валін, метіонін, ізолейцин, лейцин, тирозин, фенілаланін, гістидин, лізин, аргінін), жирні кислоти та ефірні олії [5].

Спеції додатково збагачують батончики зернові корисними речовинами (вітамінами та мінеральними речовинами), а також покращують смак батончиків зернових.

Отже, розширення асортименту батончиків зернових можливе за рахунок введення до рецептури батончиків коренеплідних овочів, а саме моркви та селери, а також спецій, а саме хмелі-сунелі та морської солі, які збагачують готові вироби необхідними для організму людини речовинами та підвищують її смако-ароматичні властивості.

Список використаних інформаційних джерел

1. Паска М. З. Сучасні тенденції формування функціональних продуктів / Паска М. З., Лескович О. В. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. Гжицького. – 2014. – № 16, № 3 (4). – С. 137-147.

2. Волошенко О. С. Функціональні продукти харчування на основі зернових культур / Волошенко О. С., Жигунов Д. О. // Зернові продукти і комбікорми. – 2011. – № 4. – С. 15-18.

3. Кордзая Н. Р., Ковалів І. О. Вивчення компонентного складу батончиків зернових, що реалізуються у торговельних мережах м. Одеса та Одеської області // Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Технічні науки. – 2019. – №. 22. – С. 74-80.

4. Гончаров Г. І. Використання добавок рослинного походження для розширення асортименту м'ясних напівфабрикатів // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Тваринництво. – 2014. – №. 2 (1). – С. 192-195.

5. Попова Н. О. Використання кореня селери як допоміжної сировини у розробці нового функціонального продукту / Попова Н. О., Акаймова В. І. // Товарознавчий вісник. – 2013. – № 6. – С. 213-219.

ПРИЙОМИ ТА МЕТОДИ ФОТОГРАФУВАННЯ РЕЧОВИХ ДОКАЗІВ ПРИ ПРОВЕДЕННІ СУДОВОЇ ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

С. О. Котенко,

старший судовий експерт товарознавчих та гемологічних досліджень

Л. А. Талипова,

судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень

Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

Міністерства внутрішніх справ України, м. Харків

Ефективна протидія злочинності в наші дні неможлива без використання найбільш сучасних досягнень різних сфер наукових знань і передової технічної думки. Провідниками цих досягнень у судочинстві завжди були експерти: криміналісти, економісти, експерти в галузі товарознавства і представники інших експертних спеціальностей. Їхні знання допомагають всебічно, повно і неупереджено дослідити обставини кримінального провадження, виявити як обставини, що викривають, так ті, що виправдовують підозрюваного, а також обставини, що пом'якшують чи обтяжують його відповідальність, надати їм належну правову оцінку та забезпечити прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень. У зв'язку з тим, що більшість злочинів ретельно приховуються, успіх розслідування і судового розгляду багато в чому залежить від повноти використання можливостей судової товарознавчої експертизи, а саме особливостей використання судово-дослідної фотографії при її проведенні.

В діяльності експерта товарознавця велике значення має якісна фіксація об'єктів дослідження, оскільки вона відображає обґрунтованість висновку, а разом з тим і його правильність. На дослідження надходить велика кількість різноманітних об'єктів, від великогабаритних до дрібних, від нових до

непридатних до подальшої експлуатації (машини, обладнання, сировина, техніка, ювелірні та хутрові вироби, продукти харчування, алкогольні напої тощо). Тому, експерту товарознавцю дуже важливо мати базу теоретичних та практичних навичок, щоб в своїй діяльності орієнтуватися, які з вищезазначених методів та прийомів судової фотографії обрати.

Судово-дослідницька фотографія – це система спеціальних методів, прийомів та засобів, що застосовуються для одержання нових фактів при проведенні судових експертиз. Судово-дослідницьку фотографію іноді називають експертною через те, що її методи і засоби застосовують експерти під час своїх досліджень [1, с. 84].

Об'єктами судово-дослідницької фотографії є речові докази, які піддаються експертному дослідженню, порівняльні зразки та матеріали, що використовуються під час експертизи [1, с. 88].

Судово-дослідницька фотографія використовується в трьох основних цілях: для одержання фотографічним шляхом матеріалів для порівняльного дослідження, для проведення порівняльного дослідження об'єктів по фотозображенням, для виявлення невидимого (погановидимого) і розходжень деталей в об'єктах [2, с. 65].

В судовій фотографії існують такі методи: панорамний, вимірювальний, макрозйомки, сигналетичний, репродукційний і стереоскопічний [2, с. 64].

З метою наочності використання прийомів і методів судово-дослідницької фотографії розглянемо декілька прикладів. На дослідження надійшли ювелірні вироби (каблучка, золотий ланцюг, браслет). Задача експерта товарознавця відобразити в ілюстративній таблиці до висновку експерта не тільки сам об'єкт дослідження, його форму, плетіння, стан (наявні пошкодження чи ні) плетіння, а й наявність на ньому державного пробірною клейма. Наявність дефектів виробу, або відсутність клейма впливає на висновок судового експерта. Тому при фотографуванні такого об'єкту дослідження найбільш доцільним є застосування детальної зйомки (загальний вигляд об'єкта дослідження), оскільки вона виявляє найважливіші типові особливості, що стосуються форми, розміру, взаємного розташування частин, структури об'єкту дослідження, а також макрозйомки (загальний вигляд плетіння та державного пробірною клейма), оскільки вона дозволяє одержати зображення дрібних об'ємних предметів в більш великому, ніж при звичайній зйомці масштабі. Також дані методи та прийоми зйомки можуть бути застосовані при дослідженні харчових продуктів та алкогольних напоїв (штрих-коди, терміни придатності, відповідність ГОСТам та ДСТУ), мобільних телефонів та іншої техніки в справному та пошкодженому стані (загальний вид, наявні пошкодження та інформаційні написи виробника: марка, модель). Тому як, при дослідженні великогабаритних об'єктів, наприклад, токарний верстат (який як правило знаходиться в цеху на місці скоєння злочину), доцільно буде застосовувати такі методи та прийоми: вимірювальний метод зйомки – дозволяє встановити справжні розміри об'єкту дослідження, прийом оглядової зйомки,

дає змогу отримати загальний вид самого місця події (місця знаходження об'єкту), прийом вузлової зйомки – відображає загальний вигляд та стан токарного верстату, прийом детальної – дозволяє зафіксувати окремі частини та інформативні написи на ньому.

При надходженні об'єктів дослідження з пошкодженням або в непридатному для подальшого використанні стані важливу роль відіграє вимірювальний метод. Оскільки він дозволяє одержати знімки, які відображають справжній розмір пошкодження і найбільш розповсюдженим при цьому є фотографування з масштабною лінійкою.

Зважаючи на вищевикладене, слід зауважити, що при проведенні судової товарознавчої експертизи для покращення наочності дослідження і вирішення питань, поставлених перед нею, слід використовувати наступні методи та прийоми судової фотографії, а саме: для зйомки дрібних деталей (ювелірних виробів, продуктів харчування, дрібної побутової техніки) доцільно використовувати детальну зйомку. При фотографуванні великогабаритних об'єктів використовується орієнтуюча (панорамний метод), вузлова та детальна фотозйомка. Також, при фотографуванні таких об'єктів не можна ігнорувати можливості сучасної техніки та новітніх технологій (використання квадрокоптерів при панорамній зйомці великих об'єктів). При фотозйомці об'єктів дослідження з пошкодженням слід застосовувати метод вимірювальної фотозйомки з використанням масштабної лінійки.

Список використаних інформаційних джерел

1. Криміналістика: підручник./ В.В. Пяковський, Ю.М. Чорноус, А. В. Іщенко, О.О. Алексєєв та ін. – К. : «Центр учбової літератури», 2015. – 544 с.
2. Удовенко Ж.В. Криміналістика: конспект лекцій. – За заг. редакцією Галана В.І., Удовенко Ж.В. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 320 с.

ВИКОРИСТАННЯ МІКРОТРЕЙСЕРІВ У ВИПРОБОВУВАННЯХ НА ОДНОРІДНІСТЬ ЗМІШУВАННЯ КОМПОНЕНТІВ ПРИ ВИРОБНИЦТВІ КОМБІКОРМОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

В. Ю. Крикунова,

професор кафедри біотехнології та хімії, канд. хім. наук
Полтавська державна аграрна академія, Україна, м. Полтава

О. М. Омелян,

канд. фіз.-мат. наук
Полтавський базовий медичний коледж, Україна, м. Полтава

А. О. Семенов,

доцент кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної
справи, канд. фіз.-мат. наук, доц.

Т. В. Сахно,

професор кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної
справи, д-р хім. наук, старш. наук. співроб.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі», Україна, м. Полтава

Якість у поєднанні з ціною є ключовою умовою створення конкурентноспроможної продукції в умовах інтеграції України у європейський економічний простір. По-перше, для сільськогосподарських підприємств питання якості вироблених комбікормів стають особливо актуальними. Розглядаючи складові найбільш значимих фінансових ланок у структурі собівартості продукції птахівництва і тваринництва, слід зазначити, що кормова сировина не має собі рівних у плані обсягу видатків, коли всі інші витрати, включаючи електроенергію, витрати на воду, тепло і так далі значно поступаються. По-друге, від якості комбікормів залежить безпека самих тварин та птиці і, безпосередньо, безпека людей, які споживають тваринницьку та птахівничу продукцію. Тому, у даний час посилюється не тільки контроль готової тваринницької продукції, але і комбікормів, а також сировини, що входить до їх складу. По-третє, у виробника повинна бути тверда доказова база якості продукції, що ним виробляється, а для цього потрібні швидкі і недорогі методи контролю якості сировини, особливо, вітамінів, амінокислот, ферментів, лікарських препаратів, антиоксидантів, адсорбентів та важливо проводити точне дозування і прагнути до однорідності змішування усіх компонентів [1-3].

Змішування – це один з основних процесів виробництва комбікормової продукції, що забезпечує досягнення однорідності суміші у всіх частинах об'єму. Неякісне змішування мікрокомпонентів з іншими компонентами, що входять до складу комбікормів можуть викликати серйозні проблеми, такі як порушення здоров'я тварин і птиці, зниження їх продуктивності, значний розкид за показниками, *деградація вітамінів і лікарських засобів*, фінансові

втрати через недоотримання готової продукції. У цьому випадку ставляться під сумнів дані про безпечність та ефективність тваринницької продукції [4-6].

Проте при виробництві комбікормів використання вітамінів або лікарських речовин як індикаторів для підтвердження якості змішування, є методом, що вимагає досить дорогого устаткування. Для оцінки якості змішування досить часто фахівці як індикатор застосовують кухонну сіль шляхом визначення вмісту у комбікормах натрію або хлоридів [7].

На даний час все більшого поширення для оцінки якості змішування набуло використання феромагнітних мікротрейсерів (МТ), запатентованих і вироблених американською компанією Micro-Tracers Inc. (Сан-Франциско, США). Численні дослідження, проведені у США, Сербії, Польщі, Ірландії, Італії Росії та інших країнах показують високу ефективність і швидкість використання МТ для оцінки однорідності комбікормової продукції [7-11].

До складу МТ входять частинки заліза або нержавіючої сталі (розмір від 150 до 350 мікрон), на поверхні яких адсорбовані харчові барвники різних кольорів. Феромагнітні мікротрейсери запропоновано вводити в обладнання для змішування комбікорму або преміксу у якості однієї з мікродобавок при рекомендованому дозуванні від 5 до 50 г на тонну у залежності від обраного трейсера і кількості мікрочастинок в 1г. Можливість проведення тестування з цим індикатором певного забарвлення (синього, червоного, жовтого, зеленого, оранжевого, фіолетового і т.д.) надає перспективу одночасного використання в одному тесті 2-х, 3-х і більше кольорових трейсерів. Це обумовлює таку перевагу, як визначення оптимального часу перемішування в одному експерименті.

До переваг феромагнітних трейсерів, у порівнянні з використанням у якості індикаторів – похідних кобальту або марганцю, відноситься відсутність необхідності знищення вмісту змішувачів після закінчення тесту. Це пов'язано з повною безпекою феромагнітних індикаторів. Навпаки, підвищена концентрація солей важких металів (Co, Mn) у разі їх використання у якості трейсерів призводить до того, що тестований об'єм суміші стає небезпечним для тварин і підлягає знищенню [3, 4].

Підтвердження надійності процесу змішування потребує врахування, що найменше, п'яти стадій: вибір одного або декількох мікротрейсерів, додавання їх у досліджувану суміш, відбір проб суміші, аналіз проб, інтерпретація результатів.

Для обстеження суміші на якість змішування використовується методика, описана в роботах [3, 6, 14], згідно цієї методики статистичний аналіз відібраних проб суміші складається з наступних етапів.

Нехай для прикладу, виявлена кількість мікротрейсерів у обстежених 10 пробах набуває значень від A1 до A10.

1. Визначаємо середнє вибіркоче кількості частинок мікротрейсеру:

$$X_{\text{в}} = (A_1 + A_2 + A_3 + \dots + A_{10}) / 10$$

2. Визначаємо стандартне відхилення виявленої кількості частинок мікротрейсеру від його середнього значення за вибірку Хв:

$$S = [(A_1 - X_v)^2 + (A_2 - X_v)^2 + \dots + (A_{10} - X_v)^2 / (10-1)]^{1/2}$$

3. За статистичним критерієм χ^2 визначаємо ймовірність того, що розподіл мікротрейсерів у суміші має вигляд розподілу Пуассона [10, 11].

4. За таблицею критерію однорідності визначаємо однорідність суміші.

Зокрема, загальноприйнятими є наступні критерії однорідності кормових сумішей:

№	Значення ймовірності Р	Оцінка однорідності кормової суміші
1	$P > 25\%$	відмінна
2	$5 < P < 25$	добра
3	$1 < P < 5$	задовільна
4	$P < 1$	незадовільна

В якості прикладу наведемо результати оцінювання однорідності суміші за 10 пробами відібраними після проведення процедури змішування кормів протягом 3 хв:

Кількість відібраних проб для аналізу, $n = 10$			Показники статистичного обстеження проб	
55	82	80	Середнє вибіркове Хв	77,40
69	71	92	Стандартне відхилення S	10,54
78	88	83	Ймовірність однорідності суміші за критерієм χ^2 (%)	11,45
76	Висновок: Одержана ймовірність однорідності червоного мікротрейсеру $P=11,45 > 5\%$ означає добру якість змішування суміші			

Сьогодні для маркування своєї продукції маркери використовують і крупні виробники лікарських препаратів. І все це тому, що з усіх відомих методів визначення однорідності суміші застосування мікротрейсерів є найшвидшим, доступним і економічним методом.

Контроль за якістю змішування при виробленні комбікормів з використанням трейсерів є однією зі складових частин загальної системи контролю за виробництвом здорових харчових продуктів для людей. За цим покликана стежити система контролю НААСР, тому що запобігання проблем значно важливіше і правильно, ніж реагування на результати їх появи.

Список використаних інформаційних джерел

1. Писаренко П.В., Сахно Т.В., Крикунова В.Ю. Мікротрейсери як індикатори якості та безпеки кормів для сільськогосподарських тварин //Збірник наукових праць II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Хімія, екологія та освіта», ПДАА, - Полтава, 2016. с. 28-30.

2. Sakhno T.,V. Krykunova, Sakhno Y. Barashkov N.Eisenber D. Preparation of ferromagnetic liquid containing mixed iron oxide/manganese oxide nanoparticles and its use for mixer studies in liquids feeds// 7th International Conference Physics of Liquid Matter: Modern Problems, Kiev,May 27-30, 2016.-P.146.

3. Сахно Т.В., Барашков Н.Н., Иргібаева И.С., Омелян О.М. и др. «Применение статистических методов стандарта GMP+BA2 при использовании ферромагнитных микротрейсеров для оценки качества перемешивания кормов в птицеводстве и животноводстве». Збірник матеріалів наукових праць II міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «ХІМІЯ, ЕКОЛОГІЯ та ОСВІТА». Міністерство освіти і науки України, УкрІНТІ, посвідчення № 82 від 5 березня 2018 р. (м. Полтава, 15-16 травня 2018 року). – Полтава, ПДАА, 2018. – 220 с., С. 191-197.

4. Єгоров Б. В. Особливості технології виробництва високооднорідних кормових добавок // Єгоров Б. В., Макаринська А. В., Ворона Н. В. // Зернові продукти і комбікорми. - 2014. - № 2 (54). - С.37- 40.

5. Сахно Т.В., Иргібаева И.С., Омелян О.М., Крикунова В.Є.. «Застосування статистичних методів для підвищення контролю якості змішування інгредієнтів при виробництві кормів». Збірник матеріалів VII міжнародної науково-практичної конференції, МОН України, ПДАА, Полтава, листопад 2017. С. 61-63.

6. Jolanta B. Krolczyk Homogeneity assessment of multi-element heterogeneous granular mixtures by using multivariate analysis of variance // Tehnički vjesnik 23, 2(2016), 383-388.

7. Eisenberg S., Eisenberg D. “Markers in Mixing Testing: Closer to Perfection”, Feed Management, November 1992, p.1-4.

8. GMP+ BA 2 Control of residues Version EN: 1 April 2019 GMP+ Feed Certification scheme.

9. Barashkov N., Eisenberg D., Eisenberg S., Mohnke J.: Ferromagnetic microtracers and their use in feed applications. XII Int. Feed Technol. Symp. Novi Sad, 2008.

10. Nikolay Barashkov, David Eisenberg Iron-based microtracers and their use in feed applications // Сучасне матеріалознавство та товарознавство: теорія, практика, освіта Матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 26–27 лютого 2014 року) Полтава ПУЕТ.

11. Sakhno T.V., Pisarenko P.V., Korotkova I.V., Omelian O. M., Barashkov N.N.. The application of statistical methods of quality management by GMP + standards using ferromagnetic microtracers // Зернові продукти і комбікорми. – 2018. - V.18, I.3. P. 39-44.

ЕКСПЕРТНА ОЦІНКА БЕЗПЕЧНОСТІ ЕНЕРГЕТИЧНИХ НАПОЇВ

Т. А. Кунділовська,

зав. каф. експертизи товарів та послуг, канд. техн. наук, доц.

І. М. Соколовська,

аспірант

Одеський національний економічний університет, Україна, м. Одеса

Енергетичний напій – це, як правило, безалкогольний сильногазований напій, що містить у своєму складі значний вміст кофеїну (або його аналогів: теофіліну, теоброміну, еуфіліну), нерідко таурин, екстракт гуарани, вітаміни, вуглеводи (глюкозу, сахарозу), адаптогени тощо. Виробники стверджують, що енергетичний напій позбавляє втоми, надає бадьорості, підвищує витривалість, концентрацію, швидкість реакції, покращує пильність та емоційний стан, стимулює обмін речовин. Вживання продукту рекомендоване в період підвищеного розумового та фізичного навантаження: при заняттях спортом, навчанні, роботі, під час активного відпочинку, вечірок, довгих поїздок за кермом.

Для харчових продуктів, до складу яких входять біологічно активні речовини, дуже важливо визначати, які можуть бути дози одноразового та денного споживання таких продуктів, щоб вони були безпечні для здоров'я людини. Взаємодія і комплексний стимулюючий вплив на організм людини двох або трьох стимулюючих інгредієнтів може бути небезпечним, особливо у тих випадках, коли споживач не дотримується рекомендованих доз споживання або змішує ці енергетики з алкогольними напоями, кавою.

Проведено експертну оцінку найбільш популярних енергетиків – напоїв ТМ «Red Bull», ТМ «Burn», ТМ «Pit Bull», ТМ «Non Stop» з метою визначення відповідності їхнього складу регламентованим добовим рівням споживання біологічно активних речовин. Як свідчить аналіз маркування, до складу всіх напоїв входять таурин як стимулятор енергетичного обміну, кофеїн як тонізуючий компонент, вітамінні суміші.

До складу енергетика ТМ «Burn» входять ще один тонізуючий компонент – екстракт гуарани, вітаміноподібна речовина інозитол та глюкуронолактон, який не має стимулюючі властивості, проте дещо поліпшує виведення токсичних продуктів обміну із організму людини.

Проте доцільність використання деяких тонізуючих інгредієнтів в рецептурах енергетичних напоїв не є безумовною. Зокрема, таурин і глюкуронолактон в організмі молодшої людини синтезуються в достатній кількості та не потребують додаткового введення. Отже, використання цих біологічно активних речовин в якості компонентів, які забезпечують оптимальний тонізуючий ефект енергетичних напоїв, не раціонально.

Для експертної оцінки безпечності енергетиків доцільно визначити відповідність вмісту біологічно активних речовин рекомендованим ФАО/ВОЗ

показникам адекватного рівня споживання (АРС) та верхнього допустимого рівня споживання (ВДРС) (див. табл. 1) [1; 2].

Таблиця 1 – Рекомендовані рівні споживання біологічно активних речовин, мг/добу

Інгредієнти	Адекватний рівень споживання	Верхній допустимий рівень споживання
Кофеїн	50	150
Таурин	400	1200
L-карнітин	300	900
Вітамін В ₅	20	60
Вітамін В ₆	2	6
Вітамін В ₁₂ , мкг	3	9
Вітамін С	70	700
Вітамін РР	5	15
Вітамін В ₉	400	600

Адекватний рівень споживання – рівень добового споживання харчових і біологічно активних речовин, встановлений на основі розрахункових або експериментально визначених величин. АРС використовується у тих випадках, коли рекомендована величина споживання харчових і біологічно активних речовин не може бути визначена. Верхній допустимий рівень споживання – найбільший рівень добового споживання харчових і біологічно активних речовин, який не представляє небезпеки розвитку несприятливий вплив на показники здоров'я практично у всіх осіб. При підвищенні споживання більше цих величин потенційний ризик несприятливих впливів підвищується.

В табл. 2 наведені кількості деяких інгредієнтів, які заявлені на етикетці зразків, в одній споживчій упаковці (А), а також зазначено результати розрахунків їх відсоткового вмісту (Б, В) в залежності від добової норми споживання, яка є допустимою для щоденного споживання здоровою дорослою людиною.

Таблиця 2 – Вміст активних інгредієнтів в одній пляшці енергетичного напою, мг

Інгредієнти	Red Bull		Burn		Pit Bull		Non Stop	
	А, мг	Б, %	А, мг	В, %	А, мг	В, %	А, мг	В, %
Кофеїн	113,6	227,2	80	160	87,5	175	87,5	175
Таурин	1420	355	-	-	-	-	-	-
Вітамін В ₅	7,1	35,5			5,06	25,3	5,06	25,3
Вітамін В ₆	-				1,17	58,8	1,17	58,8
Вітамін В ₁₂ , мкг	7,1	236,6					-	-
Вітамін С	-	-			31,2	44,6	31,2	44,6
Вітамін РР	28,4	568			7,92	158,4	7,92	158,4
Вітамін В ₉	-				0,135	0,03	0,135	0,03

Примітка: А – вміст в банці (355 або 250 мл відповідно для різних напоїв), мг; Б - % від АРС в перерахунку на банку 355 мл; В - % від АРС в перерахунку на банку 250 мл.

Як свідчать дані розрахунків, наведені в табл. 2, у всіх зразках енергетичних напоїв кількість кожного окремо взятого біологічно активного компоненту є вищою за рекомендований адекватний рівень споживання. Так, в одній банці напою ТМ «Red Bull» кофеїну міститься 227,2 % від добового рівня споживання, вітаміну В₁₂ – 236,6 %, а вітаміну РР – 568 %. При цьому такий вміст вітамінів є навіть вищим, ніж межа верхнього рівня споживання. Для напою ТМ «Burn» не можливо визначити рівні споживання активних інгредієнтів, тому що не вказано їх вміст на упаковці.

В одній банці напоїв ТМ «Pit Bull» і ТМ «Non Stop» вміст кофеїну перевищує адекватний рівень споживання на 75 %, вітаміну РР – на 58,4%.

Якщо одна банка напою може містити приблизно від половини добової до добової норми вітамінів, це може викликати гостру алергічну реакцію, зміни в нервовій та серцево-судинній системі, а також і в інших органах і тканинах. У 2-ох банках буде перевищений адекватний рівень споживання кофеїну, вітаміну В₆ і вітаміну РР, а вміст кофеїну і вітаміну РР будуть вище, ніж верхній допустимий рівень.

Отже, якщо враховувати сумарний вплив біологічно активних інгредієнтів на організм людини, можна зробити висновок про те, що всі досліджені енергетичні напої є небезпечними для організму, якщо вживати їх в дозі, що рекомендується виробником. Разом з тим, основним споживачем є молодь, яка вживає енергетики як напої для відпочинку, релаксації, підвищення працездатності та не звертає увагу на ризики їх споживання. Реклама не забезпечує належного інформування споживачів про можливий негативний вплив енергетичних напоїв на здоров'я людини, а також можливу небезпеку, яку несе цей продукт для окремих категорій та груп населення. Не в повній мірі ця інформація відображається на маркуванні енергетиків, а споживча упаковка містить 250 або 355 мл напою. Тому доцільно підвищувати рівень обізнаності споживачів та рекомендувати вживати енергетичні напої в кількості, не більше ніж 100 мл, оскільки тільки цей об'єм напою містить адекватний рівень біологічно активних речовин.

Список використаних інформаційних джерел:

1. Директива 2002/46/ЄС Європейського Парламенту та Ради з гармонізації правових норм держав-членів стосовно біологічних добавок до їжі від 10 червня 2002 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_523.

2. Рациональное питание. Рекомендуемые уровни потребления пищевых и биологически активных веществ. Методические рекомендации МР 2.3.1.1915-04. URL: <https://files.stroyinf.ru/Data2/1/4293846/4293846547.htm>.

НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЯГІДНОЇ СИРОВИНИ У ВИРОБНИЦТВІ КЕКСІВ ТА КАРАМЕЛІ

В. Т. Лебединець,

доцент кафедри товарознавства, технологій і управління якістю харчових продуктів, канд. техн. наук, доц.

А. І. Лебединець,

аспірант

Г. І. Новицька,

студентка ОС «магістр»

Львівський торговельно-економічний університет, Україна, м. Львів

Одним із напрямів розширення асортименту продуктів є створення нових видів кондитерських виробів, призначених для поліпшення стану організму людини, що проживають в екологічно несприятливих регіонах.

У даний час особлива зацікавленість проявляється до функціональних продуктів, збагачених інгредієнтами, що сприяють збереженню здоров'я і профілактиці захворювань.

Аналіз сучасних напрямів розвитку кондитерської галузі свідчить про доцільність і актуальність подальшого вдосконалення існуючих та розробки нових технологічних рішень раціонального використання традиційних і нових видів рецептурних компонентів для поліпшеними споживних властивостей кондитерських виробів.

Більшість кондитерських виробів відноситься до висококалорійних продуктів і слугують переважно джерелом вуглеводів, у результаті чого їх надмірне споживання порушує збалансованість раціону, як за поживними речовинами, так й за енергетичною цінністю.

Введення різних харчових добавок із ягідної сировини сприяє розширенню асортименту кондитерських виробів, а також збагачує їх біологічно цінними речовинами. Слід зауважити, що у деяких ягодах містяться пектинові речовини, які поліпшують травлення, перистальтику кишківника, сприяють виведенню із організму холестерину і посиленню жовчовиділення, тому вони широко використовуються в дієтичному харчуванні.

Запропоновано використання рослинних сиропів з шипшини, обліпихи, лимонника і журавлини у виробництві льодяникової карамелі. Характеристика харчової цінності збагачених сиропів показала, що сиропи шипшини, обліпихи, лимонника і журавлини є джерелами вітаміну С, мінеральних речовин (заліза, кальцію, магнію), містять антоціани і поліфенольні сполуки, характеризуються високим вмістом біологічно цінних речовин, є доступними і користуються незмінним попитом.

У результаті досліджень встановлено, що харчова цінність розробленої карамелі з сиропом шипшини і журавлини дозволяє рекомендувати її для застосування дітьми і дорослими у кількості не більше 30 г на добу, що

забезпечує задоволення добової норми у вітамінах групи В, в середньому, від 75 до 10% для дітей і від 17 до 2% для дорослих, у залізі від 8 до 3% відповідно. Карамель з сиропом лимонника і обліпихи рекомендована для дорослих у кількості 30 г на добу, що забезпечує задоволення потреби у вітамінах групи В від 70 до 10% [1].

Для надання продуктам функціональних властивостей розроблено рецептури і технології виготовлення кексів з додаванням сушених ягід журавлини і чорної смородини. При рекомендуєчій технології і рецептурі спостерігається збагачення дослідних зразків кексів, що містять сушені ягоди чорної смородини, есенціальними компонентами: залізом – на 20,9-26,1%, вітаміном С – на 18,6%, харчовими волокнами – на 18,2%; а кексів, що містять сушені ягоди журавлини, – залізом на 68,8%, марганцем – на 91,3% (задоволення добової потреби при споживанні 65 г продукту) [2].

Основним завданням кондитерської промисловості є надання кондитерським виробам, в тому числі карамелі, оригінального смаку, аромату і кольору з одночасним підвищенням її харчової цінності. Для фарбування карамелі рекомендують використовувати натуральний антоціановий барвник з вичавок ягід чорної смородини, отриманий безкислотною обробкою сировинного джерела етиловим спиртом [3].

Отриманий концентрат чорної смородини має складний хімічний склад, представлений переважно різними антоціанами, крім яких у концентраті містяться інші флавоноїди, органічні кислоти, вітаміни, мінеральні, пектинові речовини тощо. За результатами експерименту можна рекомендувати дозування чорносморородинового барвника 2 г/кг як оптимальну при виробництві «жувальної» карамелі.

Таким чином, розроблена технологія виробництва карамелі «жувальної» з використанням натурального барвника має великі перспективи промислового впровадження, оскільки дозволяє розширити асортимент карамелі профілактичного призначення з унікальними органолептичними властивостями, а також виключити застосування штучних барвників й ароматизаторів [4].

Запропоновано виробництво дріжджових кексів з додаванням соку чорноплідної горобини у кількості 0,05% до маси води. Розроблені кекси є не тільки масовим продуктом, але і продуктом, який може бути використаний для персоніфікованого харчування. Додавання соку сприяє наданню нових властивостей кексу, таких як фармакологічні: гіпотензивні, капіляррозміцнюючі, протизапальні, адже плоди аронії часто застосовують хворі для нормалізації артеріального тиску. Тому можна припустити, що кекс з соком чорноплідної горобини можна рекомендувати для людей, що мають підвищений артеріальний тиск. Одночасно використання соку аронії сприяє продовженню терміну придатності кексу до 11 діб [5].

Використання червоноплідної горобини у виробництві кондитерських виробів може відкрити нову сторінку у технології функціональних продуктів

харчування. Адже одночасно з добавкою порошку горобини червоноплідної кекс збагачується потужним комплексом біологічно активних сполук – вітамінами, мінеральними речовинами і поліфенолами. Розроблений кекс із заміною 7% борошна пшеничного на порошок горобини червоноплідної поряд з відмінними органолептичними показниками має функціональні властивості, високу харчову цінність, збільшений термін зберігання без застосування консервантів [6].

Ягоди барбарису також вважаються цінною сировиною, яку рекомендують використовувати у рецептурах кондитерських виробів, а саме кексів. При цьому ефективним вважається заміна 11% борошна пшеничного на порошок із барбарису. Науковцями було відмічено, що розроблені кекси мали підвищену харчову цінність у порівнянні з контрольним зразком. Головним чином це досягається за рахунок збільшення кількості харчових волокон і основних вітамінів та мікроелементів, що дозволяє рекомендувати вироби з додаванням порошку із ягід барбарису у виробництві продуктів для функціонального харчування [7].

Розроблено нові рецептури кексових напівфабрикатів пониженої калорійності за рахунок часткової заміни пшеничного борошна сушеними вижимками з ягід брусниці або журавлини. На основі проведених органолептичних досліджень кексових напівфабрикатів з ягідними вижимками виявлено, що оптимальна концентрація вижимом ягід брусниці або журавлини для кексового напівфабрикату складає 25% до маси борошна. Розроблені рецептури і технології кексових напівфабрикатів дозволили знизити енергетичну цінність виробів на 3,42% та підвищити вміст харчових волокон у середньому на 4,4% [8].

Запропоновано комплексні функціональні добавки для технології виробництва кексів, а саме вівсяне борошно механоферментативної обробки, вівсяні пластівці і висівки, порошки з плодів чорноплідної горобини і обліпихи, отримані методом ІК-сушіння. Проведені експериментальні дослідження довели, що використання ягідних порошків сприяє збагаченню виробів харчовими волокнами, β -каротином, вітамінами С, Е, ненасиченими жирними кислотами, що відкриває можливість застосування даних виробів у функціональному харчуванні [9].

Сучасна стратегія розробки продуктів для здорового харчування спрямована у використанні нових і відомих видів харчової сировини, що гарантує задоволення потреб населення в основних і біологічно активних речовинах з врахуванням як національних традицій і економічного положення, так і вимог медичної науки. До такої сировини можна віднести порошок з плодів глоду. Тому розроблено рецептуру кексів «Багратіон» з додаванням порошку з плодів глоду у кількості 30% до маси борошна та лляного борошна напівзнежиреного. Застосування порошку з плодів глоду у рецептурі кексу дозволило створити нові безпечні функціональні харчові продукти [10].

Таким чином, моделювання кондитерських виробів із рослинною ягідною сировиною дозволяє розширити асортимент конкурентоздатних продуктів з привабливими для споживача органолептичними показниками, підвищеною харчовою цінністю та заданими функціональними властивостями.

Список використаних інформаційних джерел

1. Резниченко И.Ю. Использование сиропов в рецептуре сахаристых кондитерских изделий повышенной пищевой ценности / И. Ю. Резниченко, Н. А. Фролова, В.В. Кучебо, С. В. Туров // Техника и технология пищевых производств. – 2019. – Т. 49. – №1. – С. 62-69.

2. Меренкова С. П. Экспериментальное обоснование применения ягодного сырья в технологии обогащенных мучных кондитерских изделий /С.П. Меренкова, Е.Л. Полякова // Вестник ЮУрГУ. Серия «Пищевые и биотехнологии». – 2018. – Т. 6. – № 2. – С. 20-29.

3. Федорова Р. А. Исследование влияния добавок функционального назначения на качество кондитерских изделий / Р. А. Федорова // Известия Санкт-Петербургского Государственного Аграрного Университета. – 2015. – № 40. – С. 52-56.

4. Болотов В.М. Применение красителя из натурального растительного сырья в производстве карамели «жевательной» / В. М. Болотов, А. Я. Олейникова, И. В. Плотникова, П. Н. Савин // Известия Оренбургского государственного аграрного университета. – 2009. - №1. – С. 187-189.

5. Фокина А. С. Производство кексов с увеличенным сроком хранения на основе добавления растительного сырья на технологической линии предприятия ООО «Компания М» ТМ «У Палыча» / А. С. Фокина, Н. А. Кудряшов, Е. Г. Нелюбина, И. А. Григорянц // Символ науки. – 2019. – №5. – С. 56-59.

6. Панкратьева Н. А. Разработка рецептур мучных изделий с увеличенным сроком хранения и повышенной пищевой ценностью / Н.А. Панкратьева, Н.В. Заворохина, М.Н. Школьникова, Н.И. Селиванов, Н.И. Чепелев // Вестник Крас Г АУ. – 2018. – № 4. – С. 191-196.

7. Матюшев В.В. Разработка рецептур производства кондитерских изделий с использованием ягод барбариса / В. В. Матюшев, Н. Н. Типсина, Н. И. Селиванов, Н. И. Чепелев // Вестник Алтайского государственного аграрного университета. – 2016. – №1 (135). – С. 157-161.

8. Иванова Г.В. Новые виды кондитерских изделий пониженной калорийности /Г.В. Иванова, О.Я. Кольман // Известия вузов. Прикладная химия и биотехнология. – 2011. – №1. – С. 159-160.

9. Мацейчик И. В. Применение продуктов переработки овса и порошков из местного растительного сырья в производстве мучных кондитерских изделий / И.В. Мацейчик, И.О. Ломовский, А.В. Таюрова // Вестник КрасГАУ. – 2014. – № 10. – 200-206.

10. Манжесов В. И. Натуральные биокорректоры для функциональных продуктов питания / В. И. Манжесов, Т. Н. Тертычная, В. Л. Пашенко // Пищевая промышленность. – 2017. – №11. – С. 56-59.

ТОВАРОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА ЧОЛОВІЧИХ ШАМПУНІВ ДЛЯ ВОЛОССЯ

Н. В. Луців,

доцент кафедри підприємництва, товарознавства та експертизи товарів,
канд. техн. наук, доц.

І. О. Сторчак,

студентка

М. А. Сабор,

студент

Львівський інститут економіки і туризму, Україна, м. Львів

Характерною особливістю сучасного ринку косметичних товарів є зростання інтересу до екологічно чистої косметики, а також до сегменту чоловічої косметики. Українські чоловіки, як і раніше, досить консервативні і основні продажі припадають на традиційні дезодоранти, шампуні і засоби для гоління.

З огляду на особливості чоловічого організму і проблеми з волоссям, виробники створюють спеціальні косметичні засоби, їх дія спрямована на догляд за волоссям і на рішення типових проблем. Цинк в складі шампунів ефективно бореться із зайвою жирністю, нейтралізує неохайний блиск, нормалізує роботу сальних залоз. Шампуні-кондиціонери не обтяжують волосся, забезпечують повноцінний догляд і не вимагають додаткового використання бальзаму. Якісний чоловічий шампунь має кілька важливих критеріїв: добре миться і очищає волосся і шкіру голови не тільки від бруду, але і надлишків жиру; відповідає типу волосся; має рівень кислотності близько 5,4 рН; містить зволожуючі і живильні речовини; в складі переважають натуральні речовини, екстракти трав і кератинові пептиди [5]. Позитивний результат після застосування якісного шампуню: волосся добре промита, виглядає чистим, без слідів жиру; відновлюється здоровий блиск пасм; волосся легко розчісується; на шкірі голови немає подразнення.

Метою даного дослідження є визначення відповідності чоловічих шампунів для волосся встановленим вимогам. Об'єктами даного дослідження є чоловічі шампуні наступних торгових марок: зразок № 1 – «Nivea men» (Німеччина), зразок № 2 – «Vitex» (Білорусь); зразок № 3 – «Head&Shoulders» (Румунія); зразок № 4 – «Shauma» (Німеччина).

Першим кроком в дослідженні була перевірка маркування зразків шампуню відповідно до ДСТУ ISO 22715:2019 [4], яка показала, що маркування досліджуваних зразків шампуню здійснено читабельним шрифтом, його легко

зрозуміти. Але лише маркування зразка № 4 здійснено українською мовою. Маркування зразків № 1, № 2 та № 3 здійснено російською мовою, що суперечить ЗУ «Про забезпечення функціонування української мови як державної». В зразках № 1 та № 3 лише деяка інформація продубльована українською мовою (застережні заходи (лише в зразку № 3), назви та адреси імпортера та виробника, термін придатності).

Маркування всіх досліджених зразків містить найменування та адресу виробника та імпортера із зазначенням країни походження, номінальний об'єм, термін придатності позначку «використати протягом 12 місяців після відкриття», список інгредієнтів. Але маркування зразка № 1 не містить інформації щодо запобіжних заходів, яких треба дотримуватися при використанні шампуню, маркування зразка № 3 не містить умов зберігання шампуню, а в маркуванні зразка № 2 не вказано запобіжних заходів, яких треба дотримуватися при використанні шампуню та номери партії виробництва.

Здійснюючи аналіз складу відібраних зразків, було виявлено що жоден з них не містить небезпечних та заборонених речовин, які недопустимі в косметичній промисловості. Проте деякі шампуні мають в своєму складі шкідливі речовини, які не є забороненими, але можуть мати негативний вплив на організм людини.

Таблиця 1 – Вплив інгредієнтів чоловічих шампунів для волосся на організм людини [7]

Назва інгредієнта	ТМ шампуню	Характер впливу
Sodium Laureth Sulfate (SLS) (піноутворювач)	Всі зразки	Швидко проникає в шкірний покрив і вступає в реакцію з ліпідами шкіри. Здатний викликати алергічну реакцію та сухість шкіри, є причиною дерматиту.
Sodium Lauryl Sulfate (SLES) (піноутворювач)	Head& Shoulders	Сильний алерген. Швидко абсорбується і накопичується в очах, мозку, серці і печінці, що призводить до довго-строкових пошкоджень організму. Уповільнює процеси одужання в цілому, у дорослих може викликати катаракту, а у дітей може викликати проблеми в розвитку очей.
Cocamidopropyl Betaine (піноутворювач)	Всі зразки	Викликає сухість шкіри голови, спричиняє дерматит, а також подразнення шкіри голови.
Fragrance (ароматизатор)	Всі зразки	Викликає головний біль та запаморочення, здатний спричинити алергічну реакцію, блювоту та подразнення шкіри голови. Впливають на центральну нервову систему і можуть стати причиною виникнення дратівливості.
Methylisothiazolinone (консервант)	Vitex, Head& Shoulders	Нейротоксичний продукт, який викликає алергічні реакції, руйнує нервові клітини. Навіть при мінімальній концентрації здатний подразнювати очі та шкіру голови.
Methylchloroisothiazolinone (консервант)	Vitex, Head&	Відноситься до канцерогенних, токсичних і мутагенних речовин.

Назва інгредієнта	ТМ шампуню	Характер впливу
	Shoulders	
Propylene Glycol (утримує вологу в шампуні)	Shauma	Продукт, який забирає вологу зі шкіри, знежирює її та висушує. Провокує виникнення алергічних реакцій, а також подразнює очі.
PEG	Vitex, Shauma	Нафтопродукти, які можуть містити різні домішки, що викликають ракові пухлини
Cocamide MEA (ПАР, піноутворювач, емульгатор)	Shauma	Канцерогенні. Викликають сильне подразнення
Dimethicone (мінеральне масло)	Head& Shoulders	Сповільнює ріст молодих клітин. Збільшує дегідратацію і знижує бар'єрну функцію шкіри. Є найчастішою причиною вугрів і алергічного висипу. Містить канцерогени
Disodium EDTA (пом'якшу-вач водного середовища)	Vitex	Визнаний небезпечним канцерогеном
Glycols (речовини, що затримують вологу)	Head& Shoulders, Shauma	Токсичні, канцерогенні та мутагенні

Наступний етап проведення досліджень полягав в ідентифікації зразків чоловічих шампунів за органолептичними та фізико-хімічними показниками. Результати цього дослідження представлені у табл. 2.

Таблиця 2 – Ідентифікація шампунів за органолептичними та фізико-хімічними показниками

Назва показника	Характеристика зразка				Характеристика за стандартом [2]
	1	2	3	4	
Консистенція	Гелеподібний засіб	Кремоподібний засіб		Гелеподібний засіб	Рідкий, гелеподібний або кремоподібний засіб
Зовнішній вигляд	Однорідна драглеподібна прозора маса	Неоднорідна драглеподібна непрозора маса з видимими включеннями перламутру	Однорідна драглеподібна непрозора маса	Однорідна драглеподібна непрозора маса. Наявний перламутр	Однорідна драглеподібна або кремоподібна маса. Допускається наявність перламутру
Колір	Безбарвний	Поєднання світло-ментолового з білим перламутровим	Голубий	Білий, з перламутровими переливами	Повинен відповідати кольору виробу певної назви
Запах	Приємний свіжий запах	Виразений запах хімічної м'ятної віддушки	Приємний запах, аромат м'яти	Запах хімічної віддушки (хміль)	Повинен відповідати запаху виробу певної назви

Водневий показник (рН), од. рН	5,10	6,11	8,20	4,94	3,5 – 8,5
Масова частка ПАР, %	6	0,66	6,01	1,26	не більше 15
Піноутворювальна здатність:					не менше
- пінне число	240	156	200	176	145,0
- стійкість піни	0,91	0,95	0,96	0,95	0,8 - 1

Таким чином, при проведенні товарознавчої експертизи чоловічих шампунів встановлено, що зразок № 1 (шампунь 2 в 1 «Nivea men. Энергия и сила» ТМ Nivea) має відхилення від встановлених вимог щодо маркування (здійснено російською мовою (з частковим дублюванням українською), не вказано запобіжних заходів, яких треба дотримуватися при використанні шампуню). Органолептичні та фізико-хімічні показники шампуню – в межах норми.

Зразок № 2 (шампунь «Свіжість і комфорт» ТМ «Vitex») не відповідає встановленим вимогам щодо маркування (здійснено російською мовою, не вказано запобіжних заходів, яких треба дотримуватися при використанні шампуню та номера партії виробництва) та за органолептичними показниками (неоднорідність). Фізико-хімічні показники шампуню (рН, масова частка ПАР, піноутворювальна здатність) – в межах норми.

Зразок № 3 (шампунь і бальзам-ополіскувач 2 в 1 проти лупи «Ментол» ТМ «Head&Shoulders») має незначні відхилення у відповідності маркування – не містить умов зберігання шампуню, а саме маркування переважно здійснено російською мовою. Органолептичні та фізико-хімічні показники шампуню – в межах норми.

Зразок № 4 (шампунь «For Men. З екстрактом хмелю» ТМ «Shauma») повністю відповідає встановленим вимогам щодо маркування, органолептичних та фізико-хімічних показників. Щоправда, і до нього є зауваження щодо запаху – він хоч і відповідає назві («З хмелем»), але більш характерний не для косметичних засобів, а для синтетичних мийних засобів. Подібне зауваження було і щодо зразка № 2.

Отже, з досліджених зразків лише зразок № 4 (Шампунь «Shauma for Men. З екстрактом хмелю») повністю відповідає встановленим вимогам, зразки № 1 та 3 мають відхилення у відповідності маркування, зразок № 2 – не відповідає вимогам діючих стандартів щодо маркування та за органолептичними показниками.

Список використаних інформаційних джерел

1. ДСТУ 3796:1998. Засоби піномийні. Технічні умови. [Чинний від 2004-03-01].- К.: Держспоживстандарт України, 2003.10 с.

2. ДСТУ 4315:2004. Засоби косметичні для очищення шкіри та волосся. Загальні технічні умови. [Чинний від 2005-07-01]. – К.: Держспоживстандарт України, 2005. 7с.

3. ДСТУ 5009:2008. Вироби парфумерно-косметичні. Правила приймання, відбирання проб, методи органолептичних випробувань. [Чинний від 2009-01-01] - К.: Держспоживстандарт України, 2009. 4 с.

4. ДСТУ ISO 22715:2019. Косметична продукція. Пакування та маркування (ISO 22715:2006 IDT). [Чинний від 2019-07-01]. Вид. офіц. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2019. 8 с.

5. Какой шампунь лучше для мужчин – рекомендации специалистов, рейтинг лучших брендов. URL: <https://metrosexual.com.ua/luchshij-shampun-dlya-muzhchin.html> (дата звернення: 12.03.2020).

6. Про затвердження Технічного регламенту на косметичну продукцію: проект Постанови Кабінету Міністрів України. URL: https://moz.gov.ua/uploads/3/16094-pro_20200123_3.pdf (дата звернення: 16.03.2020).

7. Шкідливі інгредієнти в косметиці (чорний список) URL: <https://metrosexual.com.ua/luchshij-shampun-dlya-muzhchin.html> (дата звернення: 16.03.2020).

ОСОБЛИВОСТІ ІДЕНТИФІКАЦІ БЕНЗОПИЛИ ТОРГІВЕЛЬНОЇ МАРКИ «STINL»

В. Г. Малимон,
головний судовий експерт відділу судової експертизи
Черкаський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Черкаси

Слідча та судова практика останніх років свідчить про зростання ролі товарознавчих експертиз в рамках яких досліджуються споживчі властивості товарів за допомогою органолептичних, інструментальних, вимірювальних методів. В результаті використання таких методів встановлюється відповідність товарів визначеним фізико-хімічним, мікробіологічним показникам та кількісним характеристикам.

Нерідко товарознавчі експертизи призначаються при розслідуванні крадіжок, вбивств, пограбувань, розбійних нападів та інших правопорушень, коли речовими доказами у справі є товарні об'єкти (одяг, побутова техніка, взуття, ювелірні вироби тощо), для дослідження яких необхідні знання в галузі товарознавства. Багато товарознавчих експертиз проводиться у зв'язку з розглядом цивільних позовів щодо розподілу майна, відшкодування збитків при пошкодженні майна або його псуванні, реалізації неякісних товарів [1].

Одним з головних завдань товарознавчої експертизи серед інших є визначення вартості товарної продукції у т.ч. з урахуванням часткової втрати її

якості у зв'язку із експлуатаційним зношуванням і пошкодженнями під впливом зовнішніх факторів.

Аналіз проведених експертних досліджень по кримінальним провадженням вказує на вагому частку серед них товарознавчих досліджень групи металогосподарських товарів, зокрема ручних знарядь праці (інструментів). Однак, широкий асортимент інструментів і завантаженість ринку інструментами іноземного виробництва, іноді сумнівної якості, призводить до появи проблеми з правильною ідентифікацією об'єктів.

При проведенні судово-товарознавчої експертизи для визначення показників якості інструментів, як і інших товарів застосовується органолептичний метод досліджень, який ґрунтується на сприйнятті властивостей товарів органами чуттів експерта. Саме цей метод дає можливість ідентифікувати об'єкт і в комплексі з супровідними документами, упакуванням встановити або спростувати його оригінальність, що в майбутньому полегшує процес визначення вартості даного виду товару під час проведення експертизи.

Цей метод простий у застосуванні, не вимагає спеціального устаткування, проводиться швидко, практично у будь-яких умовах. Крім того, об'єкт не руйнується під час дослідження. Однак цей метод має істотний недолік – залежність від індивідуального сприйняття, в результаті чого він може носити суб'єктивний характер.

На прикладі бензопили торгівельної марки «Stihl» розглянемо особливості проведення товарознавчого дослідження цієї групи товарів та їх порівняння з відповідними підробками.

Stihl (офіційна назва *Andreas Stihl AG & Company*) – міжнародна компанія, що виготовляє мотоінструмент: бензопили, мотокоси, газонокосарки, бензорізи та ін. STIHL має власні заводи в Німеччині, Швейцарії, США, Бразилії, Китаї, а також завод дочірньої компанії VIKING в Австрії.

Корпорація STIHL представлена в понад 160 країнах, включаючи ринки Північної та Південної Америки, Європи, Азії, Африки, Австралії та Океанії. Фірма STIHL є однією з лідируючих компаній у світі з виробництва бензопил. Продукція компанії STIHL відома в Україні з початку 90-х років [2].

Бензопила (як різновид мотопилки) – ручний інструмент, оснащений двигуном внутрішнього згоряння і призначений для розрізання (розпилювання) дерева (деревини) при роботах з догляду за лісами, садами і парками, при заготовці дров, на будівництві, в боротьбі з лісовими пожежами тощо. Спеціалізовані бензопилки призначені для різання бетону чи каменю. Іноді бензопилки використовуються для різання льоду чи спресованого снігу.

Види бензопил:

- побутові – бензопили для домашніх потреб, заготівлі дров на зиму, очищення саду, будівництва та ін.;
- напівпрофесійні — розраховані на невеликі об'єми праці. При цьому передбачається тривале або навіть щоденне її використання;

- професійні — ці бензопили розроблені для багатозмінної, безперервної роботи протягом декількох днів. В основному це роботи, пов'язані з лісозаготівлею, з проведенням рятувальних робіт, тощо [3].

Об'єктом дослідження є бензопила торгівельної марки «Stihl» модель MS 180, виріб відноситься до класу споживчих промислових товарів, підкласу – металогосподарські товари, групи – ручні знаряддя праці (інструменти), підгрупи – ручні інструменти пневматичні чи моторизовані [4].

Корпус бензопили виконаний із полімерного матеріалу комбінуванням світло-сірого і оранжевого кольору. Ручка для зручності утримання та решітка захисту виконані із полімерного матеріалу чорного кольору. Бензопила складається з таких основних частин: привідний бензиновий двигун, редуктор, стартер, упор, шина з натяжним пристроєм та пильним ланцюгом, що рухається по шині, ручка блокування, масляний та бензиновий баки. Для запуску двигуна використовується ручний шнуровий стартер. На шину надіто захисний кожух, виготовлений з полімерного матеріалу оранжевого кольору. Бензопила має наступні максимальні розміри: довжина 715 мм, висота 255 мм, ширина 224 мм.

На корпусі наявні наклейки з технічними характеристиками та позначками: «STIHL MS180».

1

2

3

Рисунок 1-3 – Вид бензопили торгівельної марки «Stihl», представленої на експертизу

4

5

Рисунок 4-5 – Шина бензопили «Stihl MS 180», наданої на експертизу (вигляд з двох сторін)

Направляюча шина являє собою одну прямолінійну пластину, виготовлену з металу світло-сірого кольору, що притягується магнітом. На кінці шини вставлена направляюча зірка. На бічних поверхнях шини наявні позначки: «STIHL» нанесені барвником чорного кольору.

Особливості визначення оригінальності пили (відповідно до офіційного сайту виробника та використаних джерел) [5, 6, 7, 8]:

- всі оригінальні бензопили мають гарантійні і серійні номери, які вказані в різних місцях. При огляді досліджуваної бензопили виявлені номери: на глушнику, під глушником, на торцевій та боковій частині картеру, на наклейці на решітці захисту, на тильній стороні верхньої кришки, на кришці бензинового баку ;

- логотипи «STIHL» виявлені: на наклейці на решітці захисту, на глушнику, на стартері, на картері, на шині, на кришках масляного і бензинового баків, ручці управління подачі палива та ручці-запобіжнику, на футлярі шини з ланцюгом;

- позначки моделі на наклейці на картері, на кришці стартеру – **MS 180**;

- на корпусі пили, під глушником виявлена наклейка з серійним номером, моделлю. В зв'язку з тим, що написи на наклейці частково пошкоджені, – інформація про країну-виробника і штрих-коди відсутня;

- на глушнику виявлені сліди у вигляді мітки бежевого кольору. Відповідно до джерела [8] встановлено, що на глушниках всіх без виключення оригінальних пил марки «STIHL» є помітки тепловим олівцем у вигляді фарби, що свідчить про проходження даної бензопили заводських випробувань;

- напис логотипу на пусковому пристрої нанесена крупним чорним шрифтом – **STIHL**, назва моделі – нижче і трохи правіше логотипу – **MS180**;

- циліндр бензопили світло-сірого кольору;

- при зніманні верхньої кришки виявлений повітряний фільтр, який має жорстку структурну форму та надсвічник (штекер проводу системи запалювання) темно-червоного кольору із гумового матеріалу;

- провід, що підводиться до металевої пластини для переривання іскри чорного кольору.

Особливості визначення оригінальності бензопили представлені на рисунках 6-15.

Упакування та інструкція на бензопилу були втрачені. В ході додаткового допиту потерпілого встановлено, що бензопила була придбана в магазині, який є офіційним дилером торгової марки «STIHL».

Всі вищеописані ознаки, виявлені при візуальному огляді бензопили дають підстави стверджувати, що досліджувана бензопила є оригінальною бензопилою торгівельної марки «STIHL».

Рисунок 6-15 – Ознаки оригінальності досліджуваної бензопили

В подальшому правильна ідентифікація об'єкту дає змогу визначити ринкову вартість об'єкту, підбираючи подібні об'єкти (оригінальні бензопили) в певному ціновому діапазоні, використовуючи порівняльний або витратний методичний підходи.

Список використаних інформаційних джерел

1. Судово-товарознавча експертиза товарів народного споживання та послуг. Теорія та практика: Навчально-практичний посібник/ Архіпов В.В. – К.: Центр учбової літератури, 2008 - 306 с.
2. Stihl. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Stihl> - Назва з екрану. – Дата звернення 04.03.2020.
3. Бензопила. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B5%D0%BD%D0%B7%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D0%BB%D0%B0> - Назва з екрану. – Дата звернення 04.03.2020.
4. Товарознавство непродовольчих товарів. Частина 1. /За загальною редакцією Л.Г. Войнаш/Підручник. - К.: НМЦ "Укоопосвіта", 2004. - 436 с.
5. РАСПОЗНАЙ ПОДДЕЛКУ ИНСТРУМЕНТА STIHL, БЕНЗОПИЛЫ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://khk.in.ua/catalog/index.php?dispatch=pages.view&page_id=46 - Назва з екрану. - Дата звернення 20.03.2020.
6. STIHL застерігає від покупок в інтернет-магазинах продукції STIHL і VIKING. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.stihl.ua/counterfeit-products-in-internet-stores.aspx#r=doorpage-teaser> - Назва з екрану. – Дата звернення 20.03.2020.
7. Штиль и Китай. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.lider.co.ua/%D1%88%D1%82%D0%B8%D0%BB%D1%8C_%D0%BA%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%B9 - Назва з екрану. – Дата звернення 20.03.2020.
8. Поддельные бензопилы Stihl - Осторожно![Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://sam-stroy.com/stati/poddelnye-benzopily-stihl-ostorozhno> - Назва з екрану. – Дата звернення 20.03.2020.

ОЦІНКА БЕЗПЕЧНОСТІ ТЕКСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

І. А. Мартиросян,
старший викладач

Одеська національна академія харчових технологій, Україна, м. Одеса

О. В. Пахолюк,

зав. кафедри товарознавства та експертизи в митній справі,
канд. техн. наук, доц.

Луцький національний технічний університет, Україна, м. Луцьк

Відомо, що значна кількість негативних екопоказників формується ще на стадії виробництва текстильних матеріалів. Адже, сировину та вироби натурального походження обробляють фунгіцидами та інсектицидами від руйнуючої дії мікроорганізмів, молі, гризунів. А для оздоблення та надання текстильним матеріалам специфічних властивостей застосовують барвники, сполуки та обробні препарати, які містять важкі метали. Таким чином,

текстильні матеріали попадають під дію комплексу хімічних речовин, які можуть викликати алергенні, шкірно-подразнюючі ефекти, що не тільки знижує рівень екологічності виробу, але й негативно впливає на навколишнє середовище. Особливу гігієнічну значимість становлять важкі метали - свинець, ртуть і кадмій, які віднесені до глобальних забруднювачів навколишнього середовища першого класу небезпечності [1-3].

У зв'язку з цим, актуальним питанням сьогодні залишається дослідження рівня безпечності текстильних матеріалів, оскільки, велика концентрація важких металів в організмі може призводити до захворювань (рак, гостра та хронічна ниркова недостатність, аутизм, внутрішньоутробна загибель плода, хвороби серцево-судинної та нервової систем, порушення обміну речовин тощо) [4, 5].

Враховуючи вищезазначене, нами було вирішено провести випробування щодо визначення вмісту важких металів у тканинах, які прямо контактують із шкірою людини.

Об'єктами досліджень стали целюлозовмісні текстильні матеріали, призначені для виготовлення спецодягу. Вміст важких металів у текстильних матеріалах визначали за стандартною методикою згідно ГОСТ 22001-87. Оцінку безпечності текстильних матеріалів за наявністю важких металів визначали на відповідність міжнародному (ЕКОТЕКС – 100) та вітчизняному (Державні санітарні норми та правила «Матеріали та вироби текстильні, шкіряні і хутрові. Основні гігієнічні вимоги») стандартам. Порівняльна характеристика нормативних документів, які регламентують допустимі норми вмісту важких металів наведена у таблиці 1.

Таблиця 1 – Допустимі норми важких металів у вітчизняному та міжнародному стандартах

Нормативні документи	Со кобальт	Cr хром	Cu мідь	Ni нікель	Pb свинець	Cd кадмій	As миш'як	Hg ртуть
ДСТУ 4239:2003, мкг/г	4,0	2,0	50,0	4,0	1,0	0,1	1	0,02
ЕКО-Текс (частин на мільйон) [6]	4,0	2,0	5,0	4,0	1,0	0,1	1	0,02

Як бачимо з таблиці 1, допустимі норми важких металів у двох стандартах ідентичні за всіма елементами, крім міді, за якою є суттєві розбіжності у нормах – у 10 разів. Міжнародні стандарти більш сурові, ніж вітчизняні.

Результати проведених нами досліджень зі встановлення вмісту важких металів у тканинах представлені у таблиці 2.

Таблиця 2 – Наявність важких металів у тканинах, що досліджуються

Зразки тканин	Вміст металів, виявлених у витяжці 0,07М НСL, мкг/кг							
	Со кобальт	Cr хром	Cu мідь	Ni нікель	Pb свінець	Cd кадмій	As миш'як	Hg ртуть
Бавовна, 100%	<0,05	0,537	8,84	0,348	0,405	0,045	<0,05	<0,010
50% бавовни, 50% поліестеру	<0,05	1,30	26,3	0,195	0,384	0,070	<0,05	<0,010

Дані таблиці 2 показують, що всі елементи, які були виявлені у складі тканин, знаходяться у межах допустимих норм, крім міді. Вміст даного металу викликає суперечливості при порівнянні з вимогами міжнародного стандарту ЕКОТЕКС – 100, як і самі вимоги у порівнянні з вітчизняними. Адже, за вітчизняними стандартами, вміст всіх важких металів і в тому числі й міді, знаходяться у межах допустимих, але якщо оцінювати за міжнародним стандартом, то вміст міді значно перевищує допустимі норми, особливо у складі змішаної тканини – 26,3 мкг/кг, що більше ніж 5 разів норми ЕКОТЕКС–100.

Таким чином, за результатами досліджень можемо зробити висновок, що вміст важких металів знаходяться у межах допустимих нормативних значень згідно з ДСТУ 4239:2003, але не відповідають вимогам ЕКОТЕКС – 100 за вмістом міді.

Цей факт ще раз актуалізує питання гармонізації міжнародних та вітчизняних стандартів і вимагає негайного вирішення.

Список використаних інформаційних джерел

1. Мартиросян І. А., Пахолук О. В. Екологічна безпека текстильних матеріалів для виготовлення спецодягу. *«Молодь - науці і виробництву - 2018: Інноваційні технології легкої промисловості»*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (м. Херсон, 17-18 травня 2018 р.). Херсон, ХНТУ, 2018р. С. 107-109.

2. Галик, І. С. Проблеми формування та оцінювання екологічної безпечності текстилю: монографія / І. С. Галик, Б. Д. Семак. — Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2014. - 488 с.

3. Галик І.С., Сепак Б.Д. Екологічна безпека текстилю: проблеми та шляхи вирішення матеріалознавчих аспектів // Вісник КНУТД, 2006, №6, - С.112-117.

4. Гігієнічні аспекти вивчення бавовняних тканин / Сененко Л.Г., Кравченко Т.І., Нікольський В.В. // Актуальні питання гігієни та екологічної безпеки України. - Київ, 2002. - Вип. 4. - С. 45-46.

5. Супрун, Н. П. Сучасні проблеми виробництва безпечного у споживанні та екологічно чистого текстилю: монографія / Н. П. Супрун, Г. В. Щуцька. - К.: Кафедра, 2013. — 112 с.

6. Офіційний сайт Стандарту „Екотекс” - OekoTex® Standard 100. <http://www.oeko-tex.com>.

ПРОГНОЗУВАННЯ ВПЛИВУ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ НАССР НА ВИРОБНИЦТВО МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Х. З. Махмудов,
завідувач кафедри підприємництва і права, д-р екон. наук, проф.
Полтавська державна аграрна академія, Україна, м. Полтава

М. Д. Гусейнов,
д-р екон. наук, проф.
Азербайджанський державний аграрний університет,
Азербайджан, м. Гянджа

О. С. Михайлова,
доцент кафедри підприємництва і права, канд. екон. наук, доц.
Полтавська державна аграрна академія, Україна, м. Полтава

Система управління безпечністю харчових продуктів господарства (НАССР) при впровадженні працює дуже ефективно, і при реалізації заходів щодо запобігання виникнення дефектів діють безвідмовно, якщо усі процедури розроблені та впровадженні. Протягом всього технологічного процесу було виявлено та відстежено контрольні точки. Показник якості означає кількісне вираження одного або декількох однорідних властивостей товару, що задовольняють конкретну потребу споживача за призначенням та умовами використання. Відношення фактично досягнутого показника якості до його нормативного (базового) значення визначає рівень якості продукції.

В умовах конкуренції лише ті підприємства зберігають та покращують своє становище на ринку, які послідовно працюють над підтримкою та покращенням якості продукції відповідно до важливих для споживачів показників (НАССР). Таке поліпшення позитивно вплине на попит, отже, на прибутковість підприємств у коротко- та довгостроковій перспективі. Як уже згадувалося, важливо також, щоб якісні характеристики продукції були споживчими і перевірялися якісно. Тільки в цьому випадку виробник може оперативним чином контролювати формування якості продукції, а споживач - своєчасно перевіряти відповідно до її фактичних показників прийнятого стандарту.

Відповідно до вимог обчислюються такі економічні та статистичні показники:

1. Коефіцієнт зміщення – частка ділення зміщеної маси виробу на його фізичну масу. Вага зміщення виробу визначається шляхом приведення фактичних умов виробництва до стандартних (базових).

2. Коефіцієнт якості (K_{sort}) у цілісній формі характеризує рівень різноманітності продукції з урахуванням фактичного співвідношення фізичних обсягів продажу відповідного сорту, зменшеного до обсягу виробництва першого (вищого) сорту:

$$K_{\text{sort}} = \left(\sum_{i=1}^n Q_i \cdot K_{\text{роз}_i} \right) : \sum_{i=1}^n Q_i, \quad (1)$$

де Q_i – обсяг реалізації продукції i -го сорту;

$K_{роз}$ – коефіцієнт розмірності i -го сорту (розраховується відношенням обсягу реалізації продукції i -го сорту до обсягу реалізації продукції першого (вищого) сорту).

3. Загальний коефіцієнт якості визначається як частка від ділення фактично одержаної грошової виручки від реалізації певного виду продукції на умовний грошовий дохід.

$$K_{я} = \frac{ГВ_{ф}}{(ГВ_{ф} - В_{т})}, \quad (2)$$

де $ГВ_{ф}$ - фактична грошова виручка від реалізації певного виду продукції;

$В_{т}$ - величина втрат від реалізації продукції нижчих кондицій якості.

4. Інтегральний показник якості ($I_{я}$) розраховується з виразу:

$$I_{я} = \sqrt{K_3 K_{я}}, \quad (3)$$

де K_3 - коефіцієнт заліковості;

$K_{я}$ - загальний коефіцієнт якості.

Використовуючи вищенаведену методику, проведемо аналіз рівня якості продукції на підприємстві по закупівлі сировини.

Проаналізуємо якість молока при реалізації в ТОВ «Сенча» Лохвицького району в таблиці 1.

Таблиця 1 – Аналіз якості молока по МТФ ТОВ «Сенча» Лохвицького району при реалізації за 2016-2018 рр.

Пункт виробництва	Кількість літр	% жиру	Кисл от.	Сухі речов. (%)	Бакте рії	Густина. при 20 гр.	Баз. кг по ж. и б.
	Кількість кг	% білку	Темп.	Ступ. чист.	Густи на	Сомат. клітини	Баз. кг по жиру
2018 рік							
МТФ № 1		3,58	17			1,027	977702,48
	961245	2,98	4,89	1		8,36	1012385,16
МТФ № 2		3,53	17			1,028	1068249,74
	1055025	2,99	5	1		8,32	1095309,02
МТФ № 3		3,57	17			1,027	331297,64
	328230	2,95	4,63	1		8,37	344719,62
2017 рік							
МТФ № 1		3,65	17			1,027	1251316,35
	1214724	3	5,01	1		8,4	1305069,0
МТФ № 2		3,67	16,81		5,37	1,027	1285092,99
	1243646	3,01	4,64	1	0,188		1343994,55
МТФ № 3		3,8	17			1,028	457397,81
	433830	3,04	5	1			484743,86
2016 рік							
МТФ № 1		3,75	16			1,027	1512658,48
	1456245	2,99	4,26	1	1		1605087,80
МТФ № 2		3,6	17		8,14	1,027	1291853,97
	1262079	3	4,97	1			1336516,42
МТФ № 3		3,67	17		8,4	1,027	534926,81
	517776	3,01	4	1			558934,53

Первинне документування обліку надосного молока відбувається в журналі обліку надою молока (ф. №112), де керівник ферми чи підрозділу по кожній доярці чи групі доярок реєструє показники надоїв та жирність отриманого молока. Дані журналу в кінці дня заносяться до Відомості руху молока (ф. №114) з показником кількості надосного молока за кожне доїння і всього за день, а також проданого переробним підприємствам, переданого на переробку, використаного на випоювання молодняка худоби, на громадське харчування. В формі № 114 передбачена графа для показника контрольного визначення жирності молока (% жиру). Слід зауважити, що наведені форми документів не передбачають відображення інформації про білковість молока, хоч при визначенні ціни на молоко на білковість відносять 60% закупівельної вартості. Основним показником якості молока вважаємо його гатунковість, для визначення якої слід врахувати не лише жирність і білковість, а ще й цілий ряд інших параметрів: кислотність, група молока за ступінню чистоти, загальне бактеріальне обсіменіння, масова частка сухих речовин, кількість соматичних клітин. Як бачимо, така інформація не відображається в реєстрах фінансового обліку, тому для потреб контролю її беруть з даних зоотехнічного обліку чи використовуються спеціальні реєстри управлінського обліку.

Системи НАССР на ТОВ «Сенча» повинна базуватися на 7 принципах, які широко визнані та загальноновизнані в європейській та українській практиці.

Робота з підвищення якості повинна бути невід'ємною частиною стратегії підприємства. Для того, щоб стратегія була успішною, менеджери повинні заохочувати співробітників працювати та бути винагородженими за їх результати. Добре спланована система мотивації може значно підвищити ефективність персоналу, збільшити обсяг продажів, покращити виробничий процес без особливо великих матеріальних витрат з боку компанії.

Список використаних інформаційних джерел

1. Богатко Н.М., Богатко Л.М., Салата В.З., Фреюк Д.В., Савчук Г.В. Забезпечення безпечності молока та молочних продуктів на переробних підприємствах України Науковий вісник ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького, 2018, т 20, № 83. С.83-87.

2. Зозуляк О. В., І. А. Зозуляк Впровадження системи наср на підприємствах молочної галузі. Том 19 № 1 (2019): Праці Таврійського державного агротехнологічного університету <http://oj.tsatu.edu.ua/index.php/pratsi/article/view/98>.

КЛАСИФІКАЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА ПАПЕРУ ДЛЯ ДРУКУ

О. С. Михайлова,

доцент кафедри підприємництва і права, канд. екон. наук, доц.

С. А. Чергінець,

здобувач вищої освіти СВО «Магістр»

спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Полтавська державна аграрна академія, Україна, м. Полтава

Класифікаційна експертиза – це одна з найбільш складних і відповідальних митних експертиз. Складність її полягає в тому, що, як правило, доводиться ідентифікувати товар, а для деяких товарів проводити матеріалознавчі випробування. Основне завдання класифікаційної експертизи – визначити код представленого товару.

Результати класифікаційної експертизи необхідні для визначення тарифних і нетарифних методів регулювання імпорту, а також заповнення митної декларації.

Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД) є складовою частиною державної системи класифікації і кодування техніко-економічної та соціальної інформації. УКТЗЕД призначено для збору статистичних даних про зовнішньоекономічну діяльність, а також з метою проведення митного контролю, виконання робіт під час декларування, ліцензування та квотування, регулювання експорту та імпорту товарів, державного забезпечення, вивчення кон'юнктури ринку. Об'єктом класифікації в УКТЗЕД є всі товари, що мають обіг у міжнародній торгівлі [1].

Кодування товарів – це технічний засіб, який дозволяє представити об'єкт у вигляді знаку або групи знаків. В УКТЗЕД застосовується система цифрового кодування. Система цифрового кодування ТНЗЕД дозволяє надати необхідну інформацію у зручній формі для оперування нею при зборі, передачі та автоматизованій обробці.

Враховуючи, що об'єктом дослідження є папір для друку, який виготовлений з деревини, розглянемо детально розділ X УКТЗЕД (рис. 1).

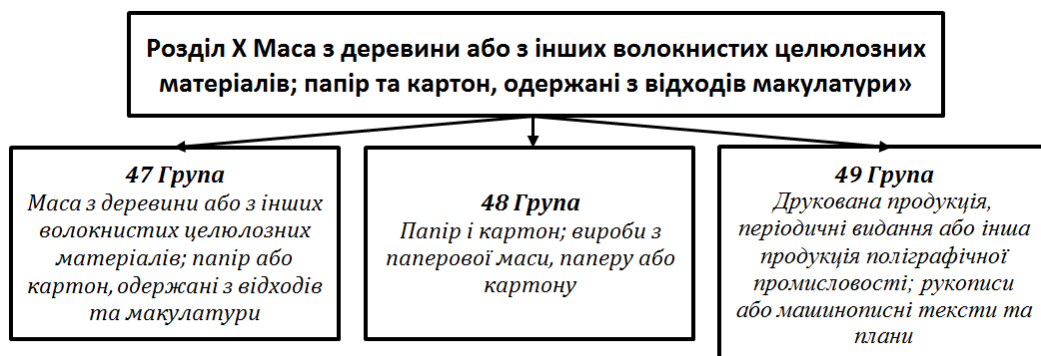

Рисунок 1 – Класифікація товарних груп у розділі X

Для того, щоб обрати потрібний нам код за УКТЗЕД детально проаналізуємо кожну з товарних груп. Враховуючи найменування та пояснення до товарних позицій товарної групи 48 можемо зробити висновок про те, що об'єкт дослідження віднесено до товарної позиції:

4802 Папір та картон не крейдовані гатунків, що використовуються для письма, друку або інших графічних цілей, та неперфоровані карти і неперфоровані паперові стрічки, в рулонах або прямокутних аркушах будь-якого розміру, крім паперу товарної позиції 4801 або 4803; папір та картон ручного відливання:

- папір та картон інші, без вмісту волокон, одержаних механічним або хіміко-механічним способом, або ті, в яких такі волокна становлять не більш як 10 мас.% загальної маси волокна.

Для подальшого визначення товарного коду потрібно з'ясувати масу 1 м² паперу для друку. За цією ознакою в товарній позиції 4802 об'єднані такі товарні підпозиції:

- 4802 54 00 00 – з масою 1 м² менш як 40 г;
 - 4802 55 – з масою 1 м² 40 г або більше, але не більш як 150 г у рулонах;
 - 4802 56 – з масою 1 м² 40 г або більше, але не більш як 150 г в аркушах з розміром однієї сторони не більш як 435 мм, а іншої – не більш як 297 мм у розгорнутому вигляді:

- 4802 57 00 00 – інші, з масою 1 м² 40 г або більше, але не більш як 150 г;
 - 4802 58 – з масою 1 м² більш як 150 г.

Так як у нашому випадку маса 1 м² паперу становить 80 г, то об'єкту дослідження віднесемо до товарної під позиції 4802 56.

Для встановлення останніх рівнів класифікації (товарні категорію та підкатегорію) потрібно визначити формат паперу для друку. У нашому випадку папір для друку має розмірі 210×297 мм, тому об'єкт дослідження був віднесений до товарної категорії 4802 56 20 00 «з розміром однієї сторони 297 мм та розміром іншої 210 мм (формат А4). Розгортання товарного коду за УКТЗЕД представлено на рисунку 2.

Український класифікатор товарів ЗЕД	
Х (з 47 по 49) Маса з деревини або з інших волокнистих целюлозних матеріалів; папір або картон, одержані з відходів та макулатури; папір, картон та вироби з них	
48	Папір і картон; вироби з паперової маси, паперу або картону
4802	Папір та картон некрейдовані гатунків, що використовуються для письма, друку або інших графічних цілей, та неперфоровані карти і неперфоровані паперові стрічки, в рулонах або прямокутних (включаючи квадратні) аркушах будь-якого розміру, крім паперу товарної позиції 4801 або 4803; папір та картон ручного відливання:
- папір та картон інші, без вмісту волокон, одержаних механічним або хіміко-механічним способом, або ті, в яких такі волокна становлять не більш як 10 мас.% загальної маси волокна:	
4802 56	- - з масою 1 м ² 40 г або більше, але не більш як 150 г в аркушах з розміром однієї сторони не більш як 435 мм, а іншої - не більш як 297 мм у розгорнутому вигляді:
Код товару	Найменування товару
4802 56 20 00	- - - з розміром однієї сторони 297 мм та розміром іншої 210 мм (формат А4)
4802 56 80 00	- - - інші

Рисунок 2 – Класифікаційна експертиза паперу для друку за УКТЗЕД

Отже, за результатами проведеного дослідження було визначено ознаки

класифікації об'єкту дослідження, а саме паперу для друку за УКТЗЕД, а також встановлено десятизначний код 4802 56 20 00, який буде вписаний в графу 33 «Код товару» митної декларації.

Список використаних інформаційних джерел

1. Класифікаційна експертиза. URL: <http://kursak.net/klasifikacijna-ekspertiza/>. (дата звернення: 25.03.2020).
2. Знайти свій код УКТЗЕД. URL: <https://ares.ua/uk/codesearch>. (дата звернення: 25.03.2020).

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ПРИ ПРОВЕДЕННІ АВТОТОВАРОЗНАВЧИХ ЕКСПЕРТИЗ

М. В. Одарюк,

судовий експерт сектору криміналістичного дослідження транспортних засобів і реєстраційних документів, що їх супроводжують відділу автотехнічних досліджень та криміналістичного дослідження транспортних засобів
Запорізький науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Запоріжжя

Необхідність проведення судової автотоварознавчої експертизи виникає при розслідуванні і судовому розгляді різних категорій кримінальних справ, зокрема це крадіжки, пошкодження, знищення майна, яке є особистою чи державною власністю. Також автотоварознавча експертиза відіграє важливу роль при розгляді цивільних справ, а саме: при розгляді позовів про відшкодування збитку при пошкодженні майна, або розподілі майна, що перебуває у сумісній власності.

Автотоварознавство – це наукова дисципліна, яка вивчає колісні транспортні засоби (далі – КТЗ) та їх складові частини як товар, вивчає методи пізнання їх споживчої вартості, вартісні значення технологічних аспектів їх відновлювального ремонту, вимоги до якості ремонту. У цьому аспекті автотоварознавча експертиза знаходиться на стику товарознавчої та інженерно-технічної експертизи.

Сьогодні, під час проведення автотоварознавчих експертиз актуальним є питання визначення ринкової вартості автомобільних акумуляторних батарей (АКБ), для чого важливо правильно визначити точну дату їх виготовлення, або знати дату покупки виробу через роздрібну мережу або дату введення її в експлуатацію.

Це обумовлено тим, що точна дата виготовлення та дата введення в експлуатацію АКБ необхідна для визначення ринкової вартості викраденого майна, яке було придбано потерпілими через торгівельні мережі, або було встановлено заводами-виробниками у транспортні засоби та використовувалося до моменту вчинення кримінального правопорушення.

Також дата виготовлення свинцевих стартерних батарей є важливою складовою і для пересічного споживача, так як від цього залежить працездатність виробу, збереження властивостей, які були передбачені заводом-виробником та безвідмовність на протязі усього закладеного періоду експлуатації у нормальних умовах, адже промислові вироби теж мають строк придатності та строк зберігання.

Найбільш поширені строки зберігання акумуляторних свинцевих стартерних батарей становлять:

- у свинцево-кислотних він становить від 6 до 10 місяців
- у моделей с пластинами, легованими сріблом, - від 12 до 15 місяців
- у кальцієвих акумуляторних стартерних батарей – до двох років.

При дослідженні АКБ та розшифруванні експертом маркування, у якому закодовано дату виготовлення АКБ, можуть виникати певні труднощі, адже не існує єдиного галузевого стандарту, який би визначав певні вимоги до змісту кодування чи нанесення маркувань на АКБ, тобто кожен виробник має повне право розробляти власне маркування та способи його нанесення.

Найчастіше місця розташування маркування із закованою датою виготовлення можуть знаходитися:

- на плоскості верхньої кришки;
- на кромках верхньої кришки;
- на фронтальній етикетці;
- збоку, на окремій наклейці;
- у більш рідкісних випадках на свинцевій клемі або на днищі.

Для прикладу розглянемо деякі способи нанесення маркувань у різних країнах.

В АКБ Westa (Веста), що виробляються в Україні, легка група АКБ виготовляється на двох заводах, це „Веста-Індастріал” та „Веста-Днепр”.

При виробництві на АТ „Веста-Індастріал” код маркування складається із двох груп цифр: у першій групі чотири цифри, у другій групі шість цифр.

Перша цифра вказує на номер виробничої лінії; друга, третя та четверта цифри вказують на номінальну ємкість батарей; шоста цифра вказує на півріччя у якому вироблена батарея (1 чи 2); сьома цифра вказує на порядковий номер місяця у півріччі (від 1 до 6); восьма та дев'ята цифри вказують на день (число місяця); десята цифра вказує на номер бригади виробника.

При виробництві на АТ „Веста-Днепр”, перша цифра вказує на номер бригади; друга цифра вказує на номер лінії; третя та четверта цифри вказують на ємність батареї; п'ята та шоста цифри вказують на рік виготовлення; сьома цифра вказує на півріччя (1 чи 2); восьма цифра вказує на порядковий номер місяця у півріччі (від 1 до 6); дев'ята та десята цифри вказують на день (число місяця).

Для акумуляторних свинцевих стартерних батарей з номінальною ємкістю 100 Аг, номер лінії не вказується, цифра цієї позиції використовується для позначення ємкості.

В АКБ Ista (Іста) що виробляються в Україні, дата випуску кодується в чотирьох символах, наприклад: 2844.

Розшифровка: перша цифра (2) вказує на номер виробництва; друга цифра (8) вказує на останню цифру року (2018 рік); третя та четверта цифри (44) вказують на порядковий номер тижня на протязі якого було виготовлено батарею (листопад).

Для АКБ, які виготовлені АТ „Ista-Центр”, маркування відрізняється. Приклад: 121816.

Розшифровка: перша цифра (1) вказує на номер виробництва; друга цифра (2) вказує на номер бригади; третя та четверта цифри (18) вказують на рік виготовлення батареї; п'ята та шоста цифри (16) вказують номер тижня у якому була виготовлена батарея (середина квітня).

В АКБ „Зверь Asia”, „Актех” (Asia, Standart, Classic), „Орион”, „Зверь”, „Cross Fire”, „Solo”, „Vsa”, „Hibreed”, „Active”, „Smartelement”, „Spark”, „Пульс”, що виробляються в Росії, код маркування наноситься на верхню кришку. Дата випуску кодується у чотирьох цифрах за принципом – перші дві цифри вказують на місяць виготовлення, третя та четверта вказують на рік виготовлення.

В АКБ „Forse”, „FB”, „FireBall”, „Uno”, „Dominator”, „Курский аккумулятор”, „Исток”, що виробляються в Росії, код складається з двох груп цифр: в першій групі чотири цифри, в другій групі - шість цифр, наприклад: 1234 567 890.

Схема маркування: перша цифра вказує на номер виробничої лінії, друга, третя та четверта цифри вказують на індивідуальний код партії, п'ята цифра вказує на останню цифру року, шоста цифра вказує на півріччя випуску, сьома цифра вказує на порядковий номер місяця в півріччі (перше півріччя: 1-січень, 2-лютий, 3-березень, 4-квітень, 5-травень, 6-червень; друге півріччя: 1-липень, 2-серпень, 3-вересень, 4-жовтень, 5-листопад, 6-грудень), восьма та дев'ята цифри вказують на день випуску (число місяця), десята цифра вказує на номер бригади (можливі 2 цифри)

Важка група акумуляторів на цьому підприємстві маркується інакше. Приклад: 0618 2 34218

Розшифровка: 0618-дата виробництва батареї, де 06-місяць (червень), 18-рік випуску 2018 2-номер зміни, 34218-порядковий номер виготовленої батареї.

Порядковий номер обнуляється на початку кожного місяця.

В АКБ „Зубр”, що виробляються в Республіці Білорусь, маркування наноситься на верхній лівий кут кришки батареї та складається з шести символів. Перший символ (цифра) вказує на останню цифру року випуску, другий символ (латинська буква) вказує на місяць виготовлення (А-січень, В-лютий, С-березень, D-квітень, Е-травень, F-червень, G-липень, Н-серпень, J-вересень, К-жовтень, L-листопад, М-грудень), третій та четвертий символи (цифри) вказують на число місяця, п'ятий символ (буква) вказує на лінію збірки, в шостому символі кодується значення ємності АКБ.

В АКБ „Bars”, „Unikum”, „Kainar”, „Вожак”, „Nomad”, що виробляються у Казахстані, маркування наноситься на верхню кришку АКБ та складається з шести цифр. Перша, друга та третя цифри вказують на порядковий день року, четверта цифра вказує на номер бригади, п'ята та шоста цифри вказують на останні дві цифри року.

В АКБ „Varta” і „Bosch”, що виготовляються у Чехії та Німеччині рік випуску закодовано у маркуванні що знаходиться на верхній кришці під ручкою. Рік випуску кодується у четвертому символі (визначає останню цифру року), назва місяця кодується згідно прийнятим заводським кодуванням компанії „Varta” у п'ятому та шостому символах.

В АКБ „Fiamm”, що виготовляються в Італії, маркування знаходиться на верхній кришці та складається з шести цифр. Дата випуску кодується у перших чотирьох цифрах за принципом – перший вказує на останню цифру року, другий та третій на тиждень року, четвертий на порядковий день тижня.

В АКБ „Rocket”, що виготовляється в Південній Кореї, дата випуску зашифрована в літерно-цифровому позначенні з шести символів. Перші два символи (літери) вказують на розташування заводу, третій (цифра) вказує на останню цифру року, четвертий (літера) вказує на місяць випуску, п'ятий та шостий вказують на число місяця.

В АКБ „Sznajder”, що виготовляється в Польщі, на передню кромку верхньої кришки наноситься десятизначний код. Рік виготовлення розраховується за певним алгоритмом – з останньої цифри маркування віднімається одиниця і розраховане значення вказує на останню цифру року, сьомий, восьмий та дев'ятий символи вказують на порядковий день року.

Із вищевикладеного ми бачимо, що зважаючи на велику кількість різних видів маркувань та різних способів кодувань дати випуску АКБ навіть на одному й тому ж підприємстві, постійного розширення лінійок виробництва та випуску продукції з новими назвами і під новими брендами, для вірного визначення дати випуску необхідно чітко розуміти значення символів, які наносяться різними виробниками.

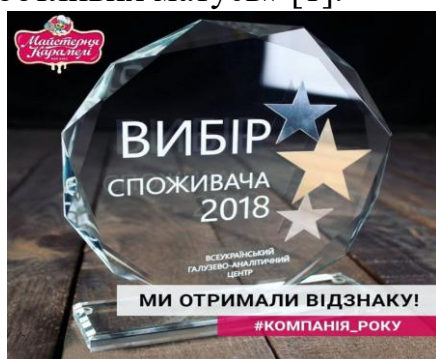
Вважаємо за необхідне розробку та прийняття єдиного міжнародного Стандарту, який би визначив уніфіковану структуру маркування усіх груп АКБ, що виготовляються підприємствами для реалізації на ринках ЄС та ЄАЕС. Цей Стандарт повинен забезпечити відокремлення інформації, яка важлива лише для виробника від інформації, що може захистити продукцію від підробки. Також, на нашу думку, обов'язково необхідно окремо маркувати дату виготовлення АКБ у форматі (число, місяць, рік), що звичайно буде зручно як експертам так і пересічним споживачам товару.

ДОСЛІДЖЕННЯ БРЕНДОВОСТІ КАРАМЕЛЬНИХ ВИРОБІВ ТОВ «МАЙСТЕРНЯ КАРАМЕЛЬ»

М. Л. Павлишин,
зав. кафедри підприємництва, товарознавства та експертизи товарів,
канд. техн. наук, доц.
О. І. Кіш,
магістр ОПІ «Підприємництво, торгівля і біржова діяльність»
Львівський інститут економіки і туризму, Україна, м. Львів

Продукція ТОВ «Майстерня карамелі» відома споживачам не тільки у місті Львові, а й далеко за його межами. Аналізуючи інформаційні джерела Інтернет-середовища [1-5] переконуємось в тому, що продукція мануфактурного виробництва мережі «Майстерня карамелі» смачна, унікальна, впізнавана, що свідчить про її брендовість.

Виробник ТОВ «Майстерня карамелі» (ЄДРПОУ 39222528; юридична адреса – м. Львів, вул. Сербська, 13) внесений до Національного реєстру «Кращих постачальників товарів та послуг України», отримав Всеукраїнські відзнаки «Вибір споживача 2018» (рис.1а) та «Компанія року 2018», а також отримав соціальну відзнаку «Асоціації ласунів України» й схвалення від «Спілки турботливих матерів» [1].

а)

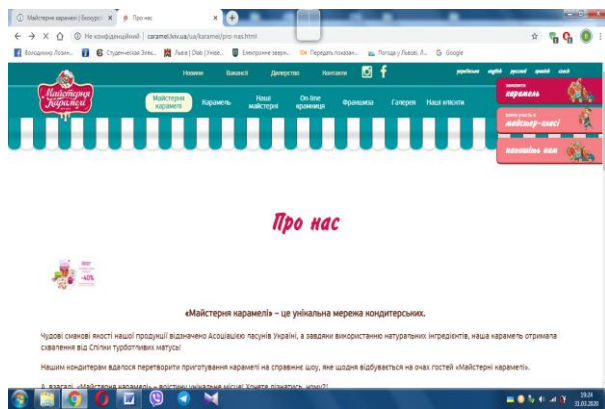

б)

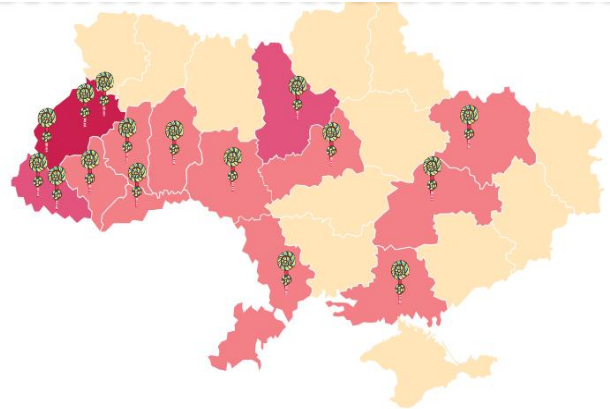
Рисунок 1 – Відзнака й логотип ТОВ «Майстерня карамелі»

Факти, які свідчать про брендовість продукції ТОВ «Майстерня карамелі» наступні:

І. Доступність, відкритість компанії в Інтернет-середовищі. Сайт компанії яскравий, легкий, представлений на 5 мовах: українській, англійській, російська, іспанська й чеська (рис.2а), а також є сторінки в соціальних мережах *Facebook* [4] та *Instagram* [5].

а)

б)

Рисунок 2 – Сторінка сайту (а) й карта (б) мережі кондитерських «Майстерня Карамелі» в Україні

II. Логотип і торгова марка – офіційно зареєстровані, легко впізнавані (рис. 1б). На яскравому бордовому фоні контрастний надпис білими прописними літерами «Майстерня Карамелі» із зображенням погруддя фігурки кондитера. Така палітра кольорів легко запам'ятовується, привертає увагу як дітей, так й дорослих.

III. Мережа кондитерських ТОВ «Майстерня Карамелі» представлена в 15 містах України – Київ, Львів, Трускавець, Івано-Франківськ, Чернівці, Ужгород, Мукачево, Тернопіль, Хмельницький, Вінниця, Черкаси, Одеса, Херсон, Дніпро, Харків (рис.2б). Сьогодні компанія продовжує розширювати свій бізнес шляхом продажу франшиз, наприклад, в Братиславі відкрито заклад "Karamelova Manufactura". Сумарна вартість капіталовкладень у франшизу «Майстерні Карамелі» для запуску бізнесу - від 40 тис. доларів [1].

IV. Персонал ТОВ «Майстерня Карамелі» – щирі, відповідальні, з творчим підходом до справи професіонали: кондитери, майстри-карамельє, продавці-консультанти, менеджери відділів збуту, франчайзингу, бренд-шеф, директор тощо. Бізнес з «Майстерні Карамелі» – це ручна робота, тому працівники, які в ньому задіяні, щиро несуть людям щось добре та світле через свої вироби.

V. Надання додаткових послуг – виїзних майстер-класів тривалістю від 15 до 45 хв. на весілля, корпоративи, дні народження, дитячі свята. Кожний учасник майстер-класу опановує нові навички виготовлення солодоці, створює авторську карамель, отримує «Сертифікат майстра карамельної справи». Вартість майстер-класу становить з особи - 45 грн. / 100 г карамелі, 70 грн. / 150 г, 90 грн. / 200 г, 115 грн. /250 г. Доречним подарунком дитині є пропозиція «Подарункового сертифікату» на карамельні майстер-класи (рис. 3) [2].

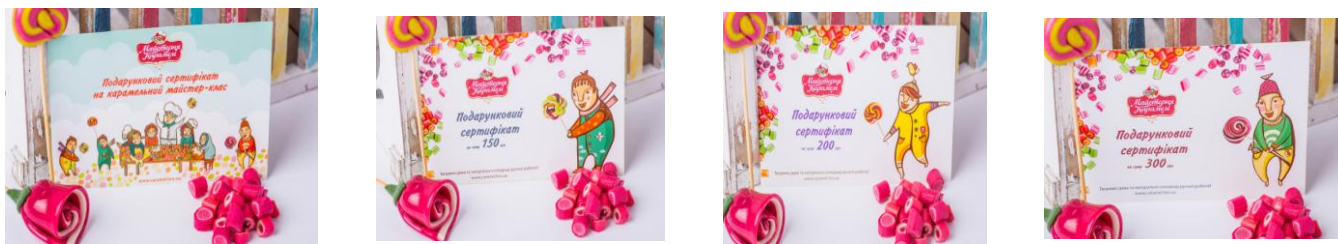

Рисунок 3 – Подарункові сертифікати ТОВ «Майстерня Карамелі»

Отже, на основі аналізу інформаційних джерел переконуємось в тому, що унікальність й брендovість компанії «Майстерня Карамелі» полягає в наступному:

1. Виробництво достатньо широкого асортименту еко-продукції (рублена карамель, лизаки, ірис, маршмеллоу, карамельні композиції, скульптури) тільки ручної роботи.

2. Використання лише натуральної сировини (цукор білий кристалічний буряковий, патока, витяжки з фруктів й ягід).

3. Щоденний відкритий технологічний процес приготування карамелі у форматі «шоу» (на очах у всіх відвідувачів).

4. Організація дитячих майстер-класів з приготування карамелі, у т.ч. виїзних у межах Львівської області.

5. Виготовлення на замовлення унікальної авторської композиції за зразком (картинки, фотографії тощо). Можливими є також різні варіанти розміщення всередині виробів картинки, фотографії чи логотипу з будь-яким зображенням. Залежно від складності тривалість процесу виготовлення композиції з карамельної маси - від 1 до 3-ох робочих днів.

Список використаних інформаційних джерел

1. Майстерня Карамелі: про нас: [Електронний ресурс]. [Режим доступу] <http://caramel.lviv.ua/ua/karamel/pro-nas.html>.

2. Майстерня Карамелі: майстер-клас з виготовлення карамельних фігурок. Open Lviv: [Електронний ресурс]. [Режим доступу] <https://openlviv.com/maysternya-karameli>.

3. Мережа кондитерських «Майстерня Карамелі»: [Електронний ресурс]. [Режим доступу] <https://kharkov.dativgorode.ua/merezha-konditerskih-majsternya-karameli>.

4. Майстерня Карамелі on Facebook: [Електронний ресурс]. [Режим доступу] <https://www.facebook.com/maisternia.karameli>.

5. Maisternia_karameli: [Електронний ресурс]. [Режим доступу] https://www.instagram.com/maisternia_karameli/?hl=uk.

ДОСЛІДЖЕННЯ СТУПЕНЯ БІЛОСТІ ПЛАТТЯНО-КОСТЮМНОЇ ТКАНИНИ ІЗ ЗМІШАНИХ ВОЛОКОН

Л. В. Пелик,
професор кафедри товарознавства та експертизи у митній справі,
д-р техн. наук, проф.
Львівський торговельно-економічний університет, Україна, м. Львів

О. В. Остапчук,
ПРАТ «Едельвіка», Україна, м. Луцьк

Ю. А. Пелех,
канд. техн. наук, доц.

Насичення ринку товарами вітчизняного та іноземного виробництва обумовлює жорсткі вимоги, що ставляться споживачами до якості і асортименту текстильних виробів. Одним з важливих завдань, які сьогодні стоять перед легкою промисловістю, зокрема текстильною, є забезпечення населення товарами високої якості. Крім сировинного складу, на якість текстильних матеріалів впливають текстильно-допоміжні речовини (барвники, апрети тощо), що застосовуються для основного і заключного оброблення, та технологічні режими оброблення [1].

Вибілювання займає особливе місце в загальному процесі оброблення текстильних матеріалів. Протягом року мільйони тканин піддаються цій операції, тому вона повинна бути дешевою й ефективною. У технології вибілювання текстильних матеріалів домінуючим є використання пероксиду водню періодичним і безперервним способами, що дозволяє отримати високоякісно вибілені тканини.

Сучасні технології біління бавовняних тканин включають в якості відбілювача – пероксид водню наступними скороченими способами: прискорений "хвилинний"; високотемпературний під тиском, високотемпературний при нормальному тиску; однофазний спосіб біління; прискорений спосіб біління шляхом суміщення відварювання і мерсеризації. Наприклад, для застосування способу біління при нормальному тиску і підвищеній температурі використовують перегріту пару [2].

У текстильній галузі застосовуються технології з використанням фізичних методів інтенсифікації процесів підготовки, вибілювання і колорування текстильних матеріалів, а саме: обробка нейтрального або слаболужного розчину пероксиду водню ультразвуковим полем при одностадійному процесі біління бавовняних тканин, що дало змогу отримати бавовняні тканини з ступенем білості від 80 до 82 % і капілярності від 110 до 112 мм; з використанням ультрафіолетового випромінювання: з 10 до 20 с опромінення забезпечує тканинам стійкий ефект гігроскопічності і ступеня білості на рівні 78 % при зберіганні механічної міцності тканин в допустимих межах; енергії високочастотного випромінювання, що дає змогу зменшити

концентрацію пероксиду водню і силікату натрію, скоротити час обробки з інтервалу від 40 до 60 хв до інтервалу від 6 до 8 с, при цьому якісні показники вибілених тканин не погіршуються.

Таким чином, для інтенсифікації процесу біління бавовняних тканин в текстильній промисловості використовують як хімічні, так і фізичні фактори.

Підготовка та біління текстильних матеріалів виготовлених із синтетичних поліестерових волокон складається з наступних операцій: розшліхтовування, промивання, сушіння, термостабілізація, біління. Синтетичні поліестерові волокна не містять природніх домішок, основними видами забруднень є замаслювачі, шліхта, забруднення отриманні при виготовленні тканин.

Відомо, що всі хімічні волокна відбілюються в процесі їх виробництва, тому, як правило, відбілювати тканини, які отримують з цих волокон не має необхідності. Хоча синтетичні поліестерові волокна не потребують відбілювання, введення їх у змішану пряжу вимагає змін у технологічному процесі підготовки цих тканин.

Операції розшліхтовування та промивання здійснюють з метою видалення замаслюючих препаратів, шліхтуючих речовин, барвників, які застосовують при крутінні з метою розпізнання кручених ниток різних напрямків та ступеня крутки, а також забруднень з поверхні текстильного матеріалу. Більшість з вище названих сполук водорозчинні та легко видаляються з поверхні волокна. Таким чином, підготовка виробів з хімічних волокон набагато простіша, ніж натуральних і складається, як правило, з операцій відварювання та відбілювання.

Дослідження проводили на бавовняно-поліестеровій платтяно-костюмній тканині (виробництва ПРАТ «Едельвіка»). Сурову тканину просочували вибілюючим розчином при температурі 20 – 250 °С до залишкової вологості 120%, витримували в поліетиленовому пакеті при температурі 350 °С протягом 5 годин. Процес вибілювання здійснювали при температурі 95 °С протягом 60 хв, модуль ванни становив $M=1:15$.

Промивку доцільно проводити в нейтральному та слаболужному середовищі в розчинах аніонактивних та неіоногенних ПАВ, підігрітих до температури 60-80 °С протягом 45 хв. Операція здійснюється на джигері або в навої, у випадку, коли тканина оздоблюється полотном, або в джгуті – на фарбувальних барках або в ежекторних машинах (в такому випадку при обробці не піднімати температуру розчину вище 40-60 °С).

Можлива промивка поліестерової тканини на ежекторній машині з додаванням уайт-спіриту, при температурі 60 °С протягом 45 хв. з наступною помивкою в гарячій та холодній воді. Ежекторна машина характеризується малим модулем ванни та зменшеною витратою води, пари та електроенергії. Для більш повної очистки тканини до відварювального розчину аміаку можна додати кальциновану соду або луг. Проте перед високотемпературним

фарбуванням в такому випадку обов'язковим є обробити тканину кислотою, для зниження ризику деструкції волокон поліестеру.

Як вибілюючі реагенти, застосовують хлорит, надоцтову кислоту, в окремих випадках – перекис водню або гіпохлорит натрію, проте жоден з окисників не здійснює значного впливу на поліестерове волокно.

Встановлено, що хлорит натрію в незначній мірі вибілює поліестерове волокно. Тканину вибілюють протягом 60-120 хв. при температурі 95 °С в розчині, що містить хлорит натрію при рН=3,5. Недоліком цього способу, є корозійна дія хлориту натрію на нержавіючу сталь, а також висока вартість окисника.

Проте жоден з хімічних реагентів, які застосовуються для вибілювання бавовни, не вибілюють поліестер до оптимального ступеня білості, який становить 80-85 %. Показник ступеня білості змішаної бавовняно-поліестерової тканини (33/67 % відповідно) після операції вибілювання становить лише 77-79 %, тому виникає необхідність застосування оптичних вибілювачів.

Список використаних інформаційних джерел

1. Кириченко О.В. Екоефективність текстильного виробництва/ О.В. Кириченко, Л.В. Пелик // Економічний, організаційний та правовий механізм підтримки і розвитку підприємництва: колективна монографія / за ред. О.В. Калашник, Х.З.Махмудова, І.О.Яснолюб – П. : Видавництво ПП «Астрая», 2019. – 371с., С.259-265.

2. Пелик Л.В. Исследование возможности низкотемпературного беления хлопчатобумажной ткани в кислой среде. /Л.В.Пелик, О.Я.Семешко// Вісник Хмельницького національного університету. – Хмельницький: вид-во ХНУ. – 2015. – № 1. – С. 232-236.

ДОСЛІДЖЕННЯ ХІМІЧНОГО СКЛАДУ ЗАСОБУ УНІВЕРСАЛЬНОГО «DOMESTOS» ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

З. П. Рачинська,

старший викладач кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Україна, м. Полтава

Людина мало не з народження стикається з хімією, точніше з хімічними препаратами, які оточують нас всюди.

Побутова хімія займає важливе місце в нашому житті – миття посуду и підлоги, прання и прибирання квартири, освіжувачі повітря. З екранів телевізора, в магазинах, при спілкуванні зі знайомих ми часто чуємо, який засіб краще справляється під час прибирання квартири и який краще купувати. Проти дуже мало інформації ми чуємо про склад побутової хімії, про якість цих засобів, які не знаємо, як впливає побутова хімія на нас и наших близьких.

Так, абсолютно безпечних синтетичних миючих засобів сьогодні, напевно, не існує. Але відмовитися від них ми не можемо, та й, швидше за все, не хочемо

Але навіть в побуті можна зменшити шкоду від побутової хімії – досить звертати увагу на склад продукту, який ви купуєте. Краще уникати покупок з такими речовинами як феноли, формальдегід, фосфати - всі ці речовини при постійній взаємодії з ними провокують проблеми з нирками, серцем, органами дихання [1].

Виробники стверджують, що в невеликих кількостях ці токсичні інгредієнти навряд чи будуть проблемою, але коли ми піддаємося їх впливу регулярно і в комбінаціях, що не були вивчені, неможливо точно виміряти ризику. І хоча деякі продукти викликають негайні реакції від гострого впливу (головні болі від парів, опіки шкіри від випадкового контакту), при повторному контакті виникають непередбачувані проблеми. Їх постійний вплив збільшує «токсичне навантаження» на організм – кількість хімічних речовин, що накопичуються в тканинах стає критичним. Давайте ж подивимося чим «пригощають» своїх споживачів виробники побутової хімії. А далі на прикладі засобу універсального «Domestos» густий гель і свіжість атлантики, ми розберемо його склад, та вплив цих складників на здоров'я людини. Зовнішній вигляд та склад зображено на рис. 1 та рис. 2.

Рисунок 1 – Зовнішній вигляд універсального засобу для прибирання

Отже згідно з маркуванням засіб містить <5% гіпохлорит натрію, неіоногенні ПАВ, мило, запашник.

Гіпохлорит натрію має антисептичні та дезінфікуючі властивості. Використовується як побутовий та промисловий відбілювач і дезінфектант, засіб очищення і знезараження води, окисник для деяких процесів промислового хімічного виробництва. Хімічна небезпека: речовина розкладається при розігріві, при контакті з кислотами і під впливом світла з

утворенням токсичних та їдких газів, в тому числі і хлору . Речовина являється сильним окислювачем та бурно реагує з горючими матеріалами і відновлювачами призводячи до небезпеки пожежі та вибуху. Водний розчин являється сильною основою, він бурно реагує з кислотою і корозійно-агресивний. Агресивний у відношенні з металами. Гіпохлорит натрію може всмоктуватись в організм при вдиханні та через рот.

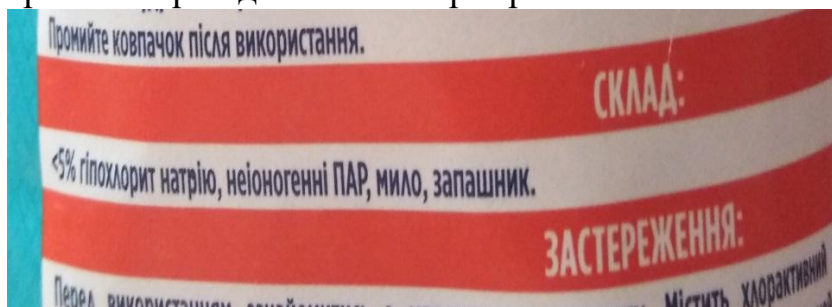

Рисунок 2 – Склад універсального засобу для прибирання

Вплив короточасної дії реагенту на організм:

- речовина викликає подразнення очей, шкіри та дихальних шляхів;
- має роз'їдаючу дію при ковтанні;
- вдихання може визивати отік легень.

Ефект може буде відстроченим. При довгочасній або багаторазовій дії контакт може визвати сенсibiliзацію шкіри.

Симптоми дії гіпохлориту натрію:

- при вдиханні – кашель, затруднене дихання, віддишка, болі в горлі.
- при попаданні на шкіру – почервоніння, біль, опіки, пухирі.
- при проковтуванні – біль в животті, пекучі відчуття в шлунку, шок або колапс, втрата свідомості, рвота.

Неіоногенні ПАВ – це поверхнево-активні речовини, молекули яких у водних розчинах не здатні до дисоціації на іони. Як і будь-яка «хімія», також впливає на організм і природу. Але їхня перевага – 100% розкладання. Синтетичні ПАВ відносяться, в основному, до 3-го та 4-го класу небезпеки, тобто є помірно- та малотоксичними речовинами та чинять подразнюючу дію на шкіру та слизову оболонку органів дихання та очей [2].

Головний мінус мила був завжди і залишився зараз – воно містить в собі луг, котрий негативно впливає на шкіряний покрив людини (пошкоджує шкірний жир).

Мило добре піниться і гарно очищає, бо має в своєму складі луги. Але через них з'являються деякі побічні ефекти, такі як:

- мило змиває жирову плівку, котра знаходить на шкірі і захищає її від проникнення бактерій. А для повного відновлення плівки потрібно не менше 24 годин;
- через луг шкіра стає сухою та лущиться, втрачає свою вологість та еластичність;

- на поверхні шкіри є білок Лізоцим, котрий зупиняє проникнення шкідливих бактерій в організм через шкіру. Луг з мила крім шкірного жиру може розрушити ще й цей білок. На його відновлення треба також 1-2 доби.

Запашник – це невизначена речовина, ще одна проблема, що при додаванні запашки та барвника часто не вказують, що за речовина у складі. Часто ми зустрічаємо «натуральний аромат», Parfume, Colorant.

Розшифрувати, що за речовина ховається під цим позначенням не можливо.

Тому ми не можемо ствердно сказати, що у мене алергія на запашник ківі, або малини. Бо цей колір і запах можна передати різними речовинами. Одна з них буде менш токсична, інша більш.

Синтетичні ароматизатори можуть викликати головний біль, запаморочення, кашель, блювоту.

Хімічні ароматизатори можуть містити до 1000 компонентів, більшість з яких канцерогенні. І неможливо дізнатися, які це хімічні речовини, тому що на етикетці це буде позначено одним словом, наприклад, парфуми [3].

Отже, якщо дотримуватися інструкції, уважно вивчати склад засобів і робити все для своєї безпеки (вибирати найменш агресивні продукти; мити посуд і підлогу в рукавичках; знати слабкі сторони свого здоров'я), можна звести до мінімуму можливі негативні наслідки.

Список використаних інформаційних джерел

1. Актуальність безпеки побутової хімії для Людини і Природи [Електронний ресурс] // ЕКОМАГ. – Режим доступу: http://ekomag.te.ua/index_artic5.php. – Дата звертання 03.03.2019. – Назва з екрану.

2. Безпечна побутова хімія для Вас і Природи [Електронний ресурс] // ЕСО. Lviv.ua. – Режим доступу: <http://www.eco.lviv.ua>. – Дата звертання 03.03.2019. – Назва з екрану.

3. Вихопень Н. Зброя «чистого» ураження [Електронний ресурс] // Інформатор. – Режим доступу: <http://informativ.lviv.ua/b/index.php/2011-07-22-11-06-57/2011-04-19-10-37-16/item/70-natalya-vihopen>. – Дата звертання 03.03.2019. - Назва з екрану.

ДОСЛІДЖЕННЯ УФ-ОПРОМІНЮВАЧІВ ЗНЕЗАРАЖЕННЯ ПОВІТРЯ ЗАКРИТОГО ТИПУ

А. О. Семенов,

доцент кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи, канд. фіз.-мат. наук, доц.

Т. В. Сахно,

професор кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи, д-р хім. наук, старш. наук. співроб.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Україна, м. Полтава

Головна ціль суспільства - збереження та зміцнення здоров'я населення. У зв'язку з цим бактерицидне знезараження є одним з найважливіших заходів щодо забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя населення [1]. Особливо актуально це для місць великого скупчення людей і критих погано вентильованих приміщень. Тому застосування різних фізичних методів очищення повітря має актуальність для дослідження.

Відомо, що найбільш поширеним методом є використання ультрафіолетового випромінювання [2, 3]. Сучасні технології дозволяють з високою ефективністю перетворювати електричну енергію в бактерицидний ультрафіолет і цілеспрямовано використовувати для знезараження.

УФ-опромінення вдало поєднує в собі високу ефективність впливу на різні мікроорганізми, відсутність побічних продуктів і безпеку експлуатації. Тому популярність методу УФ опромінення для знезараження води [4], повітря [5] та поверхонь [6] з використанням безозонових ламп [7] постійно зростає.

При знезараженні повітря найбільшим попитом користуються опромінювачі закритого типу, конструктивні особливості представлені нижче.

Ультрафіолетовий опромінювач – це пристрій, що містить в якості джерела випромінювання бактерицидну лампу низького тиску і призначений для знезараження повітряного середовища в приміщенні. На рис. 1. зображено конструкцію пристрою для знезараження повітря рециркулятивної дії.

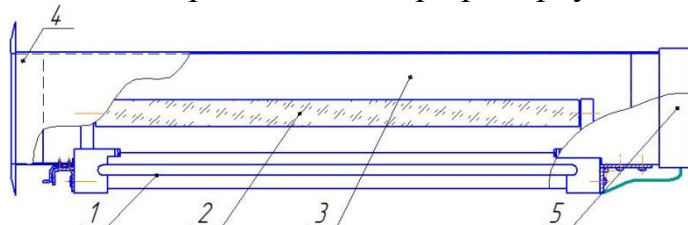

Рисунок 1 – Пристрій знезараження повітря УБЗПР-15: 1 – світильник; 2 – бактерицидна лампа; 3 – камера опромінювання; 4 – екран; 5 – вентилятор.

Рециркулятор призначений для знезараження повітря шляхом його проходження через закриту камеру, внутрішній об'єм якої опромінюється

випромінюванням бактерицидних ламп. Швидкість проходження повітряного потоку забезпечується або природною конвекцією, або примусово за допомогою вентилятора.

Бактерицидні опромінювачі мають ряд параметрів і характеристик, які дозволяють оцінити їх споживчі властивості і визначити найбільш ефективну область застосування. До таких належать:

- спектральний розподіл щільності потоку випромінювання або сили випромінювання у відносних або абсолютних одиницях;
- інтегральне значення бактерицидного потоку або сили випромінювання в певному спектральному діапазоні в енергетичних одиницях;
- потужність, струм і напруга на лампі та напруга мережі;
- корисний термін служби – сумарний час горіння до зниження за встановлені межі основних параметрів, що визначають доцільність використання лампи (наприклад, спад потоку випромінювання нижче 50% від початкового значення);
- екологічна безпека – наявність у спектрі випромінювання одноутворюючих спектральних ліній і можливість виділення токсичних речовин в навколишнє середовище при руйнуванні колби лампи.

Одним з найважливіших параметрів опромінювача є його бактерицидна продуктивність ($Pr_{бк}$, м³/ч), тому для побудови математичної моделі УФО приймаються такі умови і допущення:

1. Камера має форму прямокутного паралелепіпеда, обсяг якого дорівнює фактичним обсягом камери V_k (м³), незалежно від конструктивного оформлення камери. Час опромінення повітряного потоку повітря в камері:

$$t_k = V_k 3600 / Pr_{вк}, (с) \quad (1)$$

де $Pr_{вк}$ (м³/год) - продуктивність вентилятора або продуктивність припливно-витяжної вентиляції.

2. Середня об'ємна щільність енергії бактерицидного випромінювання (об'ємна експозиція або доза) в опроміненій зоні виражається як показано у формулі 2.2:

$$H_v = N_l F_l K_\phi K_0 K_c t_k / V_r (Джс / м^3) \quad (2)$$

де N_l – кількість ламп в опромінювачі; F_l – бактерицидний потік лампи, Вт; K_ϕ - коефіцієнт використання бактерицидного потоку ламп, що враховує їх взаємне екранування. При розташуванні ламп в повітряному потоці він знаходиться в межах 0,4-0,5, якщо не в потоці, то 0,7-0,8; K_0 - коефіцієнт багаторазових відбиттів бактерицидного потоку від внутрішніх поверхонь камери с коефіцієнтом відображення $p_{відб}$ для ультрафіолетового випромінювання з довжиною хвилі 253,7 нм, що визначається за формулою 3:

$$K_0 = 1 / (1 - 0,6 p_{відб}) \quad (3)$$

Ця емпірична формула була отримана за результатами експериментальних даних для незамкненої камери, що має вхідний і вихідний

вентиляційні отвори для проходження повітря: $K_c = (0,7 - 0,8)$ – коефіцієнт, що враховує спад бактерицидного потоку до кінця терміну служби лампи [7].

Бактерицидна ефективність $J_{\text{бк}}$ при опроміненні повітряного потоку в камері вважається рівною 99,9% для санітарно-показового мікроорганізму *S. aureus* (золотистий стафілокок). При цьому табличне значення об'ємної експозиції $N_T = 385$, Дж/м³ обчислюється за допомогою формули і константи фоточутливості $\sigma_v = 0,0179$ (м³/Дж).

Зробивши відповідні перетворення і підстановки в формулах, отримаємо остаточно формулу для бактерицидної продуктивності $Pr_{\text{бк}}$ рівняння математичної моделі закритого опромінювача:

$$Pr_{\text{бк}} = V_k 3600 / t_k = N_l F_l K_\phi K_0 k_c \sigma_v 3600 / (-\ln(1 - J_{\text{бк}} 10^{-2})), (m^3 / год) \quad (4)$$

З формули (4) отримаємо, в свою чергу, вираз для бактерицидної ефективності:

$$J_{\text{бк}} = (1 - \exp(-N_l F_l K_\phi K_0 k_c \sigma_v 3600 / Pr_{\text{бк}})) \cdot 100\% \quad (5)$$

При сталості $Pr_{\text{бк}}$ та інших параметрах опромінювача, воно відповідає рівнянню безперервності повітряного потоку в камері:

$$Pr_{\text{бк}} = const = vS3600 = LS3600 / t_k, (m^3 / год) \quad (6)$$

де S – площа перерізу камери, м²; v – швидкість повітряного потоку в камері м/с; L – довжина камери, м.

Таким чином, проведені дослідження опромінювачів закритого типу дають можливість розрахувати бактерицидну продуктивність та врахувати конструктивні особливості пристроїв рециркулятивної дії.

Список використаних інформаційних джерел

1. Вассерман, А. Л. Ультрафиолетовое излучение в профилактике инфекционных заболеваний / А. Л. Вассерман, М. Г. Шандала, В. Г. Юзбашев // Медицина. - Москва, 2003. – 208 с.
2. Семенов А. А., Семенова Н. В. Ультрафиолетовое излучение и бактерицидные облучатели для обеззараживания воздуха. Инновационные технологии в производстве, науке и образовании: II Международная научно-практическая конференция, г. Грозный, 19–21 октября 2012 года: тезисы доклада. Т. 2. С. 313–318.
3. Семенов А. О., Кожушко Г. М. Пристрої для бактерицидного знезараження повітря ультрафіолетовим випромінюванням // Східно-Європейський журнал передових технологій. 2014. Т. 3. № 10 (69). С. 13–17.
4. Semenov Anatoliy, Sakhno Tamara, Barashkov Nikolay. Ultraviolet disinfection of drinking water: Role of the camera's geometry and degree of mixing water during irradiation in laminar flow. Division of Environmental Chemistry: 251st American Chemical Society National Meeting and Exposition, San Diego, CA, march 13–17, 2016. ENVR 429.
5. Semenov A., Kozhushko G. Bactericidal irradiators for ultraviolet disinfection of indoor air European Applied Sciences. – Stuttgart, Germany. 2013. 1(13). P. 226–228.

6. Семенов А. А. Ультрафиолетовое излучение для обеззараживания сыпучих пищевых продуктов. Вісник національного технічного університету «ХП» : Збірник наукових праць. Серія: Нові рішення в сучасних технологіях. Х. : НТУ «ХП». 2014. № 17 (1060). С. 25–30.

7. Семенов А. О. Особенности конструкции одноцокольных ламп для ультрафиолетового опроминювання. Scientific Journal «ScienceRise». 2014. № 5/2 (4). С. 64–67.

ХАРЧОВА ЦІННІСТЬ ПРОДУКТІВ ПЕРЕРОБКИ КРЕВЕТОК *PALAEMONIDAE SAMOUELLE*

О. В. Сидоренко,

професор кафедри товарознавства, управління безпеністю та якістю,
д-р техн. наук, проф.

О. О. Петрова,

аспірант кафедри товарознавства, управління безпеністю та якістю
Київський національний торговельно-економічний університет,
Україна, м. Київ

Відповідно до моніторингу результатів досліджень стану та перспектив ринку нерибних морепродуктів, десятиногі ракоподібні (*Decapoda*), креветки *Palaemonidae samouelle*, що поширені в Азово-Чорноморському басейні, продовжують залишатися для України промислово значущими джерелами надходження природної біологічно цінної сировини [1].

Згідно з науковими дослідженнями інституту рибного господарства та екології моря, запаси креветки в Чорному морі становлять 370 тис. т, в Азовському – 250 тис. т. [2]. Отже, креветки *Palaemonidae samouelle* – це вид сировини, що є доступним за вартісними характеристиками та ресурсним забезпеченням на вітчизняному ринку завдяки прогнозованим промисловим обсягам видобутку в Азово-Чорноморському басейні.

В той же час, аналітичний та патентний моніторинг вітчизняного ринку рибних товарів вказує на обмежений асортимент харчових продуктів та біологічних добавок з креветки *Palaemonidae samouelle*.

Для виробництва харчових продуктів та біологічно цінних добавок з вітчизняної сировини необхідні системні наукові дослідження, які наразі відсутні в Україні.

Відповідно, виробництво харчових продуктів та біологічних добавок з креветки *Palaemonidae samouelle*, що поширені в Азово-Чорноморському басейні, є одним з найбільш перспективним напрямків використання доступної цінної сировини .

Визначено, що хімічний склад креветок *Palaemonidae samouelle*, як один з першочергових факторів формування якості готового продукту,

характеризується вмістом повноцінних білків, есенційних жирних кислот, вітамінів і мікроелементів [3, 4].

Встановлено, що у м'ясі креветки основними компонентами є вода, азотисті речовини, ліпіди та мінеральні речовини (залізо – 19мг%, мідь – 11мг%, магній і цинк по 11мг%, фосфор - 17 мг% і селен – 64мг%). Крім того, до складу в незначній кількості входять важливі в біологічному відношенні речовини: вуглеводи, вітаміни, ферменти.

В той же час, панцир креветки *Palaemonidae samouelle* містить дуже цінні речовини (білок – 70 %, хітин – 25 %, кальцій – 5%), які можуть бути спрямовані на отримання хітозану, глюкозаміну та білкових гідролізолатів [5].

Отже, на основі комплексу попередньо проведеними нами досліджень, було визначено етапи кваліметричної оцінки показників харчової цінності продуктів переробки креветки *Palaemonidae samouelle*.

Перший етап експериментальних досліджень передбачав проведення сенсорного аналізу креветок. Встановлено, що креветки, виловлені прибережним ловом, цілі, чисті, однієї розмірної групи, за кольором – білі з рожево-оранжевим відтінком, мають щільну та соковиту консистенцію, характерний, виражений запах і приємний, властивий вареним креветкам смак.

Послідовною складовою даного етапу стала розробка порошку як з цілої, так і окремо, з м'яса креветки. що дозволяє використовувати його як рецептурну складову для виготовлення рибних напівфабрикатів та готових продуктів з покращеним амінокислотним та мінеральним складом.

Слід зауважити, що наразі в Україні розробляються патенти з додаванням креветкового порошку до рибної продукції з метою розширення та удосконалення асортименту продукції, оскільки патентний пошук вказує на наявність моделі на винаходи продуктів з додаванням вареної креветки, загалом іноземного походження.

Наступний етап експериментальний досліджень – розробили рецептури виготовлення рибного напівфабрикату з фаршу бичка азово-чорноморського та креветки *Palaemonidae samouelle* (пельмені) та визначили енергетичну цінність.

Енергетична цінність досліджуваних зразків наведена у табл. 1.

Таблиця 1 – Енергетична цінність рибних напівфабрикатів з додаванням креветки *Palaemonidae adspersus*

Моделльні композиції	Пропорції, бичок / креветка	Енергетична цінність, ккал / 100 г
1 варіант	2:1	216, 5
2 варіант	10:3	216,13
3 варіант	10:4	216,5
4 варіант	10:4	216,5

Такий результат може бути рекомендацією виробникам щодо виготовлення напівфабрикатів з низькою собівартістю, проте з додаванням

креветки, а отже покращеним амінокислотним і мінеральним складом продукції.

Таким чином, харчова цінність продуктів переробки креветок визначається показниками якості сировини та кількісним співвідношенням інгредієнтів.

Список використаних інформаційних джерел

1. Sydorenko, O., Donchevska R., Petrova, O. Status and prospects for the shrimp market. Commodity science – traditions and actuality. Varna: University of economics, 2018. pp. 258-269.

2. Основные результаты комплексных исследований в азово-черноморском бассейне и мировом океане. URL : http://yugniro.ru/files/YugNIRO_proceedings_2014-vol.52.pdf.

3. Sydorenko O. «Market Fish Products: Problems And Prospects» / O. Sydorenko, N. Bolila, M. Apach // 20th igwt symposium, commodity science in a changing world, september 12-16th, 2016, University of economics, Varna, Bulgaria). - S. 221-225.

4. Сидоренко О.В., Романенко О.В., Петрова О.О. Структурно-механічні параметри якості креветки *Palaemon adspersus*. - Вісник Львівського торговельно-економічного університету, 2019. - № 22. – С. 38-44

5. Піддубний В. А., Мазаракі А. А., Притульська Н. В., Кравченко М. Ф., Федорова Д. В. Інновації в харчових технологіях : монографія ; за ред. д. т. н., проф. Піддубного В. А. Київ : Кондор-Вид-во, 2015. 568 с.

ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПЕРТИЗИ ПАРФУМЕРНИХ ТОВАРІВ

Ю. С. Тітова,

головний судовий експерт

Донецький науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Маріуполь

Парфумерія – галузь знань в області запахів. Однією з своєрідних її особливостей є можливість штучного відтворення запаху рослин [1].

Парфумерними називаються товари на основі духмяних речовин з приємним запахом, які використовуються для ароматизації тіла, одягу, розміщень та як гігієнічні засоби.

Основна сировина для парфумерних товарів – духмяні речовини, етиловий спирт, вода. Допоміжна сировина – фарбники, фіксатори запахів, тощо. Чим більше духмяних речовин у композиції – тим якісніше товар.

Духмяні речовини бувають натуральними (рослинного або тваринного походження) та синтетичними [2].

До парфумерних виробів відносять: духи, парфумерні води, туалетні води, одеколони, запашні води, парфумерні набори та інше (для ароматизації повітря, ванни і т.д.).

Споживчий ринок України, насичений парфумерними товарами як вітчизняних, так і зарубіжних фірм – духами, парфумерними та духмяними водами, одеколони.

Духи імпортні (Parfum або Extrait) містять 20-30 % парфумерної композиції (духмяних речовин), міцність спирту не менше ніж 90 %. У складі духів використовуються найдорожчі й цінні ефірні олії та синтетичні духмяні речовини. Стійкість запаху – 7-8 год (середньої ноти).

Парфумована вода (Eau de Parfum або Parfum de toilette, або Esprit de Parfum) містить 15-20 % парфумерної композиції, міцність спирту не менше ніж 90 %; стійкість запаху середньої ноти – 2-3 год.

Одеколон (Eau de Cologne) містить 3-5 % парфумерної композиції, міцність спирту – 70-80 %. Його використовують в основному чоловіки. Американські одеколони за своїм складом кращі і відповідають вимогам парфумерних та туалетних вод.

Імпортні духмяні води (L'Eau Fraiche або Eau de Sport) – освіжаюча вода, спортивна вода, частіше всього – з цитрусовою віддушкою (лимон, мандарин), містять 1-3 % композиції, міцність спирту – 70-80 % та нижче.

У деяких зарубіжних країнах до групи парфумерних товарів відносять лосьйони для обличчя та дезодоранти.

Парфумерні набори містять у собі 2 та більше видів парфумерії в одній упаковці. Вони об'єднані напрямом запаху і художньо оформлені в одному стилі [3].

Виробництво парфумерних товарів включає дозування компонентів, змішування, відстоювання, витримку, фільтрування фасування та упакування [2].

Технологія виробництва складається з трьох основних стадій:

1. приготування спиртових настоїв;
2. створення композицій;
3. приготування парфумерної рідини.

Колір і ароматичні властивості парфумерних товарів повинні відповідати характерним ознакам, властивим вихідної сировині і встановленої рецептурою для кожного найменування.

Аналіз сировини здійснюється за органолептичними, фізико-хімічними і технічними показниками відповідно до вимог відповідних стандартів і нормативно-технічної документації кожної партії [4].

До факторів, що впливає на збереження споживчих властивостей, якості парфумерних товарів, відносяться упаковка, маркування, зберігання, транспортування.

Парфумерні товари випускаються в фасованому вигляді і в тарі, яка повинна охороняти їх від випаровування, шкідливого впливу світла, повітря, вологи, сторонніх запахів. Особливість парфумерних виробів в тому, що зовнішній вид тари, упаковки є естетичним показником якості виробу в цілому і часто основним показником, за яким покупець вибирає парфуми [3].

Парфумерні товари фасуються від 5 (духи пробники) до 350 мл. Дезодоранти фасуються переважно по 100 мл [2].

Маркування парфумерних товарів – один із засобів товарної інформації, яка повинна відповідати основним вимогам: достовірність, доступність, достатність [3].

Парфумерні товари, а також матеріали для їх виготовлення транспортують усіма видами транспорту у відповідності з правилами перевезень вантажів, діючими на даному виді транспорту [1].

Парфумерні товари зберігаються у добре провітрюваних складських приміщеннях при температурі 6°... 25 °С та відносній вологості до 70%. Вони повинні бути захищеними від сонячного світла та ізолюванні від нагрівальних приладів [2].

При експертизі парфумерних товарів використовують органолептичний, експертний, рідше інструментальний методи.

Особливість експертизи парфумерних товарів полягає в тому, що основні функціональні властивості товарів (якість і стійкість запаху) визначаються суб'єктивними органолептичними або експертним методами. Достовірність оцінки при цьому багато в чому залежить від ступеня розвитку органів почуттів і досвіду фахівців.

Органолептичними або експертним (заснований на узагальненому думці групи фахівців) методами оцінюються зовнішній вигляд, естетичність (дизайн) упаковки, правильність і якість маркування парфумерних товарів.

Інструментальні методи при експертизі парфумерних товарів використовуються для визначення процентного змісту запашних речовин, умовної міцності спирту, температури помутніння (прозорість) парфумерії.

Великий асортимент сучасної парфумерії породжує велику кількість підробок, багато з яких виконані дуже майстерно, тому цей факт необхідно враховувати при дослідженні парфумів.

Таким чином основними особливостями при проведенні експертних досліджень парфумерних товарів можуть бути наступні фактори:

- визначення відповідності якості товарів чинним стандартам, договірними умовами між постачальником і покупцем;
- оцінки конкурентоспроможності товарів;
- виявлення причин браку парфумерних товарів з-за порушення правил упаковки, неправильного зберігання, транспортування;
- встановлення фірми-виробника, коли необхідно відрізнити підробку від оригіналу [3].

Список використаних інформаційних джерел

1. Шепелев А.Ф., Печенежская И.А., Ивахненко Т.Е. Товароведение и экспертиза парфюмерно - косметических товаров : учебное пособие Ростов-на-Дону, 2001. 144 с.

2. Зрезарцев М.П., Зрезарцев В.М., Параніч В.П. Товарознавство непродовольчих товарів : навч. посіб. Київ, 2009. 328 с.

3. Яковлева Л.А., Кутакова Г.С. Товароведение парфюмерно-косметических товаров, учебник для вузов, Санкт-Петербург. 2001. 256 с.

4. Шепелев А.Ф., Печенежская И.А. Товароведение и экспертиза непродовольственных товаров : учебное пособие Москва. 2003. 672 с.

ЩОДО КЛАСИФІКАЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИЗНАЧЕННЯ ВАРТОСТІ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР ПРИ ПРОВЕДЕННІ ТОВАРОЗНАВЧИХ ЕКСПЕРТИЗ

Я. М. Тютюнник,

судовий експерт сектору товарознавчих та гемологічних досліджень
відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних
досліджень та оціночної діяльності

Сумський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Суми

На міжнародному аграрному ринку зерно продовжує залишатися стратегічно важливим товаром, який забезпечує не тільки продовольчу безпеку, але також є стабільним джерелом доходів аграріїв у світі та в Україні.

Одним з основних утворюючих чинників валютних надходжень до державного бюджету України є експорт зерна. З кожним роком спостерігається нарощення Україною обсягу експорту зернових культур – до 56,7 млн тонн у 2019 році, що в 4 рази перевищує експорт зерна у 2010 році.

Зерно є важливим продуктом як для рослинництва, так і для всього сільськогосподарського виробництва, основ харчування людини, необхідною кормовою базою для розвитку тваринництва, а також основою експорту країни.

У судовій товарознавчій експертизі є актуальним питання щодо класифікації та визначення вартості сільськогосподарських культур, зокрема зернових культур.

Слід зазначити, що особливості обігу сільськогосподарської продукції регламентовано такими основними нормативно-правовими актами:

- Законом України «Про зерно та ринок зерна в Україні» від 04.07.2002 №37-IV [1];

- національними стандартами України: ДСТУ відповідно до конкретного виду зерна [2].

Існує велика різноманітність класифікації зернових культур за різними ознаками.

Зернові культури за ботанічними родами поділяють на:

- злакові: пшениця, жито, тритикале, ячмінь, овес, кукурудза, просо, сорго, рис;

- зернобобові культури (бобові): горох, квасоля, боби, соя, чечевиця, нут, чина);

- гречані: гречка.

За терміном сівби зернові культури розподіляють на:

- озимі: пшениця, жито, ячмінь;
- ярові: пшениця, жито, ячмінь, рис, просо, овес, кукурудза.

Зернові культури за призначенням зерна класифікують на:

- зерно продовольче (для виробництва харчових продуктів, наприклад борошна та круп);
- зерно технічного призначення (сировина для промислової переробки, наприклад на спирт, біопаливо, солод тощо);
- зерно фуражне (для виготовлення корму для худоби);
- насіння;
- зерно для експортування [3,4].

Посівний (насінневий) матеріал, тобто насіння, має тільки одне призначення – використовується для сівби. Посівні та сортові якості насіння зернових культур регламентуються ДСТУ 2240-93 «Насіння сільськогосподарських культур. Сортові та посівні якості. Технічні умови» [5].

Якість зерна – сукупність властивостей та ознак (біологічних, фізико-хімічних, технологічних, споживних), які визначають придатність зерна до використання за призначенням (на продовольчі, фуражні, технічні потреби, для експортування) [3, 4].

Також, відповідно до статті 21 Закону України «Про зерно та ринок зерна в Україні», якість зерна та продуктів його переробки, що виробляються в Україні або ввозяться на митну територію України, має відповідати державним стандартам; окрім того, вимоги до якості експортного зерна та продуктів його переробки можуть бути зафіксовані сторонами в експортному контракті [1].

За якістю зернові культури розділяють на класи згідно національного стандарту (для кожного виду зерна відповідний стандарт). Так, наприклад, відповідно до ДСТУ 3768:2019 «Пшениця. Технічні умови» зерно пшениці поділяється на зерно м'якої та твердої пшениці. У свою чергу залежно від показників якості зерно м'якої пшениці поділяють на чотири класи (1-4 клас), зерно твердої пшениці – на п'ять класів (1-5 клас) [2].

Вимоги до показників якості зернових культур для експортування або імпортування встановлюються у контракті (угоді).

Зерно всіх класів повинно бути у здоровому стані, не зіпріле та без теплового пошкодження під час сушіння; мати запах, властивий здоровому зерну (без затхлого, солодового, пліснявого, інших сторонніх запахів); мати властивий зерну колір, не дозволено зараження та ушкодження зерна шкідниками.

До дефектного зерна належить зерно зволене, самозігрите, запліснявіле, проросле, ушкоджене або заражене шкідниками.

Зберігання зерна великими партіями здійснюється на: елеваторах, механізованих складах та простих сховищах. Зберігається зерно безтарним способом (насіпом) та в тарі (мішках).

При визначенні вартості зернових культур потрібно враховувати умови поставки. Основні умови поставки сільськогосподарських культур згідно Інкотермс:

«EXW – термін «франко-завод» означає, що продавець вважається таким, що виконав свої зобов'язання щодо поставки, в момент, коли він надав товар у розпорядження покупця на площах свого підприємства чи в іншому названому місці (наприклад, на заводі, фабриці, складі і т. ін.), без здійснення митного очищення товару для експорту та завантаження його на будь-який приймаючий транспортний засіб.

Таким чином, цей термін покладає мінімальні обов'язки на продавця, а покупець несе всі витрати і ризики у зв'язку з перевезенням товару з площ продавця до місця призначення.

СРТ – термін «фрахт/перевезення оплачено до» означає, що продавець здійснює поставку товару шляхом його передання перевізнику, призначеному ним самим. Додатково до цього, продавець зобов'язаний оплатити витрати перевезення товару до названого місця призначення. Це означає, що покупець приймає на себе всі ризики та будь-які інші витрати, що можуть виникнути після здійснення поставки товару у вищезазначений спосіб.

Термін СРТ зобов'язує продавця здійснити митне очищення товару для експорту. Цей термін може застосовуватися незалежно від виду транспорту, включаючи мультимодальні (змішані) перевезення.

FOB – термін Франко борт (... назва порту відвантаження) означає, що продавець виконав постачання, коли товар перейшов через поручні судна в названому порту відвантаження. Це означає, що з цього моменту усі витрати і ризики чи втрати ушкодження товару повинен нести покупець. За умовами терміна FOB на продавця покладається обов'язок з митного очищення товару для експорту. Цей термін може застосовуватися тільки під час перевезення товару морським чи внутрішнім водним транспортом».

Також при визначення вартості зернових культур слід врахувати інформацію щодо ціни придбання товару: оптова ціна, роздрібна ціна чи закупівельна ціна (ціна на елеваторах або в портах).

Отже, вартість сільськогосподарських культур (зокрема, зернових культур) залежить від багатьох факторів, основними з яких є показники якості культур, умови договору поставки та об'єм партії, а також від співвідношення попиту та пропозиції продукції (яке, в свою чергу, залежить, зокрема, від урожайності, сезонності збору врожаю тощо), територіального розташування місця поставки.

Список використаних інформаційних джерел

1. Про зерно та ринок зерна в Україні: Закон України від 04.07.2002 №37-IV (із змінами) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/37-15> (дата звернення: 26.03.2020).

2. ДСТУ 3768:2019. Пшениця. Технічні умови. [Чинний від 2019-06-10]. Київ, ДП «УкрНДНЦ», 2019. 19 с. (Інформація та документація). URL:

http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=82765 (дата звернення: 26.03.2020).

3. Коркуна О., Демічковський А., Цільник О. та ін. Товарознавство. Навчально-методичний посібник для студентів. Львів: ЛДУФК ім. І. Боберського, 2019. 200 с. <http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/.pdf> (дата звернення: 26.03.2020).

4. Усіна А. І. Конспект лекцій з дисципліни «Товарознавство». Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2012. 196 с. http://boguslav-vrusp.net.ua/images/Files-2018/Tovarovnavstvo_Konspekt.pdf (дата звернення: 26.03.2020).

5. ДСТУ 2240-93. Насіння сільськогосподарських культур. Сортові та посівні якості. Технічні умови. [Чинний від 1994-07-01]. Київ, Держстандарт України, 1994. 80 с. (Інформація та документація). URL: http://ksv.do.am/GOST/DSTY_ALL/DSTY1/dsty_2240-93.pdf (дата звернення: 26.03.2020).

УПРАВЛІННЯ АСОРТИМЕНТОМ ПАСТИЛЬНИХ ВИРОБІВ ФУНКЦІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ

М. М. Чуйко,

доцент кафедри маркетингу, менеджменту та торговельного підприємництва, канд. техн. наук

Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, Україна, м. Харків

Обсяги виробництва, широта асортименту та рівень споживання кондитерських виробів населенням свідчить про те, що збагачувати нутрієнтами слід найбільш масові продукти – борошняні та пастильні вироби. Значну питому вагу в загальному обсязі продукції, що виробляється підприємствами кондитерської галузі, займає зефір. Він представляє собою цукристий кондитерський виріб, отриманий в результаті збивання фруктового пюре з цукром та яечним білком з подальшим додаванням пектину або інших формоутворюючих наповнювачів. І хоча зефір не є продуктом повсякденного споживання, він користується достатнім попитом у всіх вікових груп населення завдяки відмінним органолептичним властивостям і високій харчовій цінності.

На сьогоднішній день вже не тільки у фахівців, але і у звичайних споживачів не виникає сумнівів, що здоров'я людини безпосередньо пов'язане з їжею, яку він споживає кожного дня. Найважливішим завданням щодо поліпшення структури харчування населення – є збільшення виробництва продуктів масового споживання з покращеними споживчими властивостями. Сучасний раціон повинен не тільки задовольняти фізіологічні потреби організму людини в поживних, біологічно активних речовинах і енергії, але і виконувати профілактичні та лікувальні функції і, обов'язково, бути абсолютно

безпечними. Вирішення таких питань можливе за рахунок розвитку виробництва продуктів харчування нового покоління – функційних продуктів, які відповідають вимогам нормативної документації і реаліям сьогодення.

В наш час асортимент пастильних виробів великий, але через потужну конкуренцію на ринку виробники почали розширювати і вдосконалювати рецептуру продукції, в тому числі і функційного спрямування. Так, до складу рецептур вводять вітаміни, мінерали, харчові волокна, ферменти, овочеві та зернові добавки тощо. Сьогодні велика увага приділяється питанню інтенсифікації виробництва і введення різних добавок, що підвищують харчову цінність кондитерських виробів, в тому числі виробів мармеладо-пастильної групи.

На сьогодні відомо багато розробок пастильних виробів дієтично-функційного призначення. Так, запропоновано рецептуру зефіру, в якому в якості підсолоджувача використовують ізомальт, мальтитол у поєднанні з фруктозою в певних співвідношеннях. Цукор, як складова зефіру виключено, що дає змогу куштувати даний продукт людям, хворим на цукровий діабет. Використовують як підсолоджувачі також сорбіт і полідекстозу [1]. Замість цукру до рецептури зефіру вносять екстракт стевії та квітковий мед. Зефір стає низькокалорійним, а стевія надає йому антибактеріальні, антигіпертензивні (знижує тиск), репродуктивні (оновлюючі) властивості. Запропоновано часткову заміну цукру-піску на лактулозу та додаткове введення іммобілізованих пробіотичних речовин. Зефір має біліший колір та дещо більшу пористість. Завдяки введенню до складу іммобілізованих пробіотичних речовин виріб має лікувально-профілактичне призначення [2].

Розроблено рецептуру зефіру для людей, що страждають йододефіцитними захворюваннями та проживають у регіонах дефіцитних за йодом. Пропонується заміна частини цукру в рецептурі цикорлактом та ламіданом. Це дозволяє підвищити біологічну цінність виробу, збагатити його повноцінними білками, мінеральними речовинами, в першу чергу йодом. Водночас зменшується кількість вмісту цукру, а також покращуються смакові властивості, колір готового виробу, підвищується термін придатності та продукт набуває оздоровчих властивостей. Для збагачення зефіру йодом використовують також продукт переробки морської водорості ламінарії еламін, що додають у завареному вигляді. Також розроблено зефір, який в своєму складі містить еламін та пюре ягід малини, чорної смородини і агрусу. Ці компоненти дають змогу підвищити біологічну цінність виробу, збагатити йодом та комплексом вітамінів [3].

Відомі розробки зефіру із застосуванням плодів рослинної сировини. Як пюре застосовують пюре з буряка та з чорної смородини. Дані складові рецептури виступають не тільки в ролі наповнювача зефіру, а і як природний барвник. Такий виріб володіє імуномодельючими та антиоксидантними властивостями і оригінальними органолептичними показниками. Отже, для розширення асортименту пастильних виробів та з метою покращення їх споживних властивостей додають до складу рецептури різноманітні підсолоджувачі, наповнювачі, стабілізатори тощо, які, в свою чергу, змінюють склад виробу та

роблять їх продукцією функційного призначення. Нами запропоновано введення до рецептури зефіру порошку плодів шипшини, що дозволить збагатити його вітамінами, мінеральними речовинами ті іншими біологічно активними речовинами, а також вважати його продуктом з функційними властивостями та рекомендувати для харчування всім групам населення.

Список використаних інформаційних джерел

1. Патент України на корисну модель UA 125864, A23G 3/38, A23G 3/52. Зефір дієтично-функціонального призначення / А. М. Дорохович, І. М. Столяр. Власник : Національний університет харчових технологій. – № u201713042; заяв. 28.12.2017; опубл. 25.05.2018. – Бюл. №10/2018.

2. Патент України на корисну модель UA 61725, A23G 3/00. Спосіб виробництва зефіру «Насолода» / Г. І. Дюкарева, К. О. Гончарова, Г. В. Дейниченко, О. О. Кравченко. Власник : Харківський державний університет харчування та торгівлі. – № u201100499; заяв. 17.01.2011; опубл. 25.07.2011. – Бюл. №14/2011.

3. Патент України на корисну модель UA 49815, A23G 3/00. Спосіб виробництва зефіру / Г. І. Дюкарева, Я. О. Білецька. Власник : Харківський державний університет харчування та торгівлі. – № u200912337; заяв. 30.11.2009; опубл. 11.05.2010. – Бюл. №9/2010.

ДОСЛІДЖЕННЯ РЕКВІЗИТІВ МАРКОВАННЯ РЕСПІРАТОРА ПРОТИАЕРОЗОЛЬНОГО «ДНЕПР-2» ТМ «TRIDENT»

Р. В. Чумак,

судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень

І. А. Письменна,

судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень

Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Полтава

Респіратор (фільтрувальна півмаска) – це засіб індивідуального захисту органів дихання від шкідливих газів, парів, аерозолів і пилу. Основне завдання респіратора – поставка придатного для дихання очищеного повітря. Респіратор відмінно зарекомендував себе, як надійний засіб захисту органів дихання, і зараз важко уявити собі роботу в складних умовах, з підвищеним ризиком для здоров'я людини, без його застосування [1]. Респіратор відрізняється невеликими вагою та опором диханню. Завдяки даним властивостям можливе використання респіратора протягом тривалого часу без відчутного тиску на лицьову частину. Це один з найбільш доступних і ефективних засобів індивідуального захисту.

Сфера застосування респіраторів дуже широка. Виділяють побутові (використовуються під час будівництва, ремонту, реставрації), індустріальні (використовуються на виробництвах), військові респіратори. Для медичної

галузі виробляються медичні респіратори, спеціалізацією яких є захист від інфекцій, що передаються повітряно-крапельним шляхом або від провокаторів алергії [1]. У різних моделей респіраторів різна конструкція, і, відповідно, різні ізолюючі властивості. Незважаючи на те, що всі виробники намагаються виготовляти універсальні респіратори, які зможуть підтримувати потрібний рівень ізоляції для максимально можливого числа людей, наразі жодна з існуючих моделей респіраторів не може підходити абсолютно всім співробітникам.

Респіратори в залежності від призначення бувають: проти пилу, проти аерозолів, проти парів, проти газів, проти газів та пилу. Респіратор конструктивно може бути одного з двох типів. Перший тип – респіратор в формі півмаски, на лицьовій частині якої встановлено фільтруючий елемент. Другий тип – респіратор в формі півмаски, що обладнана як фільтрувальною конструкцією, так і дихальними клапанами. Респіратор може бути одноразовим або багаторазовим. Клас захисту респіратора (FFP 1, FFP2, FFP3) характеризує його фільтруючі властивості (здатність захисного пристрою утримувати шкідливі речовини у фільтрі) [1].

Забрудненість повітря може становити суттєву проблему при організації будь-якого виду робіт. Респіратори є важливими засобами індивідуального захисту, що запобігають розвитку професійних захворювань, від їх якості значним чином залежить ступінь впливу небезпечних виробничих чинників на здоров'я різних категорій працівників. Не потрібно залишати поза увагою й такі дуже важливі фактори для експлуатації респіратора, як зручність та комфорт. Вагомим критерієм при виборі якісних респіраторів є відповідність їх маркування вимогам національних та міжнародних нормативних документів.

Об'єктом дослідження є респіратор протиаерозольний «ДНЕПР-2» торгової марки «TRIDENT». Дослідження реквізитів маркування проводилось органолептичним методом на відповідність вимогам ДСТУ EN 149:2017 «Засоби індивідуального захисту органів дихання. Фільтрувальні півмаски для захисту від аерозолів. Вимоги, випробовування, маркування» [2].

Респіратор упаковано в полімерний пакет. На лицьовій стороні пакету типографським способом нанесено наступне маркування (рис. 1):

- логотип виробника;
- торгова марка виробника – TRIDENT;
- тип виробу – Респіратор протиаерозольний «ДНЕПР-2»;
- клас захисту – FFP2;
- країна виготовлення – Зроблено в Україні;
- споживча інформація – Додаткові переваги: еластичні ремінці, гіпоалергенний матеріал, зручний носовий зажим. Сфери застосування – Текстильна промисловість, сільське господарство, металургія, роботи в шахтах, деревообробна промисловість, виробництво цементу;
- QR-код.

Рисунок 1 – Маркування з лицевої сторони упаковки об'єкта дослідження

На зворотній стороні пакету типографським способом нанесено наступне маркування (рис. 2):

- торгова марка виробника – TRIDENT;
- тип виробу – Респіратор протиаерозольний «ДНЕПР-2» Складаний респіратор без клапана видиху для захисту від пилу та аерозолів;
- максимальний рівень захисту: до 12 ГДК;
- виробник – ТОВ «УКРФІЛЬТРСЕРВІС» ЗАВОД «ФІЛЬТР» 18000, Україна, м. Черкаси, вул. Одеська 50, оф.908;
- замовник – ТОВ «ВіВа-трейд» 18021, Україна, м. Черкаси, вул. Одеська 50, оф. 901 тел.: +38 (072) 36-84-48 trident.ua;
- штрихове кодування країни-виробника – 4820134110392;
- позначення нормативної документації – ДСТУ EN 149:2017; ТУ 13.9-395339605-001:2015;
- правила використання (у вигляді ілюстративних зображень).

Рисунок 2 – Маркування зі зворотної сторони упаковки об'єкта дослідження

Безпосередньо на респіратор типографським способом нанесено наступне маркування (рис. 3):

- тип виробу – ДНЕПР-2;
- клас захисту – FFP2;
- позначення, про те що півмаска призначена для використання протягом лише однієї зміни – NR;
- позначення, про те що півмаска задовольняє вимоги по стійкості до запилення – D;

- позначення нормативної документації – ДСТУ EN 149:2017;
- знак відповідності;
- знак «Див. інформацію надану виробником».

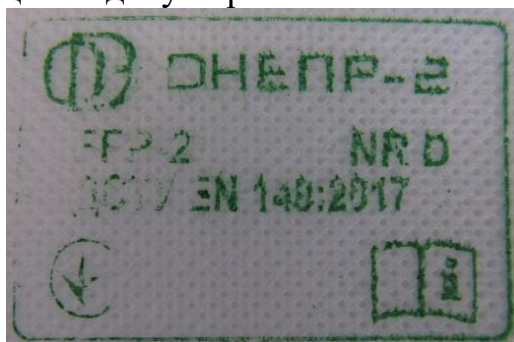

Рисунок 3 – Маркування нанесене на об'єкт дослідження

В результаті проведеного аналізу було встановлено, що маркування респіратора протиаерозольного «ДНЕПР-2» торгової марки «TRIDENT» не відповідає вимогам ДСТУ EN 149:2017 «Засоби індивідуального захисту органів дихання. Фільтрувальні півмаски для захисту від аерозолів. Вимоги, випробовування, маркування» [2], оскільки на пакованні об'єкта дослідження не зазначена інформація щодо умов зберігання, терміну придатності, призначення для використання протягом лише однієї зміни, стійкості до запилення та умов використання, крім того безпосередньо на об'єкті дослідження не зазначена інформація щодо виробника.

Список використаних інформаційних джерел

1. Класифікація респіраторів // Інтернет-сайт Svan.com.ua. URL: <https://svan.com.ua/ua/klassifikacziya-respiratorov/> (дата звернення: 31.03.2020).
2. Засоби індивідуального захисту органів дихання. Фільтрувальні півмаски для захисту від аерозолів. Вимоги, випробовування, маркування: ДСТУ EN 149:2017. Київ, 2017. 42 с.

БРУХТ МЕТАЛУ, ЙОГО ВИДИ ТА ЧИННИКИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ЙОГО ВАРТІСТЬ

Ю. В. Ющенко,

завідувач сектору товарознавчих та гемологічних досліджень
Сумський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Суми

Брухт металу – це непридатні для прямого використання виробу або частини виробів, які втратили експлуатаційну цінність і містять чорні або кольорові метали чи їхні сплави, а також металеві вироби з непоправним браком, залишки від виробництва та обробітку чорних і кольорових металів та їхніх сплавів.

Операції з металобрухтом – заготівля, переробка, металургійна переробка

брухту чорних і кольорових металів;

Збирання металобрухту – це діяльність фізичних або юридичних осіб, пов'язана з переміщенням металобрухту від місця його утворення або знаходження до території розташування спеціалізованих або спеціалізованих металургійних переробних підприємств та їх приймальних пунктів.

Заготівля металобрухту – діяльність, пов'язана із збиранням, купівлею, зберіганням та реалізацією металобрухту юридичними або фізичними особами – суб'єктами господарювання, які здійснюють операції з металобрухтом.

Переробка металобрухту – діяльність, пов'язана із доведенням металобрухту шляхом сортування або, в разі потреби, пресування, пакетування, дрібнення, різання до стану, який відповідає встановленим стандартам, нормам і правилам; вилучення металевих складових із шлаків металургійної переробки чорних та кольорових металів і їх сплавів;

Купівля та/або реалізація металобрухту – діяльність, пов'язана із передачею права власності на металобрухт іншому власнику в обмін на еквівалентну суму коштів або боргових зобов'язань;

Спеціалізовані підприємства (суб'єкти господарювання всіх форм власності) – такі, які здійснюють операції з металобрухтом, мають у власності або закріплене за підприємствами на праві господарського відання вагове, переробне та вантажопідйомне обладнання, забезпечують згідно із законодавством пожежну, вибухову, екологічну і радіаційну безпеку та отримали відповідні ліцензії;

Приймальний пункт – виробничий підрозділ спеціалізованого або спеціалізованого металургійного переробного підприємства, на базі якого проводяться операції із заготівлі та переробки металобрухту. Кожний приймальний пункт повинен мати вагове, брухтопереробне, вантажопідйомне обладнання, а також відповідну ділянку з твердим покриттям, площа якої визначається його виробничими потребами відповідно до Закону [1].

На сьогодні процеси ціноутворення у сфері обігу вторинних металів визначаються не стільки ринковими законами та діяльністю органів державної влади, а переважно великими монопольними утвореннями приватного сектору.

Частина приватного сектору брухто-заготівельного бізнесу представлена холдингами та іншими крупними бізнес-осередками, які є монополістами на внутрішньому ринку металобрухту.

Найвпливовішими українськими господарюючими суб'єктами у цій сфері є групи «Метінвест», «Приват», «Інтер-пайп Україна», «Індустріальний союз Донбасу» та ін. Вказані суб'єкти господарювання, як не дивно, є основними суб'єктами ціноутворення на металобрухт, звісно, в залежності від цін за кордоном, оскільки місце України на зовнішньому ринку металобрухту жодним чином не впливає на динаміку світових цін.

На даний час однією з причин дефіциту металобрухту в Україні є узгоджена політика металургів щодо утримання низьких закупівельних цін на металобрухт. Така політика безумовно викликає скорочення заготівлі

металобрухту суб'єктами господарювання, а в державній ціновій політиці характерне протистояння заготівників та металургів, оскільки питання ціни по-різному впливають на діяльність вказаних бізнес-одиниць.

Зараз функціонує значна кількість вказаних суб'єктів господарювання, але знову-таки, пропоновані ними ціни на металобрухт повністю залежать від холдингових компаній, котрі, як правило, є кінцевими споживачами металобрухту.

Отже, діяльність заготівників брухту прямо залежить від діяльності монопольних утворень та металургійних комбінатів, які є основними споживачами заготовленого брухту та зловживають своїм становищем на ринку.

Як вважається, постачальників металобрухту можна умовно поділити на стихійних та непостійних (стихійних). У першому випадку йдеться про підприємства, внаслідок діяльності яких стабільно утворюється амортизаційний або оборотний брухт. Стихійними учасниками є фізичні особи, фізичні особи – підприємці та інші суб'єкти господарювання, які реалізують власний металобрухт не систематично, а в міру накопичення та необхідності [2].

Є кілька найважливіших чинників, які безпосередньо впливають на вартість металобрухту:

1. Ресурсний потенціал (як багато металу ще є в надрах землі; наскільки високий/низький попит на конкретний вид металу; яка квота на видобуток і експорт).

2. Ринкова ситуація (валютні курси в державі; рівень інфляції; собівартість товарів; рівень конкуренції, попиту на товари з металу; система оподаткування; наявність пільг; експортні мита; коливання цін на сировину; рівень цін на енергоносії тощо).

3. Стихійні лиха (під час ураганів, повеней, землетрусів і т.д. збільшують попит на металобрухт, так як необхідність в металевих конструкціях зростає).

4. Плаваючі ціни на нафту (аналітики підраховали, що вартість металобрухту змінюється в розмірі 40-70% залежно від цін на нафтопродукти).

5. Група металобрухту, радіаційний фон та інші параметри.

6. Транспортування та переробка металобрухту (великі компанії, що володіють власним транспортом, щоб втримати постачальників металобрухту при собі, закупають метал за вищою вартістю, ніж маленькі підприємства).

7. Географічний фактор (у великих містах з розвинутою промисловістю металевий брухт буде коштувати дорожче, ніж де-небудь на периферії).

У брухту чорних і кольорових металів є така яскраво виражена особливість, як сезонні коливання закупівельної ціни. Для чормету ця різниця досягає 30–50%, а для міді 15–20%. Звичайно, щоб добре заробити, потрібні великі кількості металу, вимірювані в тоннах. Але навіть при менших обсягах не варто упускати можливість, щоб дочекатися моменту і здати брухт за максимальною ціною. Влітку середня ціна на прийом чорних металів знаходиться в межах від 3.5 до 6 гривень за кілограм. А мідь приймають за 120

гривень. Зростання цін на ці матеріали починається пізньої осені, ближче до зими, і поступово зростає до початку весни. Наприклад, ранньою весною 2019 року чорний брухт брали по 5 гривень за кілограм, і ця ціна була на 50% вищою за ту, що пункти прийому давали потім влітку. Якщо подивитися на сезонну різницю в ціні на мідь, то взимку це було 145 гривень, а влітку – 120 [3].

Алгоритм загального підходу до проведення типової товарознавчої експертизи по визначенню ринкової вартості металобрухту в даному випадку виглядає наступним чином:

- ідентифікація об'єкта дослідження згідно до відомостей, зазначених в постанові слідчого або з інших наданих документальних відомостей (визначити вид, категорію, стан, вагу, тощо);

- провести маркетингове дослідження загальнодоступних джерел інформації (в тому числі мережі Інтернет), щодо ринкової вартості пропозицій до продажу на ринку свого регіону;

- визначення ринкової вартості об'єкту дослідження шляхом розрахунку середньої ринкової вартості пропозиції до продажу подібного майна.

Довідка складається з цінових пропозицій не менше ніж з трьох підприємств, а потім встановлюється середня ціна.

З практики відомо, що брухт (неважливо від його маси, габаритний або ні), в пунктах прийому приймається за однією ж і тією закупівельною ціною, що звичайний побутовий (відра, каструлі, обрізки металу, радіатори опалення, алюмінієвий посуд, тощо), так і діловий метал (труби, швелери, кутники, арматура, частини залізничних рейок, тощо), наприклад чорний метал – 4.50 грн.), тобто не має його сортування, відповідно немає поділу на категорії, види, в залежності від маси та обсягу. Хоча реалізується діловий метал (ті ж труби, кутники і ін.) за ціною у двічі – тричі дорожчою ніж приймається.

Також, закупівельна вартість металобрухту на ринку вторинної сировини України залежить від конкретних договірних умов (зокрема, від кількості, регулярності здачі, необхідності проведення додаткових операцій по обробці, сортуванню та вивозу тощо).

Закупівельна вартість металобрухту в регіонах, де розміщуються підприємства, які здійснюють промислову металургійну переробку металобрухту (Донецька та Дніпропетровська, Запорізька області тощо), є значно вищою, ніж в інших регіонах (оптові ціни), причина цьому вказана вище (сортування, вантаження, перевезення до точки оптового приймання, в основному залізничним транспортом, тощо).

Кінцеві споживачі брухту в Україні – місцеві металургійні комбінати, тому ці підприємства і встановлюють найвищу закупівельну ціну на брухт на ринку. В період активної закупівлі і накопичення ними брухту попит підвищується, збільшуючи ціну.

До зимового періоду, як правило, комбінати створюють чималі запаси сировини на своїх складах і працюють за їхній рахунок. Відповідно сезонне відновлення закупівель брухту на початку весни призводить до зростання цін

на внутрішньому ринку. Залежно від ряду факторів у цей період стрибок ціни може скласти від 10 до 50%.

Виходячи з цього, можливо зробити висновок, що доцільніше всього, під час опрацювання цінової інформації при проведенні товарознавчої експертизи з визначення вартості металобрухту, експерту потрібно обов'язково враховувати цінову пропозицію по місцю скоєння правопорушення, а саме свого регіону.

Список використаних інформаційних джерел

1. Закон України «Про металобрухт» від 14.10.2014 зі змінами від 12.07.2016 № 1455 - VIII.
2. Національний стандарт України. Метали чорні вторинні. Загальні технічні умови. ДСТУ 4121 -2002. Держстандарт України № 516 від 16.09.2002.
3. Господарсько-правове забезпечення ціноутворення в обороті вторинних металів / А. Р. Шимко // Юрист України. - 2014. - № 1. - С. 45-52.
4. Аврашков Л.Я., Графова Г Ф, Графов А. В. Экономика организаций (предприятий): учеб. пособие. Воронеж: Институт ИТОУР, 2009.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ВАРТОСТІ ПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

С. М. Якобчук,

заступник завідувача ТГЕБЗД та ОД – завідувач СТ та ГД
Рівненський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Рівне

Факт призначення судово-товарознавчої експертизи продовольчих товарів найчастіше пов'язаний з проведенням розслідувань і судових розглядів різних категорій справ: крадіжок, випуску неякісної продукції та ін. У зв'язку з цим до завдань експерта входить зокрема:

- встановлення відповідності (невідповідності) товарних властивостей продовольчого товару вимогам нормативних документів, маркувальним позначень, супровідним документам, договору;
- визначення ступеня зниження якості досліджуваних об'єктів з урахуванням їх стану;
- визначення вартості досліджуваних об'єктів в заданий період часу та ін.

Наведемо основні аспекти визначення вартості продовольчих товарів, під час проведення судової товарознавчої експертизи, наступним чином:

1. Встановлення приналежності досліджуваних об'єктів до загальноприйнятого класу з відомим комплексом властивостей, що включає завдання:

- визначення товарної приналежності об'єкта, його призначення та області застосування;

– встановлення приналежності окремих одиниць або множин об'єктів до однієї класифікаційної групи.

2. У випадку коли на дослідження надається об'єкт дослідження, то за необхідності проводиться комплексна експертиза із залученням спеціаліста з фізико-хімічних досліджень (дослідження частинки сторонніх домішок та визначення якісного складу продуктів харчування) за експертною спеціальністю 8.12 «Дослідження харчових продуктів».

3. Встановлення фактичного стану об'єкта. Органолептичними і вимірювальними методами при зовнішньому огляді встановлюються товарні характеристики об'єктів (зовнішній вигляд, упаковка, маркування, маса).

Під час огляду продуктів харчування, що надійшли на дослідження експерт проводить органолептичне дослідження, яке має на увазі використання для аналізу функції органів почуттів людського організму. Такий вид дослідження є ефективним при визначенні чи зіпсований продукт наданий на дослідження, яку виявити іноді не під силу фізичним і хімічним досліддам. Під час візуального дослідження відзначаються незначні зміни якості їжі. Незначна зміна кольору фаршу в ковбасних виробках говорить про закінчення термінів придатності або про порушення в процесі виготовлення. За зовнішніми ознаками визначається свіжість рибних продуктів, зрілість фруктів і овочів, стан іншого виду сировини, що використовується для приготування їжі. Ознаки зовнішніх візуальних досліджень допомагають часто виявити псування без застосування лабораторних досліджень.

Поєднання візуальних і нюхових досліджень дозволяють зробити перші висновки про можливість безпечного використання продуктів.

Іноді буває досить органолептичного дослідження стану продуктів. За ним може бути складене повідомлення про неможливість проведення експертизи, навіть без лабораторного дослідження.

На товарознавчу експертизу може бути поставлене запитання про вартість продовольчих товарів, що не надаються на дослідження. В цих випадках згідно «Методики призначення та проведення судово-товарознавчих експертиз продовольчих товарів з метою визначення їх вартості» [2, 6] особа або орган, які призначили експертизу, повинні визначитись, на підставі яких матеріалів справи, що містять відомості про об'єкти, а саме: загальну назву харчового продукту; номінальну кількість харчового продукту в установлених одиницях виміру (маси, об'єму тощо); склад харчового продукту, якщо він виготовлений з кількох складників, із зазначенням переліку назв використаних у процесі виготовлення інших хімічних речовин або сполук; дату виготовлення; строк придатності до споживання чи дату закінчення строку придатності до споживання; умови зберігання; найменування та адресу виробника і місце виготовлення; умови використання (якщо такі передбачені); відсоток сторонніх синтетичних (штучних домішок); іншу інформацію, передбачену чинним в Україні нормативними документами, дія яких поширюється на певний

харчовий продукт та надати експертові ці матеріали (їхні копії) або навести ці відомості в постанові про призначення експертизи.

4. Встановлення ринкової вартості наданого об'єкта судової товарознавчої експертизи з урахуванням фактичного стану, а не наданого згідно наданих матеріалів.

Експерт не визначає вартості продуктів, які підпадають під нижче перелічені вимоги, визначені Законом України «Про безпечність та якість харчових продуктів», згідно з якою забороняється:

- 1) обіг харчових продуктів на потужностях (об'єктах), що не відповідають вимогам санітарних заходів;
- 2) продаж харчових продуктів домашнього виготовлення;
- 3) обіг необроблених харчових продуктів тваринного походження, у тому числі туш тварин, на яких безпосередньо та/або на упаковці відсутня позначка придатності (маркування у формі позначки придатності) за відсутності відповідних ветеринарних документів [1].

Отже, для визначення ринкової вартості продовольчих товарів необхідно вивчити товарні характеристики об'єктів з метою встановлення їх класифікаційної приналежності, фактичного стану, причин (умов, обставин) його змін.

Список використаних інформаційних джерел

1. Закону України «Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини» від 23.12.1997 № 771/97-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.rada.gov.ua.

2. Методичний посібник з питань призначення та проведення судово-товарознавчих експертиз продовольчих товарів з метою визначення їх вартості / А.І. Лозовий, О.С. Донцова, В.М. Губарева – Х: ХНДІСЕ, 2009. – 108 с.

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 4 СУЧАСНА МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ІЗРАЇЛЕМ

Ю. Г. Бургу,
доцент кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної
справи, канд. с.-г. наук, доц.

О. В. Кириченко,
доцент кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної
справи, канд. техн. наук

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі», Україна, м. Полтава

Й. Тамір,
бакалавр,
Академічний центр права і бізнесу, Ізраїль, м. Тель-Авів

У загальному товарообігу України товарообіг з Ізраїлем у останні роки наближається до 1 %, характерним також є позитивне сальдо. Експорт товарів на суму 580 млн. доларів США (дані за 2018 р.) робить Ізраїль пріоритетним напрямком міжнародної торгівлі, зокрема, такими товарами як зерно та чорні метали [1].

Так, під час проведення аналізу економічних показників країн, що є перспективними з точки зору потенційних ринкових можливостей, у рамках виконання експортної стратегії України на період до 2021 року були визначені «ринки у фокусі», серед переліку яких значиться і Ізраїль.

Ратифікувавши Угоду про вільну торгівлю між Кабінетом Міністрів України та Урядом Держави Ізраїль [2], Україна відкрила перед підприємцями багато можливостей для виходу на ринок Ізраїлю та покращення сальдо торгівлі між країнами. Підписана угода уже передбачає застосування до учасників положень Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження (стаття 2.13). Цей факт дозволяє виробляти і продавати товари з сировини і матеріалів, що були придбані як у Ізраїлі, так і країнах ЄС, тобто мережа виробничих і торговельних ланцюжків розширюється.

У 2019 році уже відбулися заходи з підготовки, консультування, інформування про перспективні шляхи співпраці. Зокрема, були підготовлені огляди ринку меблів, легкої промисловості, агросектору, харчових продуктів, представлені у квітні минулого року на освітній події «Export Talks: Israel» [3].

Враховуючи, що угода передбачає наявність перехідних періодів, українські підприємства мають час для урахування всіх особливостей торгівлі з Ізраїлем, зокрема, забезпечити відповідність продукції вимогам стандартів. Інститут стандартів Ізраїлю (SII) [4] висуває певні вимоги до маркування, тестування та сертифікації товарів.

Якщо розглядати особливості виходу на ринок Ізраїлю з харчовими продуктами, то можна спостерігати вимоги представлені у табл. 1. на прикладі яблук свіжих та олії соняшникової.

Таблиця 1 – Визначення митних тарифів, тарифних квот, засобів торгівлі, нормативних вимог та пільгових режимів, що застосовуються до товарів

Показник	Яблука свіжі, 080810	Олія соняшникова, 15121921
Митний тариф (2017), ставка мита поза тарифною квотою	1,97 шекель за кг, але не більш ніж 553 %	7 %
Тарифна квота	180 тонн	об'єднана 2600 тонн для 15121111, 15121190, 15121921, 15121990
Спеціальна вимога авторизації	Правила захисту рослин (імпорт рослин), 1970 р.	-
Обмежене вживання певних речовин у харчових продуктах та кормах та їх контактних матеріалів	Заборона ввезення продуктів харчування при наявності радіації. Правила громадського здоров'я (Харчування) (Обмеження їжі з радіацією), 1985 р	
Вимоги до маркування	Правила громадського здоров'я (харчові продукти) (харчова упаковка, що містить предмет), 1995 р. Правила громадського здоров'я (харчові продукти) (харчові маркування), 1993 р. Правила охорони здоров'я (харчові продукти) (маркування), 1935 р.	
Вимоги до упаковки	Правила захисту рослин (імпорт рослин), 1970 р. Правила громадського здоров'я (харчові продукти) (закриття упаковки з харчовими продуктами), 1992 р. Правила охорони здоров'я (харчові продукти) (заборонена упаковка), 1979 р.	
Вимоги до тестування та сертифікації	Правила захисту рослин (імпорт рослин), 1970 р. Громадське здоров'я (тестування імпорту продовольства), 1978 р.	Громадське здоров'я (тестування імпорту продовольства), 1978 р.
Інші вимоги	Правила громадського здоров'я (харчові продукти) (харчова упаковка, що містить предмет), 1995 р. Правила громадського здоров'я (харчові продукти) (заборона нанесення цілющих властивостей їжі), 1978 р.	
Ліцензування з релігійних, моральних чи культурних причин	-	Закон про м'ясо та м'ясні продукти, 1994 р.

Отже, ринок Ізраїлю є перспективним для українських підприємств-виробників, дотримання вимог законодавства дає можливість експортувати товари у межах тарифних квот у перехідний період та після його закінчення.

Список використаних інформаційних джерел

1. Мовчан В. Вільна торгівля та нічого зайвого: що дає Україні ЗВТ із Ізраїлем. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/01/24/7091965/>. (Дата звернення: 25.03.2020).

2. Угода про вільну торгівлю між Кабінетом Міністрів України та Урядом Держави Ізраїль від 21.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2753-19>. (Дата звернення: 25.03.2020).

3. Звіт про стан виконання Плану завдань і заходів з реалізації Експортної стратегії України за 2019 рік. Виконання Експортної стратегії України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=af4ab969-c62c-4b3f-9cd9-7b8b5c5eb3d0&tag=VikonanniaEksportnoiStrategiiUkraini>. (Дата звернення: 25.03.2020).

4. Інститут стандартів Ізраїлю. URL: https://www.sii.org.il/20-en/SII_EN.aspx. (Дата звернення: 25.03.2020).

КЛАСИФІКАЦІЯ ШОКОЛАДУ ДЛЯ МИТНИХ ЦІЛЕЙ

Х. І. Ковальчук,

доцент кафедри підприємництва, товарознавства та експертизи товарів,

канд. техн. наук

В. А. Адамович,

бакалавр,

Львівський інститут економіки і туризму, Україна, м. Львів

М. І. Катрук,

асистент, канд. техн. наук

Українська академія друкарства, Україна, м. Львів

Одним з найбільш перспективних сегментів світового кондитерського ринку є шоколадний. Однак з огляду на низький рівень доходів населення споживання шоколаду в Україні істотно відстає від розвинених країн ЄС та Північної Америки.

Український ринок шоколаду характеризується насиченістю продукції як вітчизняного, так і зарубіжного виробництва. Щороку поставляються мільйони тон цього продукту, але, на превеликий жаль, дуже часто цей товар є не таким якісним, як зазначається у нормативних і товаросупровідних документах. Проблема полягає в тому, що Європа ухвалила закон, який дозволяє вводити до шоколадної маси до 5% заміників какао-масла. Український стандарт дозволяє введення таких компонентів до 2-3%. Із-за кордону надходить величезна кількість шоколаду за євро нормами, які поки що несумісні з вітчизняними [1].

За даними Державної митної служби, експортні поставки шоколадних виробів у 2019 році знаходяться в межах 4,5 тис. т, тим самим продовжуючи позитивний експортний тренд. Так за підсумком п'яти місяців 2019 року на зовнішні ринки було відвантажено 24,1 тис. т шоколадних виробів із загальною вартістю 63,1 млн. USD (рис. 1).

Рисунок – 1. Експорт шоколадних виробів протягом 2016–2019 рр. (тис. т)

Основними ринками збуту були Казахстан (11,1%, або 7 млн USD), Білорусь (8,6%, або 5,4 млн USD) і США (7,2%, або 4,5 млн. USD). Імпортні відвантаження шоколадних виробів у п'ятому місяці року вперше знизилися від початку поточного року, так як протягом чотирьох попередніх місяців обсяг не був нижчим за 2 тис. т; у травні обсяг склав 1,6 тис. т. Такий спад пояснюється зниженням внутрішнього попиту на кондитерську продукцію цього сегменту. За підсумком січня – травня 2019 року імпортні постачання шоколадних виробів склали 11,5 тис. т (рис. 2).

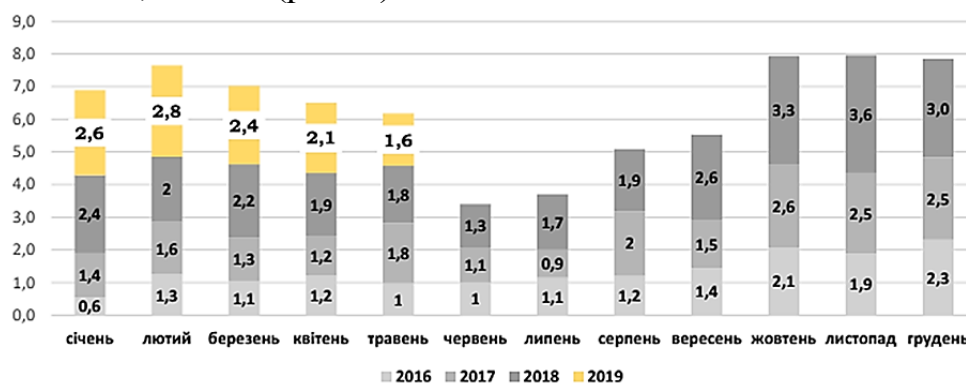

Рисунок – 2. Імпорт шоколадних виробів протягом 2016–2019 рр. (тис. т)

Основними ринками збуту були Польща (32%), Нідерланди (17%) і Німеччина (15%). У 2018 році у світовому списку експортерів Україна посідала 27 місце, та 43 місце в списку імпортерів. Основними споживачами шоколадних виробів у світі є США та країни Європи (Німеччина, Франція та Велика Британія) [2].

Класифікація шоколаду за УКТЗЕД відіграє важливу роль при його експорті та імпорті, оскільки від цього залежить правильне нарахування митних платежів.

За номенклатурним класифікатором – «Український класифікатор товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності» (УКТЗЕД) шоколад належить до 18 групи (табл. 1).

Шоколад як і інші товари підлягає державному регулюванню переміщення через митний кордон України.

Головним інструментом державної політики є метод тарифного регулювання, який займає одне з центральних місць у системі державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

За своєю структурою митний тариф поділяється на експортний та імпорнтний.

Експортний застосовують окремі країни з метою одержання додаткових бюджетних надходжень і регулювання експорту окремих видів товарів.

Імпорнтний – головний інструмент митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності [5].

Таблиця 1 – Класифікація шоколаду за УКТ ЗЕД [3]

Код товару	Найменування товару
18	Какао та продукти з нього
1806 <i>1806 20</i>	Шоколад та інші готові харчові продукти з вмістом какао:
	- інші готові вироби у вигляді блоків, плиток чи батонів, масою понад 2 кг або в рідкому стані, у вигляді пасти чи порошку, у гранулах або іншому аналогічному вигляді, які містяться в контейнерах або в первинній упаковці, масою нетто понад 2 кг:
	- інші, у вигляді блоків, плиток чи батонів:
1806 31 00 00	-- з начинкою
<i>1806 32</i>	-- без начинки:
1806 32 10 00	--- з доданням зерен зернових культур, горіхів або плодів
1806 32 90 00	--- інші
<i>1806 90</i>	- інші:
	-- шоколад і шоколадні вироби:
	--- шоколадні цукерки, з начинкою або без начинки:
	--- інші:
1806 90 31 00	---- з начинкою
1806 90 39	---- без начинки:
1806 90 39 10	----- вироби з вмістом неїстівних ігор або сувенірів
1806 90 39 90	----- інші
1704 90 30 00	- - білий шоколад

У загальному плані мито являє собою податок на товари, що переміщуються через митний кордон України. Застосовуючи його, держава може регулювати (стимулювати) розвиток шоколадної галузі національної економіки. Ставки ввізного мита для шоколаду (як повні, так і пільгові) за «Єдиним митним тарифом» становлять 10% [6].

Нетарифні методи регулювання – це комплекс заходів обмежувально-заборонного характеру, що перешкоджають проникненню іноземних товарів на внутрішній ринок та стимулюють розвиток експортного потенціалу держави як

суб'єкта світових господарських зв'язків. Методи нетарифного регулювання можна поділити на дві групи – прямі та непрямі.

До шоколаду застосовуються лише непрямі методи нетарифного регулювання. Зокрема, технічне регулювання – вимога з дотримання національних стандартів, одержання сертифікатів відповідності на імпорту продукцію, спеціального маркування та пакування товарів, дотримання санітарно-гігієнічних норм та інші вимоги, встановлені законодавством країни.

Шоколад підлягає обов'язковій сертифікації, тому при переміщенні через митний кордон України він повинен мати обов'язково сертифікат відповідності.

Відповідно до МКУ, митному контролю підлягають усі товари, в тому числі шоколад, який переміщують через митний кордон України. Митний контроль передбачає виконання митними органами мінімуму митних формальностей, необхідних для забезпечення додержання законодавства України з питань державної митної справи.

Митний контроль здійснюється паралельно митному оформленню. Митне оформлення даного виду продукції проводиться у три етапи.

Під час *першого етапу* митного оформлення шоколаду першочергово здійснюється контроль за правильністю та необхідною кількістю документів, поданих для митного оформлення, перевірка повноважень декларанта, перевірка виконання особою, що здійснює перевезення, зобов'язання щодо доставки товарів та інших предметів у митний орган призначення. Перший етап включає також митний контроль за правильністю визначення митної вартості. Проводиться перевірка правильності визначення митної вартості шоколаду для нарахування митних платежів.

Другий етап полягає у проведенні митного огляду. Митний огляд може проводитись або не проводитись, залежно від кожного конкретного випадку. Якщо попередній контроль за митним оформленням шоколаду пройшов без ускладнень і додаткових питань, то митний огляд не проводиться.

На *третьому етапі* проводиться нарахування й стягнення збору за митне оформлення товарів та інших предметів у зонах митного контролю на територіях і в приміщеннях підприємств, що зберігають такі товари та інші предмети, чи поза робочим часом, установленим для митного органу [6].

Отже, на сьогоднішній день на ринку України представлений досить широкий асортимент шоколаду вітчизняних і закордонних виробників. Українські виробники шоколадних виробів є достойними конкурентами зарубіжним, тому шоколад експортується до багатьох країн світу. В свою чергу Україна також імпортує шоколад, в цьому випадку неабияку роль відіграє класифікація шоколаду за УКТЗЕД.

Майже весь асортимент шоколаду представлений у 18 групі, так як ця група містить усю продукцію, яка у своєму складі має какао продукти. Але асортимент шоколаду містить також такий специфічний вид шоколаду, як «білий». Даний вид шоколаду лише нещодавно став популярним серед споживачів. Білий шоколад відноситься до 17 групи – «Цукор та кондитерські

вироби з цукру» і належить до товарної категорії 1704 90 300 – білий шоколад, бо у своєму складі не містить какао тертого.

При переміщенні шоколаду через митний кордон України застосовуються тарифні та нетарифні заходи регулювання зовнішньоекономічної діяльності. До тарифних заходів відноситься мито. З нетарифних заходів регулювання до шоколаду застосовуються лише непрямі методи, зокрема, технічне регулювання. Шоколад підлягає обов'язковій сертифікації, а також санітарно-гігієнічній експертизі. Ці методи регулювання дають змогу захищати вітчизняного виробника шоколаду від іноземних виробників та несумлінної зовнішньоекономічної діяльності.

Список використаних інформаційних джерел

1. Регулювання виробництва шоколаду в Україні: якість та стандарти [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: https://24tv.ua/regulyuvannya_virobnitstva_shokoladu_v_ukrayini_yakist_ta_standarti_n958894.
2. Інформаційно-аналітичний звіт по ринкам кондитерських виробів [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: <https://drive.google.com/file/d/1bdYLF4GDAUaSYa119uBtNMEWEGCSEm8X/view>.
3. Український класифікатор товарів ЗЕД [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: <https://ares.ua/uk/codesearch>.
4. Додаток до Закону України «Про Митний тариф України» від 19 вересня 2013 року № 584-VII [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/584%D0%B0-18>.
5. Митний кодекс України [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
6. Класифікація товарів при митному оформленні [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/19865-31-klasifikatsya-tovarv-primitnomu-oformlenn.html>.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ РИЗИК-КАТЕГОРІЮВАННЯ УЧАСНИКІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

О. В. Неліпович,

науковий співробітник відділу дослідження митних ризиків
Науково-дослідний центр митної справи Науково-дослідного інституту
фіскальної політики Університету державної фіскальної служби України,
Україна, м. Хмельницький

Одним з ключових моментів тактики застосування системи управління ризиками (СУР) є розподіл учасників зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) за категоріями рівнів ризику в залежності від оцінки ймовірності порушення ними законодавства (ризик-категоріювання). Мета такого розподілу – забезпечення дотримання принципу вибіркості при проведенні митного контролю, а також

реалізація диференційованого впливу на ризики, які виявляються митними органами.

Ризик-категоріювання передбачає виявлення об'єктів митного контролю з ознаками ризиків і використання відомостей про рівень ризику учасників ЗЕД при застосуванні заходів щодо мінімізації ризиків. В основу ризик-категоріювання покладено регулярний і всебічний аналіз відомостей про діяльність учасників ЗЕД, які є в розпорядженні митних органів, а також результатів митного контролю щодо переміщуваних товарів, в тому числі документів і відомостей, які самостійно подаються учасниками ЗЕД і знаходяться в інформаційних ресурсах митних органів.

За результатами ризик-категоріювання учасники ЗЕД групуються за категоріями рівня ризику (низький, середній і високий).

Одним з ключових моментів для віднесення особи до категорії з низьким рівнем ризику є відсутність на дату проведення аналізу невиконаних зобов'язань по сплаті митних платежів, пені та відсотків у строки, встановлені у вимозі про сплату митних платежів. Ще однією можливістю присвоєння учаснику ЗЕД категорії низького рівня ризику є отримання статусу уповноваженого економічного оператора.

Переліки критеріїв і методики їх розрахунку затверджуються правовими актами і за своїм змістом відносяться до службової інформації обмеженого доступу. При цьому порядок автоматичного категоріювання може не передбачати повідомлення учасників ЗЕД про їх віднесення до будь-якої з категорій ризику, як, до прикладу, це закріплено в законодавстві РФ [1]. До критеріїв, які характеризують учасників ЗЕД можуть бути віднесені: розмір статутного капіталу учасника ЗЕД, загальний період здійснення ЗЕД учасником ЗЕД, вартісний обсяг зовнішньоторгівельних операцій, співвідношення кількості декларацій на товари, по яким прийнято рішення про відмову у випуску, до загальної кількості декларацій на товари та ін.

Позитивні критерії оцінюють позитивні аспекти діяльності учасника ЗЕД, такі як: розмір статутного капіталу; період зовнішньоекономічної діяльності; розмір сплачуваних митних платежів; користування сервісами Особистого кабінету; віднесення податковою службою до категорії низького рівня податкового ризику; експортна орієнтованість.

Негативні критерії в свою чергу оцінюють наявність негативних аспектів в діяльності організації, в тому числі такі як: частка товарообігу з офшорними зонами; значні відхилення основних показників митного декларування (вага, вартість) від середніх значень по аналогічним товарам; обсяги поставок товарів з країни, яка не є країною їх походження; порушення, виявлені за результатами митного контролю до і після випуску; притягнення до адміністративної відповідальності, а також порушення кримінальних справ.

Позитивні і негативні критерії оцінюються виключно в комплексі. Тобто жоден з цих критеріїв сам по собі не може бути підставою для віднесення організації до певної категорії ризику.

Система категоріювання повинна бути налаштована таким чином, що чим менше порушень допускає суб'єкт ЗЕД, тим вище ймовірність віднесення його до категорії низького рівня ризику. При цьому не є необхідною повна відсутність порушень або неперевикнення якогось їх мінімального значення, все залежить від частки цих порушень в загальному обсязі товарних поставок, а також від своєчасності і повноти дій суб'єкта ЗЕД, спрямованих на мінімізацію негативних наслідків таких порушень і недопущення їх надалі.

Разом з тим такий механізм не дозволяє зробити повністю відкритими умови оцінки діяльності учасників ЗЕД, оскільки в цьому випадку недобросовісні учасники зможуть розрахувати, яка кількість порушень дозволить їм залишатися в низькому рівні ризику, тобто фактично підлаштувати свою діяльність під критерії низького рівня ризику, а не зробити її добросовісною. При цьому самі критерії, що характеризують діяльність учасників ЗЕД, і порядок проведення категоріювання повинні бути публічними документами і розміщеними на офіційному сайті відповідного відомства.

В рамках роботи з розвитку категоріювання учасників ЗЕД одним з найбільш значущих заходів повинно стати впровадження автоматизованого категоріювання експортерів. Це дозволило б не тільки забезпечити підвищення ефективності системи управління ризиками при експорті товарів, а й створити сприятливе середовище для розвитку експортного потенціалу України, надавши оптимальні умови ведення зовнішньоторговельної діяльності сумлінним експортерам за рахунок зниження частоти застосування контрольних заходів і використання технології автоматичного випуску товарів, що вивозяться.

В РФ проведена робота з розвитку категоріювання дозволила збільшити кількість учасників ЗЕД низького рівня ризику майже в 4 рази, з 2 тисяч станом на 1 січня 2017 року до майже 8 тисяч станом на сьогоднішній день. При цьому на частку учасників ЗЕД низького рівня ризику в минулому періоді 2018 року припало 60% від загальної кількості декларацій на товари та 80% сплачених митних платежів. До категорії середнього рівня ризику віднесено близько 90 тисяч учасників ЗЕД, а до категорії високого рівня ризику - 11 тисяч [2].

Реалізація суб'єктно-орієнтованої моделі системи управління ризиками дозволяє істотно знизити кількість форм митного контролю щодо учасників ЗЕД низького рівня ризику, переносячи їх на етап після випуску товарів. Це сприяє прискоренню проведення митного контролю, скороченню часу здійснення митних операцій і зниженню витрат даної категорії учасників ЗЕД.

В сучасних умовах функціонування митних органів результати категоріювання учасників ЗЕД можуть застосовуватися не тільки в рамках системи управління ризиками, а й стосуватися інших сфер митної діяльності, зокрема, здійснення автоматичного випуску товарів, використання технології віддаленого випуску, участь в міжнародних проектах «Зелений коридор» і «Спрощений митний коридор». Тому робота з впровадження, розвитку і вдосконалення категоріювання учасників ЗЕД має безпосередній вплив на

забезпечення ефективності та результативності не тільки системи управління ризиками, а й діяльності митних органів в цілому.

Для митних органів перевагами створення об'єктивної системи категоріювання учасників ЗЕД має стати скорочення працевитрат і навантаження на посадових осіб митних органів, які здійснюють контроль і випуск товарів, в тому числі і шляхом максимальної автоматизації процедури перевірки. При цьому потенціал, що вивільняється може бути спрямований на посилення митного контролю щодо недобросовісних учасників ЗЕД з метою мінімізації ризиків здійснення митних правопорушень.

Таким чином, категоріювання учасників ЗЕД в даний час необхідно розглядати як один з ефективних інструментів управління митними ризиками і, одночасно, зниження зайвих адміністративних бар'єрів при митному контролі.

Список використаних інформаційних джерел

1. Клейменова А.Н. Таможенный контроль после выпуска товаров.URL: <https://books.google.com.ua/books?id=9zi8DwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false> (Last accessed: 20.02.2020).

2. Категорирование участников ЗЕД при реализации риск-ориентированного подхода. URL: https://www.alt.ru/expert_opinion/64766/ (Last accessed: 20.02.2020).

ТАМОЖЕННАЯ ПОЛИТИКА УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ ЕВРОИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ

В. В. Петренко,
студентка

Н. В. Янченко,

доцент кафедры экономики, канд.экон.наук, доц.

Харьковский национальный университет строительства и архитектуры,
Украина, г. Харьков

Современное таможенное дело – это отношения, складывающиеся в системе внешнеэкономических отношений, одна из важнейших звеньев в международных отношениях на мировом региональном и национальном уровне. Таможенные отношения характеризуются прежде всего таможенной политикой, международными правилами, внешнеторговыми сделками, порядком и условиями перемещения через таможенные границы товарных, транспортных, финансовых и информационных потоков, а также общепринятыми мерами тарифного и нетарифного регулирования и экспортного контроля. Таким образом, экономические интеграционные процессы между Украиной и ЕС также невозможны без согласования таможенных отношений, поскольку внешнеэкономические отношения стран и, прежде всего, внешняя торговля неразрывно связаны с таможенными отношениями.

Інтеграція України в європейське політичного, економічного і правового пространства – процес дуже складний і неоднозначний. Суть існують загрози з боку держави, що можуть привести до появи певних ризиків. Зокрема, це ризики зменшення експортного потенціалу і створення конкуренції для українських виробників товарів. Через це в Україні виникає проблема щодо вдосконалення системи регулювання митної діяльності з метою підвищення її ефективності.

Загальна митна політика Європейського Союзу ґрунтується на митній угоді, що включає в себе ліквідацію митних зборів і інших бар'єрів на шляху торговельних потоків між членами Союзу, а також створення загальної тарифної і митної політики між країнами Союзу і третіми країнами [1].

Державна митна політика набуває великого значення сьогодні – в умовах співпраці України і Європейського Союзу, бажанням вступити в цю організацію з метою розвитку і вдосконалення національного митного законодавства. Відповідно до угоди про зону вільної торгівлі між Україною і ЄС національна митна політика формується відповідно до вимог Європейського Союзу, здійснюються заходи щодо лібералізації торгівлі з ЄС [2].

Після підписання Угоди про асоціацію України і ЄС почалося активне економічне співробітництво. Для нашої держави кінцевим результатом є повноправне членство в ЄС.

Важким напрямком інтеграційних заходів між Україною і ЄС може стати регулювання конкуренції з метою не тільки усунення перешкодок, що стоять на шляху обміну між країнами, але і стимулювання оптимального розподілу ресурсів і створення більш конкурентоспроможних структур. Вільна конкуренція підприємств на єдиному уніфікованому ринку є найкращою гарантією їх постійної адаптації до змін умов ринку і нових технологій. Політика підтримки конкуренції повинна бути спрямована на вирішення двох основних проблем. Це, з одного боку, злиття компаній і міжфірменного співробітництва, а, з іншого боку, контроль за зловживаннями монополістичним становищем на ринку.

Досвід проведення політики ЄС в області конкуренції показує суперечливість цього процесу: з одного боку, існує прагнення дотримуватися принципів вільного підприємництва, а з іншого – діє підтримка «інституційно захищеної конкуренції». Відкритість економіки ЄС приваблює до процесу інтегрування все більше держав. Необхідно визначити єдину основу, фундамент вдосконалення митної діяльності в умовах інтеграційних процесів. Основними модулями в цій роботі, її перспективними напрямками можуть стати наступні:

1. Совершенствование роли таможенных отношений в условиях рыночных международных и глобализационных процессов.
2. Создание тренинговых систем для подготовки работников таможенных служб разного уровня.
3. Разработка современных подходов к управлению персоналом в таможенных организациях.
4. Объединение усилий в вопросах борьбы с контрабандой.
5. Совершенствование планирования и использования всех видов ресурсов в таможенных органах.
6. Оценка эффективности деятельности таможенных служб разных стран [3].

В марте 2017 Кабинет Министров Украины одобрил Концепцию реформирования ДФС, которая охватывает и таможенную политику Украины. Эта Концепция получила рекомендации от Европейской Комиссии и Таможенно-пограничной службы США. При создании Концепции Министерство финансов Украины приняло во внимание таможенные стандарты ЕС (CustomsBlueprints). Важным является факт использования таможенных режимов импорта и экспорта между Украиной и Европейским Союзом.

Таким образом, для совершенствования современной таможенной политики Украины необходимо:

- совершенствование действующего законодательства;
- сотрудничество органов ЕС и таможенных органов ДФС;
- проведение эффективных реформ и концепций.

Следовательно, в условиях евроинтеграции осуществления эффективной таможенной политики Украины должно способствовать упрощению доступа к рынку сбыта украинских товаров в ЕС и притоку иностранных инвестиций.

Список использованных информационных источников

1. Живора Г. Соглашение об ассоциации с ЕС: экономические последствия для Украины / А. Живора // Вестник Одесского национального экономического университета. - Науки: экономика, политология, история. - 2014. - № 8 (216). - С. 107-121
2. Соглашение о зоне свободной торговли между Украиной и ЕС. – URL: <https://uk.wikipedia.org>.
3. Зайцев В.Е. Таможенная политика Украины в контексте евроинтеграционных отношений. 2017. С. 46. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/130413/09-Zaitsev.pdf?sequence=1>.

ПРОБЛЕМАТИКА ЗАЛУЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ-ЗБЕРІГАЧІВ ДО ОПЕРАЦІЙ З МАЙНОМ, ЩО ВИЛУЧАЄТЬСЯ ЧИ ПРИЙМАЄТЬСЯ НА ЗБЕРІГАННЯ МИТНИЦЯМИ

С. А. Попель,

старший науковий співробітник, канд. екон. наук
Науково-дослідний центр митної справи Науково-дослідного інституту
фіскальної політики Університету державної фіскальної служби України,
Україна, м. Хмельницький

Ст. 238 Митного кодексу України (далі – МКУ) визначені випадки зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення на складах органів доходів і зборів, а саме, обов’язковій передачі органу доходів і зборів для зберігання підлягають [1]:

1) товари, не пропущені під час ввезення на митну територію України внаслідок установлених законодавством заборон чи обмежень на їх ввезення в Україну або транзит через територію України і не вивезені з території України у день їх ввезення;

2) товари, що ввозяться громадянами на митну територію України і підлягають оподаткуванню митними платежами, якщо вони не сплачені;

3) товари, які до закінчення встановлених ст. 204 МКУ строків тимчасового зберігання під митним контролем на складах тимчасового зберігання, складах організацій – отримувачів гуманітарної допомоги, митних складах не були задекларовані власником або уповноваженою ним особою до відповідного митного режиму або такі, що декларувалися, але щодо яких після закінчення строків зберігання під митним контролем двічі надавалася відмова у митному оформленні в порядку, встановленому МКУ;

4) товари, граничний строк перебування яких під митним контролем на території зони митного контролю закінчився;

5) товари, транспортні засоби комерційного призначення, які перебувають під митним контролем і за якими власник або уповноважена ним особа не звернулися до закінчення граничних строків, встановлених ст. 199 МКУ;

6) товари, заявлені у режим відмови на користь держави відповідно до гл. 26 МКУ;

7) товари, які були виявлені (знайдені) під час здійснення митного контролю в зонах митного контролю та/або у транспортних засобах, що перетинають митний кордон України, і власник яких невідомий;

8) зразки товарів і техніко-технологічна документація, взяті органами доходів і зборів для проведення класифікації товарів відповідно до ст. 356 МКУ;

9) зразки товарів та документація, одержані органами доходів і зборів під час здійснення верифікації сертифікатів походження товару відповідно до ст. 47 МКУ;

10) проби та зразки товарів, необхідні для проведення експертизи у справах про порушення митних правил, взяті відповідно до ст. 517 МКУ;

11) зразки товарів, одержані органами доходів і зборів відповідно до ч. 4 ст. 401 МКУ.

Серед іншого визначено, що на складах митниць можуть зберігатися товари, транспортні засоби комерційного призначення, вилучені відповідно до ст. 511 МКУ, тобто товари – безпосередні предмети порушення митних правил.

Положеннями ст. 239 МКУ [1] передбачено, що під складами митниць розуміються складські приміщення, резервуари, криті та відкриті майданчики, холодильні чи морозильні камери, які належать митницям або використовуються ними і спеціально обладнані для зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення. Товари, які через свої властивості не можуть зберігатися на складі митниці, за рішенням керівника митниці або особи, яка виконує його обов'язки, можуть передаватися митницями на зберігання підприємствам, на складах яких створено необхідні умови для належного зберігання таких товарів. Для цілей МКУ таке зберігання вважається зберіганням на складі митниці.

Основною умовою розміщення товарів на складах митниць чи складах підприємств є відповідність певним вимогам.

Розділом II наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку роботи складу митниці ДФС» від 30.05.2012 № 627 [2], визначені чіткі вимоги до складу митниці.

На противагу достатньо розгорнутим вимогам до власного складу митниці, вимоги до складу підприємства, на якому митниці можуть розміщувати товари за договором відповідального зберігання, жодним чином не деталізовані, а натомість лише констатовано, що такі вимоги визначаються адміністрацією підприємства, якому належить відповідний склад.

Тому, досить актуальним питанням є нормативного закріплення вимог до підприємств, з якими укладаються договори відповідального зберігання, що дозволить попередити випадки як псування, так і нестач переданих на відповідальне зберігання товарів.

Варто зауважити, що при формулюванні вимог до складу підприємства, на якому будуть розміщені товари за договором зберігання, необхідно враховувати відповідність:

– Цивільному кодексу України в частині істотних умов договорів, які укладатимуться між митницями ДФС та суб'єктами господарювання;

– Правилам пожежної безпеки в Україні;

– нормативно-правовим актам спеціально уповноважених органів виконавчої влади, які здійснюють державний контроль і нагляд за якістю та безпечністю продукції, в т.ч. об'єктів рослинного та тваринного світу тощо.

Кінцевим результатом відповідної роботи щодо удосконалення законодавства в частині регламентування процедури зберігання вилучених митницями товарів на складах підприємств, з якими укладено договори відповідального зберігання, має стати комплексний підхід при виборі таких місць для зберігання товарів, які через свої властивості не можуть зберігатися на власних складах митниць.

Крім того, слід зазначити, що на сьогодні єдиним нормативно-правовим актом, що врегульовує роботу щодо укладання договорів в ДФС є Порядок 216. Про те, ним визначено лише загальні засади організації та контролю робіт з укладання, виконання договорів у Державній фіскальній службі України, територіальних органах, механізм взаємодії окремих структурних підрозділів при укладанні договорів.

Також, варто зазначити, що під час ведення договірної роботи органи доходів і зборів повинні керуватися главою 66 «Зберігання» Цивільного кодексу України в якій визначено: загальні положення про зберігання, зберігання на товарному складі, спеціальні види зберігання. Крім того, ст. 937 Цивільного кодексу України закріплено, що договір відповідального зберігання укладається у письмовому вигляді, про те, типову форму такого договору не закріплено законодавчо [3].

Отже, аналіз процедури відбору підприємств-зберігачів що залучаються до операцій з майном, що вилучається чи приймається на зберігання митницями засвідчує необхідність внесення змін до нормативно-правових актів, що врегульовують вищезазначену сферу митних правовідносин, зокрема в частині, що стосується встановлення критеріїв відбору підприємств-зберігачів, а також затвердження типової форми договору відповідального зберігання.

Список використаних інформаційних джерел

1. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. Дата оновлення: 14.01.2020. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 10.03.2020).
2. Порядок роботи складу митниці ДФС: Наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 627. Дата оновлення: 28.07.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1097-12> (дата звернення: 12.03.2020).
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 21.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 20.03.2020).

КЛАСИФІКАЦІЯ МАЙНА, ЩО ПЕРЕХОДИТЬ У ВЛАСНІСТЬ ДЕРЖАВИ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Л. Р. Прус,

завідувач відділу дослідження митних зобов'язань, канд. екон. наук, доц.
Університет державної фіскальної служби України, Україна, м. Хмельницький

Результатом розпорядження товарами, транспортними засобами, валютою та цінностями, що перейшли у власність держави за порушення митного законодавства, є додаткові надходження до державного бюджету. Однак, проблеми здійснення операцій з майном, що перейшло у власність держави за порушення митного законодавства, в науковій сфері не розглядаються останнім часом, останні наукові дослідження у цій сфері незначні. Можна констатувати той факт, що існуюча правова система, яка регулює питання розпорядження з майном, що переходить у власність держави за порушення митного законодавства, потребує докорінних змін. Отже, проблемою, яка потребує наукового вирішення є недосконалість процедур, пов'язаних із поводженням з майном, що переходить у власність держави за порушення митного законодавства.

Пунктом 1340 Постанови 1340 встановлено, що оцінка відповідного майна, провадиться комісією, яка утворюється органом, що здійснив його вилучення, у складі представників територіальних органів ДПС, органів (суб'єктів господарювання), що здійснили вилучення майна або зберігають його, фінансових органів та органів (суб'єктів господарювання), які здійснюватимуть розпорядження цим майном. Саме ця комісія визначає спосіб розпорядження майном, залежно від його характеристик.

З метою прийняття рішень щодо вибору розпорядчої процедури необхідно визначити групу, до якої відноситься майно відповідно до наступного категоріювання майна за способом розпорядження ним та його особливостями. Задля формування єдиного підходу до роботи комісій з питань розпорядження майном, що переходить у власність держави, та дотримання чинного законодавства щодо загальних засад розпорядження таким майном, пропонуємо наступний поділ:

І група – майно, що підлягає утилізації/знищенню/переробці

До цієї групи включено:

а) майно, що підлягає утилізації/знищенню/переробці відразу після вилучення:

лікарські засоби, не зареєстровані в Україні в установленому порядку, наркотичні засоби, психотропні речовини, прекурсори, інші хімічні сполуки, що не можуть бути використаними для виробництва лікарських засобів, та засоби захисту тварин, визнані неякісними;

спирт етиловий, спиртотмісні рідини та алкогольні напої;

тютюнові вироби;

обладнання для промислового виробництва спирту етилового, алкогольних напоїв у разі його нереалізації;

майно, якість якого не відповідає вимогам стандартів, небезпечне в санітарно-епідемічному відношенні або яке не пройшло відповідного випробування, карантинної обробки чи не придатне для реалізації;

продукти харчування та продовольча сировина, обіг яких відповідно до законодавства про безпечність та якість харчових продуктів заборонено;

проби (зразки) товарів та документація, не затребувані власником або уповноваженою особою протягом строків, встановлених Митним кодексом України;

зразки товарів, одержані митницями відповідно до частини четвертої статті 401 Митного кодексу України;

транспортні засоби, якщо вони не можуть бути реалізовані (заборонені для експлуатації; післяаварійні; такі, що мають незадовільний стан, номер кузова, шасі чи двигуни яких були знищені, підроблені або не відповідають запису в реєстраційних документах; які не відповідають правилам, нормативам і стандартам з питань забезпечення безпеки дорожнього руху та/або обладнані спеціально виготовленими сховищами (тайниками) для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, у разі якщо відновити їх неможливо без заміни частин конструкції чи без застосування для демонтажу сховищ (тайників) спеціальних інструментів та обладнання);

б) майно, щодо якого відсутня можливість реалізації (в т.ч. й повторної) або безоплатної передачі.

II група – майно, яке передається іншому органу державного управління / суб'єкту для подальшого розпорядження

До цієї групи відносять товари, розпорядження якими організовується/узгоджується спеціалізованими установами:

вогнепальна, мисливська, пневматична та холодна зброя, боєприпаси до зброї, вибухові пристрої, а також засоби самооборони, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії;

військова зброя та боєприпаси до неї, військова техніка, а також товари військового призначення та подвійного використання;

спеціальні засоби, заряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії, засоби індивідуального захисту, засоби активної оборони та засоби для виконання спеціальних операцій і оперативно-розшукових заходів;

спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації;

предмети з чорних і кольорових металів, які за своїм станом не можуть бути використані за прямим призначенням, а також брухт і відходи цих металів (передаються за плату);

валютні цінності (валюта України та іноземна валюта);

дорогоцінні метали, а також дорогоцінне та напівдорогоцінне каміння, дорогоцінне каміння органогенного утворення;

цінні папери, виражені у валюті України та іноземній валюті;
предмети, що мають історичну, наукову, художню або іншу культурну цінність, предмети релігійного культу після проведення спеціальної експертизи на підставі відповідного рішення про доцільність платного передання;
незаконно добуті природні ресурси та виготовлена з них продукція (те, що є продуктами харчування);
радіоактивні речовини, отруйні, сильнодіючі, вибухові речовини (узгоджуються дії з відповідним органом).

III група – майно, яке потребує прискореної розпорядчої процедури

До цієї групи належить майно:

а) *майно, зберігання якого ускладнено:*

майно, для зберігання якого відсутні належні умови з огляду на його характеристики та/або властивості (наливні, насипні товари (продукція, сировина) без тари, великотоннажні транспортні засоби тощо);

майно, зберігання якого може призвести до втрати або погіршення властивостей майна або для збереження властивостей якого необхідним є його безперервне або періодичне використання за призначенням;

майно, створення належних умов для зберігання якого потребує вжиття заходів протягом такого періоду у часі, що несумісний із збереженням властивостей майна;

майно, забезпечення зберігання якого, включаючи систематизацію, пакування, вантажні операції, переміщення тощо, несумісне із збереженням його властивостей (небезпечне або крихке майно, що складається з великої кількості одиниць тощо);

майно, витрати на зберігання (визначені на підставі розрахунку (калькуляції), складеного суб'єктом господарювання, що зберігає майно) якого є непропорційно великими (більші ніж 20 відсотків суми виручки, яку можливо отримати від реалізації майна, що визначається на підставі проведеної оцінки) порівняно з його вартістю;

б) *майно, яке швидко втрачає свою вартість:*

майно, що належить до ринку товарів, для якого характерним є періодична поява нових сучасних моделей або новітніх технологій, більш продуктивних і економічно вигідних рішень, порівняно з ринками інших товарів, внаслідок чого таке майно зазнає зносу і втрачає вартість швидше порівняно з майном, що належить до ринку інших товарів (електричне і електронне обладнання, програмне забезпечення, транспортні засоби, комплектувальні вироби до всіх зазначених видів майна тощо);

в) *майно у вигляді товарів або продукції, яке піддається швидкому псуванню* (з урахуванням строку його придатності та фахових висновків спеціально уповноважених органів виконавчої влади, які здійснюють державний контроль і нагляд за якістю та безпечністю такої продукції):

майно, у вигляді товарів або продукції, що вимагають дотримання температурного режиму та необхідного рівня вологості, строк придатності для

споживання або використання яких у разі призупинення їх митного оформлення закінчиться протягом 20 днів з дня такого призупинення;

товари, які особливо швидко псуються, які не підлягають зберіганню без холоду, а максимальний строк їх зберігання при температурі не вище ніж плюс 6С становить від 6 до 72 год. залежно від виду продукту.

IV група – майно, що підлягає реалізації

До цієї групи відноситься майно, що перейшло у власність держави за винятком майна, яке віднесено до I-III груп та щодо якого прийнято рішення про доцільність безоплатного передання.

V група – майно, яке передається безоплатно

Цю групу становлять:

а) майно, яке передається безоплатно окремим органам державного управління /суб`єктам:

лікарські засоби, наркотичні засоби, психотропні речовини, які застосовуються в медичній практиці, прекурсори та інші хімічні сполуки, що можуть бути використаними для виробництва лікарських засобів, та засоби захисту тварин, за умови підтвердження якості;

предмети, що мають історичну, наукову, художню або іншу культурну цінність, предмети релігійного культу після проведення спеціальної експертизи на підставі відповідного рішення про доцільність безоплатного/платного передання;

продукти харчування та продовольча сировина, які визнані не придатними для вживання в їжу людьми і є безпечними в санітарно-епідемічному відношенні, за відповідним рішенням санітарно-епідеміологічної та ветеринарної служби, якщо вони походять з країн, адміністративна територія яких є благополучною в епізоотичному відношенні (на корм тваринам до державного чи комунального підприємства, фермерського господарства, заповідника, зоопарку за їх зверненням та/або згодою);

товари, включені до номенклатури матеріальних цінностей державного резерву, що затверджується Кабінетом Міністрів України, за переліком, визначеним Держрезервом;

товарно-матеріальні цінності, крім тих, обіг яких обмежено законом, на підставі розпорядження Кабінету Міністрів України;

товарно-матеріальні цінності, які були в користуванні і ступінь зносу яких становить понад 50 відсотків;

товари і вироби для дітей, м'який інвентар, а саме: одяг (у тому числі спортивний), білизна, постільні речі, шкарпетки, панчохи, взуття (у тому числі спортивне), шкільне приладдя, книги для дітей дошкільного та шкільного віку, штори і занавіски, килими та килимові доріжки, матраци, іграшки для дітей віком до 7 років, за наявності супровідної документації, в якій є відомості про походження товару та підтверджено його безпеку для здоров'я, транспортні та інші засоби, затримані митницями після належної експертизи.

б) майно, щодо якого обґрунтовано та прийнято рішення про доцільність безоплатного передання.

Список використаних інформаційних джерел

1. Митний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
2. Порядок обліку, зберігання, оцінки конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави, і розпорядження ним : постанова КМУ від 25 серпня 1998 р. № 1340 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1340-98-%D0%BF>.

ОСОБЛИВОСТІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Ю. Л. Радчук,

судовий експерт сектору економічних досліджень відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності Волинського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ України, м. Луцьк

Митне регулювання згідно ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність» – це регулювання питань, пов'язаних із встановленням мит та інших податків, що справляються при переміщенні товарів через митний кордон України, процедурами митного контролю, організацією діяльності органів митного контролю України [1].

До основних інструментів регулювання зовнішньоекономічної діяльності варто віднести мито, податки, кредити, дотації, пільги тощо, а отже, митне регулювання можна вважати одним із інструментів регулювання зовнішньоекономічної діяльності. В цілому митне регулювання є однією із найбільш значимих сфер державного регулювання, адже саме митне регулювання визначає принципи та засади формування міжнародних відносин, створення ефективної, справедливої, прозорої системи оподаткування для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та світової торгівлі.

Митна справа, яка безпосередньо пов'язана із митним регулюванням, згідно Митного кодексу України, базується на таких принципах:

- виключної юрисдикції України на її митній території;
- виключних повноважень митних органів України щодо здійснення державної митної справи;
- законності та презумпції невинуватості;
- єдиного порядку переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України;
- спрощення законної торгівлі;
- визнання рівності та правомірності інтересів усіх суб'єктів господарювання незалежно від форми власності;

додержання прав та інтересів осіб;
заохочення добросовісності;
гласності та прозорості;
відповідальності всіх учасників відносин [2].

В процесі дослідження зарубіжного досвіду щодо питань митного регулювання особливу увагу варто приділити розвинутим країнам зі схожою економічною ситуацією в минулому.

Митне регулювання більшості таких країн відповідає порадам міжнародних організацій. Так, у США використовується модель заохочення іноземного капіталу шляхом заборони на експортне мито. Більшість високорозвинених країн та країн з перехідною економікою застосовували на різних етапах свого розвитку схожу зовнішньоекономічну політику, що полягала у стимулюванні експорту готової продукції, обмеженні вивозу сировини та заохочення імпорту комплектуючих, матеріалів для розвитку власної промисловості. Митно-тарифне регулювання як засіб стимулювання експорту успішно використовується у багатьох країнах світу, зокрема, в Індонезії, якщо експортер представляє план експорту, де вказані імпорتنі матеріали, а також додає банківську гарантію, то імпортер даних матеріалів звільняється від сплати мита шляхом отримання ліцензії на імпорт ресурсів, а суму мита сплатить експортер у тому випадку, якщо не вивезе 85% продукції у вказаний час [3].

У Китаї також діє система сприяння експорту, що полягає у наданні численних пільг та сприянні при здійсненні експортних операцій, в той час, як пільги імпортерам заборонені та введено додаткові тарифи за прискорення митного оформлення.

В Іспанії політика стягнення митних платежів подібна до української. Експорт товарів і послуг звільняється від ПДВ, імпорт обкладається ПДВ; при цьому вартістю, що оподатковується, вважається ціна, запропонована продавцем, плюс всі митні платежі, що мають бути сплачені. Юридично це оформлено як специфічний вид операцій, до яких застосовуються нульова ставка податку. В результаті експортери не звільнені від документального оформлення своїх операцій для податкових органів [3].

У Німеччині існує податок з обороту імпорту. Він являє собою акциз відповідно до Положення про податки, збори, мито та імпортний податок згідно з митним законодавством. Збір податків здійснює федеральне Митне управління. Мета стягнення цього податку – адаптація товарів третіх країн (звільнених від податку на додану вартість країни-експортеру) до оподаткування ПДВ, який застосовується щодо аналогічних вітчизняних товарів.

У доходах бюджету центрального уряду Франції податкові надходження становлять понад 93%. Непрямі податки надають близько 60% податкових доходів загального бюджету. Основний непрямий податок у Франції – ПДВ – введений в 1968 р. У податкових доходах загального бюджету надходження по

цьому податку дорівнюють 45%. Іншим непрямим податком, надходження по якому сягають 8,5% у доходах загального бюджету, є внутрішній податок на нафтопродукти. На його частку припадає до 13,3% надходжень по непрямим податках [3].

У Швеції імпорт обкладається ПДВ, а експорт звільняється від нього. Податок повинен зазначатися в інвойсах, супроводжуючих продаж товарів і послуг. Базою для нарахування ПДВ є вартість товару (послуги), що включає всі нараховані на неї податки і збори. Платники податку сплачують податок за різницею між вихідним і вхідним ПДВ. Для деяких товарів (автомобілі, вина і міцні спиртні напої та ін.) відрахування вхідного ПДВ не здійснюється.

У Швейцарії мито стягується по імпортних та експортних операціях за ставками, встановленими в митному тарифі. Мито стягується тільки з одиниці ваги, але не з вартості, тобто є специфічним. Частина доходів, отриманих від мита, призначається для конкретно визначених цілей. Наприклад, доходи, отримані від мита на паливо, спрямовуються на будівництво національних швидкісних магістралей [3].

Одна з найважливіших проблем, яку необхідно розв'язати у митно-тарифному регулюванні в найближчій перспективі – це впровадження міжнародних норм і правил, що дасть змогу перейти до застосування єдиних стандартів у галузі митної справи і вирішити питання, пов'язані з приєднанням до міжнародних конвенцій із гармонізації й спрощення митних процедур, та питання процедури спільного транзиту, а також допоможе здійснити поетапне наближення митного законодавства і митних процедур, які застосовуються в Україні, до країн Євросоюзу.

Важливою відмінною рисою у системі митного регулювання України поряд із митним регулюванням провідних країн світу є значна розгалуженість товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності. Така ситуація створює потенційну можливість для зловживань суб'єктів ЗЕД шляхом декларування товару не за своїм кодом з метою сплати меншої суми платежів [4].

Список використаних інформаційних джерел

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991р. № 959 – XII.
2. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI.
3. Новікова К.І. Світовий досвід митно-тарифного регулювання та можливості його застосування в Україні URL: http://www.rusnauka.com/3_SND_2010/Economics/57999.doc.htm.
4. Любива Ю.В. Місце та роль фіскальної функції серед інших функцій митних органів // Вісник АМСУ. – 2009. – № 1 – С. 94 – 97.

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ АСПЕКТІВ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ: МИТНИЙ АСПЕКТ

Т. В. Руда,

старший науковий співробітник відділу дослідження митних зобов'язань,
канд. екон. наук, старш. наук. співроб.

Науково-дослідний центр митної справи Науково-дослідного інституту
фіскальної політики Державного університету «Вища школа фінансів»,
Україна, м. Ірпінь

За умов розвитку світових глобалізаційних перетворень більшість країн у світі акцентують увагу на забезпеченні та розбудові соціальних, людино-орієнтованих аспектів функціонування держав, що передбачає інвестування фінансових ресурсів в інноваційний розвиток економіки, підвищення ефективності виробництва та формування соціального капіталу.

На сьогодні, тема соціального капіталу для України є відносно новою, проте дуже нагальною і гострою, оскільки, саме соціальний капітал є одним із показників сформованості суспільства, що безпосередньо виражається через ефективність функціонування громадянських інституцій. Він є одним із стимулів на шляху до масової самоорганізації громадян, який сприяє встановленню між ними стосунків, заснованих на взаємній довірі та допомозі. Його цілеспрямоване формування і нарощування в просторі міжособових, міжгрупових зав'язків та стосунків дає змогу знайти шлях до гармонізації політичних, соціальних, економічних процесів, покращити можливості їх раціонального вираження на державному рівні [1]. Як показує міжнародний досвід, наявність соціального капіталу сприяє єдності й цілісності громадянського суспільства, його ж відсутність, як правило, стає причиною знищення демократії та спричиняє негативні соціальні явища.

Так, під соціальним капіталом прийнято розуміти досягнуту на даний момент довіру громадян один до одного. Структурно соціальний капітал є сукупністю різних знань, умінь, навичок, культурних, національних, духовних і ментальних традицій, ідеологічних доктрин, а також мотивацій конкретних людей і життєвого досвіду, що сприймаються суспільством як соціально значущі та цінні [1]. При цьому, саме довіра виступає чи не найголовнішим елементом, що забезпечує взаємозв'язок між усіма структурними частинами соціального капіталу.

До особливостей соціального капіталу відносять:

- його особливу природу, інші закони і закономірності розвитку, ніж ті, які характерні для базових понять
- він примножується в процесі його активного використання;
- є досить нестійким й передбачає внесення вкладу кожним із громадян та, водночас, є надбанням усього суспільства.

Окрім того, прийнято розрізняти індивідуальний соціальний капітал (на рівні людини) та соціальний капітал громадянського суспільства в цілому. Людина формує й нарощує індивідуальний соціальний капітал в процесі свого навчання, набуття життєвої мудрості, дотримання традицій та етичних норм, формуючи відносини з іншими індивідами, що спричиняє позитивний синергічний ефект. При цьому, сукупність індивідуальних соціальних капіталів в комплексі з формуванням рівня довіри до державних інституцій створюють загальний соціальний капітал. Окрім того, доцільним є дослідження соціального капіталу в галузевому розрізі. Оскільки, саме він значною мірою впливає й на економічний розвиток держави.

Аналізуючи ситуацію, що склалась в Україні, варто відмітити, що на сьогодні спостерігається чітка тенденція девальвації соціального капіталу, на що вказує зниження рівня довіри громадян до влади, низька частка стійких політичних та інших громадських утворень, неузгодженість, а, подекуди, й відсутність чіткої координації та співпраці між різними ланками управління в державі та окремо взятих суб'єктах господарювання й високий рівень корупції.

Негативними проявами несформованого соціального капіталу є й напруга у громадянському суспільстві, відсутність єдиних ціннісних орієнтирів, та домінування особистісних інтересів над загальнонаціональними. Такі тенденції спостерігаються й при дослідженні галузевого соціального капіталу.

Особливо цікавим на сьогодні є дослідження та формування соціального капіталу у державних інституціях, зокрема, Державній митній службі України (далі – ДМСУ), яка поступово мала б від фіскальної функції переорієнтуватись на сервісну та, що особливо актуально, за сучасних умов, на реалізацію безпекової функції держави. На сьогодні соціальний капітал саме цієї державної ланки характеризується наднизьким рівнем довіри як серед посадових осіб митних органів, так і з боку громадянського суспільства, і, як наслідок, зруйновано імідж митниці як такої. Це, у свою чергу, потребує напрацювання основних напрямів його відновлення та забезпечення стійкої тенденції до нарощування.

У даному випадку нагромадження соціального капіталу ДМСУ може бути репрезентовано через наступну модель трипартизму:

1) ресурсна складова – індивідуальний соціальний капітал посадових осіб митних органів (їх знання, навички, вміння, напрацьовані взаємозв'язки, набуття досвіду, реалізація набутих знань у практичну діяльність);

2) макро та мікросередовищна складова – умови функціонування митниць, обумовлені загальнодержавними тенденціями та особливостями психологічного клімату в кожному конкретному колективі митного органу;

3) результативна складова – добробут посадових осіб митних органів, можливості для їх професійної самореалізації, досягнення загальнонаціональних цілей, визначених у відповідності із функціональним навантаженням ДМСУ, забезпечення прийнятного рівня довіри до служби з позиції посадових осіб та учасників митних правовідносин.

Саме дослідження та акцентування уваги на розвитку й нагромадженні галузевих соціальних капіталів сприятиме консолідації суспільства та підвищенню економічної ефективності кожної з них.

Список використаних інформаційних джерел

1. Бондаренко М.Ю. Соціальний капітал як основа розвитку громадянського суспільства. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <http://academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Bondarenko.pdf>.

ТРАНСПОРТНІ ЗАСОБИ ВТОРИННОГО РИНКУ: ПРОБЛЕМИ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТА НАПЯМИ ЇХ ВИРШЕННЯ

Д. І. Сапожник,

доцент кафедри товарознавства та експертизи в митній справі,
канд. техн. наук, доц.

Львівський торговельно-економічний університет, Україна, м. Львів

Питання легалізації автомобілів на єврономерах, у тому числі транспортних засобів (ТЗ) вторинного ринку, тобто бувших у використанні, набуло на нинішній день особливої гостроти, і не лише щодо їх митного оформлення, видів та розмірів платежів, але й у площині безпеки руху, страхування, відшкодування витрат у разі вчинення ДТП власниками таких автомобілів. Починається усе із відсутності належної реєстрації таких автомобілів, їх узаконення на території України.

Традиційно автомобілі з іноземною реєстрацією були здебільшого у Південно-західних прикордонних областях (Закарпатській, Львівській, Чернівецькій, Одеській). При частих перетинах кордону це дешевше та простіше, однак останнім часом ввезення автомобілів на єврономерах без належної реєстрації, митного оформлення (розмитнення), належного страхування на території України набуло масштабів добре налагодженого бізнесу із різноманітними додатковими схемами, наприклад, реєстрацією на підставних осіб [1].

Елегантні, комфортабельні автомобілі західних автовиробників завжди були у пріоритеті українців. Вітчизняне автомобілебудування, як не намагається самотужки чи з допомогою усіх доступних важелів впливу, не може вийти на конкурентні позиції. Чинна система ставок акцизного податку – це частина комплексу захисних заходів на підтримку вітчизняного автовиробника. Однак, автовиробники цим захистом не скористалися. Будучи захищеними від імпорту уживаних авто, ними не було вжито жодних заходів щодо інвестування в нові розробки. Місцеві моделі авто з роками морально застаріли і залишились малоцікавими для споживачів. Легкові автомобілі українського виробництва стали напіввимерлим видом. Слушним є порівняння 4 тис вироблених в Україні авто з 1 млн. авто, які продукує Словаччина, та з 1,3

млн. чеських авто. Очевидно, що система стимулювання високими акцизами на вживані авто виявилася неефективною [2].

Купити вживаний автомобіль у деяких країнах ЄС дешевше ніж в Україні, але потрібно враховувати, що в ЄС є дуже різні ставки та підходи до плати за реєстрацію авто та сплати щорічного податку на авто.

Окрім того, між країнами ЄС скасовані імпорتنі мита та ПДВ, але кожна країна має право самостійно встановлювати плату за реєстрацію авто та щорічний податок на нього. Одні країни роблять акцент на значному зборі при реєстрації авто, інші – збирають основні податки під час їх використання. Деякі країни не застосовують ні те, ні інше. Наприклад, Словаччина (33; 0), Чехія (32; 0), Литва (14; 0). І, насправді, переважна більшість авто в Україні з іноземною реєстрацією походять із Литви, Чехії та Словаччини – країни з мінімальною вартістю реєстрації та відсутністю щорічного податку за користування автомобілем.

В Україні існує аналог податку за реєстрацію авто – акциз, але відсутній щорічний податок на авто. Крім того, при імпорті з ЄС доведеться заплатити ПДВ та імпортне мито, оскільки Україна не є членом ЄС. В Україні є два критерії для розміру акцизів: об'єм двигуна та вік авто. В українських ставках акцизного податку є екстремальні перепади, пов'язані якраз із цими двома параметрами. Поряд із розмірами акцизів в Україні також діє інше обмеження. За Законом «Про деякі питання ввезення на митну територію України та реєстрації транспортних засобів» з 1 січня 2016 року заборонено ввозити на територію України автомобілі нижчі за стандарт євро-5, тобто не старіші 2010 року. Тож навіть, якщо хтось захоче сплатити акциз за описане вище авто стандарту Євро-4, поставити його на реєстрацію в Україні є не можливим.

З метою вирішення цих проблем у 2016 році парламент ухвалив Закон «Про внесення змін до підрозділу 5 розділу ХХ "Перехідні положення» Податкового кодексу щодо стимулювання розвитку ринку вживаних транспортних засобів", №1389-VIII. Документ дозволив ввозити авто за пільговими ставками акцизу. Однак, за Законом ці авто не можуть бути вироблені раніше 2010 року. У 2017 році Верховна Рада ухвалила зміни до статті 2 Закону «Про деякі питання ввезення на митну територію України та реєстрації транспортних засобів». Цей документ на два роки відтермінував введення стандарту Євро-6. Крім того, ухвалення цього закону дозволило застосовувати до 31 грудня 2018 року пільгові ставки акцизного податку на легкові транспортні засоби (стандарту Євро-5), що були у використанні, залежно від коду з УКТ ЗЕД та потужності двигуна. При цьому, Законом передбачено, що знижені ставки акцизного податку не застосовуються для легкових автомобілів, якщо вони: мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом України та/або визнаної державою-агресором по відношенню до України згідно із законодавством, або ввозяться з території такої держави окупанта (агресора) та/або з окупованої території України, визначеної такою згідно із законом України; вироблені до 1 січня

2010 року; ввозяться на митну територію України особою для власного використання або на користь інших осіб за договорами купівлі-продажу, міни, поставки, дарування, комісії, доручення, поруки, інших господарських та цивільно-правових договорів або за рішенням суду в кількості понад один легковий автомобіль протягом календарного року.

На даний час українськими дорогами переміщується значна кількість легкових автомобілів з іноземними номерами. Така ситуація виникла у зв'язку з тим, що такі автомобілі в ряді країн Європи коштують дешевше ніж в Україні. Тому, за експертними оцінками, до України за "сірими схемами" без сплати митних платежів ввезено від 380 тисяч до двох мільйонів автомобілів на іноземних номерах, що створює серйозну проблему для їх легальної та безпечної експлуатації. Використання громадянами України таких автомобілів, ввезених в країну іноземцями, є порушенням ч.4 ст.380 Митного Кодексу України [3]. Крім того, відсутність української реєстрації таких автомобілів є додатковим фактором ризику для безпеки дорожнього руху та призводить до зростання кількості дорожньо-транспортних пригод.

Автомобілі на іноземних номерах ввозяться в Україну за трьома схемами: транзиту, тимчасового ввезення та комбінованого використання вказаних режимів. Транзит передбачає перебування авто в країні протягом 5-10 днів, після чого знову має перетнути кордон або бути розмитненим. Реалізація саме такої схеми постійно створює великі черги на пунктах пропуску з країнами ЄС.

Можливість тимчасового ввезення авто на термін до одного року мають іноземці. Це регламентується Стамбульською конвенцією, до якої Україна приєдналася 2004 року [4]. Саме цією схемою і користуються більшість українських громадян, які проживають далеко від кордону та не мають можливості перетинати його кожні 10 днів. Працює це так: українець купує за кордоном автомобіль, оформлений на місцеве підприємство, отримує довіреність на управління ним та повертається в Україну автомобілем на іноземних номерах.

Останнім часом став використовуватись комбінований метод, коли спершу автомобіль ввозиться в Україну в режимі транзиту з однієї країни і через 5-10 днів вивозиться в іншу, а потім уже використовується тимчасове ввезення на термін до одного року і за довіреністю передається в користування громадянину України. У 2019 році ставки ввізного мита для нових легкових автомобілів з походженням з країн Євросоюзу встановлені у відповідності до ставок наведених в табл. 1 [5].

Таблиця 1 – Ставки акцизного податку на легкові авто з пробігом, в євро за 1 см³ робочого об'єму двигуна

Робочий об'єм, см ³		Знижена ставка	Повна ставка	
			б/в до 5 років	б/в більше 5 років
Бензинові	<1000	0,102	1,094	1,438
	1000-1500	0,063	1,367	1,761
	1500-2200	0,267	1,643	2,441

	2200-3000	0,276	2,213	4,985
	>3000	2,209	3,329	4,985
Дизельні	< 1500	0,103	1,367	1,761
	1500-2500	0,327	1,923	2,209
	>2500	2,209	2,779	4,715

Враховуючи, що більшість автомобілів, ввезених в Україну з іноземною реєстрацією відповідають вимогам екологічних стандартів Євро 3, Євро 4, а в державі з 1 січня 2016 року діє Євро 5, а з 1 січня 2020 Євро 6, то для проведення перереєстрації таких автомобілів актуальними та дієвими можуть бути наступні заходи:

1) проведення інвентаризації та створення єдиної бази даних тимчасової реєстрації наявних в Україні автомобілів на іноземних номерах;

2) автомобілі з іноземною реєстрацією, що відповідають вимогам екологічних стандартів чинних в Україні, дозволити громадянам України протягом шести місяців розмитнити з можливістю застосування, економічно обґрунтованої, пільгової ставки акцизного податку, за умови надання громадянами довідки про отримання на території України доходу, з якого мають бути сплачені нараховані митні платежі;

3) у разі ненадання довідки про отримання на території України доходу, з якого має бути сплачено нараховані митні платежі, до автомобілів на іноземній реєстрації, що відповідають вимогам чинних екологічних стандартів в Україні застосовуються повні ставки акцизного податку і протягом 1 року вони мають бути розмитнені або вивезені з митної території України;

4) автомобілі з іноземною реєстрацією, що не відповідають вимогам чинних екологічних стандартів України, протягом трьох місяців підлягають вивезенню за межі митної території України.

5) з метою унеможливлення маніпуляцій положеннями Стамбульської конвенції, пропонується урегулювати проблему передачі прав користування транспортними засобами іноземних компаній третім особам за довіреністю [6].

Реалізація таких заходів дозволить забезпечити врегулювання проблеми використання автомобілів вторинного ринку, на іноземних номерах та значно зменшити ризики дорожньо-транспортних пригод за їх участю.

Список використаних інформаційних джерел

1. Євробляхи. Шляхи вирішення автомобільної проблеми, яка розділила українців на два табори. – URL: <https://tsn.ua/groshi/yevroblyahishlyahivirishennya-avtomobilnoyi-problemi-yaka-rozdilila-ukrayinciv-na-dvatabori-1038655.html>.

2. Єврономери: коли простого виходу немає / Ніна Южаніна, проект «Наші податки». – URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2017/10/4/629737/>.

3. Митний кодекс України (№ 4495-VI). – URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

4. Про приєднання України до конвенції про тимчасове ввезення: Закон України від 24.03.2004 р. № 1661 // Відом. Верховної Ради України. – 2004. – №29. – Ст. 371.

5. Автоєвроінтеграція. Українцям треба дати право купувати вживані авто в Європі. – URL: <http://texty.org.ua/pg/article/newsmaker/read/55012/>.

6. Конвенція про тимчасове ввезення від 26.06.1990 р. – URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_472.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

О. В. Струмкас,
студентка

Н. В. Янченко,
доцент кафедри економіки, канд. екон. наук, доц.
Харківський національний університет будівництва та архітектури,
Україна, м. Харків

Новий етап розвитку економічної галузі нашої держави характеризується постійним зростанням обсягів та поширенням масштабів міжнародної торгівлі, ускладненням динаміки торговельних стосунків, посиленням вимог міжнародних організацій щодо забезпечення вільного доступу іноземних товарів на українські ринки та зниженням національних торговельних бар'єрів. Відбувається поглиблення інтеграції міжнародних вимог у національну практику митного регулювання України.

Темою тези є актуальні проблеми в сучасній митній політиці України, які виникають на важливій сходинці розвитку нашої держави та безпосередньо впливають на економіку, та можливі варіанти їх вирішення.

Відповідно до ст. 5 Державна митна політика – це система принципів та напрямків діяльності держави у сфері забезпечення своїх економічних інтересів та безпеки за допомогою митно-тарифних та нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі [1].

Головна мета митної політики, як це впливає із її визначення, полягає у забезпеченні залучення додаткових коштів для формування бюджету. Рівночасно наявне і інше розуміння її значення – це сприяння економічного обігу та обміну між державами, забезпечення свободи пересування особистості та міжнародних контактів.

Проблеми сучасної митної політики визначають стратегію розвитку діяльності митній політиці як сьогодні, так і майбутнього. Це пов'язано з великим обсягом факторів об'єктивного та суб'єктивного напрямку. Так, формування й реалізація митної політики держави об'єктивно спричинені закономірностями і тенденціями розвитку міжнародних зв'язків та відносин, з одного боку, умовами, напрямком соціально-економічного розвитку світової

спільноти – з другого. До суб'єктивних факторів, які можуть суттєво змінити процес, перш за все, можемо зараховувати політику конкретної держави в конкретний історичний період її діяльності та фактори, пов'язані з роботою національних митних органів [2].

Загострюється необхідність в підвищенні ефективності державної митної політики у галузі реагування на загрози за межами країни та швидкої протидії можливим негативним наслідкам таких загроз у напрямку посилення забезпечення економічних інтересів держави й максимального врахування в національній митній системі міжнародних правил та вимог. Держава в особі уповноважених органів повинна здійснювати це регулювання, урахуовуючи питання, пов'язані зі стимулюванням розвитку і структурної перебудови національної економіки та її захистом. Одним з основних органів, який використовується для регулювання зовнішньої торгівлі та захисту національних інтересів у цій сфері, є митна політика держави.

Однією з найголовніших проблем митної політики України є відставання митного контролю від нинішніх потреб пропускнуої здатності та світових стандартів контролю товарів. Суттєве зростання обсягів економічного показника та зміцнення сучасних тенденцій вимагає якісно нового підходу до здійснення контролю міжнародних вантажних потоків. Зростання товарообігу виявило такі проблеми митного контролю як суттєві часові витрати на проведення митних процедур та застарілі механізми, значний вміст товарів, що переміщуються контрабандним шляхом; збереження загрозової ситуації з контрабандою наркотичних засобів та зброї; учинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності та інші, експортно-імпортні операції через офшорні зони [3].

Негативним чинником є також збереження тенденцій щодо кількості зареєстрованих в Україні учасників зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) та їх фактичною активністю у сфері зовнішньої торгівлі.

Враховуючи розглянуті тенденції та умови функціонування митної політики в Україні, можна визначити такі пріоритети у цій галузі. Ними повинні стати:

- підвищення рівня захисту національних інтересів держави з одночасним упровадженням міжнародних вимог та стандартів;
- спрощення митних процедур;
- створення максимально сприятливого середовища для учасників ЗЕД;
- підвищення ефективності виявлення та протидії негативним факторам у середовищі зовнішньої торгівлі [4].

Висновок. Для побудови ефективної митної політики нашої держави треба здійснити ряд заходів, які сприяють на зростання рівню захисту національних інтересів держави, забезпечать позитивні умови для збагачення обсягів зовнішньої торгівлі та з користі вплинуть на соціальний та економічний розвиток України. Зокрема, одним із важливих кроків є здобуття нею авторитету цінного і надійного партнера в системі світового співробітництва.

Світове співробітництво вимагає ефективної логістики, чітких та зрозумілих правил торгових відношень, вмілого менеджменту митної політики, використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій. Але, налагоджуючи відносини на міжнародному рівні, необхідно пам'ятати, що однією з головних функцій митної політики є необхідність в захисті національних інтересів, і більша кількість дій митної політики повинні працювати з напрямком заходів на цей чинник.

Список використаних інформаційних джерел

1. Митний Кодекс України: Закон України від 04.07.2013 р. № 405-VII. Відомості Верховної Ради України. 2012, № 44-45, № 46-47, № 48. Ст. 552
2. Пашко П.В., Пісной П.Я. Митна політика та митна безпека України. Фінанси України. 2007. №1. С.74-79.
3. Артеменко Д.В., Бабенко Л.Г., Гавриленко Б.В. і ін. Торгівля через офшорні зони: раціональна необхідність чи перепона для розвитку України. Журнал «Спільне», 2016. №3. С. 72-75. URL: <http://commons.com.ua/uk/torgivlya-cherezofshornizoni-ratsionalna-neobhidnist-chi-perepona-dlya-rozvitku-ukrayini/>.
4. Бережнюк І. Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти. Дніпропетровськ: Акад. мит. служби України, 2009. 394-395с.

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ ЕКСПОРТУ ОРГАНІЧНИХ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ З УКРАЇНИ

А. С. Ткаченко,

декан факультету товарознавства, торгівлі та маркетингу,
канд. техн. наук, доц.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Україна, м. Полтава

До цілей Сталого розвитку на період до 2030 року, які опубліковані Організацією Об'єднаних Націй, входить ціль № 12 – відповідальне споживання та виробництво. Одним з важливих аспектів цілі є те, що до 2030 року більшість людей в усьому світі повинні бути проінформованими про сталий розвиток та способи життя в гармонії з природою. Компанії повинні пояснювати, де вони знаходяться в ланцюжку. Україна як аграрна країна має великий потенціал для розвитку органічного сільського господарства, оскільки має найбільші запаси високоякісних родючих земель, тому розвиток агропромислового сектора для економіки країни є досить важливим і частка сільськогосподарської продукції в загальному ВВП досить висока. За останні кілька років зростає не тільки традиційний ринок сільськогосподарської продукції, а й ринок органічної сільськогосподарської та харчової продукції [1].

Європа загалом є перспективним ринком збуту для українських виробників органічної харчової продукції. Водночас європейські громадяни є

активними споживачами органічних продуктів. Експертами органічного руху зазначається, що органічний ринок Європи у 2015 р. зріс на 13 % і становив 30 млрд євро, а кількість органічних земель зросла на 8 %. Україна ж у свою чергу є перспективним постачальником органічної харчової продукції до Європейського Союзу. Для визначення пріоритетів стратегії експорту органічних харчових продуктів, нами здійснено SWOT-аналіз експортного потенціалу України.

Таблиця 1 – SWOT-аналіз експортного потенціалу українських виробників органічної продукції

<p>Внутрішні чинники/ Зовнішні чинники</p>	<p>Можливості О</p> <ul style="list-style-type: none"> - розширення ринку готових харчових продуктів на основі органічної сировини; - імплементація Угоди про асоціацію з ЄС, у частині додатка XXXVIII до гл. 17 «Сільське господарство та розвиток сільських територій» розділ V «Економічне і галузеве співробітництво» 	<p>Загрози Т</p> <ul style="list-style-type: none"> - низька купівельна спроможність українців; - сильне конкурентне середовище у розвинутих країнах; - фальсифікація органічної продукції недобросовісними виробниками
<p>Сильні сторони S</p> <ul style="list-style-type: none"> - розширення безпечних харчових продуктів; - зниження негативного впливу на екологію; - залучення інвесторів у сільськогосподарську діяльність; - збільшення робочих місць у сільській місцевості; - збільшення частки споживачів здорового харчування 	<p>Очікування S+O:</p> <ul style="list-style-type: none"> - пошук європейських партнерів для збуту української органічної продукції; - пошук інвесторів у виробництво готових харчових продуктів в Україні. <p>Стратегія: пошук партнерів</p>	<p>Очікування T+S:</p> <ul style="list-style-type: none"> - популяризація здорового харчування; - збільшення частки споживачів органічної продукції. <p>Стратегія: інформаційна кампанія для суспільства</p>
<p>Слабкі сторони W</p> <ul style="list-style-type: none"> - недосконалість законодавчої бази; - низький рівень знань споживачів про органічну продукцію; - затратність переходу на органічне виробництво; - необхідність сертифікації органічного виробництва, що «лякає» деяких виробників; - втрати під час зберігання можуть бути вищими через відмову від хімічних добавок 	<ul style="list-style-type: none"> - потужна система державної підтримки органічних виробників; - державна соціальна програма поширення інформації про свідоме споживання та здорове харчування. <p>Стратегія: державна підтримка на законодавчому та фінансовому рівнях</p>	<ul style="list-style-type: none"> - підвищення рівня довіри до українських виробників за кордоном; - створення позитивного іміджу українського виробника органічної продукції на світовому рівні. <p>Стратегія: підвищення конкурентоспроможності.</p>

Отже, за результатами проведеного SWOT-аналізу виявлені слабкі та сильні сторони експортного потенціалу українських виробників органічної продукції. Нами визначено 4 основні стратегії для його зміцнення та нарощування, а саме:

- пошук партнерів. Українським виробникам слід постійно розширювати партнерську базу, вивчати іноземні ринки органічної харчової продукції та можливі канали збуту, при цьому важливим питанням залишається і пошук закордонних інвесторів, які можуть інвестувати у виробництво готової органічної харчової продукції. Для пошуку каналів збуту важливим є оволодіння інструментами комунікацій за допомогою інтернет-мережі, реєстрація підприємства на міжнародних торгових органічних платформах;

- інформаційна кампанія для суспільства, що полягатиме у популяризації органічної продукції серед українських споживачів, адже перш ніж виходити на іноземні ринки, виробникам варто затвердитись на вітчизняному;

- державна підтримка на фінансовому рівні. Оскільки перехід на органічне виробництво є досить ризикованим, затратним і довготривалим, держава повинна стимулювати виробників. Хоча певні напрацювання у цьому напрямі вже є, державі необхідно скористатись позитивним досвідом більш розвинутих країн. Так, у Німеччині обсяг державної підтримки становить 170–750 євро/га, Швейцарії – 162–970, Франції – 80–900, Нідерландах – до 650, Польщі – 66,6–394,5, Литві – до 376 євро/га. Також регіони України можуть скористатись позитивним досвідом Полтавської області, де у жовтні 2017 р. було затверджено Програму розвитку та підтримки аграрного комплексу Полтавщини за пріоритетними напрямками на період до 2020 р. У рамках цієї Програми передбачена компенсація в розмірі 100 % понесених витрат у зв'язку із проведенням і підтвердженням відповідності виробництва органічної продукції (сировини) та отриманням сертифіката відповідності у рослинництві, тваринництві та переробці сільськогосподарської продукції, у тому числі у перехідний період, незалежно від видів сільськогосподарської діяльності та видів продуктів переробки, а також компенсація в розмірі 20 % від вартості поставленої органічної продукції дитячим дошкільним, шкільним, медичним і соціальним закладам області на умовах державних закупівель;

- державна підтримка на законодавчому рівні – за даними Міністерства аграрної політики прийняття законопроекту «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу й маркування органічної продукції» (№ 5448) відкриє для українських виробників органічної продукції нові ринки збуту;

- підвищення конкурентоспроможності, що полягає у добросовісності та затвердженні позитивного іміджу українських виробників на світовому ринку. У цьому аспекті важливим кроком є поступовий перехід усіх органічних експортерів та органів сертифікації до електронної Системи Торгового Контролю і Експертизи (TRACES) Європейської Комісії, призначеної для видачі електронного експортного сертифіката інспекції, за яким дозволяється експорт органічних продуктів до ЄС.

Україна зарекомендувала себе на світовому ринку як експортер сировини для харчових продуктів, зокрема зерна й олійних культур, що, на нашу думку, значно спростить пошук закордонних партнерів для купівлі сільськогосподарської не традиційної, а органічної продукції. Проте у подальшому важливим кроком для розвитку ринку органічних харчових продуктів є також збільшення обсягів готової органічної продукції.

Список використаних інформаційних джерел

1. Латуга Я.М. Стан та перспективи розвитку ринку органічної продукції в контексті соціальної відповідальності бізнесу / Я. М. Латуга, Н. В. Михайленко // Економіка та управління підприємствами, 7.– 2017. –79-82.

2. Стан та перспективи розвитку ринку органічної продукції в контексті соціальної відповідальності бізнесу.

СИСТЕМА ОРГАНОВ УПРАВЛЕНИЯ ТАМОЖЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ

Х. М. Турсунов,
соискатель

Таджикский государственный университет, Таджикистан, г. Душанбе

Повышенный интерес к государственному регулированию общественных отношений, возникающих в таможенной сфере, со стороны научного сообщества, а также участников внешнеторговой деятельности обусловлен влиянием внутренних и внешних факторов, требующих совершенствования управления деятельностью таможенных органов и лиц, участвующих во внешней торговле.

Интенсификация внешнеэкономической деятельности, повышение ее социально-экономической значимости, усложнение логистики товаропотоков, обеспечение экономической безопасности страны обуславливает необходимость оптимизации деятельности таможенной службы республики Таджикистан, как связующего звена участников внешнеэкономической деятельности, повышения качества таможенных услуг.

Таможенная служба республики Таджикистан является специально уполномоченным центральным органом исполнительной власти, реализующим государственную политику в сфере государственной таможенного дела. Необходимо отметить, что деятельность таможенных органов направлена на выполнение основных функций, среди которых традиционно выделяют фискальную, экономическую, контрольную, регулятивную, защитную (правоохранительную), информационно-статистическую, функцию международного сотрудничества, функцию предоставления услуг и тому подобное.

Как видим, таможня несет основную нагрузку по государственному регулированию внешней экономической деятельности средствами таможенного

регулювання, которое представляет собой существенный элемент механизма регулирования ВЭД. Проблемам исследования механизмов и инструментов таможенного регулирования и таможенного управления в условиях существующего таможенного законодательства республики Таджикистан посвятили свои работы многие исследователи, в том числе можно отметить работы Ф. Гадоева, А. Джаббарова, Н. Джалолова, Т. Назарова, С. Комилова, А. Катаева, Р. Раджабова и др.

При этом отдельные вопросы, связанные со структурой управления и оценкой состояния таможенной службы республики в контексте повышения качества таможенных услуг, их систематизации на основе совершенствования организационно-экономического механизма взаимодействия с участниками ВЭД, не нашли достаточно полного отражения в экономической литературе.

Следует отметить, что к основным элементам системы управления таможенными органами, как правило, относятся:

- процесс управления таможенными органами, который состоит из цепи системно взаимосвязанных функций (действий), осуществляемых аппаратом управления таможенных органов на основе использования соответствующего механизма управления;

- механизм управления таможенными органами: совокупность законодательных актов, принципов, методов, способов и организационных структур управления таможенной системы, целей и задач (исходящей из внешнеторговой политики страны с учетом международных нормативно-правовых актов внешней торговли), которые способствует целенаправленному воздействию на объект управления;

- механизм обратной связи и совершенствования системы управления, который предназначен для внесения изменений внутри этой системы в зависимости от развития объекта управления.

Известно, что таможенная служба реализует таможенную политику, которая в современных условиях служит целям обеспечения и реализации внешнеэкономических задач и интересов страны, является одним из активных средств в осуществлении ее внешнеэкономической деятельности. Только высокоорганизованное таможенное дело страны, продуманная и сбалансированная таможенная политика могут защитить национальную экономику, способствовать созданию условий для ее оживления, оздоровления и еще большего подъема.

С учетом задач, стоящих перед таможенной службой республики на современном этапе развития страны, перечень требований и функций управления можно представить совокупностью следующих элементов:

- организации деятельности таможенной системы по обеспечению выполнения задач, поставленных Правительством Республики Таджикистан для совершенствования внешнеэкономического сектора экономики;

- обеспечение соблюдения решений и рекомендаций международных конвенций в таможенной сфере и межгосударственных договоров

(двухсторонних и многосторонних), которые заключила Республика Таджикистан;

- выполнение условий и правил установленных законодательством Республики Таджикистан и таможенным законодательством государств – членом СНГ;

- обеспечение достижения системного взаимодействия всех структур и институтов таможенных органов;

- повышение уровня ответственности и профессионального уровня управленческого персонала таможенных органов;

- создание условий для самосовершенствования системы управления таможенными органами [1].

Как видим, исследование указанных вопросов, применение комплексного подхода к решению задач, направленных на совершенствование деятельности таможенных органов и механизма повышения качества таможенных услуг требует повышенного внимания. Сегодня важно предложить меры по повышению эффективности использования кадрового потенциала, инновационного управления качеством таможенных услуг, а также системы управления таможенными рисками.

Список использованных информационных источников

1. Джабборов А.И., Турсунов Х.М. Содержание и механизмы управления таможенной системы. Вестник таджикского государственного университета коммерции. Вып. 3(28). Душанбе, 2019. С.75-84.

ЗАКОНОДАВЧІ ТЕНДЕНЦІЇ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ

О. А. Фрадинський,

завідувач відділу дослідження митних ризиків, канд. екон. наук, доц.,
старш. наук. співроб.

Науково-дослідний інститут фіскальної політики
Університет Державної фіскальної служби України, Україна, м. Хмельницький

У липні 2019 року, після призначення нового керівника Державної митної служби (ДМС), на урядовому засіданні було представлено пріоритетні напрямки розвитку ДМС України, до яких було віднесено [4]:

- побудова електронної митниці, що включала б у себе електронізацію усіх процесів для зменшення суб'єктивного (корупційного) впливу, прискорила б виконання митних процедур та значно спростила роботу посадових осіб митниці та декларантів-суб'єктів ЗЕД;

- кадрове реформування, в основу якого покладено ідею переведення митників на строкові трудові контракти, очищення митної системи, шляхом звільнення частини митників, які скомпрометували себе корупційними

діяннями, аутсорсинг неключових функцій та підвищення рівня заробітної плати;

- розвиток митної інфраструктури (добудова та реконструкції пунктів пропуску, закупівля сканерів) у якості джерел фінансування якого виступило б перевиконання ДМС показників планових надходжень;

- гармонізація вітчизняного нормативно-правового поля із законодавством Європейського Союзу (ЄС) в частині використання інституту авторизованих економічних операторів, здійснення спільного контролю, обмін митною інформацією, обмін досвідом та транскордонне співробітництво, розробка нової редакції Митного кодексу;

- реорганізація структури та централізація управлінської митної вертикалі.

Практична реалізація цих завдань вимагала законодавчого їх забезпечення, що і було оперативно здійснено протягом осені 2019 – зими 2020 років. Для цього великою групою народних депутатів, до якої увійшли представники практично усіх парламентських фракцій, було розроблено законопроект «Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи», який було внесено 14.11.2019 року на розгляд Верховної Ради України і було прийнято: 03.12.2019 року – у першому читанні, 14.01.2020 року – у другому читанні та підписано Президентом 11.02.2022 року.

Як говориться в пояснювальній записці, проект цього закону було розроблено з метою приведення у відповідність понятійного апарату у законодавстві України для системи центральних органів виконавчої влади, що реалізують державну митну та державну податкову політику, які направлено на розмежування функцій Державної митної служби України та Державної податкової служби України. Суттєвими новаціями закону стали [3]:

- запровадження нового формату діяльності Держмитслужби як єдиної юридичної особи, у зв'язку з чим її територіальні органи будуть здійснювати діяльність не як юридичні особи публічного права, а як відокремлені підрозділи;

- внесення змін до понятійного апарату у зв'язку з реформуванням системи органів державної влади, що реалізують державну митну політику, вносяться зміни до понятійного апарату в законодавстві;

- можливість делегування керівником центрального органу виконавчої влади керівнику територіального органу, як відокремленого підрозділу апарату центрального органу виконавчої влади, окремих повноважень, відповідно до положення про територіальний орган;

- визначення особливостей оплати праці державних службовців центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну митну політику, його територіальних органів, з урахуванням положень Митного кодексу України.

Серед змін у понятійному апараті найбільш знаковою, на мій погляд, є заміна нежиттєздатної конструкції «органи доходів і зборів», яка вже стала невичерпним джерелом мемів та анекдотів, на звичне «митні органи».

Серед новацій у кадровому забезпеченні діяльності ДМС України варто відмітити перехід на існуючу до 2013 року систему спеціальних звань митної служби. Для збільшення оплати праці митників запропоновано нову редакцію статті 585 МКУ «Оплата праці посадових осіб та працівників митних органів», якою було передбачено, що заробітна плата посадової особи та працівника митних органів складається з [1]:

- 1) посадового окладу;
- 2) надбавки за вислугу років;
- 3) надбавки за спеціальне звання посадових осіб митних органів;
- 4) виплати за додаткове навантаження у зв'язку з виконанням обов'язків тимчасово відсутньої посадової особи або працівника у розмірі 50 % посадового окладу тимчасово відсутньої посадової особи або працівника;
- 5) надбавки за виконання особливо важливої роботи;
- 6) надбавки за персональну кваліфікацію;
- 7) надбавки за виконання особистих ключових показників ефективності;
- 8) командної премії;
- 9) премії за значні особисті досягнення.

У цілому, погоджуючись із необхідністю підвищення заробітних плат для працівників ДМС, слід, заради справедливості, наголосити, що запропонована законодавча ініціатива продовжує тенденцію неузгодженості підходів при визначенні оплати праці працівників різних державних органів та установ, яка призводить до значних диспропорцій у заробітних платах у межах державного сектору. Наявність великої диспропорції в розмірах оплати праці працівників в межах державних відомств одного типу (міністерств чи служби) є загалом демотивуючим фактором. Окрім того, не пропрацьованими та такими, що несуть в собі ознаки суб'єктивного підходу, слід вважати наявність надбавок, доплат і премій «за виконання особливо важливої роботи», «за персональну кваліфікацію», «за виконання особистих ключових показників ефективності», «командної премії», «за значні особисті досягнення», для яких не прописано механізм встановлення, граничні розміри, джерела фінансування тощо.

Проте, найбільш дискусійним питанням стали зміни до статті 570 МКУ, в частині можливості переведення митників на контракти для проходження державної служби, терміном до трьох років. При цьому чисельність посад державної служби в митному органі, на які здійснюється призначення з укладанням контракту про проходження державної служби, не обмежується. Такий підхід може нести загрози прояву суб'єктивного підходу при вирішенні питань кадрового забезпечення та суперечить нормам Закону України «Про державну службу», якими визначено, що з особою, яка призначається на посаду державної служби, може бути укладено контракт про проходження державної служби – у разі необхідності забезпечення організації та виконання завдань, що

мають тимчасовий характер з укладанням контракту про проходження державної служби (на посади державної служби категорій «Б» і «В»). Окрім того, відповідно до статті 34 Закону України «Про державну службу», чисельність посад державної служби в державному органі, на які здійснюється строкове призначення, не може перевищувати 7 % загальної штатної чисельності посад державної служби в державному органі [2].

Як зазначають експерти, нормам Цивільного кодексу України (ЦКУ) суперечить частина 2 статті 21¹, за якою територіальні органи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, та центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, визначені частиною першою цієї статті, утворюються без статусу юридичної особи та є органами державної влади, можуть мати окремий баланс, рахунки в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, печатку та бланк зі своїм найменуванням та із зображенням Державного Герба України. Згідно ЦКУ, підрозділом юридичної особи можуть утворюватися філії та представництва, які не є юридичними особами. У законі ж не визначено, в якій формі мають функціонувати територіальні представництва, чи-то як філії, чи-то як представництва юридичної особи публічного права.

У цілому ж, оцінюючі запропоновані законодавчі норми вдосконалення державної митної справи, слід зробити висновок, що вони містять в собі нові революційні підходи до спрощення митних процедур, подолання корупції серед посадових осіб митних органів, обмеження фактів контрабанди та порушення митних правил та можуть, при наявності управлінської волі та бажання реформувати вітчизняну митницю, стати вагомим інструментом в руках держави на шляху її євроінтеграції.

Список використаних інформаційних джерел

1. Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи: Закон України від 14.01.2020 № 440-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/440-204> (дата звернення: 18.03.2020).

2. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19/ed20200213> (дата звернення: 18.03.2020).

3. Пояснювальна записка до Законопроекту України «Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи»: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67402 (дата звернення: 18.03.2020).

4. Стратегія реформи митної служби: визначено п'ять головних напрямків URL: <https://buhgalter911.com/news/news-1044278.html> (дата звернення: 19.03.2020).

МИТНО-ЛОГІСТИЧНІ АСПЕКТИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ МИТНИХ СТРУКТУР

Т. О. Чорна,

доцент, канд. хім. наук, доц.

О. С. Слєпченко,

магістрант

Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, Україна, м. Харків

В сучасних умовах розвитку та реформування українських митних структур митно-логістичні аспекти набувають дедалі важливішого значення.

Митна логістика – новітній прикладний напрямок логістики, що здійснює дві загальногосподарські сфери: логістична та митна діяльність. Логістика, зокрема єврологістика, визначає напрямки інтеграції України до європейської та світової транспортних логістичних систем, а митна діяльність має за мету забезпечити її економічну безпеку в умовах глобалізації світового господарства. Митна логістика своїм об'єктивно-предметним полем має зовнішньоторговельні потоки під час їхнього перетину митного кордону країни та їх митну обробку. Логістична функція митної діяльності посідає важливе місце поряд із тарифнорегулюючою, інформаційно-аналітичною, контрольньо-пропускною та фінансово-економічною, інтегруючи їх [1]. Митно-логістичний підхід комплексно керує всіма матеріальними і нематеріальними хвилями при переміщенні товарів через митний кордон України. Митна логістика включає в себе низку заходів, спрямованих на розв'язання питань, пов'язаних з організацією міжнародної доставки товарів. Також вона призначена для розв'язання складних завдань, покликаних зробити процеси імпорту та експорту найбільш оптимальними й менш витратними. Мета логістизації митної діяльності полягає в ефективній логістичній організації всіх видів потоків, що спостерігаються в митній справі та їх прискорення.

Основою митно-логістичних потоків є зовнішньоторговельні матеріальні потоки, що носять транскордонний, транзитний характер. Вони включають вхідні (імпорт) та вихідні (експорт) види матеріальних потоків. Їх супроводжують інформаційні потоки: вихідні (від митниць до центрального органу), вхідні (навпаки), супроводжувальні (документи на товар).

Митна логістика характеризується компонентною, функціональною та регіональною структурою. Компонентна структура митної логістики розглядає логістичні особливості митних режимів. Функціональна структура митної логістики розкриває логістичні особливості здійснення митної діяльності під час зовнішньоекономічних перевезень вантажів автомобільним, повітряним, залізничним та водним (морським та річковим) видами транспорту, а також на трубопроводному транспорті та лініях електропередачі. Перевезення вантажів через митний кордон регулюється Митним кодексом України. Регіональна

структура митної логістики включає шість рівнів регіональних митно-логістичних систем, в яких реалізуються митні режими щодо потоків митної переробки вантажів, а саме локальний, мікро-, мезо-, макро-, мега- та мета-рівні.

У глобальному митному просторі відбувається координація та співпраця таких взаємопов'язаних сфер як зовнішньоторговельна, митна, транспортно-логістична (на мета-рівні митно-логістичних систем). Керує цим процесом Всесвітня митна організація, до якої належить Україна [2].

Всесвітня митна організація, ВМО (англ. World Customs Organization, WCO; – міжнародна міжурядова організація зі штаб-квартирою в Брюсселі, Бельгія. Членами ВМО є митні адміністрації майже всіх країн світу. Робота ВМО сконцентрована у сфері розробки міжнародних інструментів, конвенцій з питань класифікації товарів, митної вартості, правил походження товарів, митних зборів, безпеки ланцюгу постачання товарів, спрощення процедур міжнародної торгівлі, боротьби з правопорушеннями в митній сфері та незаконним переміщенням контрафактної продукції (захист прав інтелектуальної власності), а також боротьби з корупцією. ВМО приділяє особливу увагу програмам інституціонального розвитку, метою яких є надання підтримки при проведенні реформ та модернізації митних служб [3].

Таким чином, основою логістичної функції митної діяльності є всебічна подальша логістична організація процесу митної переробки вантажів, яка об'єднує процеси реалізації митних режимів, пов'язаних з фізичним переміщенням зовнішньоторговельних вантажів через митний кордон. Вона повинна забезпечити узгодженість матеріальних (товарних), інформаційних і фінансових потоків у митній діяльності, оптимальну технологію переміщення товарів через митний кордон з метою прискорення цього процесу, а також відпрацювання стандартних логістичних вимог як по відношенню до митних режимів (тобто щодо митниць), так і до учасників ЗЕД.

Список використаних інформаційних джерел

1. Зайцева К. В. Митна логістика як передумова інтеграції України у світову транспортно-логістичну систему / К. В. Зайцева // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 38. – С.11-12.

2. Смирнов І. Г. Митна логістика як чинник економічної безпеки України в кризових умовах / І. Г. Смирнов // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2010. – № 1. – С. 21–35.

3. <https://uk.wikipedia.org>.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ МИТНО-ЛОГІСТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРИ

Т. О. Чорна,

доцент, канд. хім. наук, доц.

Л. Ю.Шубіна,

доцент, канд. тех. наук, доц.

Д. Г. Харченко,

магістрант

Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, Україна, м. Харків

Сучасний європейський простір сьогодні охоплений розвитком та вдосконаленням напрямків митно-логістичних шляхів, насамперед тому, що це є вагомим економічним важелем.

Предметом митної логістики є зовнішньоторговельні потоки під час їх перетину митного кордону країни і їх митну обробку. Логістична функція митної діяльності займає інтеграційне місце разом з тарифно-регулюючою інформаційно-аналітичною, контрольно-пропускною і фінансово-економічною. Тісний зв'язок митної діяльності і логістики чітко простежується в Митному кодексі України, але це не досить відображено в сучасних інформаційних джерелах.

Основою логістичної функції митної діяльності є логістична організація процесу митної переробки вантажів, яка об'єднує процеси реалізації митних режимів, пов'язаних з фізичним переміщенням зовнішньоторговельних вантажів через митний кордон.

Логістика повинна забезпечити узгодженість матеріальних (товарних), інформаційних і фінансових потоків в митній діяльності, оптимальну технологію переміщення товарів через митний кордон з метою прискорення цього процесу, а також виконання стандартних логістичних вимог як по відношенню до митних режимів (тобто щодо митниць), так і до учасників зовнішньоторговельної діяльності. Логістична функція митної справи охоплює дві складових:

1) логістизацію процесу митної переробки вантажів;

2) митну діяльність транспортно-логістичних компаній – як іноземних, що діють в Україні, так і українських. Перший напрям має основою аналіз логістичних для митниці потоків, тобто інтегрованих логістичних (товарно-інформаційно-фінансових) потоків, пов'язаних з перетином митного кордону України зовнішньоторговельними потоками і стягненням відповідних митних зборів і платежів [1].

На підприємствах розвинутих країн створені сучасні транспортні організації, які надають логістичні послуги, наприклад, організації з експедиторської діяльності, що відповідають за доставку вантажу, включаючи

його перевезення у змішаних сполученнях. Для прискореного впровадження митної логістики на практиці європейські фірми почали створювати консультативні ради. Ці організації надають послуги з будь-якої логістичної операції, пов'язаної з перевізним процесом: залагоджує митні формальності, гарантує швидкість доставки й збереження вантажу. Як правило, вони зосереджують свою діяльність на одній з ланок логістичного ланцюга (наприклад, на транспорті) або на 2 – 3 ланках, але в поєднанні зі всіма іншими її елементами. Вони також консультують різні зовнішні фірми.

Адміністрація фірм використовує консультативні ради для діагностування стану логістики на підприємстві. Ради також проводять дослідження в галузі логістики, розробляють пропозиції щодо її вдосконалення, провадять заняття з вивчення проблем логістики, вивчають досвід інших фірм.

Основними завданнями консультантів є:

1. Визначення стратегічних аспектів логістики;
2. Розгляд оперативних аспектів логістики ;
3. Оперативне планування;
4. Планування перевезень.

Для подальшої логістизації європростору є важливим досконалення і розвиток електронної торгівлі. Для фахівців в області логістики головний виклик полягає в тому, щоб своєчасно вирішувати проблеми розширення зони обслуговування до світових (глобальних) масштабів, скорочуючи при цьому терміни поставок товарів та знижуючи вартість обслуговування. Компанії, які проводять торгові операції в Internet-мережі, зіткнулися з проблемою доставки замовлень, що пов'язано з відсутністю достатньої кількості кур'єрських фірм, що спеціалізуються на оформленні замовлень і їх доставку покупцям. Це змушує компанії звертатися до послуг пошти або створювати свої служби логістики, щоб скорочувати запаси і пристосовувати продукти до індивідуальних потреб покупців, тобто персоналізувати їх. Крім того, багато фірм знову змушені повернутися до використання своїх місцевих складів, від яких вони свого часу відмовилися на користь великих регіональних або загальноєвропейських оптових складів. Ще одна проблема електронної торгівлі пов'язана з розвитком так званої «зворотної логістики» (reverse logistics), тобто післяпродажного обслуговування, прийому використаних товарів для їх переробки та повторної переробки і повернення товарів [2].

Таким чином, митні функції транспортно-логістичних європейських фірм полягають у тому, що по-перше, їх виробнича діяльність пов'язана з перетинанням митних кордонів, отже вимагає знання і дотримання митних вимог та взаємодії з митними органами; по-друге, великі транспортно-логістичні фірми мають у своїй структурі митні пости та ліцензовані митні склади, можуть виконувати функції митного перевізника та митного брокера, тобто самі можуть здійснювати митні функції.

Список використаних інформаційних джерел

1. Мартинюк В. П. Митна система та економічна безпека держави: теорія і методологія : монографія / В. П. Мартинюк. – К. : Астон, 2010. – 256 с.
2. Смирнов І. Г. Логістика: просторово-територіальний вимір / І. Г. Смирнов. – Київ. : ВГЛ Обрії, 2014. – 335 с.

ОСОБЛИВОСТІ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО МИСЛЕННЯ

Д. А. Янушкевич,

доцент кафедри маркетингу, менеджменту та торговельного підприємництва, канд. техн. наук, старш. наук. співроб.

Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, Україна, м. Харків

Переміщення товарів і транспортних засобів (ТТЗ) через митний кордон України здійснюється у відповідності з митними формальностями. Митні формальності – це сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами і митними органами з метою дотримання вимог законодавства з питань митної справи [1]. До митних формальностей входить митний контроль та митне оформлення ТТЗ. Митний контроль передбачає проведення митними органами мінімуму митних процедур, необхідних для забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи..

Євроінтеграційні процеси України обумовлюють необхідність перебудови вітчизняної митної справи у напрямку спрощення та гармонізації митних процедур у міжнародному ланцюгу поставок. Однією із передумов такої трансформації є оптимізація митного контролю на основі застосування системи управління ризиками (СУР), що сприятиме активізації зовнішньої торгівлі та вплине на покращення бізнес-клімату в Україні. Міжнародний ланцюг поставок від початку до кінця, з точки зору міжнародної торгівлі, є процесом виготовлення товарів на експорт аж до їх доставки на територію іншої країни стороні кінцевому споживачеві, у приймають участь виробник товару, експортер, перевізник, декларант (митний брокер), імпортер тощо.

Аналіз міжнародних джерел інформації з питань, що належать до митної сфери управління, дав змогу виявити низку документів, які запроваджують систему управління ризиками. Серед них є такі:

- Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 16 вересня 2014 р.;
- Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі Всесвітньої митної організації від 1 червня 2005 р.;
- Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (укладена 18 травня 1973 р. в Кіото).

Управління ризиками здійснюється з метою їх мінімізації; оцінки ефективності системи та контролю за здійсненням митних операцій. Разом з тим, основними важелями управління ризиками під час поставки товарів є форми митного контролю. Кінцевою метою управління ризиками є вибір мінімальної, однак достатньої кількості форм митного контролю. Результатом здійснення вибраної форми митного контролю є підтвердження (виявлення порушень) або спростування (відсутність порушень) потенційного ризику.

При цьому в подальшому це виступає вхідною інформацією для системи аналізу та управління ризиками, що забезпечує адаптацію в часі системи аналізу та управління ризиками. Впровадження СУР потребує тісної інформаційної співпраці митних адміністрацій країн відправлення, призначення та транзиту товарів, що дасть змогу комплексно підходити до управління міжнародним ланцюгом поставок товарів, адже митні адміністрації як державні інституції мають статус, який уможливорює підвищення безпеки міжнародного ланцюга поставок товарів і сприяння соціально-економічному розвитку.

Застосування СУР надає низку переваг для всіх учасників процесу здійснення зовнішньоторговельної діяльності (ЗЕД): для митних адміністрацій відбувається економія ресурсів, оскільки, використання такої системи дає можливість зменшити кількість затратних форм митного контролю; суб'єкти ЗЕД економлять фінансові витрати, в яких є потреба при проходженні усіх процедур митного контролю; перевізник швидше вивільняє транспортний засіб.

Застосування автоматизованої системи аналізу та управління ризиками (АСАУР) як автоматизованої складової частини СУР дає змогу здійснювати автоматизований відбір митних декларацій або переміщень товарів, транспортних засобів, осіб через державний кордон, за якими необхідно посилити митний контроль, визначати перелік митних формальностей та фіксувати інформацію, внесену посадовими особами митниць за результатами проведених митних формальностей.

Основоположні принципи застосування СУР для визначення форм та обсягів митного контролю закріплено в Митному кодексі України. Цілями застосування СУР є:

- запобігання, прогнозування і виявлення порушень законодавства України з питань митної справи;
- у підвищенні ефективності здійснення митного контролю;
- забезпечення захисту національної безпеки, життя і здоров'я людей, тварин, рослин, довкілля, інтересів споживачів;
- прискорення митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України.

До об'єктів аналізу ризику належать [1]:

- характеристики товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України;
- характер зовнішньоекономічної операції;
- характеристика суб'єктів, що беруть участь у ЗЕД.

Система управління ризиками охоплює ключові області ризиків, включаючи такі напрямки як: контроль правильності визначення митної вартості, класифікації та походження товарів, достовірності декларування, застосування заходів нетарифного регулювання тощо. Область ризику – згруповані об'єкти аналізу ризику, щодо яких існує потреба у застосуванні окремих форм митного контролю або їх сукупності. Ключові області митних ризиків та ймовірність їх проявлення наведені у таблиці 1 [2].

Таблиця 1 – Ключові області митних ризиків

Область митних ризиків	Ймовірність проявлення, %
Достовірність декларування товарів	62
Розрахунок митної вартості товарів	14
Правильність класифікації товарів згідно УКТ ЗЕД	9
Правильність нарахування мита та застосування податкових пільг	3
Державний контроль та нагляд	4
Інші області ризиків (переміщення наркотичних, психотропних речовин та прекурсорів, ліцензування та квотування, переміщення об'єктів, що є правами інтелектуальної власності тощо)	8

Згідно даних, наведених у таблиці 1, достовірність декларування товарів визначаються, високою ймовірністю їх проявлення і включають безпосередньо або опосередковано розрахунок митної вартості товарів, правильність класифікації товарів згідно УКТ ЗЕД, нарахування мита та застосування податкових пільг, визначення країни походження товару тощо. При цьому, ймовірність проявлення достовірність декларування товарів становить 62 %.

На тактичному рівні управління ризиками митні органи за результатами аналізу, виявлення та оцінки ризиків розробляють профілі ризику. Профіль ризику – опис будь-якого набору ризиків, у тому числі визначених комбінацій індикаторів ризику, що є результатом збору, аналізу та систематизації інформації. Профіль ризику вважається одним із інструментів управління ризиками, в якому описуються індикатори ризику і алгоритм автоматизованого відбору, а також заходи з виявлення і мінімізації ризику (форми контролю та його обсяги) [3]. Індикатори ризику – критерії із заданими наперед параметрами, використання яких дає можливість здійснювати вибір об'єкта контролю, що становить ризик.

На першому етапі по кожному профілю визначається ступінь ризику (результат його кількісної оцінки). Ступінь ризику залежить від комбінації індикаторів, які спрацювали, та їх значень. Індикатори ризику (їх комбінації та значення, що закладаються у конкретний профіль ризику для забезпечення його селективності), як один із інструментів управління ризиками відіграють ключову роль при визначенні ступеня ризику.

На другому етапі за результатами автоматизованого аналізу та оцінки ризиків формується перелік митних формальностей, який містить інструкції щодо застосування форм та обсягів митного контролю. Сформований за

допомогою АСАУР перелік митних формальностей може бути доповнений або скоректований за рішенням митниці на основі використання інших (окрім електронних профілів ризику) інструментів управління ризиками,

Такий підхід покликаний забезпечити більш точне націлювання за ризиками – як на підставі результатів застосування АСАУР, так і на підставі додаткового аналізу та оцінки ризиків безпосередньо посадовими особами митних органів. Перелік індикаторів ризику, що можуть використовуватись посадовими особами митних органів для обрання форм та обсягів митного контролю на підставі результатів застосування СУР, містить біля 120 індикаторів ризику, які згруповано за чотирма ключовими областями, а саме:

- товаросупровідні / товаротранспортні документи, митна декларація;
- характеристики компаній, які приймають участь у ЗЕД;
- характеристики товарів;
- характеристики зовнішньоекономічної операції.

Як показує світова практика, підвищення ефективності функціонування системи управління ризиками в митній справі можливо за рахунок впровадження сучасних систем управління, які базуються на застосуванні системи управління якістю згідно з вимогами міжнародних стандартів ДСТУ ISO 9000:2015 «Система управління якістю. Основні положення та словник термінів» та ISO 9001:2015 «Система управління якістю. Вимоги», які запроваджені в Україні в якості національних. Ризик-орієнтоване мислення дає змогу визначати чинники, які можуть спричиняти відхилення її процесів та її системи управління якістю від запланованих результатів, щоб встановлювати запобіжні заходи контролю для мінімізації негативних впливів і максимального використання можливостей, по мірі їх виникнення. Ризик-орієнтоване мислення є суттєво важливим для досягнення результативної та ефективної системи управління ризиками та базується на вимогах стандарту ДСТУ ISO 9001:2015.

Застосування цих вимог передбачає виконання запобіжних дій для усунення потенційних невідповідностей, аналізування будь-яких невідповідностей, що виникають, і вжиття заходів для запобігання їх повторному виникненню, які є відповідними до наслідків невідповідності. При цьому, митні органи повинні планувати та виконувати дії щодо розглядання ризиків і можливостей. Розглядання як ризиків, так і можливостей становить основу для підвищення результативності системи управління ризиками, досягання поліпшених результатів і запобігання негативним впливам.

Список використаних інформаційних джерел

1. Митний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13 березня 2012 р. № 4495–VI // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-15>. – Назва з екрану.
2. Управління ризиками в митній справі: зарубіжний досвід та вітчизняна практика : монографія / І. Г. Бережнюк [та ін.] ; за заг. ред. І. Г. Бережнюка. – Хмельницький. : Мельник А. А., 2014. – 288 с.

3. Порядок здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 31.07.2015 р. № 684–VI // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу: <https://bit.ly/2w8VBF2>. – Назва з екрану.

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 5
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ІЗ ПІДПРИЄМНИЦТВА, ТОРГІВЛІ ТА БІРЖОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ

PROFESSIONAL COMPETENCE FORMATION IN
ENTREPRENEURSHIP AND TRADE SPECIALISTS' TRAINING

Gouri Gupta,
student

Institute for Excellence in Higher Education, India, Bhopal

«If you're trying to create a company, it's like baking a cake. You have to have all the ingredients in the right proportion.» – Elon Musk

From the moment you make the decision to set up a business, you're in the «business lifecycle». This will see your journey from idea to startup, and if successful, through to the growth and maturity phases. It's fair to say that business is never not challenging. You will have to be flexible in your thinking and adapt your strategy as you move along. Indeed, different approaches are required for market penetration versus, for example, what may be required to achieve growth or retain market share.

According to the recent Startup Genome Report, an estimated 90% of those startups that fail do so primarily due to self-destruction. It was their founders' own bad choices or lack of preparedness rather than so-called «bad luck» or market conditions that were out of their control. Understanding your position in the business just might help you stay a bit ahead of the game here and defy the odds, as you anticipate the potential challenges and obstacles that are upon you or are on the way depending on what phase you are in or about to transition to.

It is important to have a plan, develop the organization and change as per the needs of the company as well as the customers. It will take hard work, dedication, money, some sleepless nights, and even some failure before you succeed.

Change is a constant, a thread woven into the fabric of our personal and professional lives. Change occurs within our world and beyond in national and international events, in the physical environment, in the way organizations are structured and conduct their business, in political and socioeconomic problems and solutions, and in societal norms and values. Thus, change may sometimes appear to occur frequently and randomly. We are slowly becoming aware of how connected we are to one another and to our world. Organizations must also be cognizant of their holistic nature and of the ways their members affect one another.

The following are the various steps to become a successful entrepreneur.

Stage 1 (Seed and Development). This is the very beginning of the business lifecycle, before your startup is even officially in existence. You've got your business idea and you are ready to take the plunge. But first you must assess just how viable your startup is likely to be.

At this stage, you should garner advice and opinion as to the potential of your business idea from as many sources as possible: friends, family, colleagues, business associates, or any industry specialists you may have access to. Ultimately the success of your business will come down to many factors— including your own abilities, the readiness of the market you wish to enter and, of course, the financial foundation in place (how are you going to finance your launch?).

In some ways, this is the soul-searching phase. It's where you take a step back and consider the feasibility of your business idea, and also ask yourself if you have what it takes to make it a success.

Stage 2 (Startup). Once you have thoroughly canvassed and tested your business idea and are satisfied that it is ready to go, it's time to make it official and launch your startup. Many believe this is the riskiest stage of the entire lifecycle. In fact, it is believed that mistakes made at this stage impact the company years down the line, and are the primary reason why 25% of startups do not reach their fifth birthday.

Adaptability is key here, and much of your time in this stage will be spent tweaking your products or services based on the initial feedback of your first customers. It can even get to the point where you are making so many changes to your offering that you start to feel a bit of confusion. That's just noise, and the main advice here is to power through the blurriness, because extreme iterations upfront will naturally seem confusing. Rest assured the clarity will once again come.

Stage 3 (Growth And Establishment). If you're at this stage, your business should now be generating a consistent source of income and regularly taking on new customers. Cash flow should start to improve as recurring revenues help to cover ongoing expenses, and you should be looking forward to seeing your profits improve slowly and steadily.

The biggest challenge for entrepreneurs in this stage is dividing time between a whole new range of demands requiring your attention— managing increasing levels of revenue, attending to customers, dealing with the competition, accommodating an expanding workforce, etc.

Hiring smart people with complementary skillsets is necessary to make the most of your company's potential during this phase, and so any good founder will be spending a lot of time directly involved in the recruitment process.

It is essential that you start to come into your role as head of the company in this stage. While you'll still be on the front lines often enough, you need to be aware of how your expanding and highly qualified team is going to be taking over a great deal of the responsibilities that were previously tightly under your control. It is your

job now to start establishing real order and cohesion as you mobilize the teams according to clearly defined and communicated goals.

Stage 4 (Expansion). At this stage you might feel there is almost a routine-like feel to running your business. Staff is in place to handle the areas that you no longer have the time to manage (nor should you be managing), and your business has now firmly established its presence within the industry. Here you might start to think about capitalizing on this certain level of stability by broadening your horizons with expanded offerings and entry into new geographies.

Businesses in this stage often see rapid growth in both revenue and cash flow as the blueprint has now been established, but be warned about getting too comfortable. In business, if you are not moving forward you are moving backwards, and without a constant, almost nervous itch or desire to expand, complacency can set in, and you might get caught off guard.

There are, of course, two sides to this coin, with the other involving a risk of expanding too carelessly. While there is no crystal ball and it is very hard to get an idea of what will be the results of your undertakings, you can give yourself the best possible chance of continued success through careful planning. Look at your resources, be realistic about the effort and cost and potential returns, and always keep an expert eye on how expansion might impact the current quality of service you provide your existing customers.

Remember, while having a successful business model behind you is undoubtedly an advantage, it is not a guarantee that it will work elsewhere within other markets, or that new offering will result in the same success. The business graveyard is littered with organizations that took on too much and failed. Your task is indeed to take on new challenges as you look to constantly expand, but measure your risk and do your best to secure the company for all eventualities.

Stage 5 (Maturity And Possible Exit). Having navigated the expansion stage of the business lifecycle successfully, your company should now be seeing stable profits year-on-year. While some companies continue to grow the top line at a decent pace, others struggle to enjoy those same high growth rates.

It could be said that entrepreneurs here are faced with two choices: push for further expansion, or exit the business. If you decide to expand further, you will need to ask yourself the same questions you did at the expansion stage: Can the business sustain further growth? Are there enough opportunities out there for expansion? Is your business financially stable enough to cover an unsuccessful attempt at expansion?

And, perhaps most importantly, are you the type of leader who is up for the task of further expansion at this stage? In fact, many companies change leadership here, bringing in a seasoned CEO who is fit to navigate the new challenges. Many at this stage also look to move on through a sale. This could be a partial or full sale, and of course depending on the company type (for example, public or private), the negotiation may be a whole new journey in itself.

When a startup begins to mature, the need for a more formal business model brings a new set of challenges--from personnel to policies to customer service. To grow a business, entrepreneurs must know how to lead and manage change. A fundamental reason that organizations undergo change is to survive and grow; hence managing change becomes a priority for all founders and entrepreneurs. Key to survival is adaptability, or the ability to effectively and efficiently change business models, business processes, and technologies in response to disruptive innovations and competitive threats in a rapidly evolving environment. Entrepreneurs must then be armed with the right knowledge to ensure successful execution of change tactics as they seek to adapt their growth strategies in response to competitive, economic and technological pressures.

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ ЕКСПЕРТА-БУХГАЛТЕРА

Р. П. Андрушко,

доцент кафедри обліку та оподаткування, канд. екон. наук, доц.

З. П. Мирончук,

доцент кафедри обліку та оподаткування, канд. екон. наук, доц.
Львівський національний аграрний університет, Україна, м. Львів

Комплексний підхід до досліджень теоретичної сутності професії судового експерта та природи експертних досліджень обумовлений сучасними вимогами. Збільшення кількості нових видів судових експертиз, впровадження в експертну практику технічних новацій вимагає постійної уваги до розвитку професійного рівня судових експертів.

Основним документом, що регулює проведення судово-економічних експертиз є Закон України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 № 4038-ХІІ (зі змінами) [3]. Відповідно до змін, які були внесені від 03.10.2017 р. у статтю 1, судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду.

Судово-експертну діяльність здійснюють державні спеціалізовані установи, а також судові експерти, які не є працівниками зазначених установ, та інші фахівці (експерти) з відповідних галузей знань у порядку та на умовах, визначених Законом.

Призначення судових експертиз та експертних досліджень судовим експертам державних спеціалізованих науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України (далі – експертні установи) та атестованим судовим експертам, які не є працівниками державних спеціалізованих установ (далі – експерти), їх обов'язки, права та відповідальність, організація проведення експертиз та оформлення їх результатів здійснюються у порядку, визначеному Кримінальним

процесуальним, Цивільним процесуальним, Господарським процесуальним кодексами України, Кодексом України про адміністративні правопорушення, Кодексом адміністративного судочинства України, Митним кодексом України, Законами України "Про судову експертизу", "Про виконавче провадження", іншими нормативно-правовими актами з питань судово-експертної діяльності та Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень [1].

Можна визначити три категорії судових експертів:

- співробітники державної судово-експертної установи, що проводять експертизи в порядку виконання посадових обов'язків;
- фізичні особи або співробітники суб'єктів господарювання - експерти, які рішенням ЦЕКК отримали кваліфікацію судового експерта з певних спеціальностей;
- будь-яка особа, що володіє необхідними знаннями для дачі висновку з досліджуваних питань, яка не має кваліфікації судового експерта, але викликана слідчим, суддею для виконання окремих завдань і попереджається ним про кримінальну відповідальність за надання завідомо неправдивого висновку [1].

Економічна експертиза поділяється на такі підвиди: бухгалтерського та податкового обліку; фінансово-господарської діяльності; фінансово-кредитних операцій [5]. Судовий експерт-бухгалтер – це особа, що володіє необхідними знаннями в галузі економічних наук (бухгалтерського обліку, оподаткування, фінансів і кредиту, аналізу та ін.), пройшла спеціальну підготовку для отримання знань з процесуальних питань та отримала кваліфікацію судового експерта-бухгалтера за відповідними експертними спеціальностями [2].

В умовах сьогодення компетенція експерта-бухгалтера, як суб'єкта судово-економічної експертизи, не обмежується знанням бухгалтерського обліку, фінансів та оподаткування. Тут повинні бути й істотні знання в області права, аудиту, МСБО. Також до експерта-бухгалтера пред'являються такі вимоги, як стаж роботи, наявність вищої освіти (не менше спеціаліста), а також знання своєї справи. На наш погляд, експерт-бухгалтер повинен володіти знаннями з різних галузей та наук (рис. 1).

Відтак, доцільно вдосконалити програми сертифікації експерта-бухгалтера, що враховують галузеву специфіку побудови обліку та оподаткування, зокрема для сільськогосподарського виробництва призначена міжнародна програма САРА.

Потрібно виділити також ще один не менш важливий момент – це існує велика необхідність у науковому забезпеченні процесу створення інноваційних форм і напрямів у проведенні експертного економічного дослідження.

Незаперечним є той факт, що бухгалтерський облік за якістю програмних продуктів значно перевершує в цьому сенсі судово-бухгалтерську експертизу.

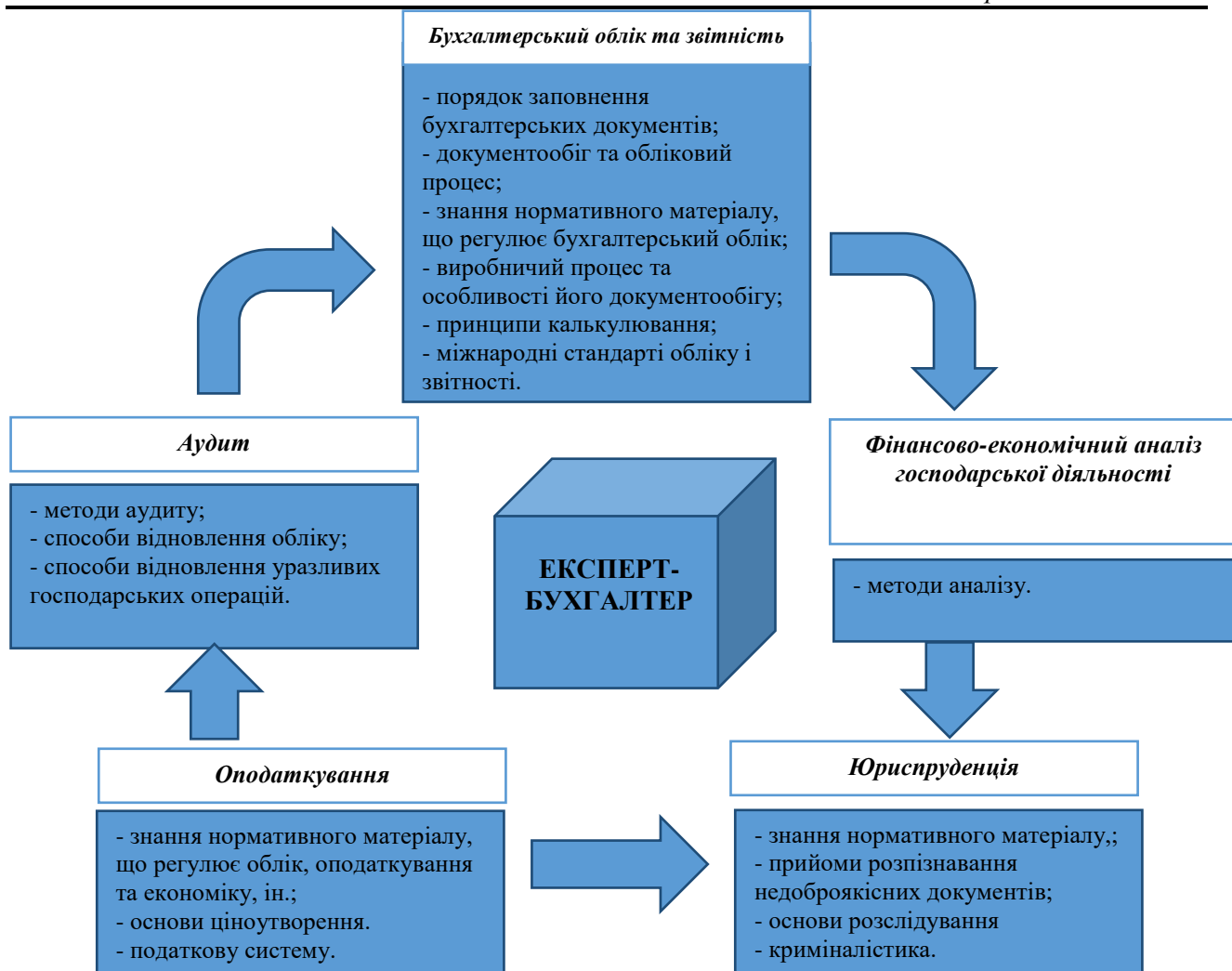

Рисунок 1 – Загальна схема знань, умінь і навичок експерта-бухгалтера

У цьому випадку комп'ютеризація у проведенні судово-бухгалтерської експертизи забезпечить збереження цілісності перевірки за умови децентралізованої обробки отриманої інформації, своєчасне та повне задоволення інформаційних потреб експерта-бухгалтера при одночасному скороченні часу його роботи. Це дасть можливість отримувати вихідну інформації в будь-яких конфігураціях, корегувань у методиці розрахунків і формах відтворення кінцевого результату.

Назріла потреба створити комплекс програм і методик проведення, аналізу та узагальнення результатів судово-економічного дослідження із застосуванням комп'ютерних технологій.

Отже, доцільно вдосконалювати організацію кадрового забезпечення експертизи, підвищувати рівень кваліфікації експертів-бухгалтерів.

Список використаних інформаційних джерел

1. Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань

підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень {Із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства юстиції № 1350/5 від 27.07.2015р.}.

2. Панченко І.А. Організація судово-бухгалтерської експертизи: теоретико-практичні аспекти: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09 / І.А. Панченко; Держ. акад. статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. К., 2007. 21 с.

3. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. No 4038-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.zakon.rada.gov.ua>.

4. Сторожук Н. Судово-бухгалтерська експертиза: критичний огляд нормативно-правового регулювання, методології та організації. Бухгалтерський облік і аудит : Науково-практичний журнал. 2009. №6. С. 43-49.

5. Судова бухгалтерська експертиза : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за редакцією д.е.н. М.Д. Корінька. – К. : ТОВ «Типографія «Клякса», 2012. 432 с.

ВИМОГИ РИНКУ ПРАЦІ ДО АГЕНТІВ З МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ

Г. О. Бірта,

зав. кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи,
д-р с.-г. наук, проф.

О. В. Кириченко,

доцент кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної
справи, канд. техн. наук

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі», Україна, м. Полтава

Професійна підготовка фахівців для ринку митних послуг в умовах глобалізації світової торгівлі є досить актуальною та має першочергове значення для митного обслуговування зовнішньоекономічної діяльності [1]. Останні нововведення Нової митниці спонукають до певних змін у формуванні молодих фахівців.

За результатами опитування роботодавців агенти з митного оформлення повинні вирішувати такі завдання [2]:

- підготовка та опрацювання імпоротної та експортної документації відповідно до митних правил, законів чи процедур;
- розмитнення товарів;
- сплата або організації сплати податків та зборів;
- розрахунок заборгованості за митними платежами;
- запити або складання необхідної документації;
- класифікація товарів за системою тарифного кодування;

- постійне слідкування за змінами законів та правил імпорту чи експорту, ознайомлення з поточною інформацією, відвідування зустрічей або конференцій, або спілкування з колегами;

- консультації клієнтів щодо імпортних та експортних обмежень, тарифних систем, страхових вимог, квот чи інших питань, пов'язаних з митними питаннями.

Для забезпечення виконання перелічених завдань фахівці повинні володіти певними знаннями щодо:

- принципів і методів переміщення людей або вантажів повітряним, залізничним, морським або автомобільним транспортом, включаючи відносні витрати та переваги;

- структури та змісту української та англійської мов, включаючи значення та написання слів, правила складання тексту та граматику;

- адміністративних та ділових процедур та систем, таких як обробка текстів, управління файлами та записами, стенографія та транскрипція, розробка форм та інші офісні процедури та термінологія;

- законів, кодексів, судових процедур, прецедентів, урядових постанов, виконавчих розпоряджень тощо;

- принципів та процесів надання клієнтам професійних та особистих послуг. Це включає оцінку потреб клієнтів, відповідність стандартам якості послуг та оцінку задоволеності клієнтів;

- електронного та комп'ютерного обладнання, програмного забезпечення, включаючи програми та програмування;

- принципів бізнесу та управління, що стосуються стратегічного планування, розподілу ресурсів, моделювання людських ресурсів, техніки лідерства, методів виробництва та координації людей та ресурсів;

- принципів та методів опису особливостей сухопутних, морських та повітряних мас, включаючи їх фізичні характеристики, розташування, взаємозв'язки та поширення життя рослин, тварин та людини;

- арифметики, алгебри, геометрії, обчислення, статистики та їх застосування;

- економічних та бухгалтерських принципів та практики, фінансових ринків, банківської справи та аналіз та звітність фінансових даних.

Топ 10 необхідних навичок для агентів з митного оформлення, що мають бути сформовані під час навчання:

- активне слухання;

- розуміння письмових речень та абзаців у документах, що стосуються роботи;

- комплексне розв'язання проблем;

- критичне мислення;

- ефективне спілкування в усній та письмовій формі;

- активне навчання;

- прийняття рішень, враховуючи відносні витрати та вигоди від потенційних дій;
- оцінка ефективності себе, інших осіб чи організацій для вдосконалення чи вжиття коригувальних заходів;
- орієнтація на обслуговування населення [3].

Також не менш важливими є здібності до дедуктивної аргументації; письмового та усного розуміння; усного та письмового вираження; чіткість мовлення; упорядкування інформації; можливість генерувати або використовувати різні набори правил для комбінування або групування речей різними способами (гнучкість); розпізнавання мовлення.

Список використаних інформаційних джерел

1. Мороз С.Е. Товарознавці-експерти на ринку митних послуг: інновації професійної підготовки. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/4030/1.pdf>. (Дата звернення: 25.03.2020).
2. Details Report for: 13-1199.03 – Customs Brokers. URL: <https://www.onetonline.org/link/details/13-1199.03>. (Дата звернення: 25.03.2020).
3. Customs Broker Career. URL: <https://www.mymajors.com/career/customs-brokers/skills/>. (Дата звернення: 25.03.2020).

ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОБЛЕМА ЛЮДСЬКОГО ЧИННИКА В ПРОЦЕСІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В. І. Вербицька,

доцент кафедри обліку, оподаткування та міжнародних економічних відносин, канд. екон. наук, доц.
Харківський національний автомобільно-дорожній університет,
Україна, м. Харків

Як відомо, компетенцією є здатність і готовність особистості до тієї чи іншої діяльності. Компетенції фахівців є інтегративною якістю, що дозволяє освоювати і застосовувати міждисциплінарні знання і вміння в професійній діяльності. Професійні компетенції відображають професійні особливості діяльності фахівця, структуруються на підгрупи, що відповідають основним видам діяльності фахівця (проектно-конструкторські, випробувально-технологічні, експлуатаційно-впроваджувальні і ін.).

Професійна компетентність – результат підготовки студентів певної спеціальності, виражений в рівні освоєння відповідних універсальних і професійних компетенцій, інтегральна характеристика особистості випускника-фахівця.

Таким чином, компетентнісна модель випускника – цільова функція напряму підготовки студентів з конкретної спеціальності, що являє собою систему універсальних і професійних компетенцій, які підлягають освоєнню для досягнення професійної компетентності [1].

Особливості постіндустріального суспільства, тенденції зміни соціально-економічного середовища вимагають адаптації людини до часто мінливих умов (у виробництві - до нових технологій), звідси впливає і значимість наступних ключових компетенцій: вміння орієнтуватися на ринку праці, готовність пов'язувати свою кар'єру з продовженням освіти, готовність змінювати профіль діяльності в залежності від зміни в стратегії розвитку підприємства, в технологіях і т.п., вміння самостійно працювати з інформацією, вміння приймати рішення.

Останніми роками все гостріше постає проблема автоматизації управління підприємством і побудови корпоративних інформаційних систем. Успішне впровадження інформаційної системи приводить до позитивних змін у діяльності підприємства й появи для нього нових конкурентних можливостей, таких, як [2]:

- можливість обліку складності і різноманітності продукції та послуг в плануванні і фінансовому аналізі;
- підтримка нарощування капіталу та розвитку трудових ресурсів;
- можливість адекватно оцінити масштаби і складність ринків та оперативно реагувати на зміни умов ринку;
- здатність своєчасно реагувати на зміну законодавства.

Не дивлячись на очевидну необхідність і актуальність впровадження інформаційних систем на підприємствах, існує ряд обмежень, які, перш за все, пов'язані з людським чинником і накладаються корпоративною культурою, мотивацією персоналу до змін, особливостями ринку праці та трудовим законодавством. Всі перераховані чинники відносяться також не в останню чергу і до професійних компетентностей, необхідних майбутнім фахівцям з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

Розглянемо практичні аспекти основних кадрових і організаційних проблем, з якими доводиться мати справу керівникам підприємств при автоматизації задач підприємства.

В першу чергу це стосується труднощів, що виникають через відсутність необхідної компетентності співробітників [3]. Навчання в процесі впровадження інформаційної системи повинно йти двома напрямками: навчати кінцевих користувачів і навчати технічний персонал. Внаслідок браку спеціальних знань та нерозуміння принципів роботи програми виникають помилки і збої в роботі. У власників та керівництва підприємства виникає додаткова проблема у вигляді витрат на оплату консалтингу, здатного вирішити весь комплекс проблем, що негайно призводить до збільшення витрат. Уникнути таких ситуацій можливо лише при наявності на підприємстві не

тільки кваліфікованих, а й компетентних робітників та службовців, здатних не тільки якісно виконувати свої професійні справи, а й уміти швидко перенавчитись та освоїти навички роботи з інноваційними технологіями.

Заслугує певної уваги і необхідність тимчасового збільшення навантаження на працівників під час впровадження технологічної інформаційної системи. Справа в тому, що існують такі деякі специфічні етапи запроваджуваного проекту, які не можуть здійснюватись без залучення в означений термін значної кількості робітників підприємства, що, звісно, підвищує тяжкість та напруженість роботи працівників. Крім того, поряд із здійсненням обов'язкових професійних дій, працівникам слід займатись ще й навчанням та освоєнням нових інформаційних технологій, без яких сам процес впровадження буде неефективним та недоцільним. Такі обставини здатні значною мірою сприяти затягуванню не тільки окремих етапів проекту, але й усього проекту взагалі.

Вищеназвані об'єктивні проблеми посилюються, коли виникає опір співробітників підприємства. Він може бути викликаний побоюванням втратити роботу або втратити свою незамінність, а так само боязню збільшення відповідальності за свої дії. Негативне відношення персоналу компанії гальмує проект і знижує його ефективність. Більш того, неконструктивний підхід до впровадження, швидше за все, відобразиться й на вартості консалтингу.

Основними способами вирішення подібних проблем є наступні заходи:

- вибір однієї із стандартних АСУ, пропонованих ринком, і розміщення служби впровадження й підтримки в сторонній організації;
- строге ведення програмістами і адміністраторами документації за розробленими системами, побудованими мережами, проведеними роботами;
- регулярний аудит стану інформаційної системи в компанії;
- організація часткової взаємозамінюваності співробітників інформаційно-комп'ютерного відділу; організація договірних відносин із співробітниками при проходженні навчання за рахунок компанії;
- відстежування мотиваційної атмосфери серед співробітників (введення бонусної системи, організація професійного навчання, поліпшення умов праці) [2].

Необхідно підкреслити, що процес впровадження інформаційних систем, який сам по собі є достатньо важливим та складним проектом для будь-якого підприємства, при оцінці ризиків, об'ємів інвестицій, підготовці бізнес-плану в момент ухвалення управлінських рішень вимагає постійного обліку кадрового аспекту. Людей потрібно готувати до змін, з якими пов'язане глобальне впровадження, мотивувати їх віддачу і прийняття нових форм контролю: адже скільки б коштів на було вкладено в автоматизацію, вона не досягне мети, якщо буде відторгнута персоналом.

Формування професійної компетентності майбутнього фахівця, теперішнього студента в умовах інформатизації всіх соціально-економічних

сфер сучасного суспільства неможливе без вдосконалення системи професійної освіти за допомогою інформаційних і комунікаційних технологій, які сьогодні набувають особливу гуманістичну значущість, відкриваючи для кожної особистості унікальні можливості самореалізації і комфортного світовідчуття.

Однак сьогодні в викладанні більшості навчальних дисциплін вузів, як і раніше, переважають традиційні методи організації навчального процесу, непорушними є зміст і методика проведення практичних занять. Інструментальні системи, призначені для вирішення прикладних завдань без складання обчислювальних програм, практично не використовуються. Повільно освоюється мережевий ресурс, що перешкоджає досягненню безперервності і відкритості освіти для максимального розвитку особистості кожного члена суспільства.

В умовах збереження тенденції до скорочення аудиторного часу, який виділяється навчальними планами на освоєння освітньої програми підготовки фахівців, подальша опора на традиційний зміст і методи викладання неминуче буде призводити до системної кризи в якості підготовки студентів, яке визначається рівнем професійної компетентності випускника технічного вузу.

Зазначені положення відображають протиріччя між соціально-економічними потребами сучасного суспільства у фахівцях нового типу, здатних до адаптації, інноваційної поведінки і застосування новітніх технологій у всіх сферах науки, економіки, виробництва і станом існуючої системи вищої професійної освіти [4].

Протиріччя між прискореним оновленням знань, розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, актуалізацією наукоємних та інноваційних технологій освіти і недостатньою швидкістю їх впровадження в освітню практику установ вищої професійної освіти зумовили актуальність на науково-методичному рівні наукової проблеми дослідження, яка полягає в побудові методичної системи формування професійної компетентності студентів вищих навчальних закладів умовах широкого використання інформаційно-комунікаційних технологій [5].

Автор згоден з Матвеевою Т.А. та вважає, що основними принципами формування професійної компетентності фахівця взагалі, як і фахівця з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності з використанням інформаційно-комунікаційних технологій є:

- принцип інформаційної обумовленості – інформаційна та комунікаційна компетенції визначають інформаційну культуру фахівця, є необхідною умовою становлення як універсальних, так і професійних компетенцій;

- принцип інформаційної системності і цілісності – формування компетенцій за рахунок використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій набуває більшою мірою системний і цілісний характер;

- принцип змістовного насичення – інструментарій ІКТ дозволяє посилити змістовну сторону інформаційно-методичного забезпечення освітнього процесу;

- принцип оптимізації педагогічного впливу – використання ІКТ забезпечує учасників освітнього процесу своєчасною інформацією про недостатній рівень засвоєння конкретного навчального матеріалу і надає необхідні дидактичні ресурси для прицільного доведення навчальних досягнень студентів до необхідного рівня [6].

Список використаних інформаційних джерел

1. Спенсер Лайп М. Компетенции на работе: пер. с англ. / Лайп М. Спенсер, Сайн М. Спенсер,- М.: НИРО, 2015. 384 с.

2. Boisot M. Knowledge Assets: Securing Competitive Advantage in the Information Economy. Oxford: Oxford University Press, 1998.

3. Колер Ю. Обеспечение качества, аккредитация и признание квалификаций как контрольные механизмы Европейского пространства высшего образования. Высшее образование в Европе. 2018. № 3. С. 15.

4. Шадриков В.Д. Новая модель специалиста: инновационная подготовка и компетентностный подход. Высшее образование сегодня. 2004. № 8. С. 26-31.

5. Гришанова Н.А. Компетентностный подход в обучении взрослых: материалы к третьему заседанию методологического семинара 28 сентября 2004 г. М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. 16 с.

6. Матвеева Т.А. Формирование профессиональной компетентности студентов технического вуза в условиях информатизации образования : дисс. доктора педагогических наук: 13.00.08 – Теория и методика профессионального образования. Екатеринбург, 2008. 436 с.

ІННОВАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

К. Д. Виниченко,

студентка 4-го курсу архітектурного факультету

Н. В. Янченко,

доцент кафедри економіки, канд. екон. наук, доц.

Харківський національний університет будівництва та архітектури,

Україна, м. Харків

За сучасних умов орієнтації економіки України на підвищення конкурентоспроможності надзвичайно важливого значення набуває активізація інноваційної діяльності, оскільки без цього неможливим є здійснення прогресивних структурних зрушень у країні, суттєве оновлення реального сектора й загалом забезпечення сталого соціально-економічного розвитку держави. У наш час нововведення охоплюють усі сфери людської діяльності,

радикально впливають на процес господарювання, змінюють соціально-економічні відносини в суспільстві. Неперервні і постійні інновації стають необхідною та природною формою існування будь-якої фірми, забезпечують їй конкурентоспроможність і виживання на ринку. Характерною рисою сучасності є інтенсивне зростання інноваційної активності на міжнародному рівні: збільшуються державні витрати на науково-дослідні розробки, змінюються системи освіти і професійної підготовки спеціалістів, створюються нові наукоємні галузі виробництва, формуються національні інноваційні системи; осягаються процеси введення і поширення інновацій – як вони працюють і як змусити їх працювати краще. Отже, інноваційні процеси охоплюють усі зміни, що відбуваються на планеті внаслідок людської діяльності. Інновації – це інструмент впливу на соціально-економічний процес розвитку суспільства. Тому інноваціями необхідно управляти. Цей процес управління називається інноваційним менеджментом.

Управління інноваційним процесом – невід'ємна складова діяльності сучасного підприємства, що охоплює планування, організацію та стимулювання інноваційної діяльності, реалізацію інноваційних процесів, розрахованих на здобуття конкурентних переваг і зміцнення ринкових позицій підприємства.

Інноваційні завдання передбачають: зниження витрат; поліпшення якості продукції або послуг; виведення на ринок нового товару; формування нової стратегії збуту, яка сприяє підвищенню інтересу споживачів до нового товару тощо.

Багато авторів приділяють увагу інноваційному менеджменту як функціональній системі управління і розглядають його як один з різновидів функціонального менеджменту, безпосереднім об'єктом якого є інноваційні процеси в усіх сферах економіки.

Функціональний інноваційний менеджмент націлений, головним чином, на ефективне управління процесом розроблення, запровадження, виробництва та комерціалізації інновації, при цьому важливим моментом є синхронізація функціональних підсистем, удосконалення координуючих дій операційної системи виробництва, управління персоналом і здійснення контролю за інноваційним процесом.

Зміст поняття «інноваційний менеджмент» П. Н. Завлін розглядає в трьох аспектах: як науку та мистецтво управління інноваціями, як вид діяльності і як суб'єкт управління. Як наука і мистецтво управління інноваційний менеджмент базується на теоретичних положеннях загального менеджменту, серед яких визначальними є закони та закономірності динамічних систем, принципи, функції, форми й методи цілеспрямованої діяльності людей у процесі управління цими системами. Мистецтво як функціональний елемент інноваційного управління забезпечує повноцінне використання знань, ідей, досвіду, прийняття творчих рішень керівниками і спеціалістами, розвиток ініціативи всіх учасників інноваційної діяльності в організації.

Розвиток інноваційного менеджменту тісно пов'язаний з «розкріпаченням» особистості та зміною методів спілкування, при цьому творчий процес створення новацій стає предметом вільного морального й емоційного вибору особистості. Інноваційний менеджмент у загальному вигляді – це складний механізм дії керуючої системи, яка створює для інноваційного процесу та інноваційної діяльності сприятливі умови й можливості для розвитку і досягнення ефективного результату. Інноваційне управління створює умови як виживання, так і зростання господарських організацій, формування наукомістких галузей, що ведуть до корінних змін асортименту товарних ринків, зростання продуктивності праці, конкурентоспроможності підприємств, держави.

Аналіз структури сучасного промислового виробництва України свідчить, що воно поки що спрямоване на традиційний випуск напівфабрикатів, продукції сировинного призначення та забезпечення власних потреб в енергетичному споживанні. Проте необхідно зазначити, що на сучасному етапі інноваційний розвиток виробництва в Україні значною мірою забезпечується 58 спільними підприємствами, тобто співробітництвом з іноземними підприємствами та виробничими об'єднаннями.

Список використаних інформаційних джерел

1. Основы инновационного менеджмента: Теория и практика: Учеб. пособие / Под. ред. П. Н. Завлина и др. – М.: Экономика, 2000.
2. Економіка і організація інноваційної діяльності: Підручник / О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан та ін./ за ред. проф. О.І. Волкова, проф. М.П. Денисенка. – К.: ВД „Професіонал», 2004.
3. Управление инновациями. Модульная программа для менеджеров / В. Н. Гунин, В. П. Бараничев, В. А. Устинов, С. Ю. Ляпина. – М.: ИНФРА-М, 1999.
4. Сутність та зміст інноваційного менеджменту [Електронний ресурс] / - // Бібліотека економіста. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://library.if.ua/book/4/486.html>.

ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

О. О. Дорошенко,
викладач

Полтавський кооперативний коледж, Україна, м. Полтава

В українській педагогіці набула великої популярності концепція компетентності, в якій закладені основи формування ключових компетенцій людини, яка має необхідні знання, професіоналізм та високі моральні якості, спроможна адекватно діяти у відповідних ситуаціях, брати на себе

відповідальність за певну професійну діяльність. Ключові компетенції розуміються вченими як знання, уміння, навички, цінності, що становлять особистісні та суспільні аспекти життя.

Незаперечним залишається той факт, що компетентнісний підхід в сучасній українській освіті на сьогодні є дуже актуальним, оскільки передбачає особистісно-орієнтоване навчання, спрямоване на розвиток індивідуальності майбутнього фахівця, його самовизначення та соціалізацію.

У тлумачному словнику іншомовних слів поняття «компетентність» розглядається як здатність установити й реалізувати зв'язок між «знанням – умінням» і ситуацією.

За словами О. Савченко компетентність – це спеціально структурована сукупність знань, умінь, навичок, ставлень, певного досвіду, що набуваються у процесі навчання та особистого пізнавального і життєвого досвіду [4]. Дослідниця стверджує, що компетентна людина застосовує стратегії, найсприятливіші для виконання окреслених завдань.

Як загальновідомо, суспільна мета підприємницької діяльності – задовольняти широкий спектр потреб людей шляхом виробництва благ в процесі цілеспрямованої трансформації сукупності наявних обмежених ресурсів. Тому у цьому напрямі вища економічна та підприємницька освіта повинна досліджувати сутність підприємництва, основи його утворення та механізми функціонування, особливості реалізації підприємницьких здібностей молодих людей, розробляти науково обґрунтовані концепції, принципи та напрямки подальшого розвитку підприємництва в умовах інноваційної економіки [1].

Підприємництво, торгівля та біржова діяльність; економіка; облік і оподаткування; фінанси, банківська справа та страхування; маркетинг; менеджмент; публічне управління та адміністрування – це далеко не повний перелік спеціальностей, які сприяють формуванню економіко-управлінських компетенцій з розвитку існуючого або започаткування нового бізнесу.

Більшість закладів вищої освіти надає перевагу спеціальності «Менеджмент», що формує для ринку праці значну кількість менеджерів, здатних аналізувати та оптимізувати бізнес-процеси, здійснювати управління підприємствами. За спеціальностями «Економіка», «Фінанси», «Облік та оподаткування» вони готують фахівців, що надають спеціалізовані сервісні функції з управління певними видами ресурсів підприємства. Менша кількість навчальних закладів здійснює підготовку з «Підприємництва», «Публічного управління» та «Маркетингу» – спеціальностей, які формують компетентності з дослідження потреб суспільства, формування товарних ринків, заснування нових підприємств, переходу до нових моделей бізнесу, взаємодії з органами державної влади та місцевою громадою, поширення підприємницької культури з урахуванням національних та світових трендів розвитку суспільства тощо.

Необхідно сформувати в вищій освіті тенденції домінування бізнес-освіти серед видів економічної підготовки здобувачів освіти, усвідомлення ними явища «підприємництва» як суспільної потреби, а бізнес-знання повинно сприймати як самоцінність [2].

З цією метою в коледжах та університетах здійснюється підготовка фахівців (освітній рівень – бакалавр, магістр) за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». При цьому важливими складовими компонентами підготовки фахівця у сфері бізнес-освіти є загальноосвітня, правова, професійна, психолого-педагогічна, економічна підготовка, менеджмент-освіта і самоменеджмент.

Конкурентні переваги підготовки фахівців з підприємництва наступні:

- сучасні, креативні, унікальні освітні програми, інноваційний підхід до технологій навчання;
- знання, навички, компетентності випускників, засновані на розумінні ділового світу;
- розширений доступ до професійної мовної підготовки, міжнародна акредитація та співробітництво з провідними європейськими університетами, міжнародна мобільність студентів;
- безпосередній зв'язок з бізнесом і роботодавцями, зворотний зв'язок з випускниками як критерій оцінки якості програм навчання [3].

Зростання вимог до формування в майбутніх спеціалістів активного професійного, творчого ставлення до підприємницької діяльності продиктоване самим часом. Враховуючи це, у структурі економічної освіти, як загальної, так і підприємницької, необхідно передбачати змістовні елементи, спрямовані на формування світоглядно-професійних компетентностей майбутнього підприємця.

Бізнесмену потрібний особливий тип мислення, який не фіксував би факти, а володів так званою «аналітичністю», даючи логіко-математичну оцінку наслідкам прийнятих рішень. Підприємець повинен бути комунікабельним і швидко перелаштовуватись в процесі спілкування з такими групами людей: персоналом, клієнтами, споживачами, постачальниками, засновниками, управляючими, конкурентами.

Бізнес-освіта повинна базуватися на впровадженні інноваційних освітніх програм, орієнтуватися не стільки на засвоєння готових знань, а на формування нових soft skills.

Напрями підвищення якості підприємницької освіти полягають в наступному:

- впровадження в навчальний процес передового досвіду розвинутих країн у сфері підприємницької освіти;
- домінування практичних аспектів організації підприємницької справи при навчанні;

- перманентне застосування інноваційних технологій, методів навчання та інформаційних технологій;
- забезпечення якісного вивчення студентами іноземних мов;
- інтенсивне залучення провідних вітчизняних та зарубіжних фахівців до підприємницької освіти і успішних підприємців для теоретичного, практичного навчання студентів;
- впровадження коучинг-технологій освіти, підвищення мобільності студентів, сприяння їх зарубіжній практиці. [5].

Отже, в умовах сучасної економіки не можливо бути успішним в підприємницькій діяльності без опанування знаннями і вміннями, професійними компетентностями, необхідними для ведення бізнесу. Це є важливим завданням бізнес-освіти і запорукою підприємницького успіху випускників.

Список використаних інформаційних джерел

1. Алькема В. Г. Концептуальні засади підготовки фахівців для комплексного вирішення завдань євроінтеграції. Вчені записки Університету економіки та права «КРОК». 2009. Вип. 13 С. 122-178.
2. Лапіна Т. Формування економічного мислення у студентів-фахівців економічного профілю. Нова педагогічна думка. 2011. № 1. С. 55–58.
3. Тригубенко М. О. Бізнес-освіта як соціальний феномен сучасності та фактор підприємницького успіху. Культура народів Причорномор'я. 2011. № 205. С. 125-128.
4. Савченко О. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі. Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку. 2010. Випуск № 3. 2013. №4. С. 31–47.
5. Юлдашев О. Інноваційна освіта і наука в Україні. Персонал. 2013. №6. С. 98–109.

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФОНДОВОГО РИНКУ

В. Г. Молоткова,
студентка

Н. В. Янченко,
доцент кафедри економіки, канд. екон. наук, доц.
Харківський національний університет будівництва та архітектури,
Україна, м. Харків

Психологія – це найбільший двигун валютних курсів, більшою мірою, ніж що-небудь ще на ринку.

Процеси на валютному ринку, фокусуються на реальних рішеннях тисяча людей, які його складають: думаючими, що відчувають трейдерами та

інвесторами. Кожна угода, на якій ґрунтуються валютні курси, проводиться з метою спробувати задовольнити людські потреби. Оскільки ринок складається з мережі зацікавлених в цьому людей, ми можемо зрозуміти ринок тільки вивчаючи психологію, задіяну у прийнятті рішень про покупку і продаж.

На сучасному валютному ринку курси визначають рішення. Саме динаміка людських рішень формує ядро ринку.

Свідомо чи несвідомо учасники ринку постійно приймають рішення в різних видах. Це може бути форма вибору з альтернативних варіантів, де корпорація хеджує свій ризик на валютному ринку або не робить ніяких дій. Також розглядаються оцінки, де стратеги оцінюють перспективну вартість валюти, і побудова обмежених ресурсів в альтернативу. Прикладом останнього є приватні трейдери, які намагаються перетворити обмежену інформацію, гроші, а також час в оптимальні інвестиційні рішення.

Будь-якому трейдеру, який робить валютно-обмінні операції на міжбанківському валютному ринку, властивий свій стиль поведінки в ході прийняття оперативних торгових рішень. Деякі більше прислухаються до інтуїції, тоді як інші твердо дотримуються конкретного аналізу. Багато трейдерів уникають ризику, але є імпульсивні особистості, спрагли його. Кожен стиль має свої переваги і обмеження. Існує, принаймні, три основні стилі прийняття рішення: Орієнтований на дані, Інтуїтивний та Імпульсивний.

Орієнтований на дані або прагматичний трейдер схильний зосереджуватися на конкретних фактах. Такий стиль воліє проводити великі тестування своїх ідей, ілюструючи дане прийняте рішення. Однак також вважає за краще придумувати те, чого не існує в торгівлі. Знання завжди схильне помилятися, а ринки лише повторюються в своєму русі. З якою точністю не були б проаналізовані вихідні дані, результатом буде не точний результат очікуваної події, а тільки його ймовірність, обчислена з тим або іншим ступенем точності.

Інтуїтивний трейдер – протилежність орієнтованого на дані. Даний стиль ґрунтується більш на здогадах і відчуттях. Є також відмінність між інтуїтивним трейдером, що розвинув такий стиль з плином часу, і інтуїтивним від природи. Те, як позиціонують себе багато трейдерів, доводить, що в ідеалі, вони повинні, отримавши великий досвід, прийти до такого стану, коли рішення приймаються на рівні інтуїції.

Нарешті, імпульсивний трейдер або азартний – найбільш небезпечний стиль. Дозволяє своїм рішенням несприятливо впливати на торгівлю. Часто приймають рішення без планів або серйозного попереднього аналізу ринку. Позиція відкривається під впливом імпульсу, емоційної реакції. Це пояснюється побоюваннями трейдерів щодо втрати чудової можливості, пропонованої ринком. Замість того, щоб розглянути інформацію логічно і аналітично, вона повністю ігнорується. Імпульсивні трейдери можуть показувати величезний прибуток, а відразу за нею гігантські збитки.

Невдалі угоди і невеликі збитки – неминуча частина бізнесу. Завдяки невдачам трейдери ростуть в майстерності. Збиткові угоди важливо ретельно аналізувати в торговому журналі, щоб більше не повторювати подібних помилок. Однак замість цього багато трейдерів стають надмірно емоційні, проявляються спалаху люті і страх перед наступними угодами. Також спостерігається сприйнятливості до стадності, яка призводить до того, що учасники ринку орієнтують свою власну поведінку, виходячи зі сприятливості до норм групи.

Однією з важливих причин стадності серед учасників валютного ринку є їх невпевненість в часто мінливих і розпливчастих умовах ухвалення рішень. У подібній ситуації стадність висловлює собою пошук будь-якого виду правила. Отже, великі гравці на ринку мають особливу можливість скористатися цією непевністю інших.

Також існує інше пояснення стадності на валютному ринку: страх і очікувані втрати учасників, в разі, якщо вони ухвалють неправильне рішення. Обидва цих неприємних почуття посилюються, коли їх доводиться переживати поодиноці.

Проте, один такий трейдер може цінуватися більше інших тоді, коли у нього спостерігається індивідуальна несприйнятливості до стресу.

Практика фондового ринку показує, що, незважаючи на те, що реакції трейдерів на стрес індивідуальні, в будь-якому випадку при відчутті загрози психологічну рівновагу особистості порушується, кількість неправильних рішень наростає, стрес посилюється. Загрози, які породжені фондовим ринком і які відчувають трейдери, визначають феномен натовпу.

Ефективність роботи трейдера в значній мірі визначається двома взаємодоповнюючими психологічними характеристиками індивіда: умінням зберігати емоційну рівновагу при збитках і здатністю приймати рішення незалежно від думки інших людей.

Умовою ефективної роботи трейдера є його вміння усвідомлювати свої емоції, керувати ними, компенсувати небажані. Індивід, який має уявлення про психологічні характеристики та особливості своєї особистості, що володіє психологічними техніками, не тільки має більше шансів не потрапити в зону дискомфорту через психологічний стрес, але і в разі потрапляння в «зону дискомфорту» – швидше впоратися зі стресом.

Таким чином, психологічна грамотність трейдера при рівних умовах є вирішальним фактором успіху в реалізації стратегії.

Активна залученість в ринок і відчуття реального ризику торгівлі позиціями, що стоять на кону – це досвід, абсолютно відмінний від роздумів про валютні курси ззовні, відзначають трейдери. Психологія як раз пропонує розуміння процесів ринку, що виходить за рамки одних тільки пізнавальних аспектів, таким чином дозволяючи стабільно працювати та розвивати компетентність майбутніх фахівців фондового ринку.

Список використаних інформаційних джерел

1. Оберлехнер Т. Психология рынка Forex/ Т. Оберлехнер – Москва: Омега-Л, 2005. – 47-50с.
2. Стили принятия торговых решений валютными трейдерами: сайт. – URL: <http://bigideas.ru/articles/stili-prinyatiya-torgovyh-resheniy-valyutnymi-treyderami.php> (дата обращения: 1.04..2020). – Текст: электронный.

НАВЧАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВУ: ПОШУК ЕФЕКТИВНОГО БАЛАНСУ М'ЯКИХ І ЖОРСТКИХ НАВИЧОК

С. Мороз,

доцент кафедри підприємництва і права, канд. пед. наук, доц.

О. Калашник,

доцент кафедри підприємництва і права, канд. техн. наук, доц.

Полтавська державна аграрна академія, Україна, м. Полтава

Д. Каменова,

Ph. D, професор

Варненський університет менеджменту, Болгарія, м. Варна

Урізноманітнення й ускладнення видів підприємницької діяльності зумовлюють запит на новий тип підприємця і нові методики його підготовки. Науковий інтерес до проблеми фахової підготовки майбутніх підприємців викликаний важливим значенням підприємництва у розвитку економіки країн, фундаментальними змінами стратегічних цілей і змісту освіти на засадах «...компетентнісного підходу та особистісної орієнтації, світового досвіду та принципів сталого розвитку» [1].

Перехід вищої освіти до антропоцентричної, гуманістичної моделі, впровадження інноваційних методів навчання на основі компетентнісного підходу та інші прогресивні нововведення покликані покращити фахову підготовку молоді. Однак, як зазначають науковці [2, 3], приведення теоретичної підготовки майбутніх підприємців у відповідність до сучасних вимог ринку праці відбувається надзвичайно повільно, у тому числі через відсутність цілісної концепції формування підприємницьких компетенцій на всіх рівнях системи професійної освіти.

Вирішенню проблеми підвищення якості підготовки здобувачів вищої освіти до підприємницької діяльності, на наш погляд, може допомогти вивчення та впровадження у вітчизняну освітню практику світового досвіду. Наприклад, у Європейському Союзі програму, спрямовану на розвиток політики і практики навчання підприємництву започатковано ще у 2000 р., коли глави урядів ЄС ухвалили «Лісабонську стратегію» [3].

Аналіз наукових праць вітчизняних і закордонних вчених з означеної проблематики свідчить про те, що з появою великої кількості нових форматів освіти, які стають все більш популярними серед молоді, «знання» більше не є

прерогативою університетів [4]. Зокрема, В. Clark [5] звертає увагу на той факт, що у вищій школі, окрім традиційної функції передачі професійних знань і навичок, з'являється зобов'язання прищепити здобувачам вищої освіти підприємницьке мислення, причому не у вигляді додаткових окремих навичок і компетенцій, а у вигляді глибоко засвоєних патернів бізнес-моделювання.

К. Коваль наголошує, що вимоги до набутих знань, навичок і вмінь суттєво модифікуються, причому дедалі зростаючими темпами. На думку дослідниці, уміння користуватися комп'ютерними технологіями і обладнанням, а також знання іноземних мов стрімко переходять із розряду важливих рис сучасного фахівця у розряд інструментальних вмінь і навичок, які необхідні такою ж мірою, як і звичайна грамотність [2].

Багатогранні наукові дослідження, які сконцентровані на розв'язанні проблем підприємницької освіти, доводять існування певних суперечностей: з одного боку, для того, щоб випускники ЗВО в умовах глобалізаційних процесів змогли вписатися у сучасну економіку потрібно, щоб вони володіли підприємницькими компетенціями; з іншого боку – традиційне уявлення про підприємницькі компетенції не відповідає вимогам сучасного ринку праці.

У даному контексті цікавими є дослідження провідного закордонного теоретика підприємницької освіти В. Johannisson, який виділяє такі важливі для підприємця компетенції (табл. 1).

Таблиця 1 – Матриця підприємницьких компетенцій (за В. Johannisson [6])

Компетенції	Особистість
Знати, навіщо...	Готовність до самовіддачі, ризику, витримка, віра в себе
Знати, як...	Професійні знання та вміння
Знати, хто...	Навички мережевого спілкування
Знати, коли...	Навички та інтуїція
Знати, що...	Загальні знання, технологічні знання, спеціальні знання

Науковець вважає, що підприємницькі компетенції «Знати, навіщо...» і «Знати, коли...» є значною мірою вродженими, хоча і можуть бути розвиненими під час навчання. Компетенції «Знати, як...», «Знати, хто...» і «Знати, що...» розвиваються, на думку експерта, тільки у контексті спеціальної підприємницької освіти.

Розв'язання проблем формування підприємницьких навичок пропонується й іншими відомими іноземними підприємцями і теоретиками підприємництва [7], які своїми дослідженнями доводять, що підприємницький успіх залежить від співвідношення так званих твердих (hard skills) та м'яких (soft skills) компетенцій, тобто комбінацій особистих якостей та інстинктивних умінь здобувачів вищої освіти, більшість з яких можна удосконалити у процесі роботи і навчання.

В Україні поняття hard skills і soft skills є відносно новими і достатньою мірою недослідженими. Найчастіше при перекладі термін hard skills визначають

як «жорсткі» навички (компетенції), а *soft skills*, як «м'які» навички (компетенції). Уважається, що жорсткі компетенції – це професійні, технічні навички, які легко піддаються спостереженню, вимірюванню та наочній демонстрації.

У підприємницькій діяльності поняття *hard skills* відповідає технічним або адміністративним процедурам, які присутні у бізнес-процесах (робота з обладнанням, управління процесами тощо). *Soft skills* – навички, прояв яких складно відстежити, перевірити і наочно продемонструвати. Їх формування передбачає навчання лідерству, менеджменту, мотивації, роботі у команді, управлінню часом, проведенню презентацій, особистісному розвитку тощо. При цьому вважається, що для успішної кар'єри випускникам рівною мірою потрібні і ті й інші навички.

Українські університети у підготовці майбутніх підприємців орієнтуються на освітні стандарти за напрямом підготовки 076 «Підприємництво, освіта та біржова діяльність», якими чітко визначений перелік загальних і спеціальних компетентностей випускників різних ступенів освіти. Наприклад, для першого (бакалаврського) рівня освіти передбачено формування дванадцяти загальних та десяти спеціальних компетентностей. Інтегральною компетентністю визначено «...здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької, торговельної та біржової діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких, торговельних, біржових структур» [8].

Аналіз стандартних компетентностей показує, що основні зусилля вітчизняної вищої школи у процесі фахової підготовки майбутніх підприємців спрямовані на формування жорстких компетенцій. При цьому, як свідчить досвід європейських країн, підвищення якості підприємницької освіти можна досягти лише шляхом поєднання жорстких компетенцій з м'якими компетенціями.

Слід зазначити, що у стандарті [8] в описі низки підприємницьких компетентностей, як ЗК-3, ЗК-4, ЗК-5, ЗК-7, СК-3 є елементи *soft skills*, тобто у національну систему компетенцій вже закладена ідеологія *soft skills*: ЗК 3 – здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; ЗК 4 – здатність спілкуватися іноземною мовою; ЗК 5 – навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; ЗК 7 – здатність працювати у команді; СК 3 – здатність здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів ринкових відносин [8].

Як бачимо, у стандартах виокремлено компетенції *спеціальні (СК)* – такі, що збільшують цінність людини у рамках виконання конкретного завдання, та *загальні (ЗК)* – такі, що збільшують цінність людини через ринок праці та приватне життя. Однак, роботодавці більш схильні розрізняти компетенції *hard skills* та *soft skills*. Тверді навички у розумінні роботодавців тісно пов'язані безпосередньо з роботою, зі знаннями, легко спостерігаються, вимірюються і набуваються. Вони являють собою основні професійні вимоги до робітника.

М'які навички не є специфічними для роботи, вони тісно пов'язані з особистими якостями працівника, які є нематеріальними.

У освітньому середовищі, на жаль, не існує консенсусу, який би використовувався для позначення м'яких навичок. У фахових наукових працях можна зустріти словосполучення: «загальні навички», «ключові навички», «необхідні навички», «навички для життя», «навички для працевлаштування» тощо, що по суті є синонімами м'яких навичок. Описуючи soft skills, науковці підкреслюють, що вони тісно пов'язані з особистими якостями людини: її відношенням (впевненість, дисциплінованість, самоуправління ...), соціальними навичками (спілкування, робота в команді, емоційний інтелект ..) здібностями до управління (зберігання часу, вирішення проблем, критичне мислення ...) тощо. Однак, доводиться констатувати, що відсутність єдиного підходу до розуміння м'яких навичок ускладнює їх оцінку та розвиток під час навчання.

Сьогодні освітянами розглядаються різні підходи до розв'язання проблеми поєднання м'яких і жорстких навичок у процесі навчання підприємству. Нам імпонує позиція науковців, які вважають, що традиційне уявлення про фахові компетенції підприємців не відповідає вимогам сучасного ринку праці. Теза про те, що несформованість у фахівця soft skills може привести до втрати роботи та/або бізнесу навіть за наявності професійних знань і навичок високого рівня, на наш погляд, є цілком обґрунтованою. Можна також стверджувати, що чим вище працівник просувається кар'єрними сходами, тим важливішими є його гнучкість та адаптивність, тобто soft skills.

Зважаючи на викладене, можемо зробити висновок, що професійна підготовка майбутніх підприємців потребує удосконалення з поправкою на органічне поєднання, як традиційних, прописаних у стандарті компетентностей, – так званих hard skills, так і soft skills. Це потребує пошуку нових педагогічних технологій навчання та ефективних умов, здатних забезпечити вирішення цієї проблеми.

Список використаних інформаційних джерел

1. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення 15.03.2020).

2. Коваль К.О. Розвиток «soft skills» у студентів – один з важливіших чинників працевлаштування. Вісник Вінницького політехнічного університету. 2015. № 2. С. 162-167.

3. Піддубна К. С. Роль бізнесової освіти в розвитку молодіжного підприємництва. Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. 2013. Вип. 13. С. 19-33.

4. Энтони А. Грибен, ЕФО, апрель 2006 г. Обучение предпринимательству: задачи и возможности. URL : [http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/5445922943B30DF1C12579C9003A8BD4/\\$file/NOTE6VYFBU.pdf](http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/5445922943B30DF1C12579C9003A8BD4/$file/NOTE6VYFBU.pdf)

5. Clark B. The Entrepreneurial University: New Foundations for Collegiality, Autonomy and Achievement. Journal of the Programme on Institutional Management in Higher Education, V. 13, № 2, 2014. URL : <http://www.oecd.org/edu/imhe/37446098.pdf>.

6. Johannisson B. University training for entrepreneurship: Swedish approaches Entrepreneurship & Regional Development. An International Journal. 1991. Vol. 3. P. 67-82.

7. Edward James Branson. Inspiration, innovation and advice. URL : <https://www.virgin.com/entrepreneur.html> (дата звернення 15.03.2020).

8. Стандарт вищої освіти України рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський) рівень Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування» Спеціальність: 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Наказ Міністерства освіти і науки України 13.11.2018 р. № 1243. Київ, 2018 URL:- <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/076-pidpriemnistvo-torgivlya-ta-birzhova-diyalnist-bakalavr.pdf> (дата звернення 15.03.2020).

ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ НАСТАВНИЦТВА В ЕКСПЕРТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

М. М. Оверчук,

завідувач відділу товарознавчих, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності

Закарпатський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, Україна, м. Ужгород

Кожен з нас колись робив свої перші кроки у професійній діяльності. Закінчивши вищий учбовий заклад, випускники потрапляють в умови, коли здобуті теоретичні знання нарешті необхідно застосувати на практиці. Але, як це часто буває, не завжди академічні надбання стають в нагоді у реальному житті – теорія зазвичай далека від практики.

Для подолання труднощів, що виникають на першому етапі трудової діяльності, молодому фахівцю необхідна дієва професійна підтримка більш досвідчених колег по роботі та, безпосередньо, наставника, щоб набутий теоретичний досвід максимально ефективно трансформувати у результативну практичну роботу.

Потреба будь-якої організації чи установи у підготовці кваліфікованих працівників та їх навчанні зумовлює необхідність підбору найбільш ефективних та якісних його форм. Одним з таких видів навчання є наставництво. Як показує практика, інститут наставництва є ефективною складовою при підготовці молодих фахівців до виконання ними покладених на них службових обов'язків у майбутньому.

У процесі наставництва більш досвідчений і кваліфікований співробітник установи чи організації передає своєму підопічному знання та навички, необхідні для виконання обов'язків на належному професійному рівні. Воно заслуговує на особливу увагу, оскільки являє собою один із найбільш ефективних методів навчання, перевірених часом і відпрацьованих багатьма поколіннями [2].

Наставництво – не данина моді й не інновація, а досить традиційний метод навчання [2]. Ще Фредерік Тейлор у своїй книзі «Принципи наукового менеджменту» доводив, що роботодавці мають бути зацікавлені у створенні системи співробітництва в колективі для того, щоб у процесі роботи самостійно вивчити працівника з метою визначення для якої конкретної роботи найбільш підходить саме ця людина й спільно досягти високого рівня набутих знань і навиків та ефективного результату від роботи в подальшому [1].

Саме поняття «наставництво» доволі давнє, але, тим не менш, єдиного визначення цього терміну нема. На сьогоднішній день його найчастіше заміняють терміном «менторство».

Наставництво або іншими словами менторство в класичному розумінні розглядається як спосіб передачі навичок і знань молодому спеціалісту від більш досвідченого співробітника організації. Як правило, це кваліфікований спеціаліст, який працює в організації давно і може ввести нового співробітника в курс справи [3].

Отже, наставник (ментор) – більш досвідчений професіонал з певної сфери діяльності, який надає допомогу в підвищенні професійної компетентності працівника, сприяє здобуттю необхідних теоретичних знань та супроводжує процес набуття навичок і практичного досвіду для виконання фахових завдань. Основна роль наставника – сприяти професійному розвитку підопічного.

Кінцева мета наставницької програми полягає у «створенні» ефективного співробітника для конкретної організації [2].

До головних цілей системи наставництва в організації можна віднести:

- забезпечення швидкого придбання новим співробітником навичок і знань, необхідних для успішного виконання професійних обов'язків;
- зниження плинності кадрів за рахунок зменшення кількості співробітників, які покидають організацію під час або відразу після випробувального терміну;
- оптимізація витрат часу керівників підрозділів на навчання і оцінку нових співробітників;
- придбання наставниками досвіду управління та навчання співробітників для подальшого професійного та кар'єрного росту [3].

Визначити ефективність системи наставництва і роботу конкретних наставників, на нашу думку, можливо тільки після того, як молодий фахівець приступить до виконання своїх функціональних обов'язків і почне працювати

самостійно, проявляючи здобуті професійні навички та вміння в робочому процесі. Водночас потрібно розуміти, що іноді буває складно об'єктивно оцінювати ефективність роботи наставника. Адже на цей процес впливають також якості і мотивація самого молодого фахівця.

Система наставництва є невід'ємною ланкою в процесі підготовки новоприйнятих працівників Експертної служби до виконання ними своїх безпосередніх функціональних обов'язків – проведення експертиз та експертних досліджень. Або ж, при необхідності, залучення вже працюючих фахівців для виконання ними експертиз за іншими спеціальностями. Наставництво є важливим елементом професійної підготовки експертів за всіма напрямками діяльності.

Наставництво має на меті забезпечення підтримки й адаптації молодих фахівців до умов роботи в експертній службі, планомірний прогресивний розвиток їх професійних якостей, необхідних для виконання функціональних обов'язків кожного у своїй сфері.

Як правило жоден з новоприйнятих працівників не має досвіду роботи в якості експерта. Тому наставництво для молодого спеціаліста, звичайно ж, є важливим.

З моменту призначення працівника на посаду експерта НДЕКЦ за ним закріплюється наставник з числа досвідчених працівників.

Щодо особи наставника виділяють декілька необхідних вимог:

- стаж практичної експертної роботи не менше п'яти років;
- володіння достатнім обсягом професійних знань та навичок;
- знання вимог нормативно-правових актів щодо сфери діяльності експерта;
- здатність навчати та вміння передавати досвід роботи;
- володіння необхідними організаторськими здібностями;
- вміння контролювати виконання поставлених перед працівником завдань;
- особиста відповідальність і дисциплінованість.

Крім цього, не менш важливими і бажаними критеріями є готовність працювати з молодим спеціалістом, прагнення ділитися з ним інформацією та ідеями, комунікабельність, чуйність, гнучкість, неприскіпливість та наполегливість.

На початку стажування наставником для молодого спеціаліста затверджується розроблений за конкретною спеціальністю план із зазначенням термінів виконання кожного з пунктів. Зазвичай такий план поділений на три частини: I-ша включає в себе вивчення нормативно-правових актів, що стосуються здійснення експертної діяльності, II-га – теоретичні аспекти судової фотографії та застосування її в практичній роботі, III-я включає теми для вивчення за певним напрямком діяльності і практичне виконання навчальних висновків експерта.

Тож в процесі проходження стажування працівники першопочатково здобувають теоретичний досвід виконання завдань, в подальшому застосовуючи його в практичній діяльності під час проведення досліджень за конкретними спеціальностями, постійно підвищуючи при цьому свій професійний рівень.

Здійснення наставництва в НДЕКЦ представляє собою процес навчання працівників, при якому необхідні навички та знання передаються безпосередньо на робочому місці в реальній робочій обстановці. Навчання відбувається шляхом виконання стажистом реальних практичних завдань – проведення експертиз або експертних досліджень за певною спеціальністю на підставі «живих» постанов чи ухвал, винесених правоохоронними органами або судом. При цьому у молодого спеціаліста є можливість, за потреби, скористатися досвідом наставника, вислухавши думку висококваліфікованого фахівця з того чи іншого питання. Природньо, що за таких умов перевага надається практичній стороні процесу навчання.

Адже саме у практичній діяльності можливими є виникнення ситуацій, не передбачених планом навчання. Звичайно, часто для проведення експертизи надходять об'єкти, за аналогами яких вже раніше проводилось дослідження у певній галузі знань. В такому випадку молодий працівник без особливих труднощів виконає поставлене завдання. Але, разом з тим, нерідкими є випадки, коли доводиться, як то кажуть, починати з нуля – проводити експертизи об'єктів, які ще не були в процесі дослідження. Відсутність практично будь-якої інформації стосовно методики проведення дослідження таких об'єктів, здається унеможливорює його виконання. За таких умов пріоритетною задачею наставника є спрямування діяльності підопічного у правильне русло для досягнення бажаного результату – підштовхнути стажиста до правильної думки, яка б в кінцевому результаті дозволила йому самостійно вирішити проблему і вийти із ситуації, провівши необхідні дослідження і виконавши свою роботу. Така схема навчання, звичайно, дієва для активних та ініціативних підопічних, що мають бажання розвиватись і здобувати нові знання, не стояти на місці. Цей практичний досвід у майбутньому стане в нагоді молодому спеціалісту, навчить не зупинятись перед труднощами, які час від часу виникають у практичній діяльності експерта.

Система якісного наставництва дає можливість результативно вирішити питання забезпечення підготовки висококваліфікованих фахівців для Експертної служби. Організація, яка має на меті залишатися успішною за рахунок висококваліфікованих працівників, повинна керуватися нормами, які передбачають навчання своїх співробітників, з метою систематичної передачі набутого досвіду. Адже, як показує практика, наставницька діяльність – найефективніший інструмент навчання працівників.

Враховуючи вищесказане, з метою забезпечення Експертної служби справжніми професіоналами своєї справи, недопущення неконструктивної

плинності кадрів, задля ефективної діяльності організації в цілому, позитивного впливу на молодих спеціалістів інститут наставництва повинен працювати на належному рівні. Якісна і продуктивна співпраця тандему наставник-стажист налаштуватиме молодих фахівців на правильний для необхідної до професійної діяльності мотивації вектор та сприятиме повсякчасному підтриманню такої мотивації.

Зрештою, наставництво – це взаємно корисний і продуктивний процес. Реалізуйтеся як наставник, діліться своїм досвідом з тими, хто цього потребує і прагне. Вірте, відмінні результати Ваших старань не заставлять себе довго чекати.

Список використаних інформаційних джерел

1. Тейлор Ф. У. Принципы научного менеджмента [Электронный ресурс] / Ф. У. Тейлор. – Режим доступа: <http://chuprina.kz/wp-content/uploads/2013/11/printsiyu-nauchno-menedzhmenta.pdf>.
2. Алюшина Н. О. Компетентісно орієнтоване наставництво як складова цілісного навчального процесу в професійній підготовці державних службовців [Электронный ресурс] / Н. О. Алюшина. – Режим доступа: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2014/06/2014-2-04.pdf>.
3. Морозова М. Е. Наставництво як процес формування особистості молодого спеціаліста [Электронный ресурс] / М. Е. Морозова. – Режим доступа: file:///C:/Users/User/Downloads/nvumo_2016_1_10.pdf.
4. Гаврилів Н. Наставництво як вид професійної діяльності: генеза розвитку та становлення [Електронний ресурс] / Н. Гаврилів. — Режим доступа: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pippo/2009_5/Havryliv.htm.

РОЛЬ ПРАВОВИХ ЗНАНЬ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

С. В. Перун,

викладач

Коледж управління, економіки і права Полтавської державної аграрної академії, Україна, м. Полтава

Важливою умовою успішного розвитку будь-якої країни світу є високий рівень освіти і науки. Відповідно до ст.1 Закону України «Про вищу освіту» вища освіта це – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти...[2]. Сучасний інженер, менеджер, педагог окрім професійних знань і навичок, повинен бути носієм високої загальної культури, яка формується гуманітарними, суспільствознавчими дисциплінами.

Основні права і свободи людини і громадянина в Україні закріплені й гарантовані Конституцією. Ст. 57 Конституції України передбачає, що кожному гарантується право знати свої права та обов'язки, що закони та інші нормативно-правові акти мають бути доведені до відома населення. Реалізація цього обов'язку держави має здійснюватися через розвиток правової освіти, використання засобів масової інформації тощо. На наш погляд, значна увага повинна приділятися саме розвитку правової освіти в навчальних закладах усіх рівнів.

Саме правова освіта сприяє підвищенню рівня правосвідомості і правової культури громадян України, без чого побудова правової держави є неможливою, – підкреслював І. Голосніченко [1, с.25].

З метою підвищення рівня правової освіти населення, створення належних умов для набуття громадянами правових знань, а також забезпечення їх конституційного права знати свої права і обов'язки Указом Президента України від 18 жовтня 2001 року затверджено Національну програму правової освіти населення. В ній зазначається, що становлення України як демократичної правової держави, формування засад громадянського суспільства зумовлюють необхідність підвищення рівня правової культури населення. Потребують вирішення на державному рівні питання подальшого розвитку правосвідомості населення, подолання правового нігілізму, задоволення потреб громадян у одержанні знань про право [4].

Важливою складовою успішної підготовки висококваліфікованих фахівців є викладання правових дисциплін. Саме правова освіта сприяє підвищенню рівня правосвідомості і правової культури громадян України, без чого побудова правової держави є неможливою. Ще давньогрецький філософ Сократ висловив думку, що людина вчиняє погано тому, що не знає, як саме вона має вчиняти, оскільки моральне зло йде від незнання, значить, знання – джерело моральної досконалості.

Якщо раніше навчальна дисципліна «Правознавство» вивчалася студентами неюридичних спеціальностей у вищому навчальному закладі в обов'язковому порядку, то сьогодні вона віднесена до вибіркових дисциплін, перелік яких пропонує вищий навчальний заклад. В реаліях це означає, що задля збільшення кількості годин для вивчення спеціалізованих предметів, вилучаються правові навчальні дисципліни. Такі нововведення підривають гуманізацію освітнього процесу і породжують запитання: як побудувати в Україні правову державу, коли молоді фахівці, ті, на кому базується майбутнє країни, не будуть знати ні що таке право взагалі, ні своїх прав зокрема? Адже розуміння основ конституційного, адміністративного, цивільного, трудового та інших галузей права є необхідною умовою життєдіяльності кожного громадянина України. Майбутній спеціаліст повинен бути здатним самостійно вирішити конкретну правову задачу. Молодь – це майбутнє держави, це ті, хто складатиме її економічний потенціал, будуватиме нову демократичну

розвинуто країну. Тому найважливішим завданням держави є виховання такої молоді, яка стане гідними громадянами своєї країни, висококваліфікованими фахівцями в усіх галузях науки.

Українська держава потребує проведення реформи в освітній сфері, одним із напрямків якої має бути ретельне вивчення основ права усіма суб'єктами. Важливим при цьому є створення безперервної системи правової освіти, починаючи з дошкільних навчальних закладів з наступним продовженням у загальноосвітніх, вищих та інших навчальних закладах [3, с.125, с.13]. Вважаємо, що навчальну дисципліну «Правознавство» потрібно закріпити як нормативну. Знання права формують правовий світогляд майбутніх фахівців. Мета кожного викладача – дати не тільки необхідні знання, а й навчити правильно використовувати правові норми як у наступній професійній діяльності, так і в особистому житті.

Ряд спеціальностей вимагають більш глибокого вивчення юридичних дисциплін. Наприклад, випускник спеціальності «Менеджмент» має вивчати конституційне, адміністративне, трудове право тощо. Інакше виникає ситуація, коли фахівець з управління немає елементарного уявлення про публічне управління, трудовий договір, порядок прийому і звільнення працівників з роботи. Випускники спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» повинні чітко знати основи цивільного права, фінансове право, правове регулювання підприємницької діяльності та інші галузі права. Для студентів будівельних спеціальностей варто запровадити навчальну дисципліну: «Правове регулювання будівельної діяльності», яка поєднала б цивільне, господарське, трудове, адміністративне, кримінальне та інші галузі права з урахуванням спеціальності та специфіки навчального закладу.

Велике значення має методика викладання. Вирішення проблемних ситуацій (задач), ігрові форми практичних занять, запрошення спеціалістів-практиків – усе це може забезпечити зацікавленість предметом «Правознавство», а як наслідок – інтерес до поведінки у межах закону, до захисту своїх прав та інтересів юридичними засобами.

Якщо говорити про сучасні освітні системи світу, то їх характерною особливістю є поєднання двох основоположних елементів – навчання та виховання. Відсутність правових знань, юридичне невігластво, зниження правової культури українського суспільства в цілому породжує правовий нігілізм. Правове виховання зміцнює життєву позицію, підвищує громадянську активність, загострює почуття непримиренності до негативних явищ. Тоді кожна молода людина зрозуміє, що до держання закону є вигіднішим, ніж правопорушення.

Набуття правових знань, залучення громадян України до правових цінностей, зміцнення законодавства у державі, забезпечення принципу верховенства права повинно стати важливим напрямком політики держави.

Список використаних інформаційних джерел

1. Голосніченко І. Правосвідомість і правова культура у розбудові Української держави // Право України. – 2005. – № 4. – С. 25.
2. Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004.
3. Макарова О. В. Правовий нігілізм: теоретико-правовий аспект : автореф. дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 / О. В. Макарова. –К., 2010. – 186 с.
4. Національна програма правової освіти населення. Затверджена Указом Президента України від 18 жовтня 2001 року № 992/2001.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СУДОВОГО ЕКСПЕРТА-ТОВАРОЗНАВЦЯ

І. А. Петрова,

головний науковий співробітник лабораторії теоретичних досліджень, редакційно-видавничої та науково-методичної діяльності, д.ю.н., професор

О. С. Донцова,

завідувач сектору товарознавчих досліджень лабораторії товарознавчих досліджень та досліджень об'єктів інтелектуальної власності

Харківський науково-дослідний інститут судових експертиз ім. Засл.

проф. М. С. Бокаріуса, Україна, м. Харків

В Національному класифікаторі України «Класифікатор професій ДК 03:2005» професія «Експерт» віднесена до професіоналів в галузі правознавства, прокурорського нагляду і правосуддя (код 2429) [1]. Ця професія, як і будь-який інший вид трудової діяльності потребує для її здійснення певних здібностей та якостей, спеціальних теоретичних знань, практичних навичок, інакше кажучи, формування відповідних компетентностей. Для визначення місця судового експерта-товарознавця в системі професій необхідно дослідити специфіку професійної діяльності судового експерта, створити його професіограму; визначити вимоги, які ця діяльність пред'являє до особи судового експерта-товарознавця; визначити критерії професійної придатності особи до професії судового експерта.

В юридичній літературі останнім часом констатується, що судова експертиза – самостійний комплексний інститут; який регулює, з одного боку, діяльність експерта в кримінальному, цивільному і господарському процесах, правову природу його висновків, а з іншого боку – призначення експертизи, а також відношення правоохоронних органів та інших учасників процесу до експерта та його висновку [2].

Діяльність судового експерта в Україні регламентується Конституцією України, Законом України «Про судову експертизу», процесуальним

законодавством, трудовим законодавством, відомчими інструкціями, уставами експертних установ, посадовими інструкціями. На експертів мілітаризованих структур (міністерств оборони і внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України) поширюються відповідні норми про проходження служби і вимоги дисциплінарних статутів. Іншими словами, професійна діяльність судового експерта здійснюється у правовому полі і експерт поряд зі спеціальними знаннями в предметних галузях повинен мати знання правових норм (в першу чергу норм процесуального права, які регламентують використання спеціальних знань).

Нами було проведено дослідження питання щодо існування особливостей у діяльності судового експерта. Під час анкетування та інтерв'ювання судових експертів було поставлено за мету з'ясувати, чи існують, на думку практичних працівників, особливості судово-експертної діяльності. У цьому сенсі 94% судових експертів зазначили, що така специфіка існує. У подальшому ми спиралися саме на окреслення особливостей діяльності судових експертів різних спеціальностей, зокрема товарознавців, під час визначення структури професіограми судового експерта.

Одним із її компонентів поряд із професійними знаннями, у змісті яких необхідно виділити спеціальні знання (які набуваються під час навчання у закладах вищої освіти) та знання правових норм (які особа отримує у тому числі під час підготовки для отримання кваліфікації судового експерта), необхідно включати навички та вміння.

З цього приводу слухним є зауваження В. М. Махова про те, що провадження судових експертиз від обізнаних осіб потребує наявності не тільки спеціальних знань, але й спеціальних навичок [3]. Це повністю підтверджується практикою. Судовий експерт (навіть такий, що закінчив з відзнакою заклад вищої освіти та отримав спеціальність у конкретній галузі знань із дослідження товарів та послуг, пройшов додаткову підготовку за певною спеціальністю і отримав кваліфікаційне свідоцтво і право проведення експертиз за спеціальністю товарознавство) у період до 5 років проходить етап професійного становлення. При цьому він набуває та «шліфує» уміння та навички, без яких йому важко застосовувати наявні знання в своїй практичній діяльності або, що значно гірше він застосовує їх занадто сміливо, самовпевнено. Останнє може призводити до серйозних помилок під час проведення судових товарознавчих експертиз.

Тривалість етапу професійного становлення визначається як особистісними якостями експерта, так і здатністю колег і керівництва експертної установи надати йому допомогу. Доречно згадати про наставництво, яке є традиційним для науково-дослідних інститутів судових експертиз Міністерства юстиції України.

У наукових працях навички визначаються як дії, сформовані шляхом повторення, що характеризуються високим ступенем освоєння і відсутністю

поелементної свідомої регуляції і контролю [4] або спосіб виконання дій, доведений в результаті багатократного повторення до автоматизму, який легко і швидко реалізується при мінімальній контролі з боку свідомості [5; 6].

Аналіз наукових праць провідних вчених і практичної діяльності судових експертів дозволив встановити, що навички та вміння, які необхідні судовому експерту-товарознавцю в його роботі можна розділити на 3 групи: окремо-методичні, науково-дослідні, комунікативно-організаторські. Наведемо більш розгорнуту структуру кожної групи із вказівкою компетентностей.

1. Окремо-методичні – уміння планувати роботу; добирати й застосовувати методи та методики експертного дослідження; аналізувати та оцінювати виявлені ознаки.

2. Науково-дослідні – уміння виявити проблему; визначити об'єкт, формат, мету, завдання, методи дослідження; здатність використовувати елементи сучасних технологій пошуку та обробки інформації за своєю спеціальністю; уміння організувати та провести експеримент; описувати, узагальнювати та оформлювати результати дослідження.

3. Комунікативно-організаторські.

3.1. Уміння встановлювати у межах чинного законодавства доцільну з точки зору проведення повного, всебічного та об'єктивного експертного дослідження взаємодію з учасниками судового провадження та іншими особами, які не є судовими експертами.

3.2. Здатність створювати та підтримувати сприятливий психологічний мікроклімат під час роботи в комісії експертів. Уміння організувати роботу колег-експертів при виконанні обов'язків голови експертної комісії.

3.3. Судово-риторичні – уміння письмово та усно (за необхідності й публічно) чітко, аргументовано та зрозуміло для всіх, хто бере участь в процесі і не має спеціальних знань, роз'яснити хід експертного дослідження та висновки даного експертом висновку під час допиту органами досудового розслідування та в суді.

Сукупність або, точніше сказати, система професійно-особистісних якостей складає окремий елемент професіограми. Р.С. Белкін відносить до професійних якостей експерта: спостережливість, уважність, глибину, гнучкість, логічність і критичність розуму, самостійність мислення, здатність перебороти упередження та ін. [7].

Судовий експерт-товарознавець повинен мати високий рівень правосвідомості. Обов'язковою для судового експерта-товарознавця є законослухняність – точне й неухильне дотримання в своїй діяльності правових норм. У криміналістичній літературі неодноразово зазначалося, що для визначення змісту особистісних якостей судового експерта, необхідних для оцінки ступеня його придатності і підготовленості до практичної діяльності, необов'язково досліджувати усі особистісні якості. Достатньо розглянути найбільш суттєві [8]. Наприклад, громадська позиція судового експерта-

товарознавця, його моральні та морально-етичні принципи, а також усвідомлена професійна спрямованість мають стати невід'ємною частиною його внутрішнього змісту.

Результати анкетування та інтерв'ювання судових експертів показують, що до соціально-психологічних властивостей та якостей, які на думку опитаних, мають найбільш важливе значення для виконання експертом професійної діяльності, були віднесені: загальний і спеціальний інтелект (79%); концентрація уваги (56%); спостережливість (50%); прагнення до істини (48%); принциповість (47%); акуратність (43%); самоорганізованість (41%); чітка письмова мова (41%); емоційна стійкість (34%); зібраність (32%); пунктуальність (28%); наполегливість (26%); цілеспрямованість (24%); висока орієнтація (23%); чуйність (9%); інше (3%).

Таким чином, найбільш актуальною проблемою при формуванні компетентностей судового експерта-товарознавця залишається необхідність якісної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня не нижче магістра за спеціальністю «товарознавство». Шляхами вирішення окреслених проблемних питань є проведення стажування та навчання фахівців, які мають вищу товарознавчу освіту, для отримання кваліфікації судового експерта за спеціальністю 12.1 «Визначення вартості машин, обладнання, сировини та споживчих товарів».

Список використаних інформаційних джерел

1. Національний класифікатор України «Класифікатор професій ДК 03:2005»: прийнятий та введений в дію наказом Держспоживстандарту України від 26.12.2005 р. № 375 (із змінами та доповненнями, внесеними наказом Державного комітету з питань регулювання і споживчої політики від 15.08.2006 р. № 242). Комп'ютерна правова система «ЛІГА: ЗАКОН»

² Зайцева Е. А. Правовой институт судебной экспертизы в современных условиях. Волгоград: Изд-во Волгоград. гос. ун-та, 2003. С. 6, 7.

3. Махов В.Н. Теория и практика использования знаний сведущих лиц при расследовании преступлений: автореф. дис. ...докт. юрид. наук: 12.00.09. Москва. 1993. С. 46.

4. Шепітько В. Ю. Криміналістика. Енциклопедичний словник (українсько-російський і російсько-український) / За ред. акад. НАН України В. Я. Тація. Харків: Право, 2001. С. 361.

5. Энциклопедия судебной экспертизы. / Под ред. Т. В. Аверьяновой, Е. Р. Россинской. Москва: Юристь, 1999. С. 238.

6. Белкин Р. С. Криминалистическая энциклопедия. Москва: Мегатрон XXI, 2000. 2-е изд. доп. С. 126.

7. Белкин Р.С. Курс криминалистики. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001. С. 468.

8. Семенов В.В. О формировании личностных и профессиональных качеств судебного эксперта. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. Зб. наук.-практ. матер. Харків: Право, 2005. Вип. 5. С.148.

РОЛЬ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ У ПІДВИЩЕННІ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУДОВИХ ЕКСПЕРТІВ

І. П. Сівчук,

судовий експерт сектору товарознавчих та гемологічних досліджень,
канд. екон. наук,
Тернопільський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, м. Тернопіль

За сучасних умов зростають вимоги щодо рівня професійної компетентності судових експертів, що включають в себе такі характеристики, як рівень вмотивованості до професійної діяльності; здатність та готовність до постійного професійного розвитку та самовдосконалення, володіння алгоритмами вирішення професійних завдань; здатність до творчості у вирішенні професійних завдань тощо. Система, яка функціонує сьогодні в Україні носить переважно інформаційний або академічний характер, їй бракує динамічності та практичної цілеспрямованості щодо здобуття необхідного рівня професійної компетентності.

Поняття «професійна компетентність» є складним та означає володіти професійною діяльністю на достатньо високому рівні, здатність проектувати свій подальший професійний шлях; використовувати прийоми професійного спілкування й усвідомлення соціальної відповідальності за результати своєї роботи; володіти прийомами особистісного самовираження та саморозвитку в рамках обраної професії, готовність до професійного зростання, позитивне ставлення до обраної майбутньої професії тощо [1, с.72].

У цьому контексті особливого значення набуває корпоративна культура як система матеріальних та духовних цінностей, переконань, вірувань, уявлень, очікувань, проявів, що взаємодіють між собою та є властивими певному органу чи корпорації. Саме ці чинники повинні бути враховані при організації діяльності щодо підвищення рівня професійної компетентності найманих працівників. Корпоративна культура – це система матеріальних і духовних цінностей, переконань, вірувань, уявлень, очікувань, проявів, що взаємодіють між собою, властивих даній організації, таких, що відображають її індивідуальність і сприйняття себе та інших у соціальному та речовинному середовищі, що виявляється в поведінці, взаємодії, сприйнятті себе і навколишнього середовища [2].

Тому одним із пріоритетних напрямів модернізації діяльності експертної служби в Україні повинно бути забезпечення професійної компетентності

судових експертів шляхом реформування системи підвищення кваліфікації та створення належних умов для їх безперервного професійного навчання із урахуванням кращих світових практик та вітчизняних традицій, а також наукових розробок і впровадження у вітчизняну практику механізмів професійного розвитку судових експертів. Тобто створити таку систему, в якій будуть зосереджені високопрофесійні, висококультурні, компетентні та відповідальні працівники, здатні впроваджувати новітні соціальні технології, сприймати та сприяти розвитку інноваційним процесам. Виконання цієї функції можливе лише за умови систематичного та безперервного підвищення рівня професійної компетентності судових експертів, що безперечно сприятиме формуванню нової корпоративної культури в системі функціонування експертної діяльності [2].

Основа оцінки професійної компетенції працівників, повинна включати наступні навички, такі як [2]:

– інструментальні, що поєднують когнітивні здібності (здатність розуміти і використовувати ідеї і міркування; методологічні здібності, здатність розуміти і управляти докільям, організовувати час, вибудовувати стратегії навчання, ухвалення рішень і дозволу проблем; технологічні уміння, уміння, пов'язані з використанням техніки, комп'ютерні навички і здібності інформаційного управління; лінгвістичні уміння, комунікативні компетенції тощо);

– навички управління інформацією (здатність набувати та критично аналізувати інформацію з різних джерел, здатність приймати рішення та нести за них відповідальність, здатність розв'язувати завдання, здатність вирішувати проблеми тощо);

– міжособистісні, тобто індивідуальні здібності пов'язані з умінням виражати почуття і стосунки, критичне осмислення ситуації і здатність до самокритики, а також соціальні навички, пов'язані з процесами соціальної взаємодії і співпраці, умінням працювати в групах, брати соціальні і етичні зобов'язання. Набір міжособистісних навичок включає в себе такі елементи як: здатність до критики і самокритики; здатність працювати в команді; міжособистісні навички; здатність працювати в міждисциплінарній команді; здатність взаємодіяти з експертами в інших предметних областях; здатність сприймати різноманітність і міжкультурні відмінності; здатність працювати в міжнародному контексті; прихильність етичним цінностям.

– системні, тобто поєднання розуміння, відношення та знання, що дозволяє сприймати, яким чином частини цілого співвідносяться один з одним і оцінювати місце кожного з компонентів в системі.

Серед цих критеріїв до основних відносять: здатність застосовувати знання в поєднанні з практикою; дослідницькі здібності; здатність до навчання; здібності до адаптації в нових ситуацій; здатність до генерації та реалізації нових ідей; здатність до лідерства; здатність працювати автономно; здатність

до розробки проектів і управління ними; здатність до ініціативи; відповідальність за якість отриманих результатів.

Підвищення рівня професійної компетенції, на нових засадах, судових експертів сприятиме формуванню нової корпоративної культури, що стане запорукою ефективної реалізації основних завдань експертної служби.

Формування корпоративної культури, її вплив на кадровий потенціал всього колективу і окремих працівників, сьогодні розглядається як одна з найбільш важливих проблем у системі управління персоналу. Тому, формування якісної корпоративної культури має забезпечити підвищення якості управлінської праці; удосконалення управління людськими ресурсами; покращення морального клімату в колективі; мінімізації негативних наслідків конфліктів, що виникають між працівниками; мобілізації зусиль його членів задля виконання нових стратегічних завдань, а також покращення іміджу відповідної організації [2].

Список використаних інформаційних джерел

1. Циган Н. В. Особливості формування професійної компетентності при підготовці фахівців для різних типів соціальних закладів / Н. В. Циган // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», 2017. - № 13. – С. 71-75.

2. Щербак Н. В. Роль корпоративної культури у підвищенні рівня професійної компетентності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування в умовах реформування державного управління / Н. В. Щербак // Актуальні проблеми державного управління, 2016. – 1(49). – С.1-7. – URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2016-1/doc/5/05.pdf>.

АКТУАЛЬНІСТЬ ДЛЯ УКРАЇНИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ ІЗ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

С. А. Стасіневич,

доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності,
канд. екон. наук, старший науковий співробітник, доц.

Київський кооперативний інститут бізнесу і права, Україна, м. Київ

Організаційно-економічний механізм біржового ринку дозволяє забезпечити гарантованість реалізації договірних зобов'язань учасників торговельних операцій, страхування і перерозподіл ризиків виконання укладених угод про майбутні поставки товару, а отже, стабільність виробничої діяльності підприємств. Біржова торгівля, наприклад речовими активами сприяє швидшому просуванню продукції зі сфери виробництва у сферу споживання, визначенню рівня цін на основі закону попиту і пропозиції, де він найбільше себе проявляє, мінімізації застосування корумпованих схем збуту товару. Крім того, біржі, на яких укладаються форвардні та ф'ючерсні угоди

виконують відповідно функцію кредитування, авансування та уникнення ризиків, зокрема цінових.

Як свідчить досвід країн з розвиненою ринковою економікою, біржі у процесі еволюції трансформувалися з каналу продажу продукції на інформаційну систему щодо стану і прогнозу ціни відповідного товарного ринку. Тобто товарні біржі з оптових ринків перетворилися на місце, де формуються середні ціни (поточні і прогнозні), на які орієнтуються всі суб'єкти товарного ринку. Інформаційне забезпечення біржової діяльності передбачає надання максимальної за обсягами інформації для учасників біржового та позабіржового ринку про стан попиту, пропозиції, ціни, конкуренцію на товари.

Біржовий ринок у нашій країні не зайняв відповідного місця як того вимагає досвід розвитку ринкової економіки. Плачевний стан біржової торгівлі на теренах України як товарами, так і цінними паперами, валютою та іншими фінансовими інструментами є гострою проблемою сьогодення.

Розвиток біржової діяльності в Україні характеризувався значною кількістю бірж: в 1996 р. (на початок року) в Україні було зареєстровано 88 бірж, в 2000 р. їх налічувалось 365, в 2005 р. – 458, станом на кінець 2011р. їх кількість досягла майже 6 сотень. На початок 2015 р. в країні нараховувалось 555 товарних бірж [2]. Про кількість бірж в Україні в подальші роки офіційна статистика відсутня: Державна служба статистики України не надає інформації. Чи не є причиною цього та обставина, що: фактично функціонувала лише незначна частина зареєстрованих бірж. При цьому чітко прослідковується динаміка скорочення кількості й питомої ваги діючих бірж. Так, якщо в 2010 р. діяльність здійснювали 331 біржі або 64,9 % із зареєстрованих на початок року, то в 2011 р. – 339 або 63,1 %, в 2012 р. – 289 або 51,4 %, а в 2013 р. відповідно – 260 або 45,3 %, в 2014 р. – 2017 або 35,3 %, в 2015 р. – 146 бірж або 26,3 % [2]. До того ж, під процесом функціонування не рідко мається на увазі проведення певною біржовою установою на протязі року лише декількох біржових торгів. У зв'язку з цим переважна більшість так званих бірж в Україні залишаються біржами на папері. В той час як ринок світу в цілому обслуговують порядку 75 бірж [1], загальний обсяг торгівлі на світовому біржовому ринку становив в 2015 р. 24,8 млрд контрактів.

Практично всі вітчизняні біржі не мають сучасної матеріально-технічної бази, електронних систем торгівлі та клірингу, малопотужні [10]. Об'єктами біржових угод виступають товари, які не відповідають класичним вимогам до біржових товарів: нерухомість, транспортні засоби. Такі «біржові майданчики» залишаються інвестиційно непривабливими, укомплектовані фахівцями, що недосконало володіють знаннями сучасних біржових технологій, торгують лише спотовими та форвардними контрактами, в той час як зарубіжні біржі торгують переважно ф'ючерсами та опціонами.

Ринок цінних паперів в Україні на даний час перебуває також в стані сповільнення діяльності. Загальний обсяг торгів на біржовому фондовому

ринку в 2017 р. досяг семирічного мінімуму (зменшився до 205,79 млрд грн.), а в 2018 р. зріс лише на 26,8% порівняно з попереднім провальним роком, до 260,87 млрд грн при тому, що в 2014 р. становив 620 млрд грн.

Станом на кінець 2018 р. ліцензії на провадження професійної діяльності з організації торгівлі цінними паперами зберегли 5 із 8 у минулому році фондових бірж. При цьому лише дві фондові біржі («ПФТС» та «Перспектива»), відзначалися значними обсягами торгівлі: на них було укладено контрактів, що за вартістю перевищило 91,9% загальної вартості.

Серед фінансових інструментів за обсягами торгів на біржовому ринку в 2018 році провідну позицію продовжують займати державні облігації України – 245,73 млрд грн (94,2% від загального обсягу біржових контрактів) [3].

Придбання державних облігацій – це інвестиції в цінні папери, вкладення спекулятивного характеру. Світ, як правило, бореться з такими «інвестиціями». Українській економіці потрібні прямі інвестиції, тобто вклади в розвиток вітчизняної індустрії. Таким чином біржі в Україні слугують переважно організації розміщення державних позик для покриття дефіциту державного бюджету, але аж ніяк не обслуговують інвестиційну діяльність в цілях активізації виробничого сектору економіки країни, розвитку приватного бізнесу. Але саме через механізми фондового ринку має формуватися пропозиція і попит на інвестиційні ресурси, відбуватися їх акумуляція та перерозподіл з метою економічного зростання.

Мають бути виправлені всі викривлення в біржовому українському русі, врахований багатовіковий світовий досвід в цілому та приклади конкретної розбудови біржового ринку в окремих країнах в сучасних умовах.

Потрібно активніше рухатися в бік правил європейського фінансового, енергетичного та аграрного ринків, створювати власну надійну інфраструктуру для організованої торгівлі, щоб стати повноцінною частиною світового ринку. Розвиток в Україні організованої торгівлі агропродовольчою продукцією, газом та електроенергією як на споті, так і ф'ючерсними контрактами, дасть потужний стимул для зростання економіки України [3]. Це дозволить уникнути маніпулювання ціновою інформацією.

Сучасні проблеми розвитку вітчизняного біржового ринку обумовлюють необхідність підготовки майбутніх фахівців з біржової діяльності. Це вкрай необхідно для формування цивілізованого, ліквідного біржового ринку країни.

При підготовці фахівців за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» в частині спеціалізації «Біржова діяльність» необхідно забезпечити набуття в результаті навчання здобувачами вищої освіти наступних компетентностей.

1. Критичне осмислення теоретичних засад біржової діяльності.
2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо біржової діяльності.

3. Здатність здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів ринкових відносин-учасників біржового ринку.

4. Здатність застосовувати інноваційні підходи в біржовій діяльності.

5. Здатність визначати та оцінювати характеристики біржової діяльності.

6. Здатність здійснювати біржову діяльність з дотриманням вимог нормативно-правових документів у сфері регулювання біржового ринку.

7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності біржових структур.

8. Здатність застосовувати вимоги та рекомендації міжнародних організацій та світовий досвід при біржовій діяльності.

9. Здатність до організації функціонування біржових структур.

10. Здатність до оцінювання результатів діяльності у сфері біржової торгівлі з урахуванням ризиків.

Список використаних інформаційних джерел

1. Біловодська О.А. Біржовий ринок у світі й Україні та фінансові механізми його розвитку // Глобальні та національні проблеми економіки: електрон. Наук. фахове вид. 2016. Вип. 13. URL: <http://global-national.in.ua/archive/13-2016/98.pdf> (дата звернення: 26.02.2020).

2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 26.02.2020).

3. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України. URL: <http://www.nssmc.gov.ua> (дата звернення: 11.08.2019).

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

О. В. Трауцька,

викладач вищої кваліфікаційної категорії, завідувачка підприємницько-фінансовим та правовим відділенням

Полтавський кооперативний коледж, Україна, м. Полтава

Сучасне українське суспільство одним із пріоритетних завдань вищої школи визначає створення сприятливого навчально-виховного середовища, яке б забезпечувало формування особистості майбутнього фахівця з такими якостями, як: високий професіоналізм, діловитість, громадська активність, мобільність, почуття відповідальності, самостійність у прийнятті рішень, прагнення й здатність до самоосвіти та самовдосконалення, комунікативність, емпатійність тощо. При цьому процес виховання у вищому навчальному закладі має бути органічно поєднаний із процесом навчання молоді, опануванням основами наук, багатством національної й світової культури.

Питання організації роботи зі студентами у вищому навчальному закладі є одним із важливих у педагогічній теорії та практичній діяльності. Ми

погоджуємося із науковцями [1-3], які вважають, що виховання у вищих навчальних закладах здійснюється у процесі навчання та в поза аудиторний час, тобто у процесі виховання та стверджують, що дух навчального закладу живе не в стінах і не на папері, а в характері більшості викладачів і звідти переходить у характері вихованців. На наш погляд, процес виховання не може бути стихійним, він передбачає співробітництво, співдіяльність, співтворчість педагога і студента.

Зважаючи на реформування вищої школи та інтеграцію вищої освіти у Європейське співтовариство, основна ідея виховної роботи у вищому навчальному закладі полягає у вихованні майбутнього спеціаліста не тільки громадянином своєї країни, але й «громадянином світу». Це однозначно й переконливо доводить, що проблема формування особистості майбутнього фахівця є надзвичайно актуальною й нелегкою і вимагає конструктивного її вирішення.

В умовах інтеграції вищої освіти в Європейське співтовариство, у виховній роботі зі студентами має надаватися перевага новим підходам до її організації. Це пов'язано, перш за все, з формуванням нової моделі майбутнього спеціаліста, здатного швидко пристосовуватися до змінних ситуацій, творчо мислячого професіонала, активного, самостійного, з широким спектром сучасних знань і умінь, здатного до постійного самовдосконалення.

Від того, яких фахівців готує навчальний заклад, сьогодні залежить потенціал нації. Саме тому освіта має стати одним із джерел підтримки нашої держави. Перед професійною освітою багато завдань, але найголовніше – виховувати гідних громадян, всебічно розвинених особистостей з широким світоглядом, високим рівнем інтелекту, здатних адаптуватися до вимог сучасного життя, висококваліфікованих фахівців, які могли б втілювати новітні перетворення у виробництво.

Нині студентська молодь перебуває в епіцентрі перехрещення багатьох культур – етнічної, світової, міської чи сільської, елітарної чи масової, правової, соціальної, політичної тощо. В умовах сучасного вищого навчального закладу виникає феномен соціального середовища, яке має великий виховний вплив на особистість, створює об'єктивну основу для встановлення нових суспільних відносин, формування соціальної свідомості і поведінки особистості.

Завдання педагогів полягає в тому, щоб усвідомити і виробити механізм впливу колективу на кожну особистість і визначити умови, в яких він може бути реалізований максимально. Так, у Полтавському кооперативному коледжі соціальні цілі виховання трансформуються в педагогічну систему як цілісний комплекс елементів, що перебувають у певних логічних зв'язках, утілених, насамперед, у колективних відносинах. Але завдання виховання і коло інтересів студентів ширші за ту чи іншу спеціальність, тому й система виховання є ширшою, гнучкішою і різноманітнішою, ніж рамки навчального процесу.

Навчання і виховання студентської молоді у Полтавському кооперативному коледжі спрямоване на:

- формування гармонійно розвиненої, соціально активної з почуттям відповідальності, фізично здорової, високоосвіченої, духовно багатой, здатної до самовдосконалення та самореалізації особистості;
- створення умов для цілеспрямованого систематичного розвитку молоді як особистісного суб'єкта діяльності;
- формування громадянськості, яка дає можливість студенту відчути себе соціально, морально і політично дієздатним;
- формування національної самосвідомості, загальнолюдських норм гуманістичної моралі, культури міжособистісного спілкування, високої мовної культури;
- набуття соціального досвіду, забезпечення духовно-морального розвитку юнаків і дівчат, формування естетичних понять, поглядів і переконань, розвиток творчих здібностей студентів;
- запобігання негативному впливу на свідомість студентів інформації, яка містить елементи бездуховності, жорстокості і насильства, пропагує тютюнопаління, наркоманію, антисоціальну поведінку;
- пропагування переваг обраної професії, шанобливого ставлення до людей праці.

У коледжі функціонує музей історії становлення кооперації, який став осередком національно-патріотичного виховання, де студенти можуть ознайомитися з історією становлення коледжу, історією міста, з кооперативними традиціями нашого краю. На базі музею коледжу проводяться групові та індивідуальні екскурсії, відкриті виховні години, зустрічі з ветеранами праці. Традиційно кураторами студентських груп організуються виходи в місто. На території коледжу адміністрацією, автором та викладачами створено та функціонує Навчально-патріотичний центр українського козацтва імені нашого земляка – Самійла Величка.

Не зважаючи на певні вищезначені досягнення, у Полтавському кооперативному коледжі варто продовжити пошук таких форм роботи, які б, з одного боку, відповідали сучасним підходам до виховання (особистісному, культурологічному, діяльнісному, компетентнісному), а з іншого – уникали формального підходу, який виникає, коли виховна робота у навчальному закладі чітко планується.

Підсумовуючи зазначимо, що подальшого наукового дослідження та вдосконалення потребує пошук нових змісту, форм і методів виховної роботи кураторів, органів студентського самоврядування, активної партнерської взаємодії студентів і викладачів. Для подолання низького рівня освітньої активності студентів, байдужого ставлення до знань та професійного самовдосконалення необхідно змінювати психологічні механізми і способи педагогічного впливу на студентів різного типу.

Список використаних інформаційних джерел

1. Вознюк Н.М. Етико-педагогічні основи формування особистості : навч. посіб. К. : Центр навчальної літератури, 2005. 196 с.
2. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: навч. посіб: 2-ге вид., доп. і перероб. К. : Вища школа, 2005. 344с.
3. Кондратюк О.П. Система виховної роботи в професійно-технічному навчальному закладі : навч.-метод. посіб. К. : Кондор, 2006. 216 с.

ФОРМУВАННЯ УСПІШНОГО ПІДПРИЄМЦЯ НА ПРИКЛАДІ ДЖЕКА ДОРСІ

А. Ю. Шматова,
студентка,

Н. В. Янченко,

доцент кафедри економіки, канд. екон. наук, доц.
Харківський національний університет будівництва та архітектури,
Україна, м. Харків

Називатися бізнесменом в наш час вважається престижним і модним. Коли ви володієте власною справою, є керівником своєї компанії (а не просто найманим директором), ваша значимість і важливість в очах оточуючих істотно підвищується. Домогтися великих висот в бізнесі, маючи тільки гроші, неможливо. Іншими словами - успіх багато в чому залежить від особистих якостей людини.

Жоден успішний підприємець не зробив себе за одну ніч. Навпаки, потрібні були роки напруженої роботи і навчання, поки вони не досягли своєї мети. Здавалося б все просто. Але навіть після того, як ви, нарешті, керуєте власним бізнесом, важливо не забувати, що успіх будь-якого бізнесу визначається не тільки прибутком і продажами.

Таким чином в бізнес йдуть велика частина населення. Але на жаль не кожній людині вдається домогтися великого успіху. Відповідно до сучасної статистикою тільки один з десяти бізнесменів може спокійно пережити свій перший рік своєї нової діяльності. Близько дев'ятої нових відкритих видів бізнесу повністю розоряються і з часом сходять з дистанції. Але це ще не означає, що переживши перший рік своєї діяльності вони успішно працюють далі. Більшість з них через деякий час також закриваються.

Багато людей, які змогли заробити понад мільярд доларів, не отримували величезні статки у спадок і не вигравали в лотерею, всі вони почали свій бізнес практично з нуля. У світі немало прикладів успішних підприємців, яким заздрять, якими захоплюються, на яких рівняються жителі планети, громадяни, які мріють про багатство, славу, визнання. Тільки ці причини підштовхують щорічно людей на ризик пов'язаний з підприємницькою діяльністю.

Великий бізнес або успішний стартап може з'явитися на світло з найнесподіванішою ідеєю. Проект Twitter виник з бажання допитливого програміста Джека Дорсі постійно бути в курсі того, що роблять його товариші. У зв'язку з цим в Інтернеті з'явився сервіс мікроблогінгу, який тепер впливає на долі світу.

Джек Дорсі відомий широкій публіці як один з творців мережі Twitter. Тим часом, в його активі ще кілька успішних проектів з мільйонними бюджетами.

У нього було дві спроби здобути вищу освіту: у 1995 році надходження до Університету Міссурі, трохи пізніше - навчання в Університеті Нью-Йорка. Обидві спроби провалилися. Джек Дорсі так і залишився самоучкою.

Також у нього була спроба створити власну компанію, яка займалася доставкою товарів з Інтернет-магазинів за схемою «день в день». Ідея була хорошою, але дещо випередила свій час. Проект довелося закрити. А сьогодні таку ж ідею використовують гіганти Amazon і Wal-Mart.

Джек Дорсі мав досвід організації побуту на площі 6 кв. м, коли Джек жив в сарайчику у дворі будинку Грега Кідда - наймача, а потім бізнес-партнера Дорсі.

Twitter народився навесні 2007 року і швидко став популярним. Цікаво, що в успіху проекту на ринку зіграв роль не традиційний маркетинг з його гучними заявами і деякої нав'язливістю. Twitter набрав популярність за рахунок вірусного ефекту.

Непосидючість, характерна для Джека в юнацькому віці, нікуди не пішла. Причому в буквальному сенсі. Йому важко всидіти на місці. Обдумуючи ідею, він повинен переміщатися, прогулюватися, бродити. Джек і прогулюється по коридорах компанії Square - це один з проектів Дорсі, штаб-квартира саме цієї компанії вважається його основним робочим місцем. Блукаючи по офісу, Джек вирішує попутно і ще одну задачу - активно спілкується з фахівцями, які не є його безпосередніми підлеглими. Це, за словами самого Дорсі, дозволяє йому завжди бути в курсі справ компанії. Крім того, таке спілкування дає простір для інтуїції і допомагає створювати нові ідеї.

Існує стереотип, що програмісти - не самий організований народ. На прикладі Джека Дорсі легко переконатися, що це не більше, ніж стереотип (звичайно, з поправкою на індивідуальні особливості).

Список використаних інформаційних джерел

1. Генри Форд. Моя життя, мої досягнення. <http://dengi.ua/business/286022-TOP-10-knig-o-biznese-i-uspehe--kotorye-dolzhen-prochitat--kazhdyj>.

2. Ричард Брэнсон. Обнаженный бизнес. <http://dengi.ua/business/286022-TOP-10-knig-o-biznese-i-uspehe--kotorye-dolzhen-prochitat--kazhdyj>.

3. Джон Макки. Сознательный капитализм: Высвобождение героического духа бизнеса <https://ru.ihodl.com/analytics/2015-03-05/9-knig-ot-uspeshnykh-biznesmenov/>.

4. Из рядовых программистов в инвесторы: история успеха Джека Дорси. <https://blog.trud.com/blog/2014/05/13/istoria-uspeha-djeka-dorsi/>.

ЗМІСТ

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕКСПЕРТИЗИ ТОВАРІВ

Ануфриев П. В., Махитка У. В. Расчет стоимости элементов демонтированных строительных конструкций для целей оценки стоимости, товароведческой экспертизы и страхования.....	3
Бойко Р. В., Павліченко Д. Г. Використання корегуючих коефіцієнтів при застосуванні порівняльного підходу в судовій товарознавчій експертизі.....	7
Бондаренко Т. В. Проблемні питання при класифікації та визначенні вартості сільськогосподарських тварин.....	10
Гарбуз М. В., Улибіна Л. Ю. Дослідження можливості використання методики визначення залишкової вартості майна збройних сил України та інших військових формувань при проведенні судової товарознавчої експертизи.....	15
Дивнич А. В., Статівка Д. І. Обґрунтування специфікації моделі вартості бойової короткоствольної вогнепальної зброї.....	17
Заяць Я. І., Беднарчук М. С. Вплив форс-мажорних умов на коефіцієнт коригування на торг.....	23
Зубков М. О., Янченко Н. В. Експертні методи товарної експертизи.....	25
Копйова Т. Л. Особливості призначення судово-товарознавчої експертизи у кримінальному провадженні.....	28
Локтева К. И., Игнатик Е. С. Инновации в ассортименте жидкого мыла.....	31
Мохненко А. С. Інформаційне забезпечення експертизи товарів.....	35
Муконіна М. Ф. Завдання та проблеми сучасного товарознавства.....	37
Недашківська О. А. Експертні помилки при проведенні судової товарознавчої експертизи.....	39
Ніколайчук Л. Г., Галик І. С., Семак Б. Д. Теоретико-методологічні засади формування і функціонування ринку нанопродукції України.....	43
Пушкар Г. О., Галик І. С., Семак Б. Д. Використання товарної експертизи властивостей нанотекстилю для обґрунтування сфер його ефективного застосування.....	47
Сирота О. О. Показники втрати якості виробів за один рік експлуатації...	49
Холодова О. Ю. Методологія визначення вартості машин, обладнання, сировини та споживчих товарів з урахуванням ретроспективності оцінки з використанням порівняльного підходу із застосуванням індексів корегування.....	53
Царинний Є. О., Канівець П. П. Перевірка якості продукції.....	56
Шитова Л. В., Собакарь Є. М. Дефекти товарів та їх вплив на проведення судової товарознавчої експертизи.....	58

Ющенко Ю. В. Інформаційно-аналітичні засоби експертизи товарів.....	61
Ящишина Г. О. Особливості експертного дослідження ювелірних виробів.....	65

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 2 ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ВИЯВЛЕННЯ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ

Sumska Olha, Feshchuk Yuliia. Differences between hemp and flax in a chemical and dyeing tests.....	70
Бондаренко Т. В., Москаленко Г. С. Особливості ідентифікації смартфонів iPhone при визначенні їх ринкової вартості під час проведення судової товарознавчої експертизи.....	72
Бордакова І. І. Види та методи визначення фальсифікації.....	77
Буц І. Н. Единство взаємодіювавших об'єктів – гносеологическая основа судебно-экспертной идентификации.....	81
Влад С. В., Янченко Н. В. Сутність ідентифікації та фальсифікації товарів.....	83
Гавриловська М. О., Янченко Н. В. Проблема ідентифікації і фальсифікації молочних продуктів.....	85
Гнітій Н. В., Годунок А. Д. Виявлення фальсифікації плавленого сиру...	87
Горячова О. О. Оцінка відповідності маркування, ідентифікація та виявлення фальсифікації джемів.....	89
Губа Л. М., Басова Ю. О., Кобищан Г. Д. Безпечність дитячих іграшок на ринку України.....	93
Демидчук Л. Б. Ідентифікація сучасних колісних гаджетів.....	96
Дибіна Д. Р., Янченко Н. В. Проблеми ідентифікації та фальсифікації товарів: види, причини та наслідки.....	99
Жиленко Л. В. Оригінал чи копія – особливості дослідження мобільного телефону відомої марки під час визначення його ринкової вартості.....	102
Жирко В. В. Виявлення ознак підробки годинника DIESEL за фотозображеннями (з експертної практики).....	105
Жолинська Г. М. Експрес-методи виявлення фальсифікації натурального бджолиного меду.....	108
Жорник О. Ю., Янченко Н. В. Ідентифікація як засіб виявлення фальсифікації.....	112
Заніна Т. А., Копитько А. П., Мануленко О. В. Дослідження фальсифікованих лікарських засобів.....	115
Ковальчук Х. І., Годя Е. Р., Катрук М. І. Особливості фальсифікація мармеладу.....	119
Ковальчук Х. І., Кілієвич К. А., Катрук М. І. Сучасні способи фальсифікації виноградних вин.....	123

Ковальчук Х. І., Надич М. М. Сучасні методи розпізнавання фальсифікації меду.....	126
Ковальчук Х. І., Ромашова Ю. П. Види фальсифікації булочних виробів.....	130
Копитько А. П., Заніна Т. А., Мануленко О. В. Дослідження фальсифікованої алкогольної продукції.....	134
Кучер Д. О. Проблеми ідентифікації та виявлення фальсифікації товарів.....	137
Мануленко О. В., Заніна Т. А., Копитько А. П. Дослідження фальсифікованих тютюнових виробів.....	140
Марчук Н. Б., Андрієвська Л. В. Ідентифікаційна експертиза бензину для митних цілей.....	144
Мочebroда О. А. Інформаційна фальсифікація товарів.....	146
Найвер І. Л., Заяць Я. І. Проблеми ідентифікації та виявлення фальсифікації об'єктів дослідження в судових товарознавчих експертизах.....	149
Пономаренко В. І. Щодо особливостей ідентифікації наданих об'єктів дослідження – предметів одягу.....	152
Пушміна О. В., Мороз С. Е. Проблеми ідентифікації, якості та конкурентоспроможності шпалер.....	156
Рачинська З. П. Види фальсифікації м'яса та методи її виявлення.....	158
Решетило Л. І., Сибірна Р. І. Товарознавчо-експертні дослідження меду на продуктових і стихійних ринках.....	161
Стрельнікова Ю. С., Янченко Н. В. Правові аспекти фальсифікації товарів та заходи щодо її попередження.....	164
Суворова В. І., Янченко Н. В. Фальсифікація товарів в Україні з точки зору споживача.....	167
Тищенко Г. В., Серeda Д. Ю. Деякі аспекти ідентифікації джемів в контексті застосування в Україні системи НАССР.....	170
Флока Л. В. Способи ідентифікації та методи фальсифікації продуктів дитячого харчування.....	173
Хмельницька Є. В. Ідентифікація та фальсифікація шоколаду.....	176

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 3 ЕКСПЕРТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ

Pavlyshyn Marianna, Kuzma Svitlana, Ozymok Halyna. Quality examination of mineral waters sold in the Lviv region.....	179
Vashkiv O. O., Vashkiv O. P. The analysis of the competitive environment of PJSC «Tera».....	183
Бараболя О. В. Можливості контролю якості харчових продуктів.....	186

Бондаренко М. Л. Проблеми призначення і виробництва судово-бухгалтерської та товарознавчої експертизи при розслідуванні злочинів у сфері підприємницької діяльності.....	188
Бондаренко-Берегович В. В. Судова товарознавча експертиза шкільно-письмових товарів.....	191
Бондаренко-Берегович В. В., Цибух А. С. Визначення вартості паливно-мастильних матеріалів.....	194
Бузина С. О., Сідак І. О. Дослідження якості косметичних мийних засобів для волосся під час проведення судово-товарознавчих експертиз.....	198
Буц В. І., Буц І. М. Експертні дослідження щодо нормативно грошової оцінки сільськогосподарських земель в Україні. Аналітична записка.....	200
Вишталюк О. В. Особливості дослідження акумуляторних батарей.....	204
Гнітій Н. В., Дмитрієва А., Бондар І. Експертиза вершкового масла.....	207
Гнітій Н. В., Яценко А. О. Експертиза кисломолочного сиру за фізико-хімічними показниками.....	209
Горбенко Є. О., Берлінова Л. В. Дослідження реквізитів маркування монтажної піни торгової марки «Ceresit».....	210
Губарева В. М., Сич Г. А. Особливості проведення експертизи меблів виготовлених за індивідуальним замовленням.....	213
Гужиков А. В. Фіксація стану об'єктів під час проведення товарознавчої експертизи.....	216
Доманова О. В. Експертна оцінка маркування дитячого одягу.....	218
Єфименко О. В., Сафонова Т. В. Асортимент та класифікація годинників, сучасні тенденції та використання у судовій товарознавчій експертизі.....	221
Зуєва О. М., Косторна О. А. Особливості пакування та зберігання об'єктів дослідження при проведенні судової товарознавчої експертизи...	223
Калашник О. В., Ремізова Н. Л., Рибалко О. А. Дослідження фізико-хімічних показників якості хліба пшеничного, виготовленого за новими рецептурами.....	226
Коваленко М. В. Аналіз факторів та чинників, які впливають на експертну товарознавчу оцінку домашніх живих тварин при визначенні їх ринкової вартості на прикладі коня свійського.....	228
Ковальчук Х. І., Цупра В. В. Сучасні тенденції в упакуванні для соків...	232
Кордзая Н. Р., Ковалів І. О. Напрями поліпшення споживних властивостей батончиків зернових.....	236
Котенко С. О., Талипова Л. А. Прийоми та методи фотографування речових доказів при проведенні судової товарознавчої експертизи.....	238

Крикунова В. Ю., Омелян О. М., Семенов А. О., Сахно Т. В. Використання мікротрейсерів у випробовуваннях на однорідність змішування компонентів при виробництві комбікормової продукції.....	241
Кунділовська Т. А., Соколовська І. М. Експертна оцінка безпечності енергетичних напоїв.....	245
Лебединець В. Т., Лебединець А. І., Новицька Г. І. Науково-практичні аспекти використання ягідної сировини у виробництві кексів та карамелі.....	248
Луців Н. В., Сторчак І. О., Сабор М. А. Товарознавча експертиза чоловічих шампунів для волосся.....	252
Малимон В. Г. Особливості ідентифікації бензопили торгівельної марки «СТІНЛ».....	256
Мартиросян І. А., Пахолюк О. В. Оцінка безпечності текстильних матеріалів.....	261
Махмудов Х. З., Гусейнов М. Д., Михайлова О. С. Прогнозування впливу впровадження системи НАССР на виробництво молочної продукції.....	264
Михайлова О. С., Чергінець С. А. Класифікаційна експертиза паперу для друку.....	267
Одарюк М. В. Проблемні питання, що виникають при проведенні автотоварознавчих експертиз.....	269
Павлишин М. Л., Кіш О. І. Дослідження брендовості карамельних виробів ТОВ «Майстерня карамелі».....	273
Пелик Л. В., Остапчук О. В., Пелех Ю. А. Дослідження ступеня білості платтяно-костюмної тканини із змішаних волокон.....	276
Рачинська З. П. Дослідження хімічного складу засобу універсального «Domestos» та його вплив на здоров'я людини.....	278
Семенов А. О., Сахно Т. В. Дослідження УФ-опромінювачів знезараження повітря закритого типу.....	282
Сидоренко О. В., Петрова О. О. Харчова цінність продуктів переробки креветок <i>Palaemonidae samouelle</i>	285
Тітова Ю. С. Особливості експертизи парфумерних товарів.....	287
Тютюнник Я. М. Щодо класифікації та особливостей визначення вартості зернових культур при проведенні товарознавчих експертиз.....	290
Чуйко М. М. Управління асортиментом пастильних виробів функційної спрямованості.....	293
Чумак Р. В., Письменна І. А. Дослідження реквізитів маркування респіратора протиаерозольного «ДНЕПР-2» ТМ «TRIDENT».....	295
Ющенко Ю. В. Брухт металу, його види та чинники, які впливають на його вартість.....	298
Якобчук С. М. Окремі аспекти визначення вартості продовольчих товарів під час проведення судової товарознавчої експертизи.....	302

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 4
СУЧАСНА МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ
ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Бургу Ю. Г., Кириченко О. В., Тамір Й. Стан та перспективи міжнародної торгівлі між Україною та Ізраїлем.....	305
Ковальчук Х. І., Адамович В. А., Катрук М. І. Класифікація шоколаду для митних цілей.....	307
Неліпович О. В. Перспективи використання ризик-категорювання учасників зовнішньоекономічної діяльності при організації митного контролю.....	311
Петренко В. В., Янченко Н. В. Таможенная политика Украины в контексте евроинтеграционных процессов.....	314
Попель С. А. Проблематика залучення підприємств-зберігачів до операцій з майном, що вилучається чи приймається на зберігання митницями.....	317
Прус Л. Р. Класифікація майна, що переходить у власність держави за порушення митного законодавства.....	320
Радчук Ю. Л. Особливості митного регулювання в Україні та зарубіжних країнах.....	324
Руда Т. В. Дослідження основних аспектів формування соціального капіталу в Україні: митний аспект.....	327
Сапожник Д. І. Транспортні засоби вторинного ринку: проблеми митного оформлення та напрями їх вирішення.....	329
Струмкас О. В., Янченко Н. В. Основні проблеми формування митної політики в Україні.....	333
Ткаченко А. С. Аналіз стану та перспектив експорту органічних харчових продуктів з України.....	335
Турсунов Х. М. Система органів управління таможенної діяльністю.....	338
Фрадинський О. А. Законодавчі тенденції удосконалення політики у сфері державної митної справи.....	340
Чорна Т. О., Слєпченко О. С. Митно-логістичні аспекти в умовах реформування та розвитку митних структур.....	344
Чорна Т. О., Шубіна Л. Ю., Харченко Д. Г. Особливості впровадження митно-логістичних принципів на європейському просторі.....	346
Янушкевич Д. А. Особливості митного оформлення товарів із застосуванням ризик-орієнтованого мислення.....	348

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 5
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ІЗ ПІДПРИЄМНИЦТВА, ТОРГІВЛІ ТА БІРЖОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ

Gupta Gouri. Professional competence formation in entrepreneurship and trade specialists' training.....	353
Андрушко Р. П., Мирончук З. П. Комплексний підхід до підготовки експерта-бухгалтера.....	356
Бірта Г. О., Кириченко О. В. Вимоги ринку праці до агентів з митного оформлення.....	359
Вербицька В. І. Професійні компетентності та проблема людського чинника в процесі впровадження інформаційних систем на підприємстві.....	361
Виниченко К. Д., Янченко Н. В. Інноваційний менеджмент.....	365
Дорошенко О. О. Формування поняття підприємницької компетентності в українському освітньому середовищі.....	367
Молоткова В. Г., Янченко Н. В. Формування психологічної компетентності майбутніх фахівців фондового ринку.....	370
Мороз С., Калашник О., Каменова Д. Навчання підприємництву: пошук ефективного балансу м'яких і жорстких навичок.....	373
Оверчук М. М. Ефективність системи наставництва в експертній діяльності.....	377
Перун С. В. Роль правових знань у формуванні професійної компетентності майбутнього фахівця.....	381
Петрова І. А., Донцова О. С. Формування професійних компетентностей судового експерта-товарознавця.....	384
Сівчук І. П. Роль корпоративної культури у підвищенні рівня професійної компетентності судових експертів.....	388
Стасіневич С. А. Актуальність для України формування професійних компетентностей фахівців із біржової діяльності.....	390
Трауцька О. В. Формування особистості майбутнього фахівця в умовах навчально-виховного процесу.....	393
Шматова А. Ю., Янченко Н. В. Формування успішного підприємця на прикладі Джека Дорсі.....	396

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ
ЕКСПЕРТИЗИ ТОВАРІВ

МАТЕРІАЛИ

VII міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції

(м. Полтава, 2–3 квітня 2020 року)

Головний редактор *М. П. Гречук*
Оригінал-макет *О. В. Кириченко*

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 23,5
Зам. № 117/1659.

Надруковано

Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі» (ПУЕТ),
к. 115, вул. Ковалю, 3, м. Полтава, 36014; ((0532) 50-24-81

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3827 від 08.07.2010 р.